УКРАЇНА
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

РІШЕННЯ № 1124

25 квітня 2025 р. 66 сесія 8 скликання

Про внесення змін до Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, затвердженої рішенням 42 сесії обласної Ради 7 скликання від 21 лютого 2020 року № 921

Відповідно до пункту 16 частини 1 статті 43 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", Закону України "Про засади державної регіональної політики", постанови Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 816 "Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів", враховуючи клопотання обласної військової адміністрації та висновок постійної комісії обласної Ради з питань стратегічного розвитку, інвестицій та місцевого самоврядування, обласна Рада **ВИРІШИЛА**:

1. Внести зміни до Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року, затвердженої рішенням 42 сесії обласної Ради 7 скликання від 21 лютого 2020 року № 921, виклавши її в редакції, що додається.

2. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію обласної Ради з питань стратегічного розвитку, інвестицій та місцевого самоврядування (Скальський В. В.).

Голова обласної Ради **В. СОКОЛОВИЙ**

Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року

Директор Департаменту міжнародного
співробітництва та регіонального
розвитку Вінницької ОВА

Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ

ЗМІСТ

Перелік скорочень 5
Вступ 7

I. АНАЛІЗ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 12

1.1. Загальна характеристика Вінницької області 13
1.2.Основні планувальні документи території 15
1.3.Економіка та підприємництво 15
1.3.1.Рівень розвитку економіки області 15
1.3.2. Промисловість 17
1.3.3. Енергетика та енергозбереження 21
1.3.3.1. Споживання природного газу області 21
1.3.3.2. Відновлювальна енергетика області 22
1.3.3.3. Впровадження енергоменеджменту 23
1.3.4.Розвиток малого підприємництва 23
1.4.Інвестиції та міжнародна діяльність 28
1.4.1.Інвестиційний розвиток 28
1.4.2.Експорт-імпорт товарів 37
1.4.3. Міжнародне співробітництво 43
1.5.Сільське господарство 45
1.6. Оборот роздрібної торгівлі 51
1.7. Дорожнє господарство та транспорт 51
1.8. Розвиток електронного урядування та цифровізація області 58
1.9. Житловий фонд 60
1.10. Стан навколишнього природного середовища 61
1.11. Населення та демографія, ринок праці 66
1.12.Освіта та наука 72
1.12.1. Освіта 72
1.12.2. Наука 75
1.13. Громадське здоров'я та медична допомога 76
1.14.Туризм, культура, спорт 82
1.14.1.Туризм 82
1.14.2. Культура 86
1.14.3. Спорт 88
1.15. Бюджетний профіль Вінницької області 91
1.16. Підтримка сил оборони та безпеки 93
1.17. Цивільний захист 94
1.18. Пріоритети смартспеціалізації Вінницької області 97

II. SWOT-аналіз Вінницької області 99

Порівняльні переваги 107
Виклики 108
Ризики 109

III. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2027 РОКУ 111

Інерційний сценарій 112
Оптимістичний сценарій 113

IV. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ 117

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

V. ПЕРЕЛІК СТРАТЕГІЧНИХ І ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ.....118

VI. ОПИС СТРАТЕГІЧНИХ І ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ, ЗАВДАНЬ 123

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. КОНКУРЕНТОЗДАТНИЙ РЕГІОН НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....123

Оперативна ціль 1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури. 124
Оперативна ціль 1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення.....126
Оперативна ціль 1.3. Розвиток агропромислового виробництва.....127
Оперативна ціль 1.4. Інноваційний розвиток регіону.....130
Оперативна ціль 1.5. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, в тому числі у вимірах зеленого переходу. 133

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. РЕГІОН ЕФЕКТИВНОГО УРЯДУВАННЯ ТА СПРОМОЖНИХ ГРОМАД 135

Оперативна ціль 2.1. Розвиток електронного урядування та цифровізації.....137
Оперативна ціль 2.2. Посилення міжсекторного, міжрегіонального партнерства та інституційної спроможності регіонального та місцевого рівня.....
Оперативна ціль 2.3 Підвищення економічної спроможності громад 140
Оперативна ціль 2.4. Підвищення доступності базових послуг для населення 142
Оперативна ціль 2.5. Створення сприятливого та безпечного середовища для дітей та молоді, посилення їх життєстійкості та української ідентичності 144

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. РЕГІОН СТАЛОГО ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ 147

Оперативна ціль 3.1. Підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщених осіб та сприяння поверненню вимушених переселенців .....
Оперативна ціль 3.2. Формування людиноорієнтованої системи охорони здоров'я.....
Оперативна ціль 3.3. Розвиток професійної освіти.....151
Оперативна ціль 3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту153
Оперативна ціль 3.5. Збереження, поширення культурної спадщини та розвиток туризму155
Оперативна ціль 3.6. Забезпечення єдності та згуртованості в міжнаціональному та міжконфесійному середовищі 157
Оперативна ціль 3.7. Посилення інституційної спроможності у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки 159

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. РЕГІОН БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА 161

Оперативна ціль 4.1. Зміцнення кордонів, територіальної оборони та вдосконалення системи цивільного захисту 161
Оперативна ціль 4.2. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя.....165
Оперативна ціль 4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття.....166
Оперативна ціль 4.4. Збереження та раціональне використання водних ресурсів.....169

VII. ЕТАПИ, МЕХАНІЗМИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ 172

VIII. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ПРОГРАМНИМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ 182

IX. СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ.....188

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Перелік скорочень

АПК – агропромисловий комплекс
ВВП – валовий внутрішній продукт
ВДВ – валова додана вартість
ВДЕ – відновлювальні джерела енергії
ВКФ – виробничо-комерційна фірма
ВП – відокремлений підрозділ
в.п. – відсотковий пункт
ВПО – внутрішньо переміщені особи
ВРП – валовий регіональний продукт
ГЕС – гідроелектростанція
ГО – громадська організація
ГУ ДКСУ – Головне управління Державної казначейської служби в Україні
ДП – державне підприємство
ДСНС – Державна служба надзвичайних ситуацій
ДСРР – Державна стратегія регіонального розвитку
ЕМД – екстрена медична допомога
ЕСОЗ – Національна електронна система охорони здоров'я
КЗ – комунальний заклад
КП/ КНП – комунальне підприємство/ комунальне некомерційне підприємство
КПП – контрольно-пропускний пункт
КППРТ – комплексний план просторового розвитку території
КТЦ – консультативний телеметричний центр
МОП – Міжнародна організація праці
МСП – малі та середні підприємства
МТД – міжнародна технічна допомога
НАЕК – Національна атомна енергогенеруюча компанія
НС – надзвичайна ситуація
НСЗУ – Національна служба здоров'я України
ОДА – обласна державна адміністрація
ОР – обласна рада
ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
ОСК – очисні споруди каналізації
ПЗФ – природно-заповідний фонд
ПМД – перша медична допомога
ПП – приватне підприємство

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

РПУВ – Регіональний план управління відходами Вінницької області до 2030 року

СЕС – сонячна електростанція

ТПВ тверді побутові відходи

TEN-T – транс'європейський коридор

ФОП – фізична особа-підприємець

ЦНАП – Центр надання адміністративних послуг

рф – російська федерація

Вступ

Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (редакція 2024 року) (далі – Стратегія) була розроблена та оновлена відповідно до:

- законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», «Про індустріальні парки»;
- Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»,
- постанов Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 р. № 816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», від 15 березня 2024 року № 305 «Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики», від 30 травня 2023 року № 600 «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна», від 27 вересня 2022 року № 1073 «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року», з урахуванням Плану для реалізації програми Ukraine Facility до 2027 року, затвердженого розпорядженням КМУ від 18 березня 2024 року № 244-р та Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2024 року № 137;
- з урахуванням стратегічних цілей і пріоритетів, визначених Державною стратегією регіонального розвитку України на період до 2027 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 року № 940), Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р; Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її

реалізації у 2022 – 2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р; Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022 – 2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134; Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023 – 2030 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2023 № 176-р.

Необхідність в підготовці та прийнятті оновленої Стратегії викликана наявністю нових завдань, викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та які постали як перед Україною в цілому, так і перед областю, і суттєво впливають на розвиток регіону, якість життя його мешканців, а саме:

- наслідків військової агресії рф проти України та їх вплив на розвиток територіальних громад області;
- підвищення ефективності системи забезпечення безпеки, обороноздатності та стійкості регіону і України в цілому;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, активізації виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами, початку переговорів про вступ України до ЄС тощо;
- міжнародних кліматичних зобов'язань України.

Стратегія розроблялась на основі чинного законодавства із використанням кращого європейського та українського досвіду робочою групою з оновлення (актуалізації) Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року та розроблення проєкту Плану заходів з реалізації у 2024–2027 роках Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року (далі – робоча група), яка затверджена наказом Начальника обласної військової адміністрації від 26 грудня 2023 року № 1512, за технічного сприяння з боку установи Агенція регіонального розвитку Вінницької області, експертів ГО «Київський інститут стратегічного аналізу та реформ», проєкту «Посилене партнерство для сталого відновлення», що впроваджується ПРООН за фінансової підтримки Уряду Швеції, який представлений Шведським агентством з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA), міжнародної технічної допомоги «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), проєкту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України», який став можливим завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРДІА».

Оновлена Стратегія стала інструментом налагодженого партнерства між обласною державною адміністрацією (обласною військовою адміністрацією), обласною радою, районними державними адміністраціями

(районними військовими адміністраціями), територіальними громадами регіону, вищими навчальними закладами, а також представниками бізнесу, організаціями громадянського суспільства, міжнародними гуманітарними організаціями тощо.

Створення безпекових умов життєдіяльності мешканців області, відновлення регіональної економіки, просторове планування, підвищення конкурентоспроможності регіону на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення є метою Стратегії.

Стратегія підготовлена на основі гендерно-чутливого аналізу результатів економічного і соціального розвитку області та протягом її реалізації впливатиме на поточне формування проєктів, заходів регіонального розвитку на період до 2027 року.

З метою забезпечення сталого розвитку області, створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності, підвищення рівня інноваційної та інвестиційної активності регіону в Стратегії враховано смартспеціалізацію регіону. Для цього до складу робочої групи були залучені науковці, представники бізнесу, громадськості, органів місцевого самоврядування. Процес оновлення Стратегії носив відкритий, прозорий характер та був доступний до участі всім бажаючим і зацікавленим особам.

Політично-інституційні виклики та припущення щодо оновлення Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року.

На проведення глибинного аналізу соціально-економічного становища на рівні регіону впливають наступні обмежувальні фактори:

– Державною службою статистики України на підставі Указу Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» (із змінами) та Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» тимчасово припинено проведення державного статистичного спостереження;

– наявні демографічні показники можуть не відповідати реальній ситуації (дані всеукраїнського перепису населення наявні лише за 2001 рік) та враховуючи міграційні процеси, що склалися у зв'язку з військовою агресією рф проти України.

Ключові виклики:

Під час стратегічного планування враховувались ключові виклики, спричинені повномасштабною збройною агресією рф проти України, що призвели до:

- руйнувань інфраструктури і природних екосистем,
- мільйонів вимушених переселенців;

- зростання навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту внаслідок значної кількості внутрішньо переміщених осіб, системної підтримки ветеранів, військових та членів їх сімей;
- падіння економіки як області, так і України вцілому;
- залучення міжнародної технічної допомоги для розвитку регіону;
- запровадження механізму фінансово-кредитної підтримки розвитку бізнесу включно з релокованим;
- втрати транзитного потенціалу та вимушеної переорієнтації транспортно-логістичних потоків;
- забезпечення робітничими кадрами, в тому числі релокованих промислових підприємств.

Відповідно до Плану дій Уряду на 2024 рік в країні продовжується реформа децентралізації в частині забезпечення законодавчого регулювання механізму затвердження територій територіальних громад та визначення їх адміністративних центрів; забезпечення подальшої реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади з урахуванням нових викликів, що постали у зв'язку із збройною агресією рф проти України; забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад на основі об'єктивних даних, а також проведення моніторингу та оцінювання їх виконання.

Нова державна політика у сфері реалізації окремих секторальних реформ буде вимагати від державних та місцевих органів влади оперативного реагування та першочерговості імплементації їх заходів.

Аграрний сектор в умовах воєнного стану змушений перелаштовуватися відповідно до викликів часу. Продовження блокування логістичних шляхів експорту сільськогосподарської сировини та продуктів харчування має відчутний вплив на внутрішній аграрний ринок та погіршує фінансово-економічний стан підприємств галузі.

Демографічна ситуація в області, як і в країні вцілому, пов'язана з різними процесами, зокрема: з виїздом громадян за кордон, зі зміною репродуктивної поведінки населення тощо. Через бойові дії міграція людей лише посилилась, більша частина мігрантів виїхала за кордон. Раптове переміщення великої кількості населення внаслідок воєнного стану створює нові виклики та збільшує наявні як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік людей.

Ключові переваги:

- Транзитний потенціал (міжнародний аеропорт «Вінниця», залізничні станції Вінниця, Жмеринка, Козятин, територію області включено до державного інвестиційного проєкту Go Highway автобан Одеса-Гданськ, в рамках ініціативи «Шляхи солідарності» Вінниччина залишається частиною міжнародної мережі, зокрема транс'європейських коридорів (TEN-T), щільність автомобільних доріг загального користування складає 340,4

кілометрів на 1 тис. км^2 території, що на 20,1% перевищує загальнодержавний показник (281 км на 1 тис. км^2).

- На території області є унікальні родовища мінеральних вод (на території області знаходяться 20 родовищ підземних мінеральних вод, 9 родовищ мінеральних вод «родонова» (біля м. Хмільник та м. Немирів, усього на території України є 30 родовищ), 1 родовище мінеральних вод «кремниста» (родовище Тяжилівське, усього на території Україні є 13 родовищ); м. Хмільник має статус курорту державного значення.
- Область займає сьоме рейтингове місце серед закладів охорони здоров'я України на проведенням трансплантацій органів. Протягом 2023-2024 років на базі комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова Вінницької обласної Ради» виконано 35 трансплантацій від донора-трупа: 28 нирок, 3 печінки та 4 серця.
- Агропромисловий комплекс в умовах воєнного стану продовжує виконання ключової своєї функції по забезпеченню продовольчої безпеки. Водночас залишається потужним експортером сільськогосподарської сировини та продуктів харчування.
- Високий рівень залучення інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств та організацій (у 2020 р. році становила 70,9%[1]).
- Вінниччина є однією з областей України з найбільшою кількістю елементів матеріальної (4178 од.) та нематеріальної культурної спадщини (понад 40 елементів, з якої 1 елемент «Бубнівський розпис» включено до національного реєстру).

Ключові недоліки:

- Значне техногенне навантаження на екологічну сферу (розораність грунтів становить близько 65%[2] від загальної площі сільгоспугідь, у природному стані залишилися біля 5% території області[3]; частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) у загальній території регіону становить лише 2,27%).
- Область відноситься до територій із найнижчими обсягами балансових експлуатаційних запасів питних і технічних підземних вод (усього - 141,943 тис.м^3/на добу)[4].
- Є території із обмеженим режимом водопостачання (м. Гайсин, с-ще Теплик та Вапнярка, с. Глухівці).

---

[1] У 2015-2020 роках доля власних коштів підприємств і організацій у загальному обсязі капітальних інвестицій збільшилась з 65,6 у 2015 році до 70,9 % у 2020 році.

[2] Джерело даних: Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Вінницької області (станом на 01.01.2016 року): форма 6-зем. Державної звітності / Голов. упр. зем. ресурсів у Вінниц. обл. – Вінниця, 2016.

[3] За європейськими критеріями території Смарагдової мережі (ділянки у природному та квазіприродному стані) повинні займати 20% від загальної площі території.

[4] Миколаївська, Вінницька та Чернівецька області є найменш забезпеченими регіонами України, http://geoinf.kiev.ua/publikatsiyi/shchorichnyky/ ДІІ «ГеоінформУкраїни, щорічник «Мінеральні ресурси України», 2018

• Неналежний стан мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення складає біля 7,5 тис.км. (що становить біля 78% від загальної протяжності автомобільних доріг загальнодержавного та місцевого значення області), відсутність фінансування державного інвестиційного проєкту Go Highway автобан Одеса-Гданськ під час воєнного стану.

Можливості:

• Реалізація на території області державних ініціатив, зокрема у рамках реалізації Національної транспортної стратегії на період до 2030 року «Drive Ukraine 2030» та розвиток транс'європейських коридорів (TEN-T) в рамках ініціативи ЄС «Шляхи солідарності». Використання інструментів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства.

• Активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

• Додаткові можливості залучення фінансування через державні фонди (ДФРР, Фонд енергоефективності) та проекти МТД.

• Здійснення диверсифікації діяльності в аграрному секторі забезпечить наповнення внутрішнього споживчого ринку продукцією власного виробництва та розвиток виробництв з доданою вартістю.

Стратегія направлена на запровадження механізмів щодо ефективної реалізації у регіоні структурних національних реформ та секторальних політик, зменшення територіальних диспропорцій, мінімізації можливих негативних явищ та підвищення фінансової та управлінської спроможності територіальних громад області із забезпеченням захисту прав та інтересів найбільш вразливих соціальних груп населення.

Стратегія оновлена з метою концентрації зусиль на найбільш перспективних та найбільш гострих питаннях розвитку регіону на середньостроковий та довгостроковий періоди із врахуванням можливих викликів та потреб територіальних громад Вінниччини.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

I. АНАЛІЗ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Загальна характеристика Вінницької області

Вінниччина має багатогалузевий промисловий та розвинений агропромисловий комплекси, з науково-виробничою і мінерально-сировинною базою, економіка якої розвивається.

Адміністративно-територіальний устрій

Вінницька область була утворена 27 лютого 1932 року. Територія 26,5 тис. км², що становить 4,4% від площі України.

Кількість населення станом на 01.01.2022 року – 1,5 млн чол., в тому числі міське 52,3%, сільське 47,7%.

З грудня 2020 року в Україні діє новий адміністративно-територіальний устрій згідно якого Вінницька область поділяється на 6 районів, які об'єднують 63 територіальні громади, до складу яких входить 1503 населених пункти. Адміністративним центром області є місто Вінниця.

Природно-географічне розташування та інвестиційний потенціал

Вінницька область розташована у центральній частині правобережної України, вздовж середньої течії Південного Бугу та на лівобережжі середньої течії річки Дністер.

Протяжність області із заходу на схід 196 км, з півночі на південь – 204 км.

Область межує з семи областями України: Чернівецькою, Хмельницькою, Житомирською, Київською, Черкаською, Кіровоградською, Одеською.

Відстань від Вінниці до Києва:

- автомобільним сполученням 267,2 км,
- залізничним сполученням 229 км.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Рис. 1. Відстань до європейських столиць

Відстань від Вінниці до європейських столиць:

- до Варшави ~ 750 км
- до Братіслави ~ 1160 км
- до Праги ~ 1260 км
- до Бухареста ~ 715 км
- до Будапешта ~ 900 км
- до Кишинева ~ 305 км
- до кордону з ЄС ~ 320 км

Вінницька область має спільну ділянку державного кордону з Республікою Молдова. Загальна протяжність державного кордону зони діяльності Вінницької митниці складає 190,73 км, частина якого межує з невизнаною Придністровською Молдавською Республікою. Сухопутна ділянка кордону складає 49,503 км, річкова - 141,2 км.

Пропуск осіб, транспортних засобів, товарів та вантажів через державний кордон здійснюється в пунктах пропуску та митних постах. В області знаходиться 16 пунктів пропуску, з них на даний час функціонує 11, зокрема:

- 5 міжнародних пунктів пропуску: «Могилів-Подільський - Отач»; «Бронниця - Унгри»; «Болган - Хрістова»; «Могилів-Подільський - Волчинець» (залізничний); «Ямпіль - Косеуць» (паромний);

- 2 міждержавних пункти пропуску: «Велика Кісниця - Хрушка» та «Цекинівка - Сорока» (паромний);

- 4 місцевих пунктів пропуску: «Цекинівка - Сорока», «Велика Косниця - Васильксу», «Студена - Ротар», «Грабарівка - Окниця»;

Клімат Вінницької області помірно континентальний з м'якою зимою та теплим вологим літом. Середньорічні температури: літня +18,6*С,

+20,5*С, зимова -4*С, -6*С. Річна кількість опадів 520-590 мм, з них близько 80% припадає на теплий період року. Область розташована в лісостеповій зоні, в границях Волино-Подільської та Придніпровської височини.

За даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру показник сільськогосподарської освоєності території дорівнює понад 76% і становить 2014 тис. га, з яких майже 50% – чорноземи.

За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед регіонів України 9 місце.

Загальна площа лісів та лісовкритих площ – 379,9 тис. га.

На території області протікає близько 3,6 тис. річок і струмків загальною довжиною 11,8 тис. км, в т. ч. 230 річок завдовжки понад 10 км. Вони належать до басейнів Південного Бугу, Дністра та Дніпра.

На річках створено 52 водосховища та понад 5 тисяч ставків, сумарна площа яких становить майже 36 тис. га.

Вінниччина – це край з багатою мінерально-сировинною базою. На її території налічується близько 500 родовищ з 18 видами різноманітних корисних копалин, десятки родовищ торфу, а також унікальні поклади граніту, каоліну і флюориту.

Розроблені й діють цілющі джерела мінеральної води, зокрема з високим вмістом радону в м. Хмільнику. Виявлено мінеральні води типу "Миргородська".

Вінницька область має великі поклади первинних каолінів, що складають 44% від загальних по Україні. Глухівецький гірничо-збагачувальний комбінат виробляє майже третину каоліну в державі і експортує його в 12 країн світу.

Відходи збагачення каоліну – кварцові піски, які можуть використовуватися у будівництві, виробництві скла, карбіду кремнію та тонкої кераміки, для очистки води та в інших галузях.

Також в області розвідано 9 родовищ каменю облицювального, 5 з яких розробляється. Унікальні декоративні властивості вінницьких гранітів дозволяють виготовляти з них облицювальні плити, підвіконня, пам'ятники, тощо.

Сировинний потенціал будівельного виробництва представлений в області буто-щебневою сировиною, пиляним каменем, карбонатними породами для виробництва місцевих в'яжучих матеріалів, сировиною для грубої кераміки, пісками, окремими родовищами облицювального каменю, керамзитовою сировиною.

Область має розгалужену мережу залізничних (1074,1 км) та автомобільних шляхів загальнодержавного і місцевого значення (9518,5 км).

Вінницька область по коефіцієнту транзитивності території займає перше місце в Україні. Щільність автодоріг загального користування одна з найбільших в Україні і складає 359 км на 1000 км^2 території.

Через територію області проходять 3 магістральних газопроводи: Уренгой-Помари-Ужгород, "Союз", Дашава-Київ, експлуатується 9300 км

газорозподільних мереж, а також нафтопровід "Одеса-Броди".

Табл.1 **Питома вага Вінницької області в економіці України**

Показники / роки	Частка області, %				
	2019	*2020*	*2021*	*2022*	*2023*
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах)	3,3	3,2	3,2	–[1]	–[1]
Обсяг реалізованої промислової продукції	2,6	2,5	2,5	3,3[2]	3,6[2]
Виробництво продукції сільського господарства	8,4	8,0	8,3	–[1]	–[1]
Обсяг виконаних будівельних робіт	5,8	5,4	6,3	–[1]	–[1]
Капітальні інвестиції	2,7	2,4	2,7	3,45	–[1]
Обсяг експорту товарів і послуг	2,9	2,8	1,9	3,6	4,7
Обсяг імпорту товарів і послуг	1,0	1,0	1,0	1,1	1,4
Обсяг роздрібного товарообороту	2,9	2,8	2,4	3,0	–[1]

[1] *дані за 2022, 2023 роки будуть доступні після закінчення воєнного стану*

[2] *дані за січень-вересень відповідного року*

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за 2021 рік склала 8,3%. В порівнянні з 2014 роком питома вага області зросла на 0,4 відсоткових пункти.

1.2.Основні планувальні документи території

Для Стратегії базовим планувальним документом є Схема планування території Вінницької області (стратегія розвитку Вінницької області та шляхи її реалізації до 2031 року).

Схема планування території Вінницької області (далі – Схема), розроблена Українським державним науково-дослідним інститутом проектування міст «Діпромісто» у 2008 році на замовлення Управління містобудування та архітектури Вінницької облдержадміністрації. Необхідність розроблення Схеми було зумовлено змінами, які відбулися в політичному та соціально-економічному розвитку країни з часу затвердження попередньої схеми у 1973 році, переходом до ринкової економіки, що є ключовим принципом сучасної соціально-економічної політики.

Схема визначає основні напрямки господарського і територіального розвитку регіону. Вона містить принципові рішення:

- по основним напрямам планування розвитку територій;
- раціональному використанню природних ресурсів;
- охороні навколишнього середовища;
- розвитку інженерно-транспортної інфраструктури.

Схема складається окрім текстової частини також з 10 схем-креслеників графічної частини (М 1:100 000 та М 1:400 000):

1. Опорний план.
2. Проєктний план.
3. Схема комплексної оцінки території.
4. Схема розташування нерухомих пам'ятників культурної спадщини.

5. Схема охорони навколишнього середовища з зонами санітарної охорони курортів.

6. Схема енергопостачання, водопостачання та водовідведення.

7. Схема транспорту.

8. Схема інженерної підготовки та захист території.

9. Розвиток промислового виробництва.

10. Промислове районування.

Схема відповідно до чинних Державних будівельних норм і стандартів України розроблена як прогнозний документ на розрахунковий термін, що становить 20 років - 2031 рік.

Проєкт виконаний на основі впровадження геоінформаційних систем і технологій.

Проміжні висновки:

•соціально-економічний розвиток області є можливим виключно на основі розвитку виробництва; аналіз агропромислового комплексу області показує, що він може бути збалансованим на основі наявних ресурсів повністю;

•важливо відновити управління ресурсами при наданні їх у користування виключно на конкурентній основі у кожному районі;

•механізми забезпечення реалізації Схеми.

Концептуальні вирішення планування та використання території області, забезпечуватимуться шляхом цілеспрямованої діяльності обласної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які мають використовувати матеріали Схеми при:

•визначенні основних завдань проєктів і програм соціально-економічного розвитку, програм охорони земель, охорони здоров'я населення, охорони довкілля, розвитку інженерно - транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі, розвитку курортів і туризму, збереження історико-культурної спадщини;

•додержанні державних вимог для розроблення схем планування території адміністративних районів, комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, генеральних планів населених пунктів області.

1.3.Економіка та підприємництво

1.3.1.Рівень розвитку економіки області

Узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки області є валовий регіональний продукт (далі – ВРП). ВРП Вінницької області у фактичних цінах за 2021 рік становив 173531,0 млн грн, та зріс у порівнянні з 2014 роком на 129541,0 млн грн або на 34%.

Позитивна динаміка росту даного показника протягом 2014-2021 років та його випереджаючий темп у порівнянні із загальним ростом по Україні (у

2018, 2019 та 2021 роках) обумовили зростання його питомої ваги у валовому внутрішньому продукті (далі – ВВП) України з 2,8% у 2014 році до 3,2% у 2021 році (на 0,4 в. п.).

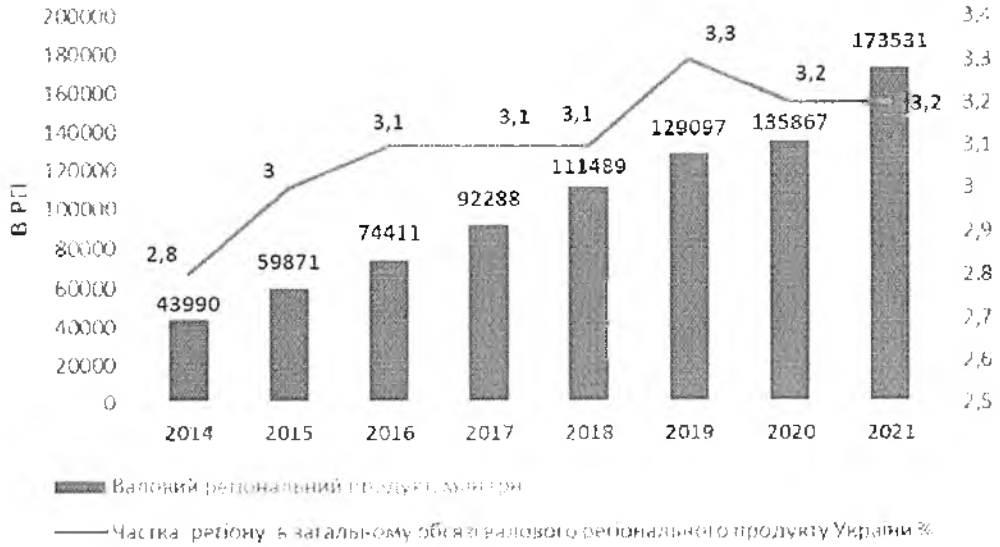

Рис. 2. Валовий регіональний продукт Вінницької області (млн грн) та його частка у ВВП України (%).

У 2021 році валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу склав 114218,0 грн (у порівнянні з 2014 роком зріс у 3 рази, з 2020 роком - в 1,4 рази). Вінниччина за даним показником у 2021 році зайняла 10 місце серед регіонів України.

Валова додана вартість (ВДВ) в основних цінах за 2021 рік по області становила 150590,0 млн грн, що на 111301 млн грн більше порівняно з 2014 роком, та на 35185,0 млн грн більше порівняно з 2020 роком.

Основними чинниками, які вплинули на зростання валової доданої вартості, є збільшення виробництва валової продукції сільського господарства, обсягів випуску промислової продукції, оптової та роздрібної торгівлі, збільшення обсягів будівництва, продуктів інформаційної та телекомунікаційної діяльності.

За видами економічної діяльності найбільша частка в загальному обсязі ВДВ Вінницької області приходиться на сільське господарство - 28,2% за 2021 рік. При цьому відмічається зростання питомої ваги доданої вартості сільського господарства області у загальному обсязі ВДВ по Україні з 7,0% у 2014 році до 7,2% у 2021 році. За обсягом створеної доданої вартості в сільському господарстві область займає лідируючу позицію серед регіонів України.

Водночас, слід відзначити поступове, починаючи з 2017 року, зниження питомої ваги ВДВ переробної промисловості, яка у 2021 році складала 13,4%, і зменшилась на 3,7 в. п. у порівнянні з 2016 роком (17,1%).

Частка оптової та роздрібної торгівлі в загальному обсязі ВДВ регіону протягом 2014-2021 років мала циклічні коливання і залишилися у 2021 році

незмінною порівняно з 2014 роком на рівні 9,5%, що на 1,6 в. п. менше ніж у 2020 році.

Відмічається динамічне зростання частки доданої вартості у сфері будівництва (з 1,7 % у 2014 році до 3,9 % у 2021 році) та інформаційної і телекомунікаційної діяльності (з 2,2 % у 2014 році до 3,8 у 2021 році).

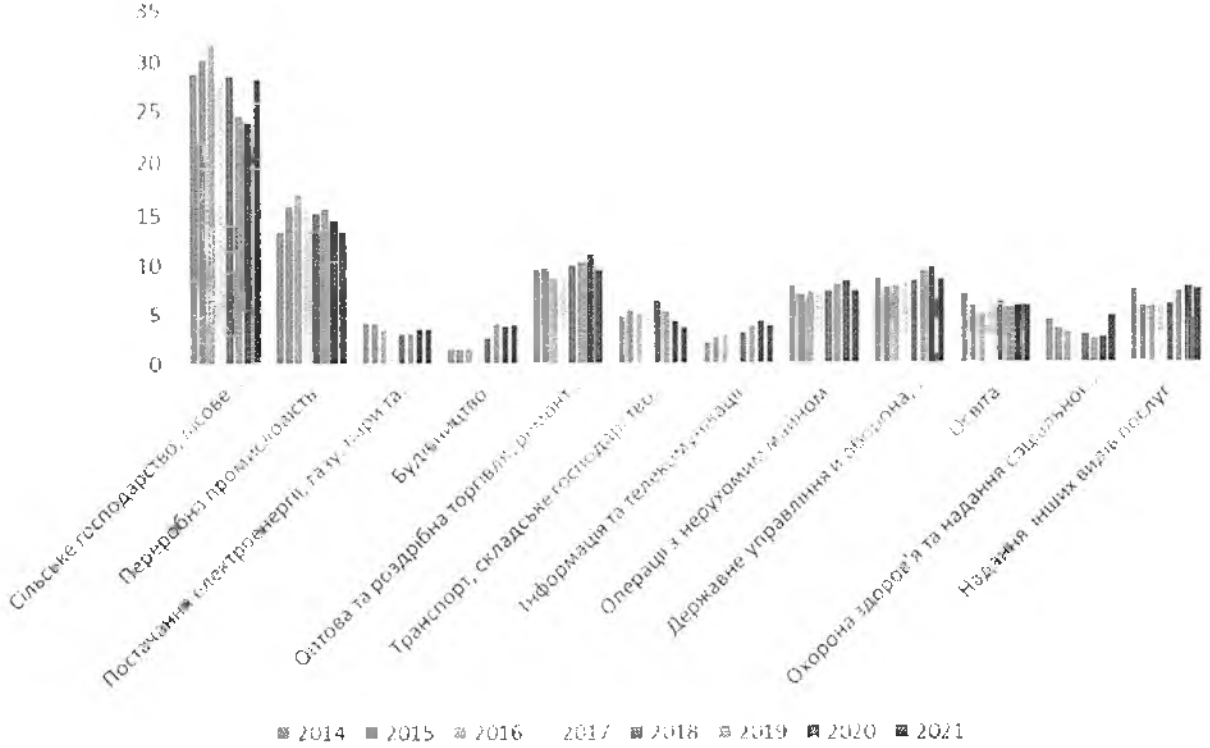

Рис. 3. Динаміка структури валової доданої вартості (%).

1.3.2. Промисловість

Вінницька область має багатогалузевий промисловий комплекс. В регіоні функціонує понад 1300 великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють промислову продукцію.

Рис. 4. Структура промислового виробництва, %

Серед галузей промислового виробництва провідне місце займають харчова галузь (63,8%) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (16%), динаміка розвитку яких суттєво впливає на загальний індекс промислового виробництва. Решта галузей займають від 0,9% (фармацевтична промисловість) до 3,9% (машинобудування) від загального обсягу реалізованої продукції.

Табл.2. **Індекс промислової продукції Вінницької області**

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Україна	98,2	95,5	101,9	63,3	-
Вінницька область	114,7	94,5	100,8	87,6	110,7
Місце серед регіонів України	1	17	16	-	-

У 2020 році пандемія Covid-19 мала негативний вплив на економіку області, що позначився майже на всіх галузях промислового виробництва. Карантинні заходи, запроваджені всередині країни, а також перебої в постачанні ряду товарів, що виснажили запаси та створили затримки в певних ланцюгах постачання, – призвели до зниження економічної активності низки підприємств регіону.

Упродовж 2021 – на початку 2022 років економіка області долала наслідки триваючої пандемії COVID-19 та демонструвала успішну адаптацію до функціонування в умовах обмежень, викликаних запобіжними заходами карантину.

Повномаштабна збройна агресія рф проти України внесла серйозні корективи в промислове виробництво.

У 2022 році приросту обсягу промислової продукції досягли лише легка промисловість (+27,8%) та підприємства фармацевтичної промисловості (+2,2%). Позитивна динаміка цих показників спричинена швидкою переорієнтацію названих секторів промисловості на задоволення військових потреб і виконання відповідних державних замовлень.

Порівняно незначне скорочення обсягів виробництва продемонстрували харчова промисловість (-4,7%) та галузь з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (-10,7%), що пояснюється стабільним внутрішнім попитом на їх продукцію та експортною орієнтацією підприємств харчової промисловості.

Для забезпечення роботи промисловості в умовах воєнного стану протягом 2022–2023 років реалізовано низку заходів, які стосувалися, зокрема, забезпечення релокації виробничих потужностей, підтримки створення й розвитку переробних підприємств, індустріальних парків, реалізації дальших кроків у напрямі євроінтеграції.

В другому півріччі 2023 року бізнесу вдалося адаптуватися до роботи в умовах воєнного стану, що підтверджується індексом промислового виробництва, який за підсумками 2023 року склав 109,9% у порівнянні з 2022 роком.

Збільшили виробництво підприємства з виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування – у 2 рази, фармацевтичної промисловості – в 1,7 рази, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 13,6%, з виробництва будматеріалів – на 12,5% та з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 10,8%.

Релокація і галузева трансформація стали важливими драйверами збереження підприємницького потенціалу в умовах воєнного стану через адаптацію бізнесу до роботи в нових умовах (зміна ланцюгів поставок, оновлення клієнтської бази тощо, зміна вектору експортно-імпортних операцій у бік ЄС).

Велика кількість виробництв стабілізувалися, завершили процеси релокації та розпочали системне виробництво.

На територію області переміщено 385 суб'єктів господарювання, на яких створено 1902 робочих місця. Основна спеціалізація зазначених релокованих підприємств - це машинобудування та металообробка, торгівля, виготовлення продуктів харчування, логістичні послуги, текстильне та швейне виробництво, деревообробна промисловість, ремонт і монтаж машин та устаткування, ІТ-сектор.

Релокація вказаних підприємств підсилила промисловий потенціал області та забезпечила загальний синергетичний ефект внаслідок їх взаємодії та кооперації з діючими підприємствами області.

Загальнодержавний рейтинг за обсягами реалізованої продукції свідчить про активізацію роботи промислових підприємств області.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Так, завдяки створенню нових виробництв частка Вінниччини у загальнодержавному обсязі реалізованої продукції промисловості за останні роки має тенденцію до збільшення, що підтверджує позитивна динаміка показника з 2,2% у 2014 році до 2,6% у 2021 році.

***Табл. 3.* Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу, грн**

Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг реалізованої промислової продукції на 1 особу	46025,1	53527,1	57885,1	59287,0	67293,5

Позитивна динаміка зберігається і у реалізації промислової продукції на 1 особу населення. У 2021 році без урахуванням інфляційних процесів цей показник збільшився майже у 2,2 рази порівняно з 2015 роком.

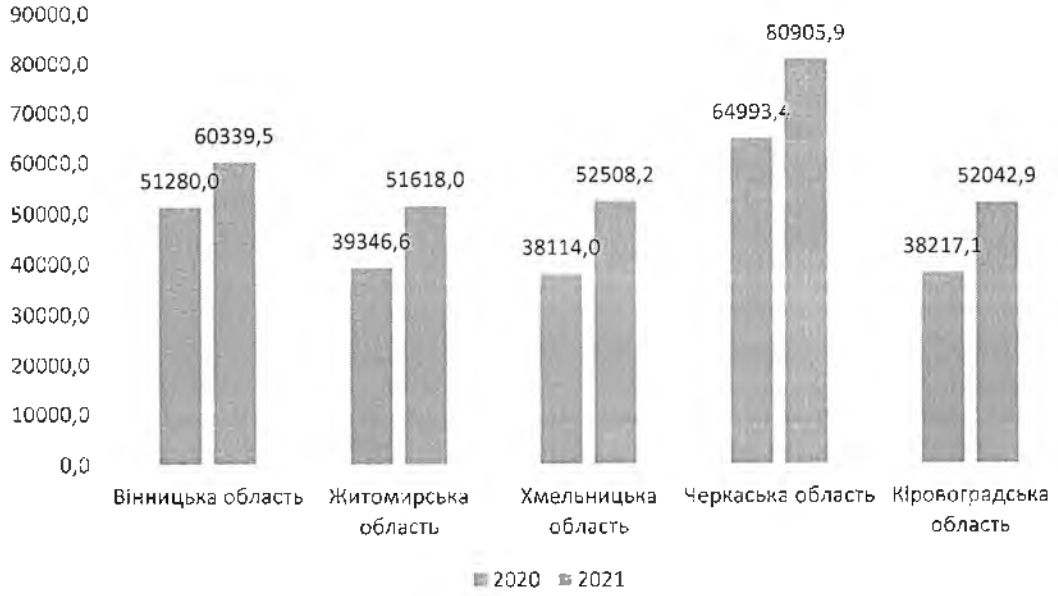

Рис. 5. Обсяг реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу, грн

Міжобласний порівняльний аналіз обсягів реалізованої промислової продукції в розрахунку на 1 особу населення вказує на те, що за промисловим потенціалом Вінницька область займає другу позицію, поступаючись Черкаській області.

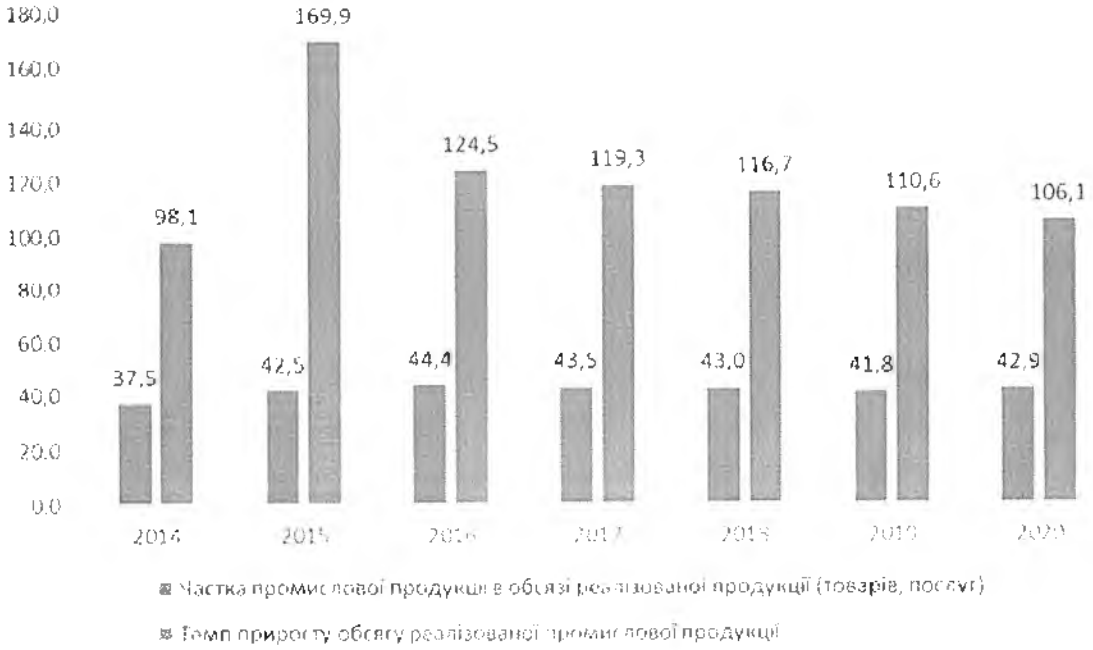

Рис. 6. Показники виробничої активності.

Частка промислової продукції в обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2020 році склала 42,9%, темп приросту обсягу реалізованої промислової продукції до 2019 року - 106,1%.

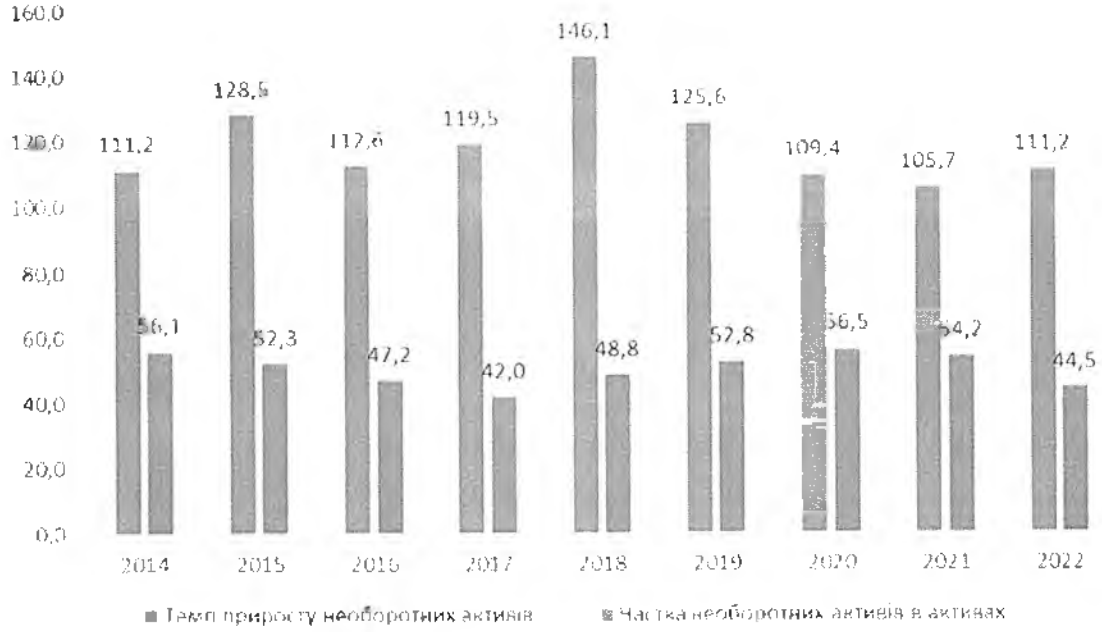

Рис. 7. Показники капітальної активності промисловості, %.

Темп приросту необоротних активів до 2021 року склав 111,2%, частка необоротних активів в активах - 44,5%.

Проміжні висновки:

- в промисловому секторі економіки області функціонує незначна кількість нових виробництв з високою доданою вартістю, а це зменшує

загальну ефективність промисловості та економіки в цілому, посилює нестійкість та вразливість промислового сектору до коливань на міжнародних ринках;

- недостатній рівень розвитку інноваційного потенціалу промисловості стримує модернізацію основних фондів та впровадження передових технологій виробництва для збільшення конкурентоспроможності товарів і послуг.

1.3.3. Енергетика та енергозбереження

Протягом 2019-2023 років в бюджетних та комунальних закладах області здійснювалось подальше виконання енергоефективних заходів, зокрема, переведення теплогенеруючого обладнання бюджетної сфери та підприємств теплокомуненерго області на альтернативні види палива, термомодернізаціябудівель, заміна вікон, дверей, заміна засобів освітлення, заміна теплових мереж тощо.

Протягом 2019-2023 років в області проводилась робота щодо переведення котелень бюджетних та комунальних установ, підприємств теплокомуненерго на альтернативні види палива.

У зазначений період дооснащено або переведено на альтернативний вид палива 41 об'єкт бюджетної сфери та теплокомуненерго загальною встановленою потужністю 18,758 МВт.

1.3.3.1. Споживання природного газу області

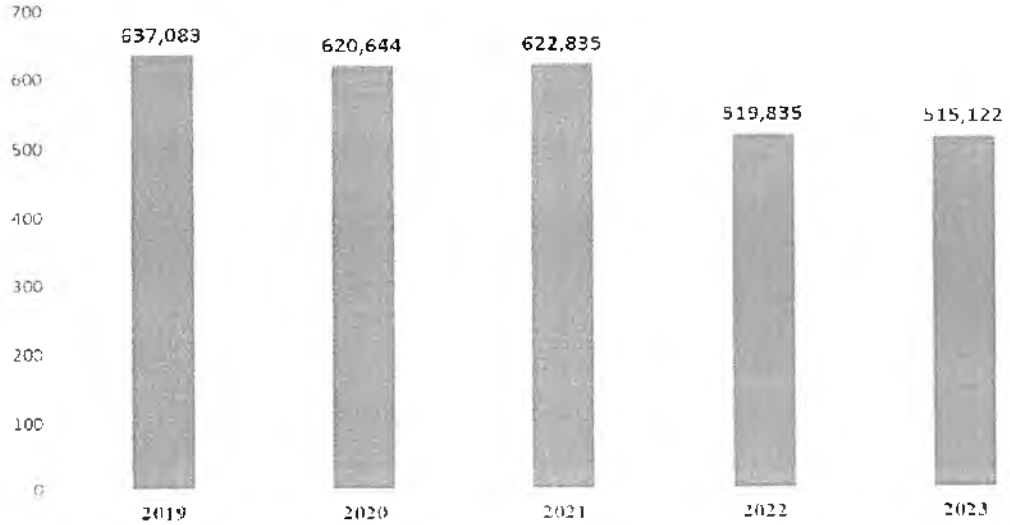

Рис. 8. Споживання природного газу області 2014-2018 роки, млн м^3

За останні п'ять років спостерігається значне скорочення споживання природного газу.

У 2023 році всіма категоріями споживачів (населення, релігійні організації, бюджетні установи та організації, промисловість, теплопостачальні підприємства) спожито 515,122 млн м^3 природного газу, що

на 19,14 % менше, ніж у 2019 році, що вказує на успішне впровадження енергоефективних заходів, направлених на ощадне його споживання природного газу. Зокрема, спостерігається скорочення споживання населенням природного газу на 11,65 % у 2023 році у порівнянні зі спожитим природним газом у 2019 році.

Табл.4 **Споживання природного газу області 2019-2023 роки, млн м^3**

Категорія споживачів	2019	2020	2021	2022	2023
Споживання загалом	637,1	620,6	622,8	519,8	515,1
Населення	372,5	344,9	347,9	337,2	329,1
Бюджетні установи та організації	13,9	12,1	11,9	10,1	10,3
Промисловість	139,0	155,1	150,5	76,8	83,99
Теплопостачальні підприємства	111,2	108,2	112,3	95,4	91,5

1.3.3.2. Відновлювальна енергетика області

Протягом останніх років спостерігається активізація використання відновлювальних джерел енергії.

Станом на кінець 2019 року в області загальна кількість сонячних електростанцій становила 65 (без приватних домогосподарств) встановленою потужністю 226,317 МВт, 27 гідроелектростанцій встановленою потужністю 22,224 МВт.

Зазначені об'єкти альтернативної енергетики у 2019 році згенерували 292,271 млн кВт год електричної енергії. Заразом три біогазові установки у 2019 році згенерували 7,489 млн кВт год. електричної енергії.

Станом на кінець 2023 року на території області працює 103 сонячних електростанції (без приватних домогосподарств) встановленою фактичною потужністю 288,382 МВт, 32 малих гідроелектростанції потужністю 27,080 МВт.

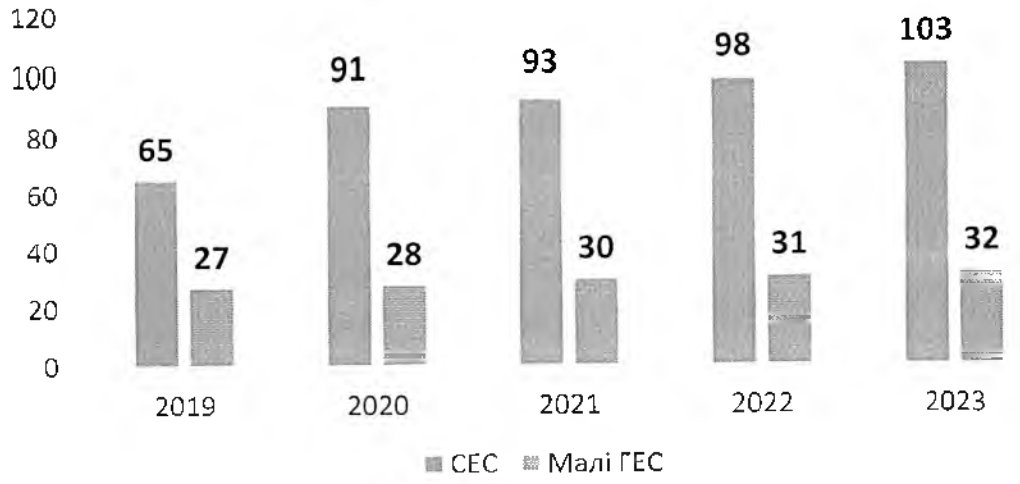

Рис. 9. Кількість об'єктів ВДЕ у 2019-2023 роках, одиниць

Зазначені об'єкти альтернативної енергетики протягом I-III кварталів 2023 року згенерували 330,634 млн кВт/год електричної енергії.

Заразом три біогазові установки встановленою потужністю 18,199 МВт протягом I-III кварталів 2023 року згенерували 78,104 млн кВт/год електричної енергії.

1.3.3.3. Впровадження енергоменеджменту

З метою забезпечення виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2021 року № 1460 «Про впровадження систем енергетичного менеджменту», прийнято наказ обласної військової адміністрації від 22 травня 2023 року № 723 «Про затвердження Плану діяльності системи енергетичного менеджменту на 2023-2024 роки». Наказом визначено реалізацію проєктів з енергоефективності та енергозбереження на об'єктах бюджетної сфери та об'єктах спільної власності територіальних громад області, узагальнення даних споживання енергетичних ресурсів підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери управління, у тому числі об'єктами спільної власності територіальних громад області.

Енергетичний менеджмент дозволяє значно оптимізувати обсяги енерговитрат та передбачає комплекс заходів, спрямованих на економію енергетичних ресурсів, зокрема, моніторинг енергоспоживання, аналіз показників споживання енергоресурсів як основи для формування енергетичної політики, планування нових енергозберігаючих заходів тощо.

Проміжні висновки:

- в області впродовж останніх років ведеться активна робота, направлена на скорочення споживання природного газу, що дало змогу скоротити споживання природного газу в області за останні п'ять років всіма

категоріями споживачів (населення, релігійні організації, бюджет, промисловість, теплопостачальні підприємства) на 19,14 %;

- обсяги споживання електроенергії таким категоріями споживачів як населення, бюджетні установи та промисловість за останні п'ять років скоротились в загальному на 8,58 %.

1.3.4.Розвиток малого підприємництва

Розвиток малого бізнесу області характеризується:

- збільшенням кількості суб'єктів малого бізнесу;
- збільшенням обсягів податкових платежів до бюджетів всіх рівнів.

У малому підприємництві області зайнята четверта частина економічно активного населення області.

За статистичними даними у 2021 році на малих підприємствах області зайнято понад 50,0 тисяч осіб. При цьому, порівняльний аналіз з сусідніми регіонами України показує, що область посідає друге місце після Кіровоградщини, адже частка працевлаштованих на малих підприємствах найбільшою є саме там.

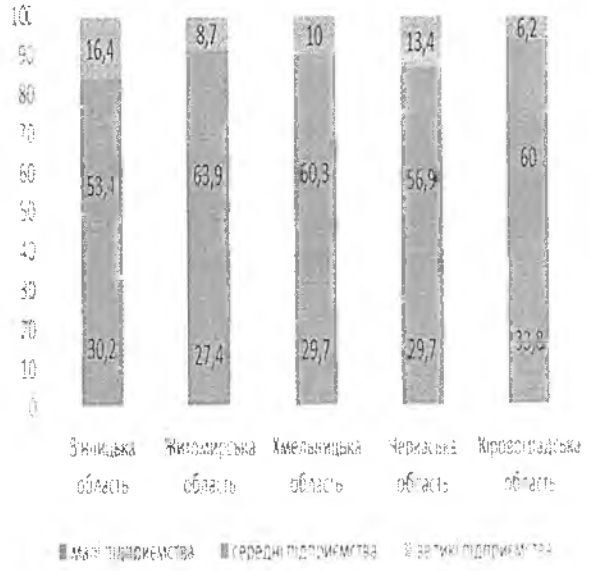

Рис. 10. Структурна характеристика кількості найманих працівників за розміром підприємства, %

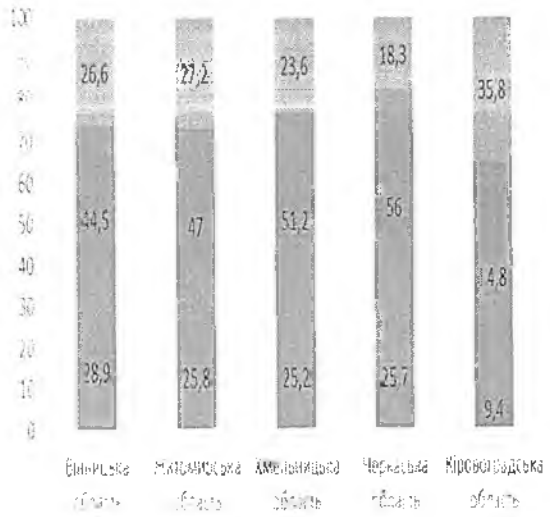

Рис. 11. Структурна характеристика обсягу реалізованої продукції за розміром підприємства, %

Співвідношення частки обсягу реалізованої продукції до частки найманих працівників свідчить про вклад найманих працівників (в залежності від їх працевлаштування на одному із видів підприємств) у загальний ефект діяльності мезоекономічної системи регіону.

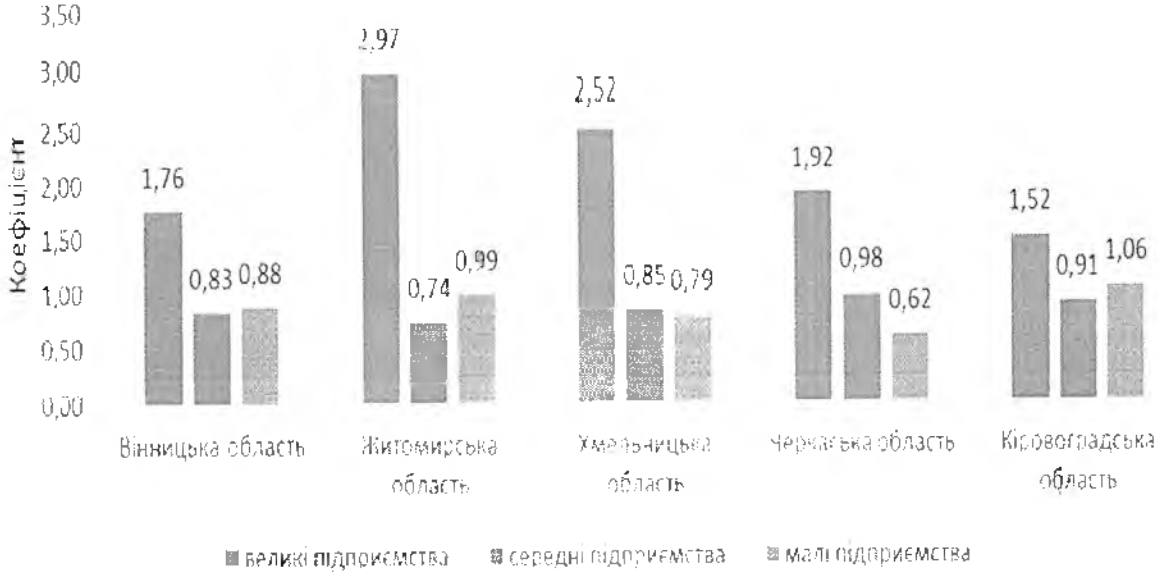

Рис. 12. Відношення частки реалізованої продукції (товарів, послуг) до частки найманих працівників

В області продуктивність найманих працівників (у грошовому виразі) більша зафіксована на малих підприємствах ніж на середніх, в той час як у співмірних їй за економічним потенціалом Хмельницькій та Черкаській областях на середніх за розміром підприємствах, натомість малі підприємства за цим показником знаходяться на нижчому рівні.

Кількість малих підприємств Вінниччини у 2021 році в порівнянні з 2020 роком зросла на 1,9%, що є найбільшим зростанням серед обраних сусідніх регіонів.

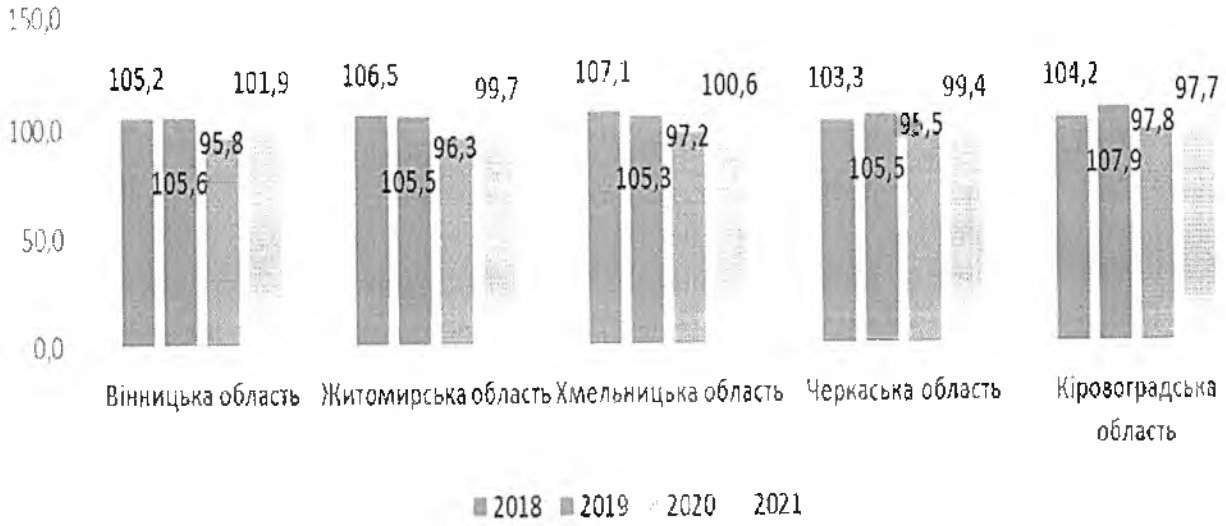

Рис. 13. Динаміка кількості малих підприємств

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Розрахункова кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що проживає на території області, становить 58 підприємств та 377 фізичних осіб-підприємців. При цьому, порівняльний аналіз з сусідніми регіонами показує, що у Кіровоградській області на 10 тис. осіб наявного населення припадає 80 підприємств, а у Хмельницькій області - 401 ФОП.

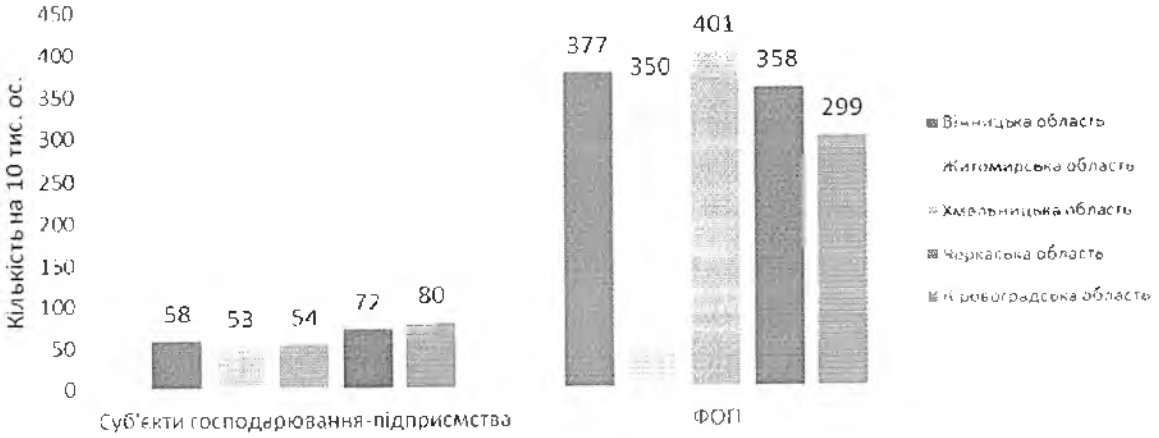

Рис. 14. Кількість суб'єктів господарювання та ФОП на 10 тис. осіб в розрізі обраних областей

З урахуванням процесів децентралізації та адміністративної реформи в Україні найбільша кількість малих підприємств серед районів області у 2022 році зосереджена у Вінницькому районі – 4548 одиниць, а найменша Могилів-Подільському – 350 одиниць.

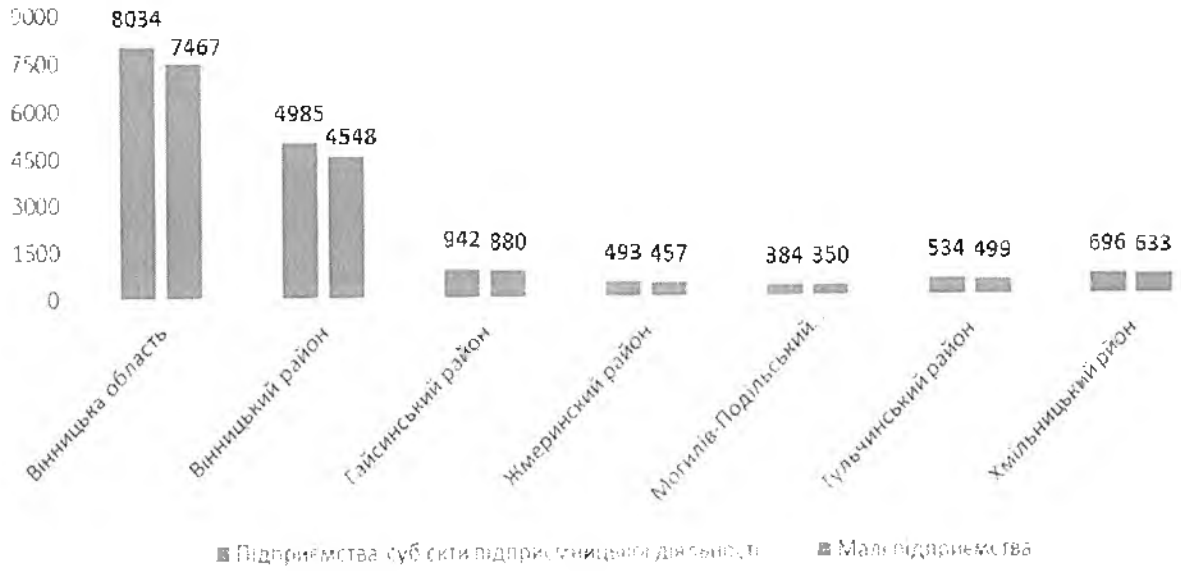

Рис. 15. Кількість підприємств та малих підприємств в області та її районах

Найбільша частка зайнятих на малих підприємствах (при середньому по області рівні у 31,3%) є у Могилів-Подільському (38,5%) та Жмеринському (37,1%) районах. Серед районів найнижчим цей показник є у Тульчинському районі 29,3%.

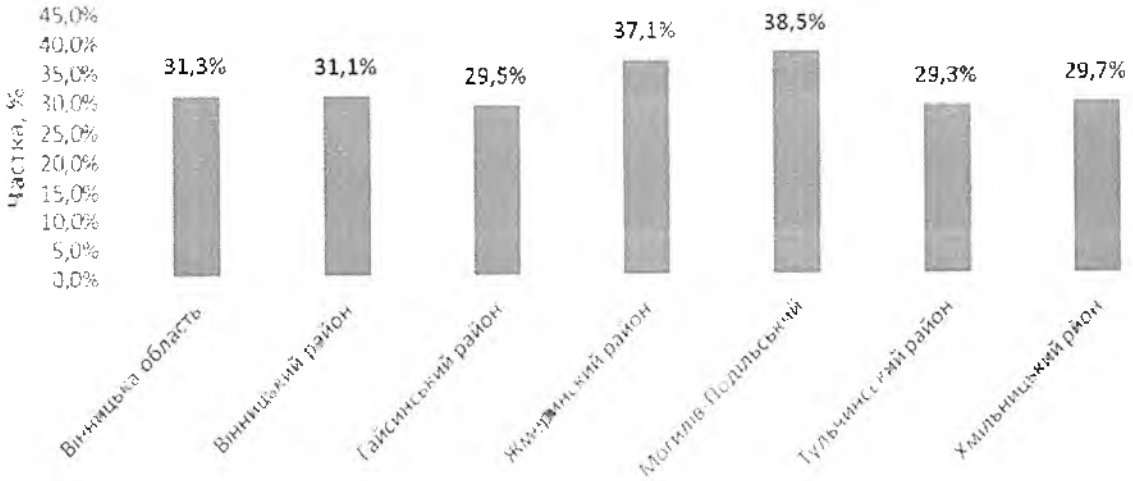

Рис. 16. Частка зайнятих на малих підприємствах

За розміром структурної складової реалізації продукції малими підприємствами у лідерах Могилів-Подільський, Жмеринський, Хмільницький райони де цей показник становить від 34% до 38,7%, при середньому по області 27,7% у Вінницькому районі – 29,8%. Менше середньо обласного показника у Тульчинському районі – 25,4% та Гайсинському районі – 17,3%.

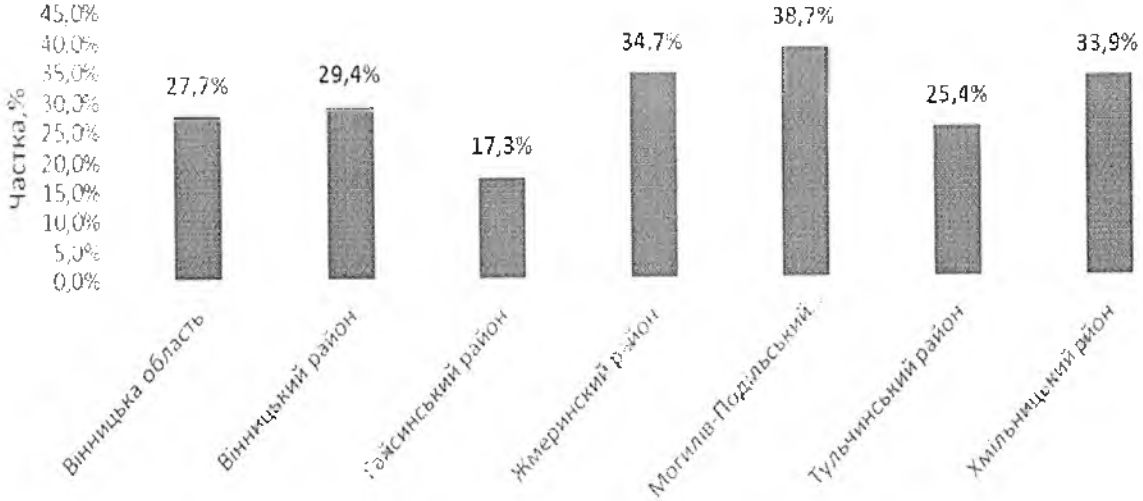

Рис. 17. Частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг)

Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) малими підприємствами у 2020 році у порівнянні з 2017 роком збільшився в 1,3 рази та становить 54,7 млрд грн.

Рис. 18. Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн грн

Надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів із року в рік зростають. Так, незважаючи на воєнний стан протягом 2022-2023 років, у порівнянні з 2021 роком вони збільшились в 1,3 рази, а їх частка в загальних надходженнях до місцевих бюджетів становить понад 26%.

За результатами національного опитування МСП, який проводився Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні» Вінницька область посідає перше місце серед регіонів України в Рейтингу регіонального індексу ділового клімату та за рівнем довіри бізнесу до держави. Також, за результатами опитування «Regional Doing Business. 2018» Вінниччина визнана найкомфортнішим регіоном за легкістю ведення бізнесу.

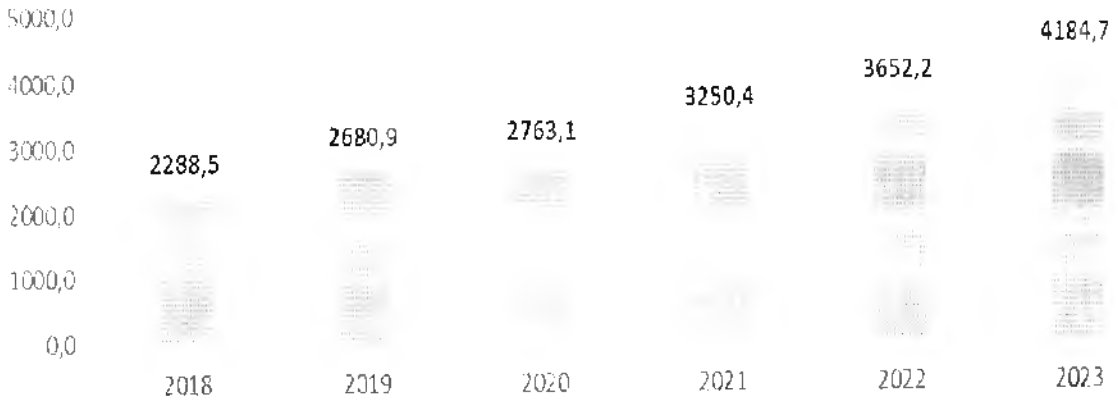

Рис. 19. Надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів, млн грн.

Проміжні висновки:

• в області забезпечено реалізацію постійної, послідовної та комплексної політики сприяння розвитку та функціонування суб'єктів малого та середнього підприємництва як безперервного процесу економічного розвитку Вінниччини;

• надходження від діяльності малого підприємництва до місцевих бюджетів у 2023 році (в порівнянні з 2021 роком) збільшились в 1,3 рази, а їх частка в загальних надходженнях до місцевих бюджетів становить 26%.

1.4.Інвестиції та міжнародна діяльність

1.4.1.Інвестиційний розвиток

Інвестиційний розвиток регіону являє собою сукупність об'єктивних економічних, соціальних та природно-географічних його властивостей, що мають важливе значення для залучення інвестицій.

У 2022 році за статистичними даними підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 9817,0 млн грн капітальних інвестицій.

Найвагомішу частку капітальних інвестицій (97,8 % загального обсягу) освоєно в матеріальні активи, з яких:

- будівлі та споруди – 39,5 % усіх інвестицій;
- машини, обладнання та інвентар, транспортні засоби – 51,2 %.
- земля, довгострокові біологічні та інші матеріальні активи – 7,1%.

Динаміка капітальних інвестицій за 2014-2018 роки свідчить про позитивну тенденцію щодо зростання обсягів капітальних інвестицій в цілому (рис. 20) та у розрахунку на 1 особу (рис. 21).

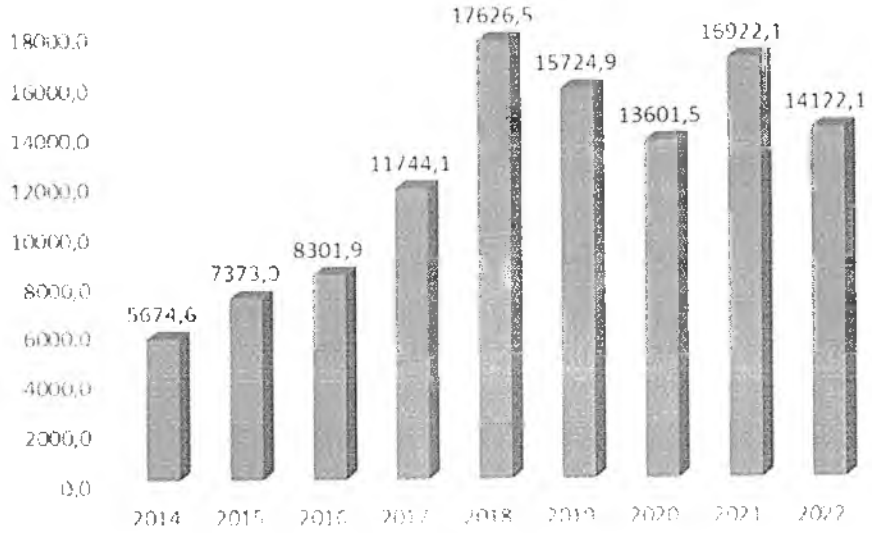

Рис. 20. Динаміка обсягів капітальних інвестицій по Вінницькій області, млн грн

Обсяги капітальних інвестицій у 2022 році зменшились на 5902,7 млн грн порівняно з 2019 роком, а порівняно з 2021 року зменшились на 5033,2 млн грн (рис.20).

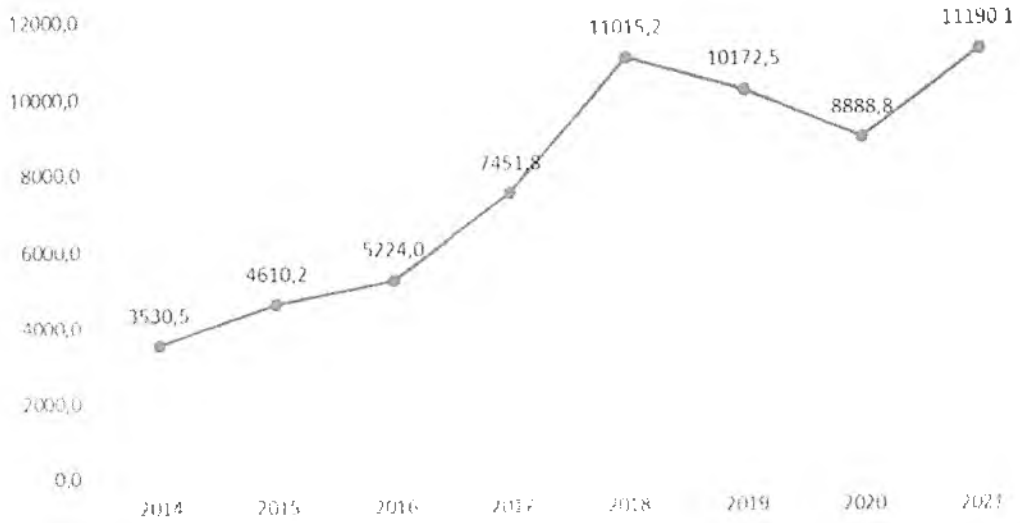

Рис. 21. Динаміка обсягів капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу, грн

В області обсяги капітальних інвестицій у 2021 році відносно 2020 року зросли на 2301,3 млн грн.

Скорочення обсягу капітальних інвестицій у 2022 році обумовлено повномасштабним вторгненням рф на територію нашої держави.

З 2022 року обсягами капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу населення не розраховувалися.

Щодо порівняння динаміки капітальних інвестицій із сусідніми регіонами, які схожі за природними та трудовими ресурсами, мало відрізняються за кліматичними умовами, починаючи із 2014 року Вінницька область вирізняється значним зростанням зазначеного показника.

Табл.5 **Капітальні інвестиції за регіонами України, млн грн**

Рік	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	17627	15725	13602	16922	14122
Житомирська	8742	8467	9270	11485	6113
Кіровоградська	7182	7794	6746	8679	7097
Хмельницька	11275	10534	10617	13515	9753
Черкаська	11110	11386	9079	12300	9228

За обсягами капітальних інвестицій Вінниччина у 2022 році посіла 6 місце, Хмельницька – 9 місце, Черкаська – 13 місце, Кіровоградська – 16 місце, Житомирська – 19 місце серед регіонів України.

Табл.6 **Капітальні інвестиції у розрізі видів економічної діяльності, млн грн**

Рік	2019	2020	2021	2022	2023
Сільське, лісове та рибне господарство	3983	2986	4344	4510	2475
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	167	338	406	147	-
Переробна промисловість	4790	3767	2932	2813	2574
Оптова та роздрібна торгівля	431	581	580	530	218
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	502	446	608	835	233
Операції з нерухомим майном	140	73	425	567	23
Інше	5712	5410	7626	4720	5147

2023 – дані за січень-грудень*

У 2023 році порівняно з 2022 роком відбулося зменшення обсягів капітальних інвестицій за всіма видами економічної діяльності.

Концентрація капітальних інвестицій спостерігається в першу чергу в галузі сільського господарства (понад 23,2%). Також 24,1% обсягу інвестицій вкладено в переробну промисловість.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій у 2023 році, як і в попередніх роках, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 67,9% (7247,2 млн грн) загального обсягу.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 15,8% (1686,6 млн грн) капітальних інвестицій, а за рахунок кредитів банків та інших позик інвестовано 3,9% (409,2 млн грн вкладень).

Кошти населення на будівництво житла становили 6,6 % (699,3 млн грн) капітальних інвестицій.

Активізація інвестиційної діяльності обумовила значне зростання обсягу виробленої будівельної продукції.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

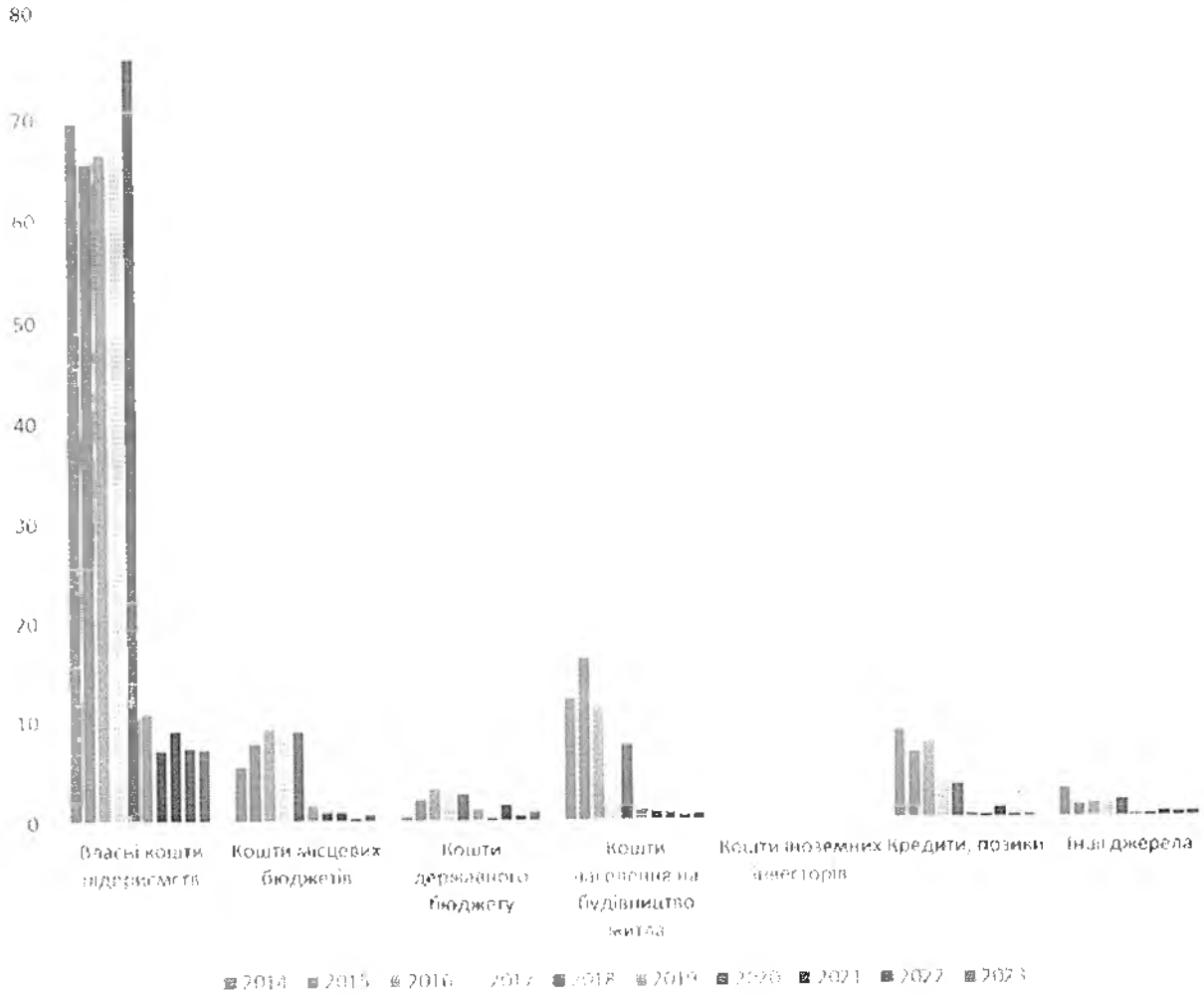

Рис. 22. Джерела фінансування капітальних інвестицій, %

Динаміка виробництва будівельної продукції у Вінницькій області за 2014-2023 роки свідчить про поступове зростання обсягів в цілому (рис.23) та у розрахунку на 1 особу (рис. 24).

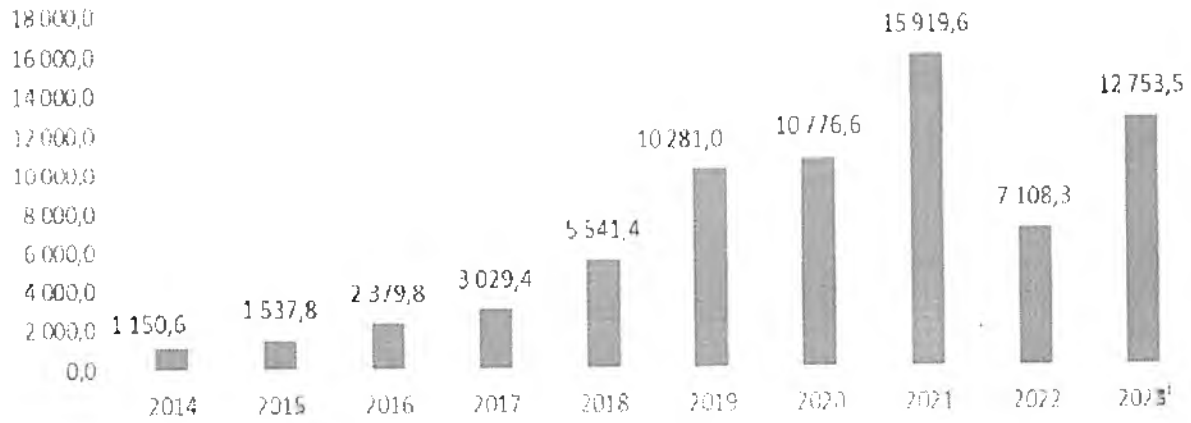

Рис. 23. Динаміка обсягів виробленої будівельної продукції, млн грн

(2023¹ – дані попередні)

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

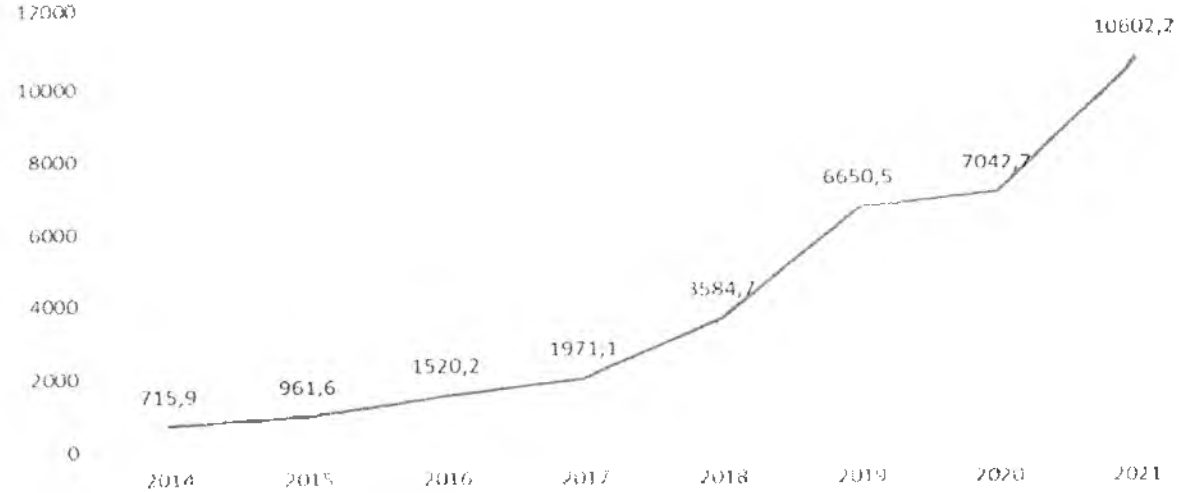

Рис. 24. Динаміка обсягу будівельної продукції у розрахунку на 1 особу, грн

(2022 рік – данні відсутні)

Так, обсяги будівельної продукції у 2023 році зросли у понад 11,1 рази порівняно з 2014 роком, а до 2022 року – у 1,8 рази.

Табл.7 **Обсяги виробленої будівельної продукції, млн грн**

Роки	Україна	Вінницька область	у % до загального обсягу по Україні
2014	51108,7	1150,6	2,3
2015	57515	1537,8	2,7
2016	73726,9	2415,9	3,3
2017	105682,8	3106,5	3,0
2018	141213,1	5595,8	4,0
2019	181697,9	10281	5,7
2020	202080,8	10776,6	5,3
2021	258073,6	15919,6	6,2
2022	113828	7108,3	6,2

Спостерігається і позитивна тенденція щодо збільшення частки обсягів будівельної продукції, виробленої підрядними організаціями Вінниччини, у загальному обсязі по Україні (табл. 7). Наразі, у 2022 році – 6,2%, 2014 рік – 2,3% (збільшення на 3,9 в.п.).

Динаміка виробленої будівельної продукції за регіонами України свідчить про кращі позиції Вінницької області відповідно до сусідніх регіонів, схожих за кліматичними умовами та ресурсами.

Табл.8 **Обсяг виконаних будівельних робіт по окремих регіонах України, млн грн**

	2017	2018	2019	2020	2021
Вінницька	3106,5	5595,8	10281	10777	15920
Житомирська	1541,2	2040,8	2706,7	2144,5	2649,4
Хмельницька	2293,4	3393,5	2047	1367,6	1269,1
Черкаська	1295,1	1966,7	3846,6	6606,3	9442
Кіровоградська	1554,5	1634,3	2071,7	2565,8	3675,5

За обсягами будівельної продукції Вінниччина у 2021 році посіла 7 місце, Хмельницька – 9 місце, Черкаська – 16 місце, Житомирська – 19 місце, Кіровоградська – 24 місце серед регіонів України.

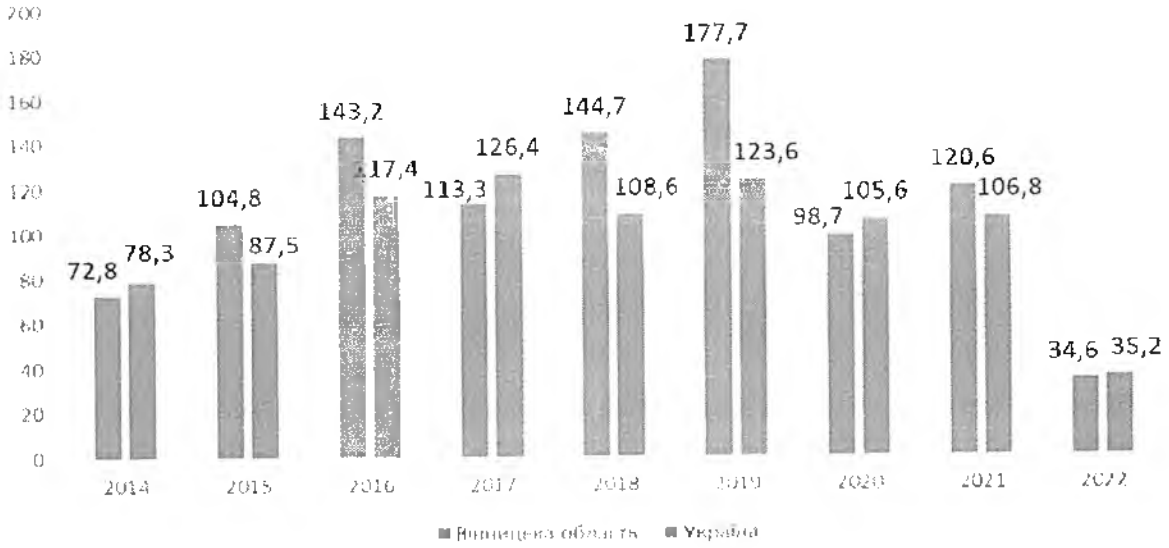

Рис. 25. Динаміка індексу будівельної продукції, %

За таким показником, як індекс будівельної продукції, призначений для вимірювання динаміки будівництва та його основних складових з поправкою на зміни цін, область у 2014 році займала лише 19 місце серед регіонів України (72,8%), а вже у 2022 році посіла 2 місце (34,6%; по Україні даний показник становив 35,2%).

За видами виробленої будівельної продукції першість займає будівництво інженерних мереж, серед яких:

- транспортні споруди: автостради, вулиці та дороги; мости, греблі та інші водні споруди;
- трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі;

• комплексні промислові споруди; інші інженерні споруди (споруди спортивного та розважального призначення; полігони складування побутових відходів).

З будівництва житлових та нежитлових будівель спостерігається тенденція щодо зменшення обсягів виробленої продукції.

За період з 2014 по 2023 рік будівництво інженерних мереж збільшилося у 2,2 рази, в той же час будівництво будівель зменшилося у 3,2 рази.

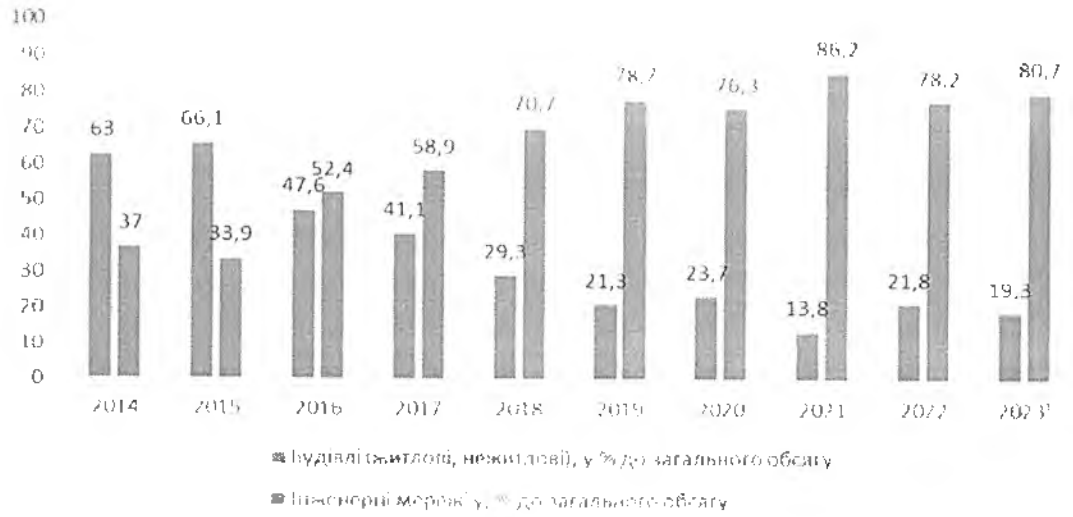

Рис. 26. Відсоток виробленої будівельної продукції за видами, %

У 2023 році обсяг виробленої будівельної продукції за видами діяльності розподілений наступним чином:

• будівництво житлових та нежитлових будівель (19,3% до загального обсягу), що становить 140,9% до 2022 року;

• будівництво інженерних мереж (80,7% до загального обсягу), що в 1,6 рази більше ніж у 2022 році.

Протягом 2014-2023 років по Вінницькій області введено в експлуатацію 3628,3 тис. м^2, у тому числі у міських поселеннях – 2058,2 тис. м^2 (або 56,7% від загального обсягу), у сільській місцевості – 1570,1 тис. м^2 (43,3%).

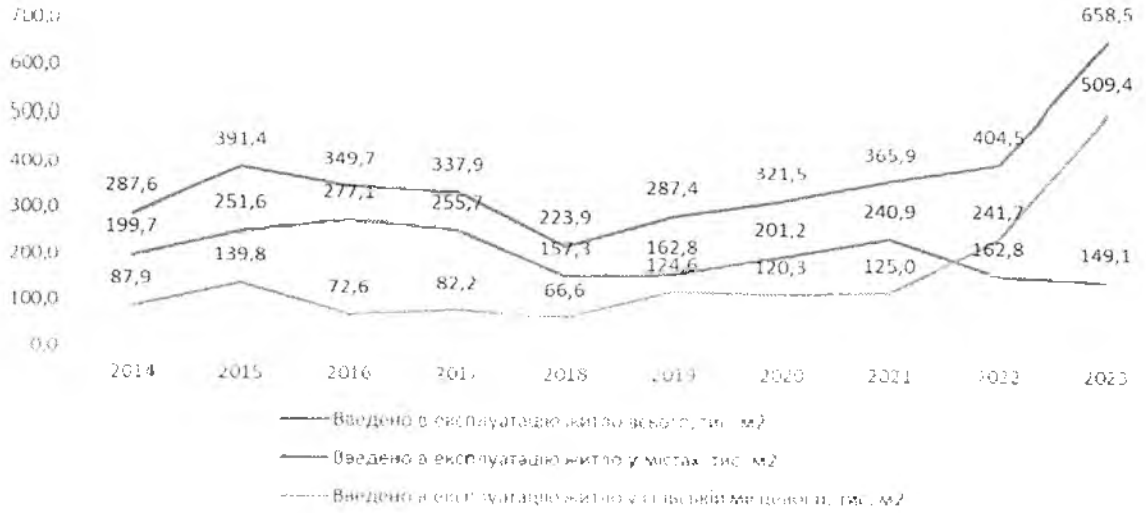

Рис. 27. Динаміка обсягів введеного в експлуатацію житла, тис. м²

У 2022 році переважна більшість (93,7%) загальнообласного обсягу прийнятого в експлуатацію житла збудовано у Вінницькому районі.

Домінуючим в області є будівництво житла у містах, лідером серед яких виступає обласний центр (м. Вінниця), де збудовано 110,3 тис. м² загальної площі житлових будівель, що становить 16,7% загальнообласного обсягу житлового будівництва.

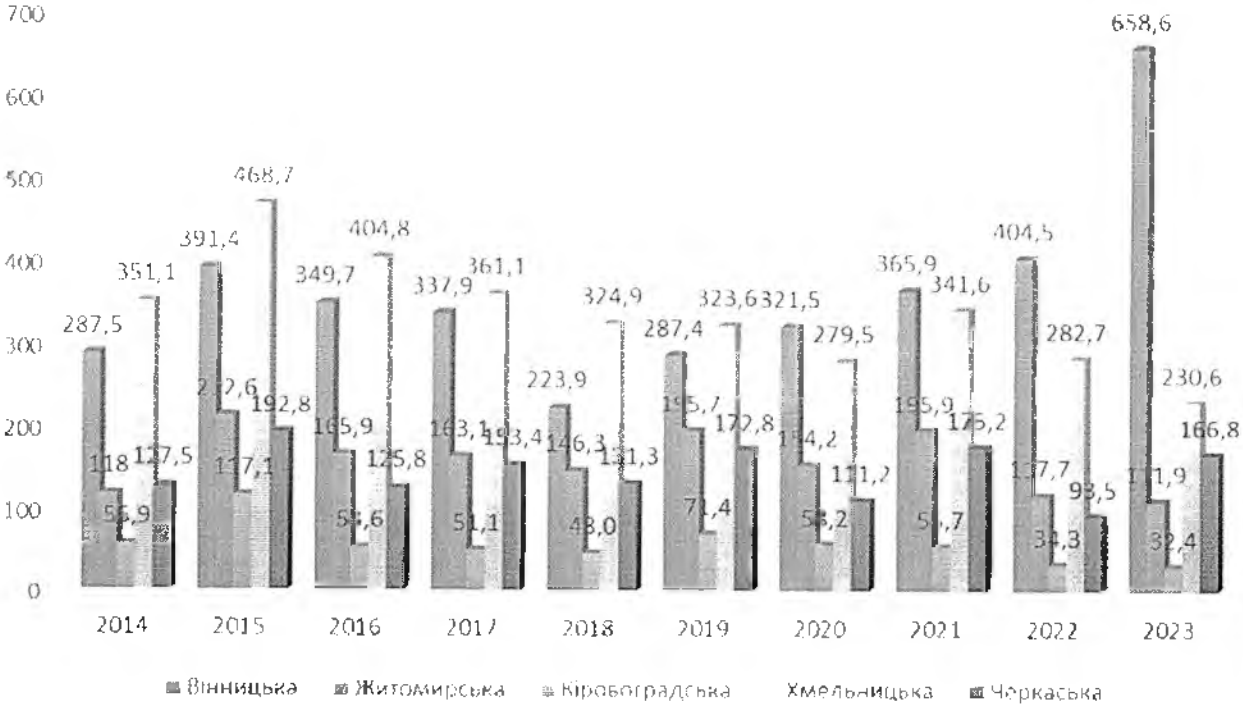

Рис. 28. Динаміка обсягів прийнятого в експлуатацію житла за регіонами України, тис. м²

За обсягами прийнятого в експлуатацію житла Вінниччина у 2023 році посіла 4 місце, Хмельницька – 13 місце, Черкаська – 15 місце, Житомирська – 17 місце, Кіровоградська – 21 місце серед регіонів України.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Табл.9 **Індекс прийнятого в експлуатацію житла, %**

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Вінницька область	73,7	128,3	68,9	113,8	110,6	162,8
Україна	94,3	126,9	52,1	135,3	62,2	103,8

Загальна тенденція будівництва та прийняття в експлуатацію житла коливається.

У 2019 році в області прийнято в експлуатацію 287,4 тис. м^2 загальної площі житлових будівель. Обсяг прийнятого в експлуатацію житла у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшився на 28,3%. У 2020 році у зв'язку з пандемією COVID-19 в області прийнято в експлуатацію 198,0 тис. м^2 загальної площі житлових будівель.

Середньостатистичний річний показник по прийняттю в експлуатацію житла по області становить 362,8 тис. м^2 (2014-2023 роки).

Однією з причин виникнення проблеми житлового забезпечення в області та в цілому в Україні є недофінансування державних житлових програм з Державного бюджету України.

Обсяг залучених прямих інвестицій (інструментів участі в капіталі) з країн світу в економіку області на 31 грудня 2022 року склав 502,5 млн дол. США.

Табл.10 **Регіональний розріз обсягу прямих іноземних інвестицій на кінець року, млн дол. США**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька область	265,8	280,4	601,6	384,1	536,8	502,5
Житомирська область	285,3	341,3	401,9	320,4	397,9	284,0
Хмельницька область	115,7	140,4	154,9	118,4	310,4	260,5
Черкаська область	210,2	211,9	211,5	209,4	352,8	304,1
Кіровоградська область	84,4	126,1	147,7	174,6	207,1	180,4
Чернівецька область	50,5	32,1	62,6	55,6	63,6	54,1

За попередніми даними Національного Банку України обсяг залучених прямих інвестицій (інструментів участі в капіталі) в економіку області в 2022 році зменшився на 34,3 млн дол. США в порівнянні з 2021 роком.

Темп приросту у 2022р. склав -6,39% (-15,14% у 2016р.; 13,15% у 2017р.; 5,49% у 2018р.; 114,55% у 2019р., -36,15% у 2020р., 39,76% у 2021р.).

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

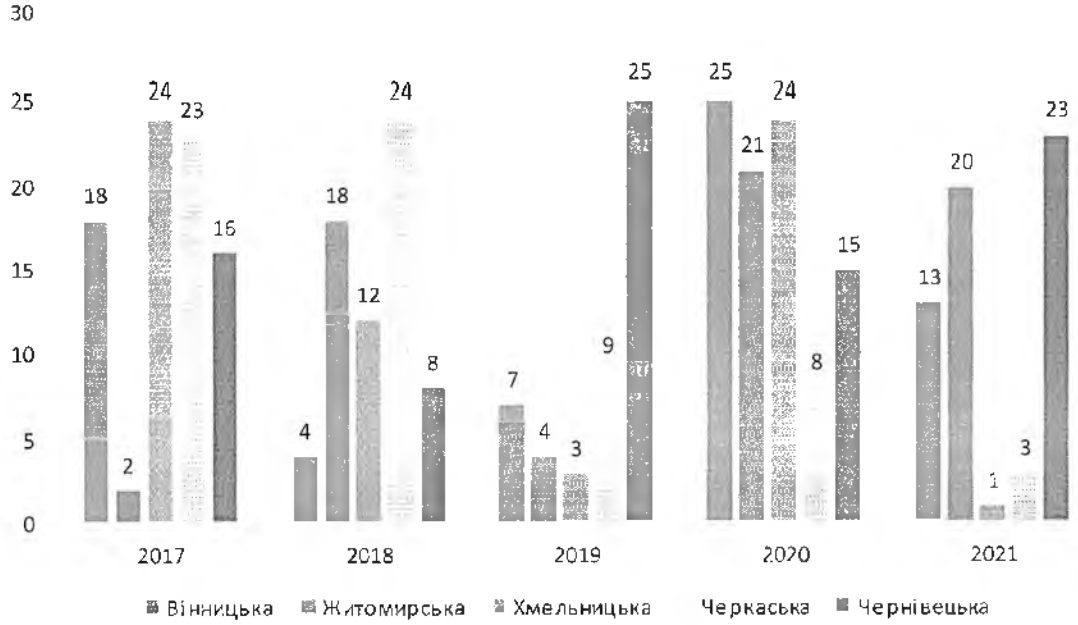

Рис. 29. Місце області серед регіонів України за обсягами залучення прямих інвестицій

Найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються промислові підприємства, на яких зосереджено 354,8 млн дол. США (70,61% всього капіталу нерезидентів). На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 70,3 млн дол. (13,99% загального обсягу) прямих інвестицій, підприємствах оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 28,4 млн дол. (5,65%), у секторі інформації та телекомунікації – 24,8 млн дол. (4,93%).

Інвестиції надійшли з 44 країн світу. Переважна більшість інвестицій (81,9% загального обсягу акціонерного капіталу) надійшла з країн ЄС – 411,8 млн дол., з інших країн світу – 90,7 млн дол. (18,1%). До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 74,9% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр, Австрія, Польща, США та Франція.

В області підтримується впровадження 57 довготермінових інвестиційних проєктів у промисловості та суміжних галузях, що реалізовуються приватними інвесторами загальною вартістю понад 1,68 млрд грн. Завершення реалізації даних проектів дозволить створити майже 1000 нових робочих місць.

Проміжні висновки:

- відбувається позитивна тенденція щодо збільшення частки обсягів будівельної продукції, виробленої підрядними організаціями Вінниччини, у загальному обсязі по Україні за період 2014-2022 роки збільшення склало 3,9 в.п.;
- сприятливий інвестиційний клімат високо оцінили партнери з 44 країн світу, інвестувавши свої кошти в створення на території області майже 400 потужних підприємств з високими стандартами виробництва та соціальної відповідальності.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

1.4.2.Експорт-імпорт товарів

Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі товарами в області за 2014-2023 роки свідчить про те, що суб'єкти підприємництва постійно ведуть пошук нових шляхів виходу на світовий ринок, збільшуючи кількість торговельних партнерів та нарощуючи з року в рік об'єми експорту товарів.

Табл.11 **Динаміка зовнішньої торгівлі товарами у Вінницькій області**

	Експорт товарів		Імпорт товарів		Кількість торгових партнерів
	млн дол. США	у % до попереднього періоду	млн дол. США	у % до попереднього періоду	
2014	742,2	109,3	428,2	86,3	129
2015	846,9	102,2	266,7	62,3	121
2016	983,0	116,1	299,4	108,1	137
2017	1217,7	123,9	407,1	135,9	142
2018	1429,5	117,4	563,0	138,3	138
2019	1455,5	101,8	631,6	112,2	138
2020	1377,8	94,7	554,5	88,2	127
2021	1309,3	95,0	699,1	126,0	121
2022	1600,5	122,2	622,8	89,1	115
2023	1698,9	106,2	899,7	144,5	123

Динаміка експорту товарів області за 2014-2023 роки свідчить про тенденції росту експорту товарів, окрім 2020-2021 років, коли у зв'язку з пандемією COVID-19 ділова активність у світі була знижена. Максимальні темпи росту експорту товарів області спостерігаються в 2017 році відносно 2016 року – 123,9% (*по Україні – 119,0%*), а мінімальні – в 2020 році відносно 2019 року – 94,7% (*по Україні – 98,3%*).

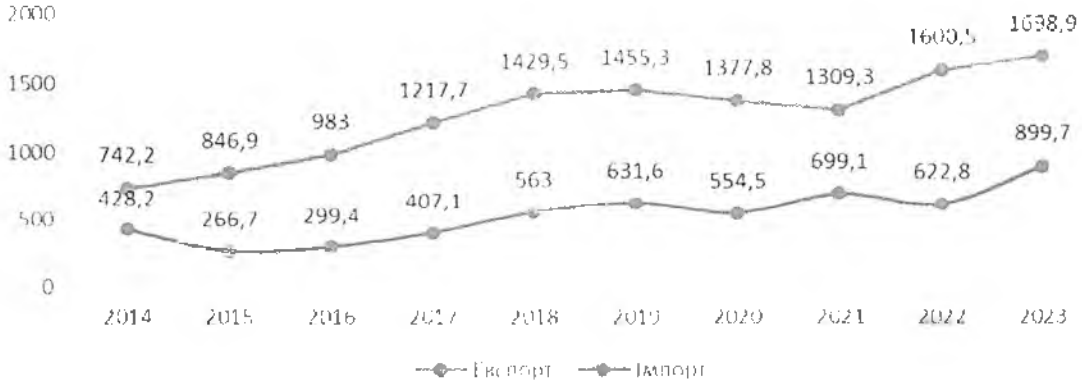

Рис. 30. Динаміка експорту-імпорту товарів Вінницькій області, млн дол. США

Динаміка зовнішньоторговельного обороту товарів області з країнами СС за 2014-2023 роки свідчить про чіткі тенденції росту експорту товарів –

максимальні темпи росту спостерігаються в 2017 році (123,9%) та в 2022 році (122,2%).

Зростання експорту у 2017 році обумовлене збільшенням кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а у 2022 році – скасуванням Європейською Комісією всіх мит і квот на український експорт щонайменше до червня 2024 року.

Цікавим фактом є те, що Вінницькою митницею за 2018-2023 роки видано 76331 сертифікат EUR.1 на товари, які експортуються до країн Європейського Союзу, зокрема: у 2018 році було видано 3866 сертифікатів, у 2019 – 5387, у 2020 році – 6542, у 2021 році – 5404, у 2022 – 25601, а у 2023 році – 29531 (у 7,6 рази більше, ніж у 2018 році). Це говорить про те, що вінницькі товари користуються попитом на ринку ЄС, а виробники використовують можливості виходу на європейський ринок, надані Єврокомісією.

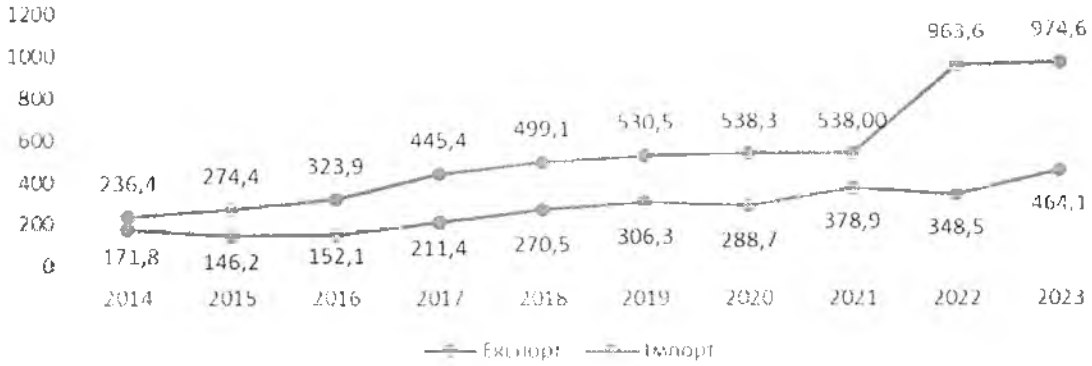

Рис. 31. Динаміка експорту-імпорту товарів Вінницькій області з країнами ЄС, млн дол. США

Щодо порівняння динаміки експорту із сусідніми регіонами, які схожі за природними та трудовими ресурсами, мало відрізняються за кліматичними умовами, починаючи із 2014 року область вирізняється значним відривом показника експортних поставок товарів Вінниччини.

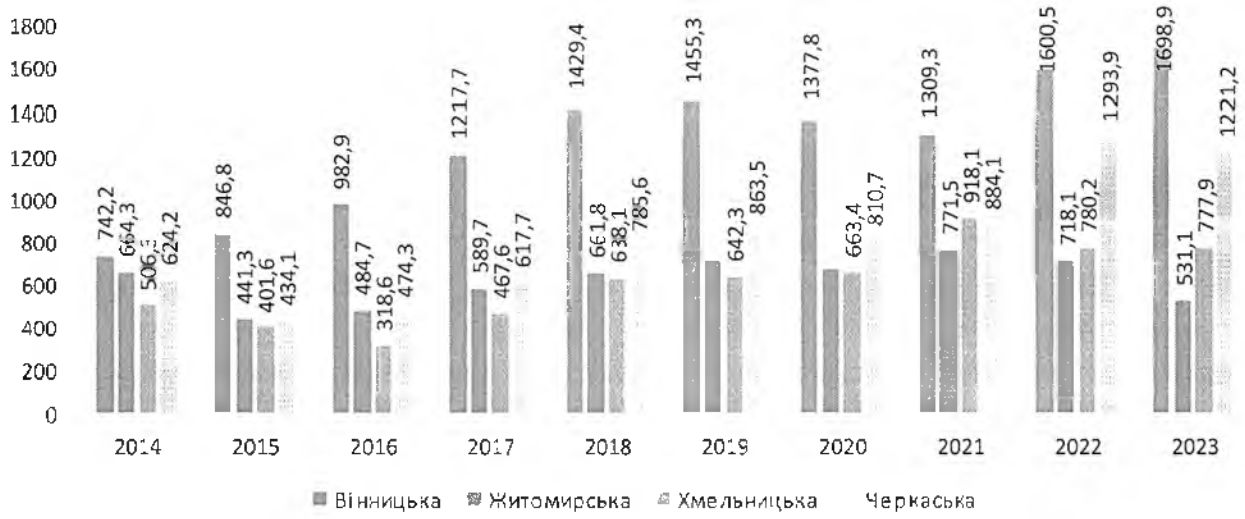

Рис. 32. Порівняння динаміки експорту товарів Вінниччини із сусідніми областями, млн дол. США

Продовж 2014-2023 років значення коефіцієнта покриття експортом імпорту забезпечувало позитивне сальдо торговельного балансу, а експортні поставки у 1,73-3,28 рази відповідно переважали імпортні надходження.

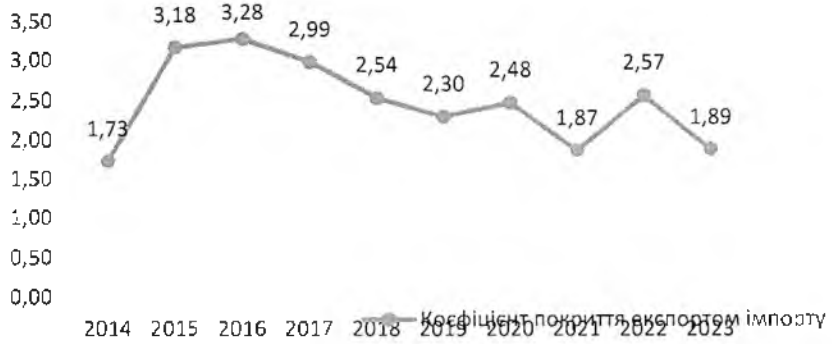

Рис. 33. Динаміка коефіцієнту покриття експортом імпорту у Вінницькій області

В порівнянні із сусідніми регіонами щодо збалансованості зовнішньої торгівлі коефіцієнт покриття експортом імпорту в області має значно більші значення, щороку більші за 1. Тоді як в Житомирській та Черкаській областях у 2021-2023 роках постерігаються випадки переважання імпортних операцій над експортними, про що свідчить значення коефіцієнту, нижче за 1.

Варто зазначити, що впродовж останніх років підприємства Вінниччини розширювали зовнішньоторговельні зв'язки із господарюючими суб'єктами з інших країн, зокрема у 2014 році було налагоджено співпрацю із торговельними партнерами із 129 країн світу, у 2023 році – із 123 країн світу.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Рис. 34. Порівняння динаміки коефіцієнта покриття експортом імпорту Вінницької та сусідніх областей

Зменшення кількості країн-партнерів відбулось насамперед в період пандемії COVID-19 у 2020-2021 роках та у зв'язку із повномасштабним вторгненням рф на територію України у 2022 році.

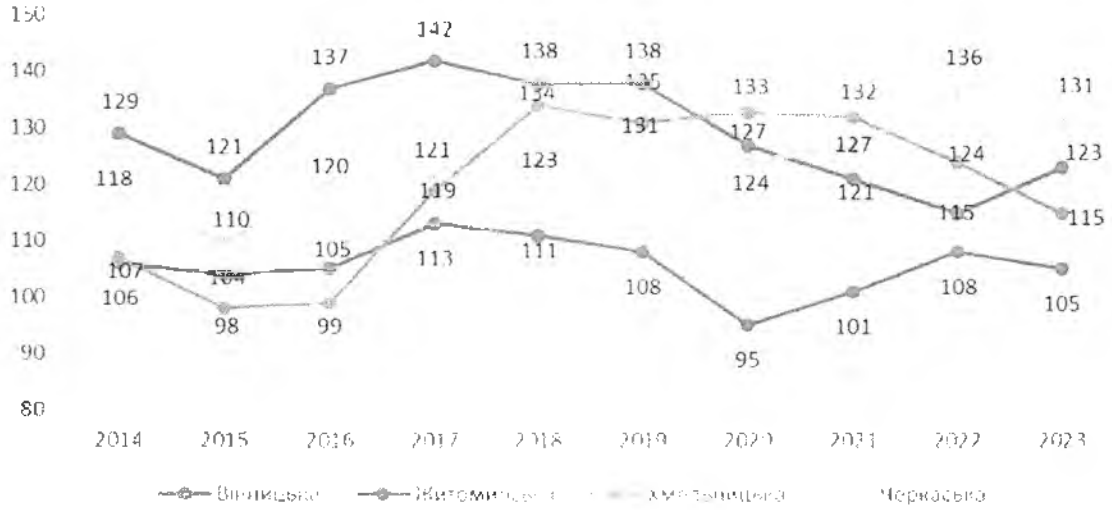

Рис. 35. Кількість країн-партнерів

Порівняно із сусідніми областями Вінницька вирізняється значно вищим рівнем динаміки загальних обсягів експорту товарів та кількістю країн-партнерів. Активність зовнішньоекономічної діяльності характеризується таким показником, як експорт на одну особу.

На рис. 36 наведено порівняльну динаміку експорту на одну особу за 2014-2021 роки. Оскільки під час дії воєнного стану в Україні та протягом шести місяців після його припинення чи скасування Перепис населення не проводиться (згідно з пунктом 1 розділу VI Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення»), дані за період 2022-2023 роки відсутні. У Вінницькій області експорт на одну особу зростав з 2014 по 2019 роки,

після чого дещо знизився. Існує загальна тенденція до коливань, але загалом експорт на одну особу залишається на рівні, вищому, ніж в сусідніх областях.

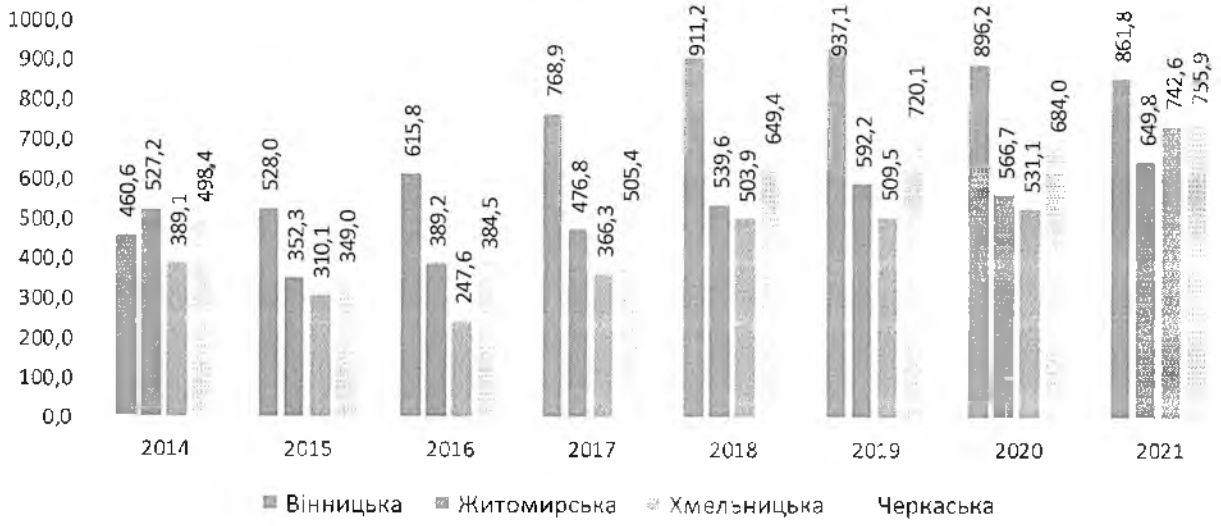

Рис. 36. Порівняльна динаміка експорту на душу населення, дол. США

У 2021 році значна питома вага в експорті товарів належала Польщі (13,0% загальних обсягів експорту), Китаю – 11,5%, Румунії – 6,5%, Туреччині – 6,0%, Єгипту – 4,4%, Білорусі – 4,3%, Нідерландам – 3,3%, Литві – 3,1%, Німеччині – 2,9%, Молдові – 2,8%, Іспанії – 2,7%, Італії – 2,6%, Індії – 2,4%, Індонезії – 2,2% та Бельгії – 1,9%.

З 2015 по 2019 рік основним ринком збуту вінницьких товарів був ринок Азії, у 2020 році обсяги експорту зрівнялись, а з 2021 експорт на ринок Європи істотно збільшився. Починаючи з 2021 року на першому місці за обсягами експорту – Польща. На європейському ринку найбільшими торгівельними партнерами були: Польща (13,0% від загальних обсягів експорту), Румунія – 6,5%, Нідерланди – 3,3%, Литва – 3,1%, Німеччина – 2,9%, Іспанія – 2,7%, Італія – 2,6%, Бельгія – 1,9%, Австрія – 1,4% та інші.

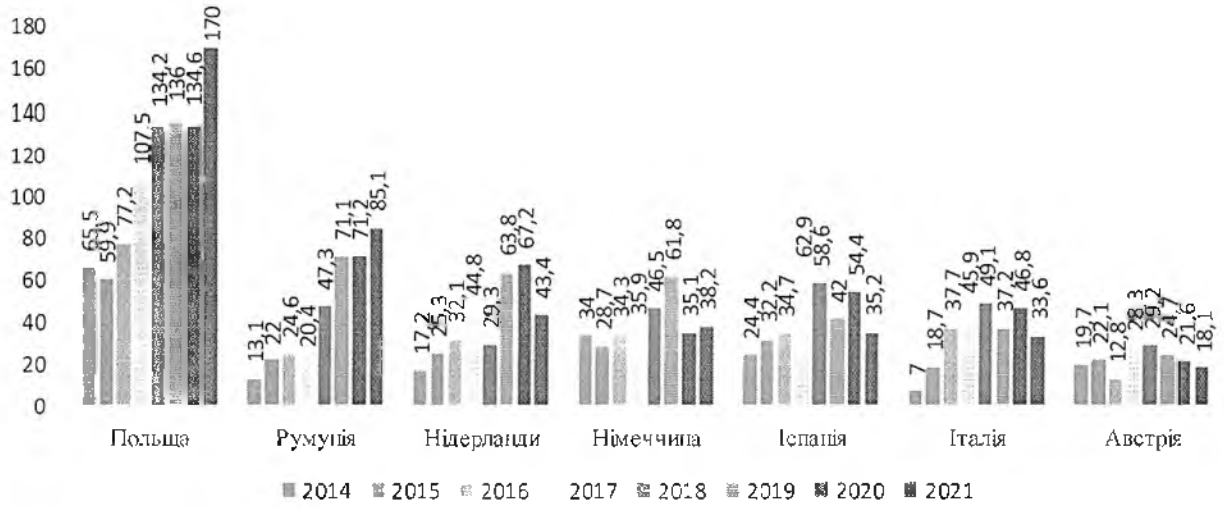

Рис. 37. Динаміка експорту товарів до основних країн-партнерів ЄС, млн дол. США

Суб'єкти господарювання Вінницького регіону найбільше експортують продукції тваринництва та рослинництва, готових харчових продуктів, деревини та виробів з неї, продукції хімічної промисловості.

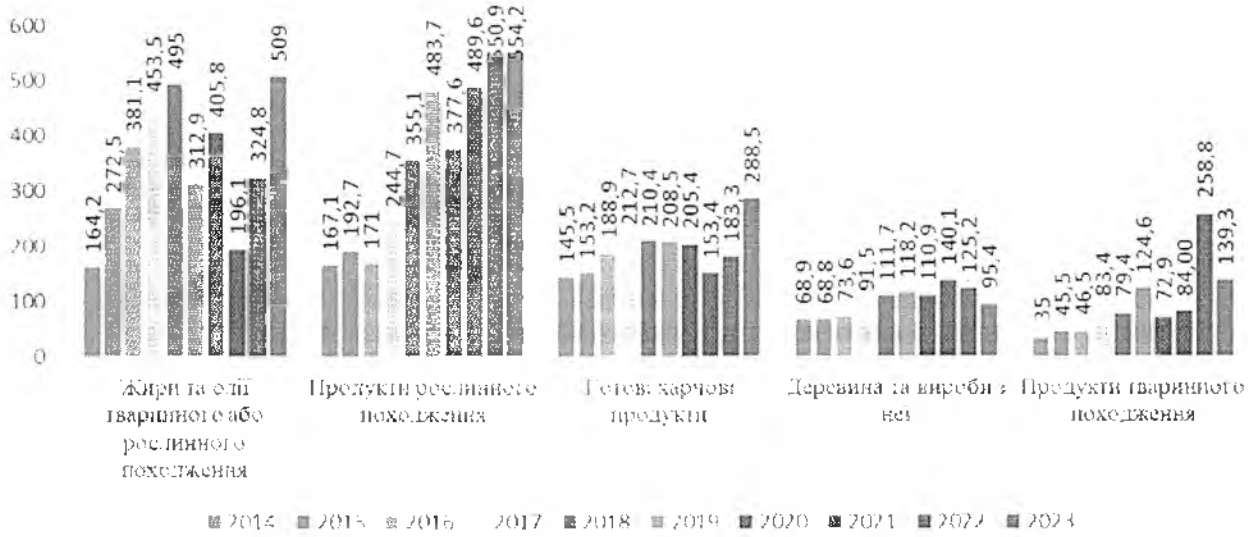

Рис. 38. Динаміка експорту основних товарних груп, млн дол. США

Динаміка експортованих із області товарів в основному сформована аграрним сектором економіки та переробною (харчовою) галуззю промисловості. Ключовими продуктами експорту є олія, зернові та олійні культури, насіння олійних культур, кондитерські вироби, алкоголь та ін.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

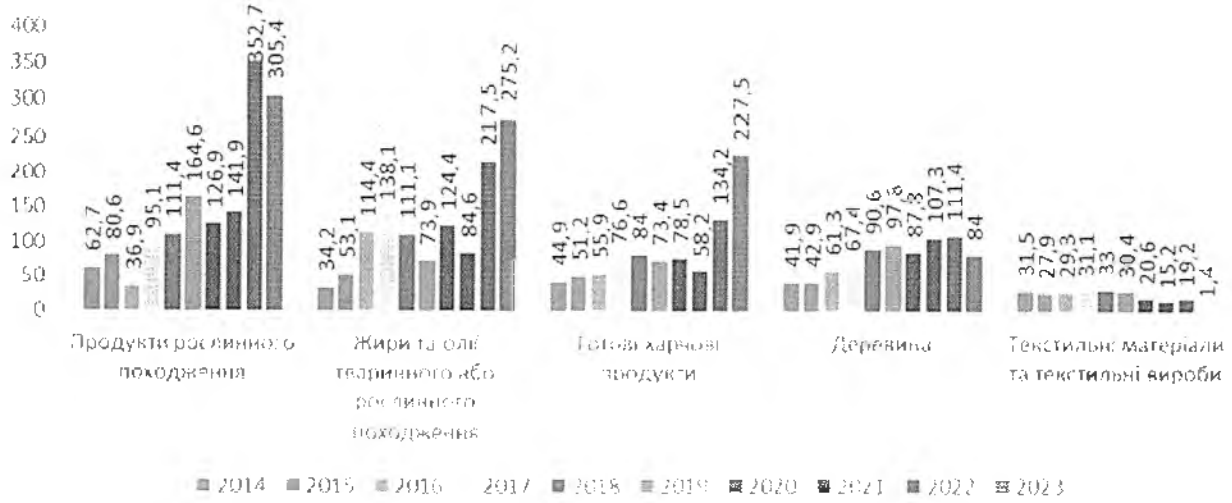

Рис. 39. Динаміка експорту основних товарних груп до країн ЄС, млн дол. США

В експорті до країн ЄС домінуюче місце займають поставки жирів та олії тваринного або рослинного походження, продуктів рослинного походження, а також поставки деревини і виробів з неї та поставки готових харчових продуктів. Значну частину експорту-імпорту складають також текстильні матеріали та текстильні вироби. Перспективними є добувна та обробна галузі, ІТ-сфера, а також машинобудування.

Порівняльна характеристика із сусідніми областями протягом 2022-2023 років показує схожість Вінницької та Черкаської за основними товарними групами. Проте результативність експортної діяльності області значно вища, що, очевидно, залежить в значній мірі від реалізації експортного потенціалу області місцевим бізнесом у плідній співпраці з органами влади.

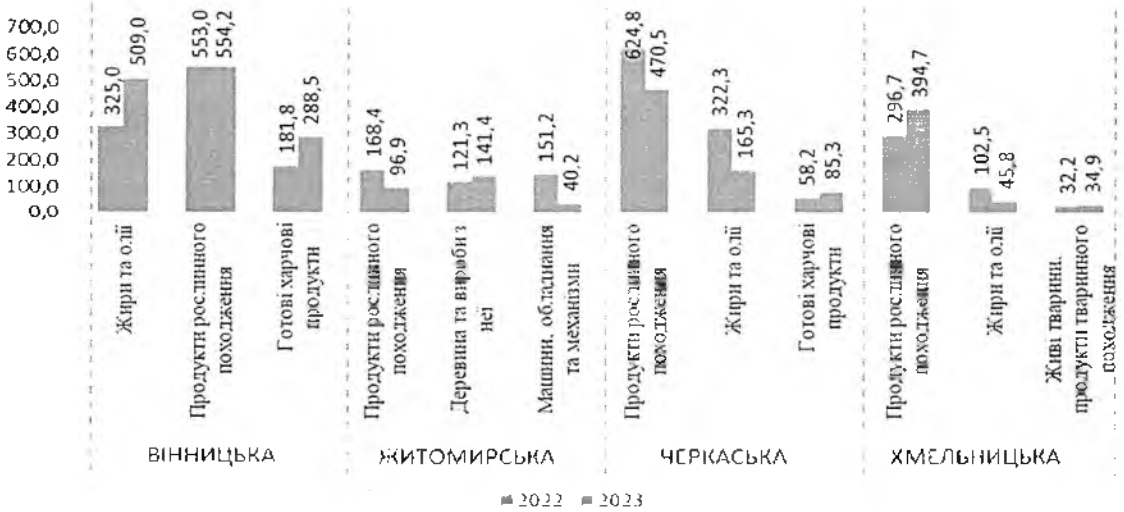

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Рис. 40. Порівняльна динаміка експорту основних товарних груп по областям, млн дол. США

Проміжні висновки:

- за період 2014-2023 років в області склалася тенденція щодо зростання експорту та стабільно продовжує залишатись позитивним баланс зовнішньої торгівлі;
- за цей період в області спостерігається розширення співпраці з країнами ЄС (в 4,1 рази) та Азії (в 2,3 рази);
- до 2020 року країни Азії володіли лідерством у експортних поставках з питомою вагою 39,6%. Проте з 2021 року співпраця з країнами ЄС значно розширилась і тепер питома вага від загального експорту вінницької продукції становить: у 2021 році – 41,1%, у 2023 році – 57,4%;
- повномасштабне вторгнення рф та введення воєнного стану (блокування кордонів, портів) унеможливило транзит на великі ринки інших країн, зокрема Середньої Азії, що призвело до перерозподілу товарної та географічної структури експорту після 2022 року.

1.4.3. Міжнародне співробітництво

Область межує із 7-ма областями України та на ділянці 190,7 км межує із Республікою Молдова, в тому числі із Придністровським регіоном Республіки Молдова. Це слугує передумовою для активного розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

На даний час, як на рівні області, так і на рівні територіальних громад області реалізується майже 70 Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво з адміністративно-територіальними одиницями іноземних держав: з регіонами Республіки Польща, Республіки Молдова, Румунії, Чеської Республіки, Німеччини, Франції та ін.

В рамках Угод відбуваються взаємні візити офіційних делегацій, в ході яких обговорюються питання щодо активізації міжрегіонального, міжнародного, міжнаціонального та транскордонного співробітництва, розширення ринків збуту для підприємств країн-сусідів. Налагоджено потужну співпрацю у соціально-гуманітарній сфері. Так, протягом 2015-2019 років було організовано 8 виїздів груп дітей загиблих і поранених учасників бойових дій на сході України на відпочинок і оздоровлення до Сьвєнтокшиського воєводства Республіки Польща, Ліберецького краю Чеської Республіки, Ясського повіту Румунії.

З початком повномасштабного вторгнення ці регіони-партнери забезпечили проживання від 1 до 6 місяців 140 дітей різних категорій з супроводжуючими, забезпечивши їх повним соціально-гуманітарним пакетом. Також у Лодзинському та Мазовецькому воєводствах Республіки Польща у 2022-2023 роках відпочили та оздоровились 295 дітей.

Крім того, регіони-партнери надали 19 партій гуманітарної допомоги, 2 автомобіля швидкої допомоги, понад 1 млн євро на благодійні рахунки. Крім того, у 2023 році з бюджету Ліберецького краю виділено 200 тис. євро на завершення капітального ремонту блоку № 2 Обласного пансіонату для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку.

Протягом 2014-2023 років обласною державною (військовою) адміністрацією було організовано понад 100 візитів делегацій з Вінниччини закордон. Зокрема, делегації фахівців у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту населення та молодіжної політики, фахівців з місцевих фінансів та регіонального розвитку, дорожнього господарства відвідали Сьвєнтокшиське, Лодзинське, Мазовецьке воєводства Республіки Польща, Ясський повіт Румунії, Ліберецький край Чеської Республіки, Сороцький район Республіки Молдова, Огрський край Латвійської Республіки, регіон Бургундія-Франш-Конте Французької Республіки.

Найбільше Угод про торговельно-економічне і культурне співробітництво реалізується між адміністративно-територіальними одиницями Вінницької області і партнерами з Республіки Польща та Республіки Молдова. Це слугувало передумовами відкриття у 2010 році в м.Вінниця Генерального Консульства Республіки Польща, а у 2017 році – Почесного консульства Республіки Молдова. Крім того, у 2021 році відкрито Почесне Консульство Латвійської Республіки у Вінниці.

Протягом останніх років особлива увага приділялася створенню сприятливого бізнес-клімату, підтримці місцевого бізнесу, розширенню ринків збуту, перейняттю іноземного досвіду із залучення інвестицій. Так, починаючи з 2015 року були організовані економічні місії вінницьких підприємців до Польщі, Чехії, США, Канади, Китаю, Нідерландів, Румунії, Узбекистану, Франції, в ході яких було представлено економічний, інвестиційний, аграрний потенціал Вінниччини, налагоджено нові бізнес-контакти, перейнято досвід, зокрема щодо функціонування агрокластерів.

Розвиток та розбудова прикордонної інфраструктури згідно європейських стандартів є важливим напрямом діяльності обласної влади на шляху до інтеграції європейської інтеграції України. 27 листопада 2018 року розпочав свою роботу Міжнародний пункт пропуску автомобільного сполучення «Бронниця – Унгурь», що здійснює міждержавний зв'язок між Україною і Республікою Молдова через р. Дністер у Могилів-Подільському районі.

З метою стимулювання та поліпшення соціального та економічного розвитку прикордонних територій для області важливе значення має участь в програмах міжрегіонального співробітництва Європейського Союзу, зокрема, в програмах Європейського інструменту сусідства, політики згуртованості та територіального співробітництва країн Східного партнерства.

1.5.Сільське господарство

Вінниччина має один із найпотужніших у державі агропромисловий комплекс. В галузі сільськогосподарську діяльність здійснюють близько 2,6 тис. сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств, а також 264,6 тис. особистих селянських господарств, якими обробляється 1,8 млн га сільськогосподарських угідь.

В області функціонують 4 науково-дослідні станції, Інститут кормів та сільського господарства Поділля УААН, Вінницький національний аграрний університет.

В сільському господарстві зайнято 198,8 тис. осіб. У 2021 році в чисельність штатних працівників в галузі становить 25,8 тис. осіб.

Питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції за 2021 рік склала 8,3 % – 1-е місце по Україні. В порівнянні з 2014 роком питома вага області зросла на 0,4 в.п.

Табл.12 **Питома вага Вінницької області в економіці України**

	2014	*2015*	*2016*	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*
Питома вага області в загальному обсязі виробництва валової продукції сільського господарства по Україні, %	7,9	7,6	8,4	8,2	8,4	8,4	8,0	8,3

За обсягами виробництва продукції сільського господарства у 2021 році 2-е місце займає Дніпропетровська область (6,2 %), 3-е місце – Черкаська область (6,0 %).

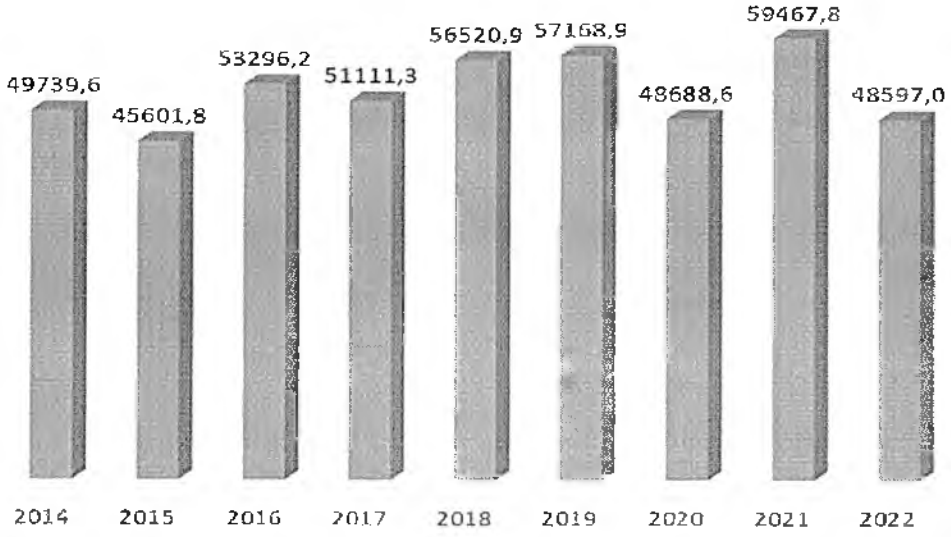

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Рис. 41. Виробництво продукції сільського господарства у Вінницькій області, млн грн (у постійних цінах 2016 року)

Обсяги виробництва валової продукції сільськогосподарського виробництва в 2022 році становили 48597,0 млн грн (в постійних цінах 2016 року), в тому числі продукції рослинництва – 31537,1 млн грн та продукції тваринництва – 17059,9 млн грн.

Продукція сільського господарства (у постійних цінах 2016 року) у 2022 році порівняно з 2015 роком зросла на 2995,2 млн грн, або на 6,5 %. У період з 2014 по 2022 рік спостерігається позитивна динаміка, так у 2021 році аграріями отримано найбільші за останні роки обсяги продукції сільського господарства - 59467,8 млн грн.

В структурі валової продукції сільського господарства 64,9 % займає продукція рослинництва, 35,1 % - продукція тваринництва. Питома вага в загальному обсязі зернових культур складає 23,7 %, технічних культур – 25,8%, вирощування худоби та птиці – 27,3 %, картопля та овочі – 11,3 %, молоко – 5,7 %, яйця – 1,4 %.

Табл.13 **Виробництво продукції сільського господарства, млн грн**

(у постійних цінах 2016 року)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	49739	4560	53296,2	51111,3	56520,9	57168,9	48688,6	59467,8	48597,0
Житомирська	21570	1964	22902,6	24256,3	27114,2	27362,6	26072,1	29256,4	24440,6
Одеська	29683	28518	31792,0	31634,4	31983,4	28278,5	17240,3	33106,4	22684,6
Хмельницька	34171	29793	32200,7	36102,6	37021,8	35926,2	34979,2	39751,8	35710,8
Черкаська	37280	37008	37892,5	33570,0	41226,3	40275,6	31698,3	42765,8	37333,1

В порівнянні із сусідніми областями Вінниччина займає лідируючу позицію по виробництву продукції сільського господарства. В 2022 році цей показник перевищує аналогічний в Одеській області у 2 рази, Житомирській області – на 49,7 %, Хмельницькій – на 26,5 %, Черкаській – на 23,2 %.

В 2021 році у Вінницькій області було отримано продукції сільського господарства в обсязі 39141 грн в розрахунку на одну особу, що більше на 8,6% в порівнянні з 2018 роком (36044 грн), та перевищує середній показник по Україні у 2,3 рази.

(у постійних цінах 2016 року)

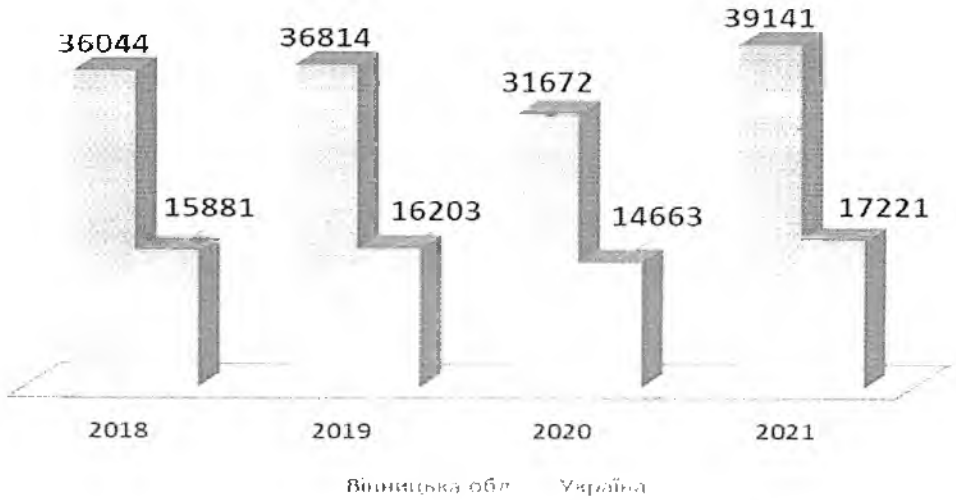

Рис. 42. Продукція сільського господарства в розрахунку на 1 особу, грн

Підприємствами агропромислового комплексу Вінницької області у 2023 році завдяки своїй стійкості забезпечили сталу роботу галузі та виконання своїх функцій щодо продовольчої безпеки регіону.

У 2023 році за попередньою оцінкою аграрний сектор області зберігав лідерство серед регіонів України за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства, а також за обсягами виробництва продукції рослинництва та тваринництва.

Темпи обсягів виробництва в сільському господарстві області в 2023 році за попередніми даними склали 115,3 % порівняно з 2022 роком, зокрема, по сільськогосподарських підприємствах – 119,7 %, в господарствах населення – 103,5 %.

Темпи виробництва продукції тваринництва в 2023 році склали 100,6 % до 2022 року, у т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 102,6 %, в господарствах населення – 92,6%.

Вінниччина має найбільший бурякоцукровий комплекс, займає провідні позиції по валових зборах зернових культур, в картоплярстві, садівництві та тваринництві.

В структурі посівів зернові культури займають 49,7 % посівних площ, технічні культури – 35,1 %, картопля та овочі – 8,0 %, кормові культури – 7,2 %.

За попередніми даними по всіх категоріях господарств області в 2023 році було вироблено 5016,9 тис. тонн зернових культур, що на 57,0 % більше у порівнянні із 2022 роком, накопано 2,3 млн тонн цукрових буряків (+22,1% до 2022 року). Виробництво соняшнику становило 890,6 тис. тонн (+20,1%), ріпаку – 425,1 тис. тонн (+37,9 %), сої – 344,2 тис. тонн (+69,6 %). Картоплі було зібрано 1,78 млн тонн (+1,7 %), овочів - 500,3 тис. тонн (+2,0 %), плодово-ягідних культур – 280,2 тис. тонн (+18,3 %).

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

В тваринництві в усіх категоріях господарств в 2023 році вироблено 595,9 тис. тонн молока, 666,0 тис. тонн м'яса (реалізація), 639,1 млн штук яєць. У порівнянні з 2022 роком реалізація тварин на забій збільшилась на 1,1 %, яєць – на 5,5 %, виробництво молока скоротилось на 5,6 %.

Табл.14 **Виробництво зернових та зернобобових культур, тис. тонн**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	5063,1	3768,3	5563,5	4888,9	5911,1	5936,2	4015,3	6535,5	3563,7
Житомирська	1907,6	1459,6	2093,9	1993,7	2424,1	2738,3	2526,1	3356,7	1986,7
Одеська	3677,2	3489	4403,3	4264,9	4319,9	3747,9	1955	5105,4	3062,1
Хмельницька	3289,1	2792,9	3085,5	3421,4	3861,1	3798,2	3985,3	4830,8	3515,5
Черкаська	3699,7	3745,5	4091,7	2926,6	4644	4559,8	2692,3	5150,3	3659,1

За сприятливих погодних умов у 2021 році виробництво зернових та зернобобових культур у Вінницькій області у порівнянні з 2014 роком збільшилось на 29,0 % – з 5063,1 тис. тонн до 6535,5 тис. тонн. Серед сусідніх областей Вінниччина займає лідируючі позиції. Валовий збір зерна регіону у 2021 році перевищує такий показник в Житомирській області на 48,6 %, Хмельницькій – 26,1 %, Одеській – на 21,9%, Черкаській – на 21,2 %.

Табл.15 **Виробництво цукрових буряків, тис. тонн**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	3044,2	2057,0	2638,6	2834,2	3149,4	1950,5	2001,4	2306,6	2352,9
Житомирська	639,9	607,2	607,3	729,6	708,0	600,5	441,8	445,2	160,6
Одеська	0	85,4	210,4	95,7	0	0	0	0	0
Хмельницька	2362,7	1140,4	1586,4	1982,5	1423,6	1394,9	958,8	1608,5	1288,3
Черкаська	862,8	490,5	544,4	673,8	704,3	398,8	337,8	485	455,3

Виробництво цукрових буряків у Вінницькій області збільшилось з 2057,0 тис. тонн у 2015 році до 2352,9 тис. тонн у 2022 році, або на 14,4 % більше. Хоча площі під цією культурою зменшені, але урожайність цукристих дає змогу збирати вагомі валові збори і забезпечувати роботу 5 діючих цукрових заводів. В сезоні цукроваріння 2023 року ними було вироблено понад 440 тис. тонн цукру, що є найбільшим обсягом за останні 5 років. Валовий збір цукрових буряків регіону в 2022 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 14,6 рази, Хмельницькій – на 82,6 %, Черкаській – у 5,2 рази.

Табл.16 **Виробництво плодово-ягідних культур, тис. тонн**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	242,1	292,3	269,5	233,7	332,3	234,8	219,0	270,9	229,6

Житомирська	44,2	50,7	41,7	40,4	56,9	47,2	43,4	50,2	50,3
Одеська	74	84,9	85,1	90,1	109,4	106,8	88,5	96,3	98,2
Хмельницька	153,3	205,2	200,5	225,7	237,2	205,2	202,3	218,0	204,5
Черкаська	37,8	56,9	50	36,8	62,2	46,9	42,5	36,6	47,7

Вінниччина є потужним регіоном України по виробництву продукції садівництва, її переробки та вирощуванню посадкового матеріалу. Область займає лідируючі позиції по виробництву плодоягідних культур. У Вінницькій області виробництво плодово-ягідних культур збільшилось з 242,1 тис. тонн у 2014 році до 270,9 тис. тонн у 2021 році, або на 11,9 %. У порівнянні із сусідніми областями валовий збір плодів та ягід в регіоні в 2021 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 5,4 рази, Одеській – у 2,8 рази, Хмельницькій – на 24,2 %, Черкаській – у 7,4 рази.

Табл.17 **Виробництво м'яса, тис. тонн**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	366,8	427,7	447,4	440,8	484,5	634,6	652,5	649,9	658,9
Житомирська	78,9	82	82,2	82,5	84,2	88,0	84,5	80,3	66,9
Одеська	71,1	73,5	69,9	67,4	64,2	59,3	54,5	47,1	45,5
Хмельницька	101,0	96,7	97,9	96,6	97,5	99,9	90,6	94,4	97,4
Черкаська	433,9	429,0	442,3	426,8	449,1	476,1	468,1	473,6	426,8

Лідируючі позиції в державі область займає по виробництву м'яса (реалізація) по всіх категоріях господарств. Реалізація м'яса в живій вазі у Вінницькій області збільшилась з 366,8 тис. тонн у 2014 році до 658,9 тис. тонн у 2022 році, або на 79,6 %. У порівнянні із сусідніми областями виробництво м'яса в регіоні в 2022 році перевищує аналогічний показник в Житомирській області у 9,8 рази, Одеській – у 14,5 разів, Хмельницькій – у 6,8 разів, Черкаській області – на 54,4 %.

Капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство області зросли з 1545,9 млн грн у 2014 році до 4510,0 млн грн в 2022 році, або збільшились у 2,9 рази.

Табл.18 **Обсяги капітальних інвестицій в сільське господарство, млн грн.**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Вінницька	1545,9	2194,8	3370,8	4627,6	4803,4	3982,6	2986,1	4344,0	4510,0

В агропромисловому комплексі Вінницької області здійснюється зовнішньоекономічна діяльність. Щорічно нарощуються обсяги експорту аграрної продукції. Зовнішньоекономічний оборот зріс з 606,0 млн дол. США в 2014 році до 1380,2 млн дол. США в 2022 році, або у 2,3 рази. Імпорт продукції агропромислового комплексу скоротився на 34,6 %.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Табл.19 **Зовнішньоекономічна діяльність агропромислового комплексу, млн дол. США**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Зовнішньо-торговельний оборот	605,8	730	833,4	1039,0	1195,7	1189,9	1116,9	972	1380
Експорт	511,9	664	787,8	994,6	1140,02	1129,6	1061,8	923	1319
Імпорт	93,8	66	45,6	44,5	55,69	60,3	55,1	48,3	61
Сальдо	418,2	598	742,1	950,1	1084,33	1069,3	1006,7	875	1258

Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника в сільському господарстві в 2021 році склала 12515 грн, в порівнянні з 2014 роком зросла у 4,8 рази та становить 100,2 % до середнього рівня оплати праці в економіці області.

Табл.20 **Оплата праці в сільському господарстві, грн**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Заробітна плата одного штатного працівника в сільському господарстві	2598	3349	4101	6201	8039	10166	10781	12515
Заробітна плата всього по області	2810	3396	4189	6121	7801	9299	10297	12488

Проміжні висновки:

- в останні роки в області спостерігається збільшення площ кислих ґрунтів, що впливає на родючість – площа кислих земель, які знаходяться в користуванні сільськогосподарських підприємств складає 620,3 тис. га, що становить понад 50% орних земель, в тому числі 221,9 тис. га (20%) сильно- та середньокислі ґрунти, роботи із зниження кислотності ґрунтів проводяться в незначних обсягах - вирішення цієї проблеми потребує серйозної державної підтримки;
- недостатня підтримка малих фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших організаційних форм малого та середнього підприємництва, які є для зайнятості сільського населення.

1.6. Оборот роздрібної торгівлі

Оборот роздрібної торгівлі за 2022 рік склав 50,5 млрд грн, що більше на 1,1% в порівняних цінах до відповідного періоду минулого року (по

Україні зростання на 16,9%). За темпами зростання обороту роздрібної торгівлі область займає 8 місце серед регіонів України.

Стабілізацію ситуації на споживчому ринку області підтверджує показник «індекс споживчих цін», за яким Вінниччина за підсумками 2023 року зайняла 4 місце серед регіонів України, що свідчить про один з найнижчих рівнів інфляції.

Рис. 43. Індекси споживчих цін у Вінницькій області та по Україні

Індекс споживчих цін за січень-грудень 2023 року до грудня 2022 року у Вінницькій області становив 104,4% (на 18,9 в.п. менше ніж у 2014 році). За період з 2014 року по 2023 рік область займала 1-4 місця в рейтингу регіонів.

Проміжні висновки:

- за період 2014 - 2023 роки у області зберігається один з найнижчих рівнів інфляції серед регіонів України;
- частка товарів вітчизняного виробництва в товарообороті продовольчих товарів області становить понад 70,0%.

1.7. Дорожнє господарство та транспорт

Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування становить 9,5 тис. км, яка є найбільшою порівняно з Житомирською, Хмельницькою, Черкаською, Кіровоградською областями.

Станом на 01 січня 2023 року щільність автомобільних доріг загального користування області складає 344,0 км на 1 тис. км^2, тоді як загальнодержавний показник – 281,4 км на 1 тис. км^2. Протяжність автомобільних доріг державного значення складає 2,0 тис. км, з них:

•міжнародні – 383,4 км;
•національні – 45,5 км;
•регіональні – 738,7 км;
•територіальні – 853 км.

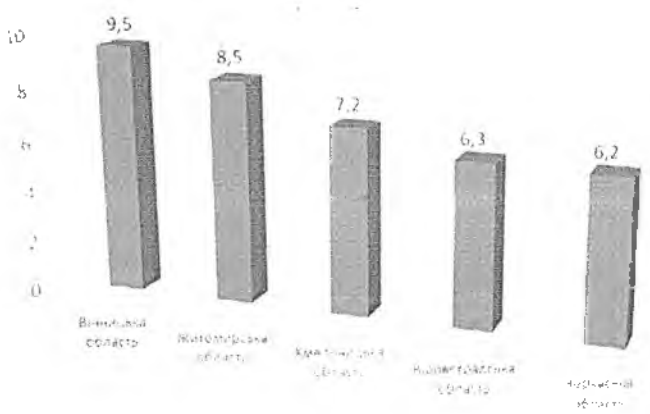

Рис. 44. Протяжність автомобільних доріг загального користування, тис. км

Мережа автомобільних доріг загального користування місцевого значення, яка знаходиться у віданні обласної військової адміністрації, та вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області досить розвинута і складає протяжність 7,5 тис. км та і 16,6 тис. км відповідно.

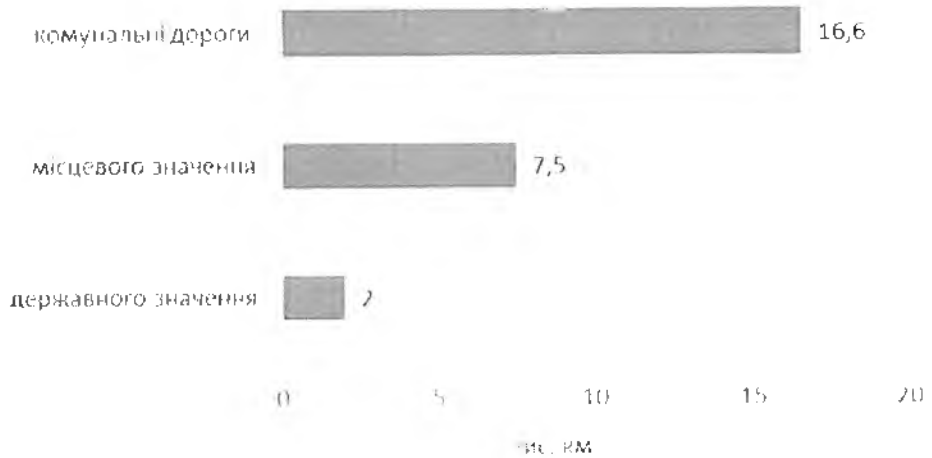

Рис. 45. Мережа автомобільних доріг Вінниччини

Дорожня мережа області задовільняє потреби в транспортному сполученні та логістичних перевезеннях за обсягом. Проте, потребує постійного відновлення та належного експлуатаційного утримання для забезпечення якості транспортного сполучення та гарантування безпеки дорожнього руху. Переважну більшість об'єктів дорожнього господарства збудовано у 60 –70 роки минулого сторіччя, тому для забезпечення належного стану їх дорожнього покриття важливим є достатність фінансування та дотриманням міжремонтних термінів. Крім того, за останні роки зросла інтенсивність використання автомобільних доріг загального користування. У складі транспортних потоків зросла частка великовагових та великогабаритних транспортних засобів, що спричиняє руйнування

автомобільних доріг та штучних споруд на них, які розраховані на значно менші обсяги навантаження. Особливо, з настанням погодно-кліматичних умов (денна пора доби за температури повітря вище −28).

Область є частиною міжнародної мережі, зокрема транс'європейських коридорів (TEN-T). З метою забезпечення транзитного потенціалу та в рамках реалізації державного інвестиційного проєкту Go Highway у 2017-2019 роках проведено відновлення автомобільної дороги загального користування місцевого значення М-30 «Стрий – Умань – Дніпро – Ізварине» (через м. Вінницю та м. Кропивницький).

У 2021 році в області розпочато будівництво прикордонного мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні в районі населених пунктів Ямпіль – Косеуць. Здійснюється розбудова прикордонно-дорожньої інфраструктури на українсько-молдовському державному кордоні шляхом проведення робіт з ремонту та утримання пунктів пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення.

Для системного відновлення дорожнього покриття мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення, яка знаходиться у віданні обласної військової адміністрації, визначено пріоритетні напрями за такими критеріями, як маршрутний принцип, завершення реалізації проєктів, розпочатих у попередні роки, забезпечення доступності соціальних, культурних, освітніх і медичних послуг для населення області, середньострокове планування робіт.

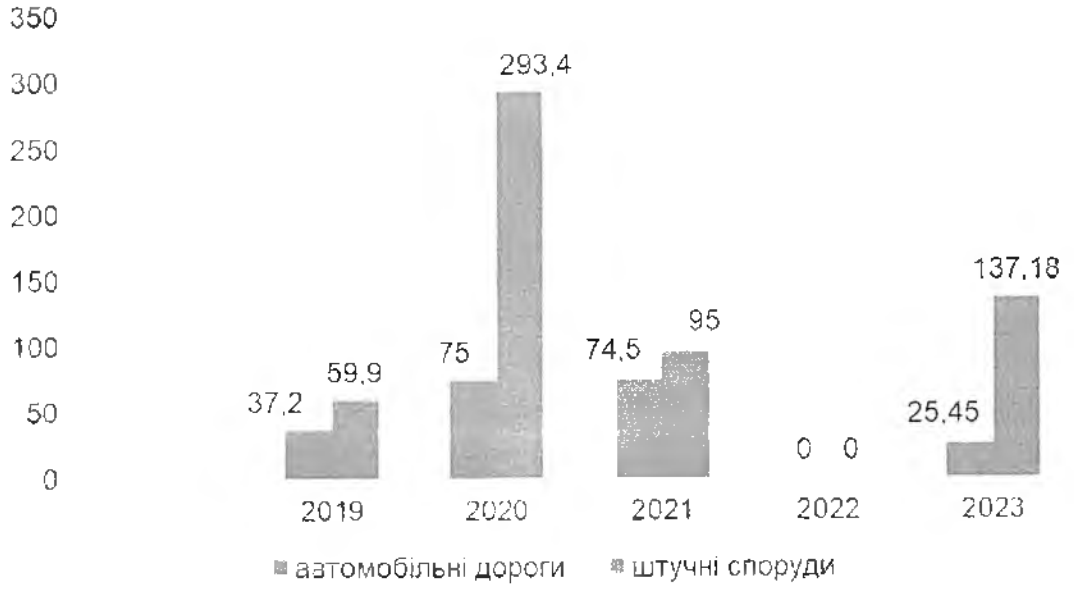

Рис. 46. Протяжність відновленого дорожнього покриття доріг та мостів, км/пог м

За період 2019-2023 роки реалізовано 55 з 64 запланованих проєктів та відновлено понад 200,0 км дорожнього покриття та 580,0 пог м штучних споруд. Для системного відновлення дорожнього покриття визначено

пріоритетні напрями за такими критеріями, як маршрутний принцип, завершення реалізації проєктів, розпочатих у попередні роки, забезпечення доступності соціальних, культурних, освітніх і медичних послуг для населення області, середньострокове планування робіт.

У 2019 – 2023 роках на мережі доріг загального користування місцевого значення виконувались роботи з експлуатаційного утримання: ремонт дорожнього одягу та покриття, зимове утримання, організація безпеки дорожнього руху, озеленення та прибирання, роботи з технічного нагляду та інженерно-технічного забезпечення. В результаті, ліквідовано ямковість та інші деформації дорожнього покриття на площі 2860,0 тис м^2, встановлено та замінено понад 2,4 тис. дорожніх знаків, нанесено понад 1,0 тис. км дорожньої розмітки.

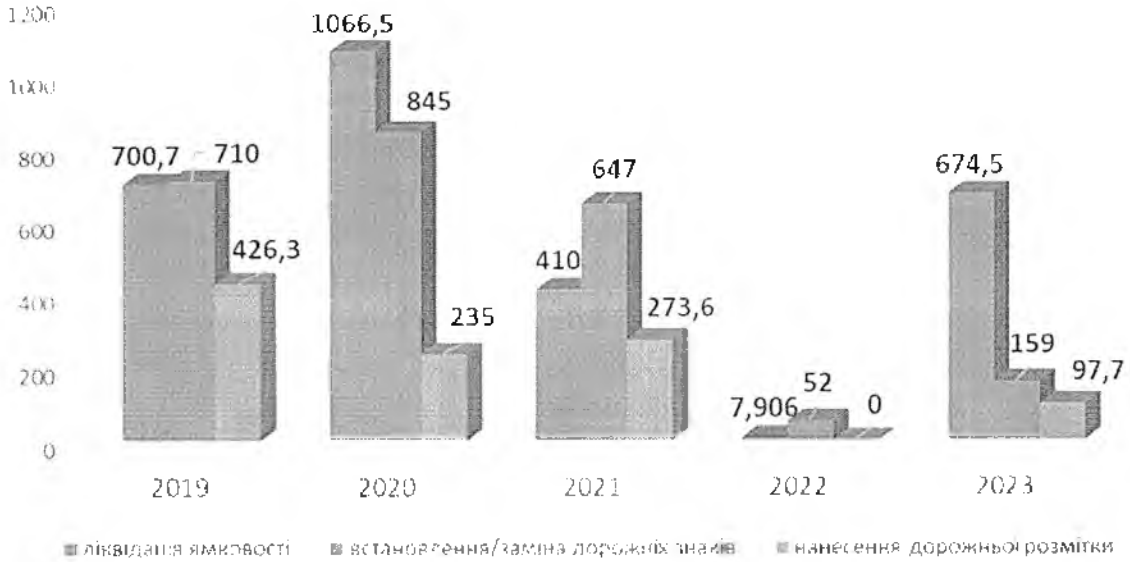

Рис. 47. Площа відновленого дорожнього покриття (тис. м^2), кількість встановлених/замінених дорожніх знаків (од.) та нанесення дорожньої розмітки (км)

Крім того, за рахунок коштів державного дорожнього фонду реалізовано 84 проєкти на вулично - дорожній мережі населених пунктів у 27 територіальних громадах області за такими умовами, як: конкурсний відбір, умови якого визначено розпорядженнями обласної військової адміністрації та співфінансування з місцевих бюджетів.

У 2020 році реалізовано 50 проєктів з будівництва, реконструкції та капітального ремонту вулиць і доріг комунальної власності, в рамках яких відновлено дорожнє покриття на площі 88,2 тис. м^2. На зазначені цілі спрямовано 67,1 млн грн коштів державного дорожнього фонду.

У 2021 році реалізовано 34 проєкти та відновлено дорожнього покриття на площі 146,1 тис. м^2. На зазначені цілі спрямовано 141,6 млн грн коштів державного дорожнього фонду.

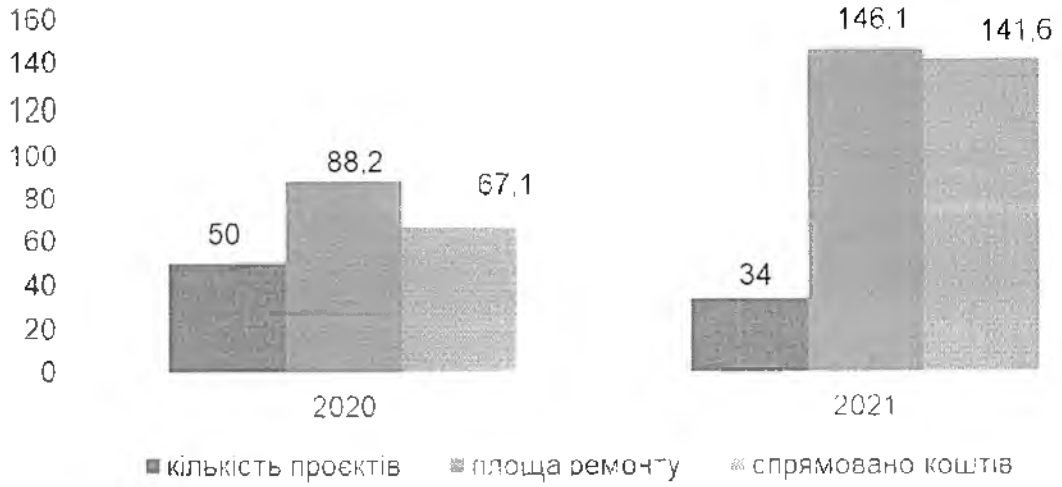

Рис. 48. Результати реалізації проєктів на вулично - дорожній мережі населених пунктів за рахунок коштів державного дорожнього фонду (тис. м^2 / млн грн)

Реалізація проєктів з відновлення та виконання заходів з експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення здійснювалась за рахунок коштів державного дорожнього фонду, запровадженого у складі спеціального фонду Державного бюджету України. Обсяг фінансових ресурсів, що спрямовано на зазначені цілі у 2019 – 2023 роках (за виключенням 2022 року, фінансування у якому було обмеженим), є значним.

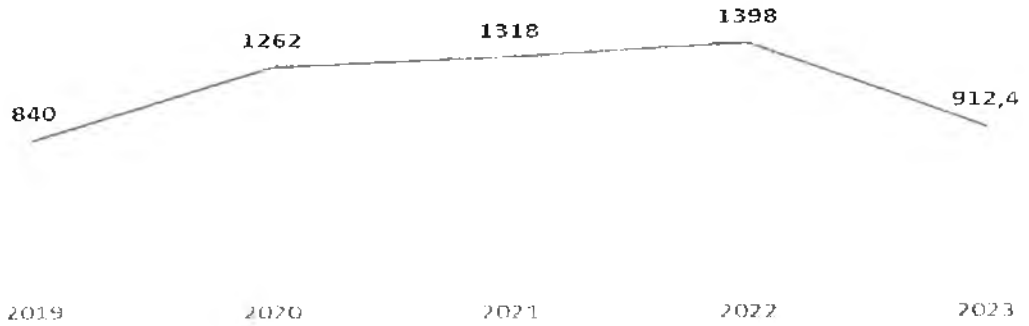

Рис. 49. Спрямування коштів державного дорожнього фонду на відновлення та експлуатаційне утримання доріг місцевого значення у 2019-2023 роках, млн грн

Серед ключових завдань транспортної інфраструктури області було та залишається питання забезпечення відновлення сталого функціонування ринку пасажирських перевезень.

Переважна більшість міських, приміських та міжміських автобусних маршрутів загального користування забезпечена послугами з перевезення пасажирів, що стало можливим завдяки проведенню конкурсів з визначення автомобільного перевізника.

Протягом 2023-2024 років проведено 6 конкурсів, за результатами яких відновлено роботу на понад 90 маршрутах. Наразі, згідно чинних договорів про організацію пасажирських перевезень, перевезення пасажирів здійснюється по 388 приміських та 275 міжміських автобусних маршрутах загального користування, що проходять територією двох або більше територіальних громад та не виходять за територію області (внутрішньообласні автобусні маршрути).

Перевезення здійснюється автобусами категорії М2 класу I, II та М3, М4 класу I, II, а послуги пов'язані з проїздом автобусними маршрутами загального користування та з відправленням і прибуттям автобусів, надаються 35 автостанціями.

Разом з тим варто зазначити, що Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року задекларовано перехід на екологічно-чистий та енергоефективний транспорт.

Очікуваним результатом якого є зменшення обсягу викидів парникових газів в атмосферне повітря завдяки збільшенню частки використання електротранспорту та електромобілів, зокрема доведення частки електротранспорту у внутрішньому сполученні до 75 %, у 2030 році.

Кабінетом Міністрів України внесено зміни до Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування в частині нарахування балів за наявність у перевізника електроавтобусів, автобусів категорії Євро-4, Євро-5, Євро-6, автобусів із спеціальним обладнанням для їх експлуатації на екологічно чистих видах палива що, в свою чергу, спонукає перевізників до оновлення автопарку. Потребують безумовного впровадження норми і дотримання стандарти доступності транспортної інфраструктури для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, визначені Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

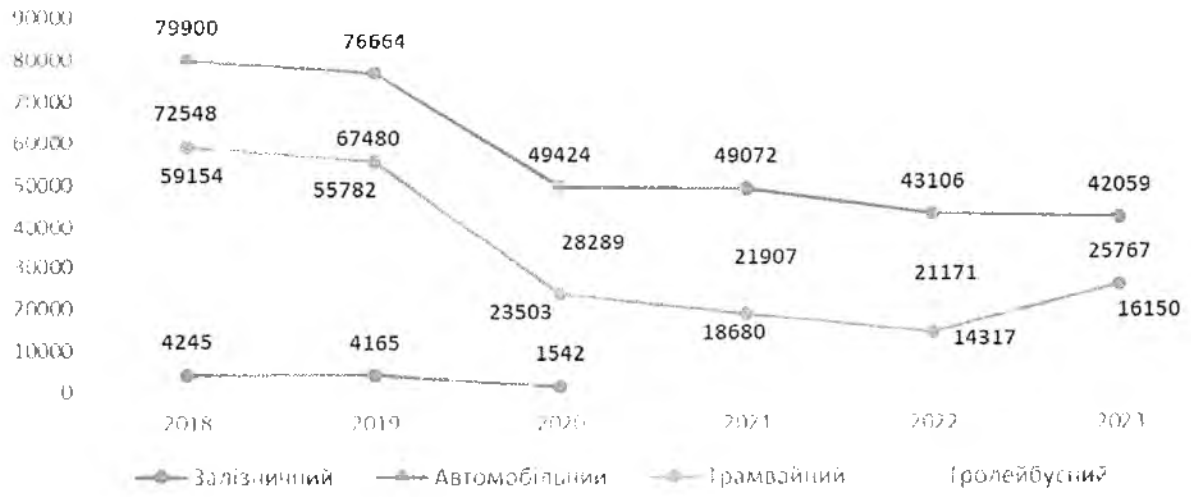

Рис. 50. Перевезення пасажирів за видами транспорту, тис. т

**відомості про перевезення пасажирів залізничним транспортом за 2021, 2022, 2023 роки відсутні*

На автобусних маршрутах загального користування працює значна кількість автобусів пристосованих для перевезення осіб з інвалідністю, зокрема, лише в КП «Вінницька транспортна компанія» на маршрутах громади експлуатується 71 автобус, 92 тролейбуси та 9 модернізованих трамваїв, які пристосовані для перевезення пасажирів з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення. Інформаційне забезпечення рухомого складу, який залучається до перевезення пасажирів на маршрутах громадського транспорту загального користування здійснюється відповідно до вимог нормативних документів.

У 2023 році перевезено пасажирів:

- автомобільним пасажирським транспортом – 42059 тис. пас.,
- трамвайним – 25767 тис. пас.,
- тролейбусним –16150 тис. пас.

Проте відсутність державних програм підтримки перевізників в частині оновлення рухомого складу (субсидії або кредити з низькими відсотковими ставками, для придбання нових та більш екологічно чистих транспортних засобів, податкові пільги), дефіцит водіїв та фахівців підприємств автомобільного транспорту, затримка із виплатами за перевезення псажирів пільгових катрегорії не сприяє швидкому покращенню сервісу для пасажирів.

На Вінниччині зареєстроване комунальне підприємство «Аеропорт Вінниця», що має зручну транспортну розв'язку (автомобільну та залізничну) для перевезення пасажирів та вантажів як по Україні, так і за її межами та може приймати літаки класу Боїнг-737, Аеробус А320, Ту-154, Іл-76, Ан-74. До його зони обслуговування входять 10 областей України та північні райони Молдови.

Згідно з Державною цільовою програмою розвитку аеропортів на період до 2023 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 126 (зі змінами), в області було розпочато реалізацію проєкту «Реконструкція аеродрому в КП «Аеропорт Вінниця» на території Гавришівської сільської ради Вінницького району Вінницької області».

Однак, у зв'язку із російською агресією проти України, наразі скорочено видатки загального фонду державного бюджету за бюджетною програмою «Фінансове забезпечення заходів з розвитку аеропортної інфраструктури» для їх спрямування до резервного фонду державного бюджету.

На території Вінницької області у підпорядкуванні двох регіональних філій «Південно-західна залізниця» та «Одеська залізниця» знаходяться 68 залізничних станцій. Загальна протяжність залізничних магістралей Вінниччини складає 1074,4 км.

Основним видом транспорту по перевезенню вантажів в області є автомобільний транспорт.

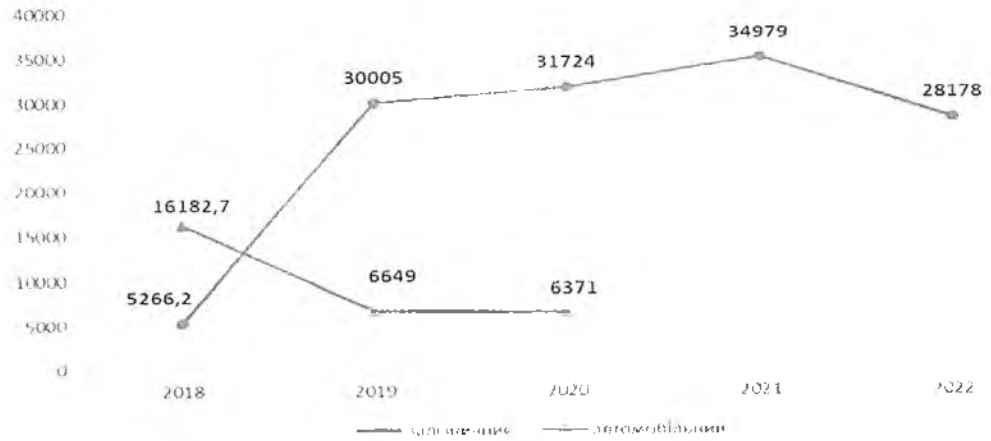

Рис. 51. Перевезення вантажів за видами транспорту, тис. т

**відомості про перевезення вантажів залізничним транспортом за 2021, 2022 роки відсутні*

У 2022 році автомобільним транспортом перевезено вантажів в обсязі 28178 тис. т, що на 6801 тис. т менше ніж в 2021 році.

Проміжні висновки:

- залізничний транспорт є провідним для вантажних перевезень через його здатність перевозити великі обсяги вантажів на значні відстані з оптимальною ефективністю. Водночас, автомобільний транспорт домінує у перевезеннях пасажирів завдяки доступності та гнучкості, особливо на коротких та середніх маршрутах;
- продовжуються заходи із забезпечення відновлення сталого функціонування ринку пасажирських перевезень, забезпечення екологічності та доступності транспортної інфраструктури в т. ч. для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення;
- внаслідок збільшення інтенсивності руху та недотримання вантажними перевізниками встановлених габаритно-вагових норм, а також відсутності достатньої кількості джерел фінансування робіт з відновлення та заходів з експлуатаційного утримання дорожньої мережі області має місце руйнування дорожнього полотна дорожньої мережі області.

1.8. Розвиток електронного урядування та цифровізація області

Попри повномасштабне вторгнення протягом 2022-2023 років в області продовжено роботу із розвитку електронного урядування та цифрової трансформації. Зокрема, на виконання законів України «Про Національну програму інформатизації», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», розроблено та затверджено наказом Начальника обласної військової адміністрації від 07 вересня 2022 року № 1789 комплексну

регіональну програму інформатизації «Електронна Вінниччина» на 2022-2024 роки.

В ході реалізації заходів програми посилено інституційну спроможність територіальних громад із забезпечення цифрового розвитку. Зокрема, у всіх громадах призначено цифрового лідера, 16 громад прийняли місцеві програми інформатизації та цифровізації, ще 6 громад включили питання цифрового розвитку до власних стратегічних документів.

В області всі міста та селища міського типу забезпечені доступом до оптичного інтернету. Протягом 2021-2022 років проведена значна робота по прокладанню оптоволоконних мереж у сільській місцевості, як наслідок доступ до швидкісного інтернету отримали 70 % сільських громад. Зокрема, завдяки виділенню 21,9 млн грн субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам області на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення доступності широкосмугового доступу до Інтернету, в сільській місцевості вдалося досягти прокладання оптичного Інтернету в 221 село та підключити 554 соціальних заклади (з них: у 2021 році – 482 заклади, у 2022 році – 72 заклади).

Під час воєнного стану виникла потреба в підключенні укриттів до швидкісного інтернету та організації Wi-Fi-доступу в соціальних закладах, зокрема в дитячих садочках, закладах середньої освіти та лікарнях. Загалом у 2023 році доступ до інтернету забезпечено для 67% укриттів у закладах середньої освіти, для 64% укриттів у закладах дошкільної освіти та для 100% закладів охорони здоров'я.

У межах реформи місцевого самоврядування територіальні громади отримують вищу економічну спроможність та здатні розвивати сферу надання послуг для населення. Розбудова мережі центрів надання адміністративних послуг є одним із можливих кроків у заощадженні ресурсів та наближені послуг до отримувачів/отримувачок. На сьогодні у 97% територіальних громад області утворено центри надання адміністративних послуг, з яких 66% відповідають вимогам фізичної та інформаційної безбар'єрності.

З метою підвищення ефективності діяльності органів державної влади, а також зменшення витрат та оптимізації послуг для реципієнтів в Україні впроваджується режим «без паперів». У 2023 році 1468 об'єктів, у тому числі 59 центрів надання адміністративних послуг та їх територіальних підрозділів, 148 віддалених робочих місць центрів надання адміністративних послуг та мобільних центрів надання адміністративних послуг, 255 медичних закладів, 684 освітніх заклади та 322 інших закладів, установ та організацій підключено до Дія QR/ Шеринг, що забезпечило можливість отримання копій цифрових документів суб'єктами надання послуг без налаштування електронної взаємодії інформаційних систем.

Значна увага приділялась розвитку цифрових навичок. Загалом у 2023 році до програм розвитку цифрових навичок було залучено понад 329 тис. працівників органів публічної влади та мешканців області.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Проміжні висновки:

- відбувається позитивна динаміка процесів цифрової трансформації та цифрового розвитку області, посилення інституційної спроможності територіальних громад у цій сфері;
- регіональна цифровізація сприяє наданню якісних медичних, освітніх, соціальних, адміністративних та інших публічних послуг, забезпеченню доступу до фіксованого інтернету, покращенню рівня кібербезпеки й функціонування критичної інфраструктури загалом.

1.9. Житловий фонд

У житловому господарстві реформування здійснюється шляхом створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), та творення конкурентного середовища на ринку утримання житлового фонду.

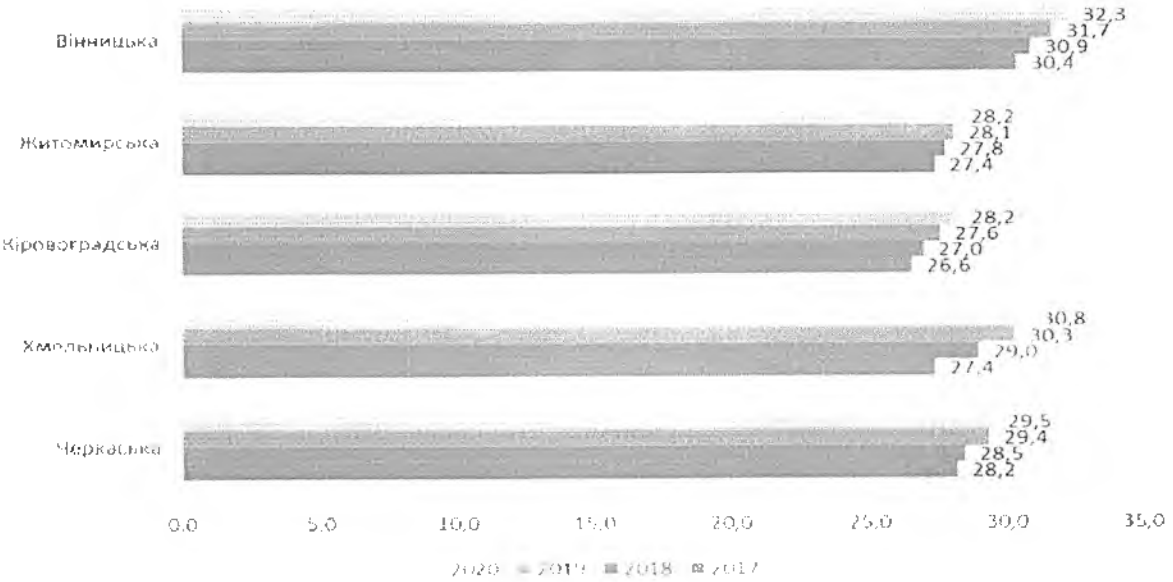

Рис. 52. Загальна площа житлового фонду у розрахунку на 1 особу населення в регіонах України, кв. м

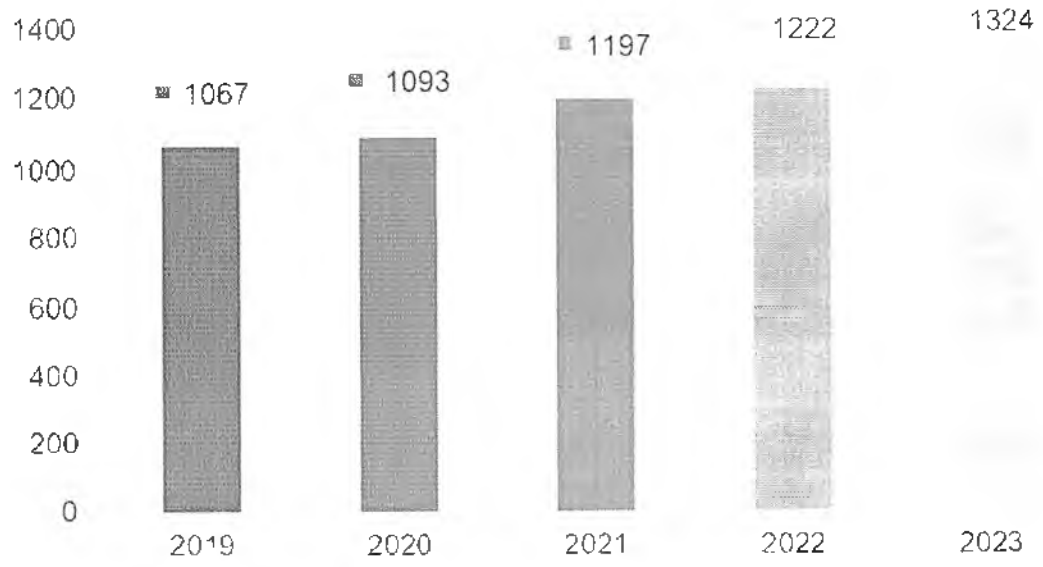

Рис. 53. Динаміка створення ОСББ у Вінницькій області

В області за період з 2019 – 2023 роки намітилась чітка тенденція до збільшення кількості об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків. Так за цей період кількість ОСББ зросла на 24% (Рис. 53).

Проміжні висновки:

- за період з 2019 по 2023 роки в області зросла кількість об'єднань співвласників багатоквартирних житлових будинків (на 24%).

1.10. Стан навколишнього природного середовища

Сучасний стан навколишнього природного середовища у Вінницькій області можна охарактеризувати як відносно стабільний. Цьому сприяла відсутність значних за обсягами чи площею забруднень.

Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря і парникових газів по Вінницькій області у 2020 році становив 78,2 тис. тонн що становило 3,5 % від загальних викидів по Україні (2238,628 тонн), у 2017 році такий показник становив 6 %.

У 2021 році спостерігається значне зменшення щільності викидів в атмосферне повітря на 1 км^2 території області в порівнянні з 2019 роком. Показник щільності на 1 км^2 у 2019 становив – 3,8 тонн, а у 2021- 2,99 тонн.

У 2021 році, основними речовинами, що забруднювали повітря залишалися сполуки сірки, 30 % від загального обсягу викидів.

Значна питома вага – 79,4 % викидів від стаціонарних джерел припадає на Гайсинський район. Високий відсоток припадає також на Вінницький (7,9 %) та Тульчинський (7,8 %) райони.

Табл.21 **Динаміка викидів в атмосферне повітря (стаціонарні джерела)**

	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т	214,4	163,2	157,8	129,6	134,5
Викиди від стаціонарних джерел забруднення, тис.т	155,8	97,3	99,7	78,2	79,3
в т.ч. діоксиду сірки	*71,9*	*54,4*	*52,5*	*43,3*	*40,3*
Щільність викидів на 1км^2	5,9	3,7	3,8	2,95	2,99
Викиди діоксиду вуглецю (стаціонарні джерела), млн т	6,4	5,3	5,4	4,2	4,3
Валовий регіональний продукт (ВРП), млн грн	92288	111489	129097	135867	173531

За останніми опублікованими статистичними даними, у 2021 році в повітря Вінницької області від стаціонарних джерел потрапило 79,3 тис. тонн забруднюючих речовин.

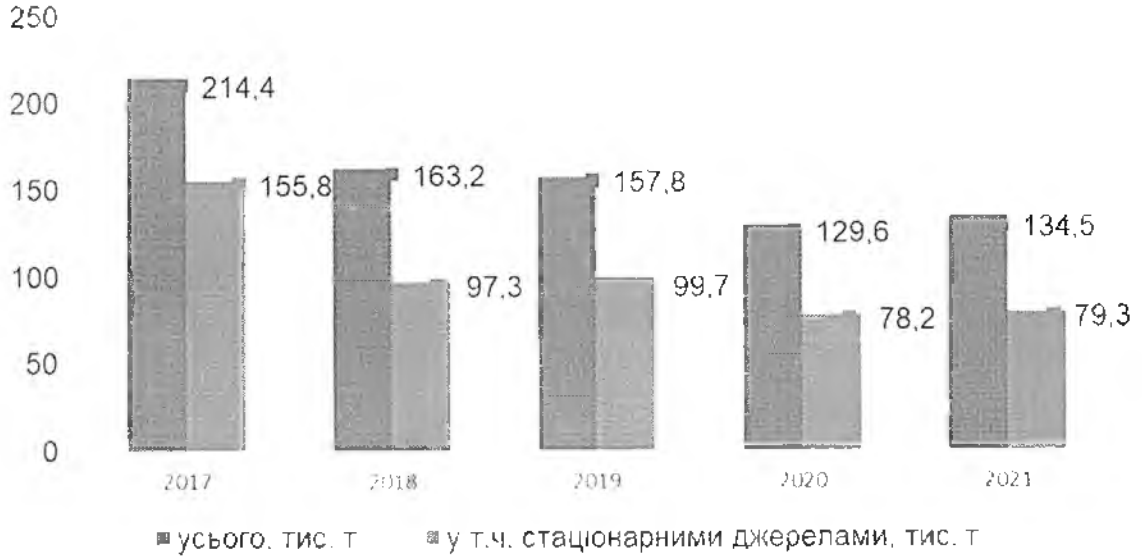

Рис. 54. Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Відповідно до статистичних даних за 2021 рік найбільше викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності було від постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря 73,8 % від загальних викидів по області, сільське, лісове та рибне господарство – 14,9 % та транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 2,3 %.

За період 2019-2021 роки спостерігалась тенденція до зменшення показників водокористування: забір та використання природної води, водовідведення.

Табл.22 **Використання водних ресурсів у Вінницький області**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Забрано води з природних джерел, млн $м^3$	131,0	124,8	119,7	111,5	117,8	118,0	106,4	100,1	94,23
Використано свіжої води, млн $м^3$	114,5	109,5	101,2	92,28	98,08	96,1	87,58	79,33	73,77
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн $м^3$	75,18	76,13	63,84	60,4	62,54	65,5	59,73	52,57	56,67
з них недостатньо очищених, млн $м^3$	*1,072*	*1,216*	*0,617*	*0,046*	*0,833*	*0,988*	*0,672*	*0,133*	*0,795*

Основним джерелом забруднених стічних вод станом на кінець 2023 року, як і в попередні роки, є об'єкти комунального господарства, а саме – очисні споруди каналізації. Основною проблемою очисних споруд каналізації (ОСК) багатьох комунальних підприємств, які надають послуги з водовідведення є їх морально-технічне зношення, а також скидання у поверхневі водойми недостатньо очищених стічних вод. Ще однією з причин погіршення якості поверхневої водних об'єктів є захаращеність берегів водних об'єктів сміттям та господарсько-побутовими відходами, самовільне будівництво та розюрювання земельних ділянок в межах водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг.

Табл.23 **Динаміка скиду забруднюючих речовин в складі стічних вод**

	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг скидів, *млн $м^3$*	27,22	27,69	28,14	27,32	26,45
$БСК_5$, *тис. т*	0,159	0,161	0,181	0,161	0,160
ХСК, *тис. т*	0,362	0,312	0,380	0,404	0,437
Завислі речовини, *тис. т*	0,085	0,096	0,099	0,101	0,126
Сухий залишок, *тис. т*	10,16	10,72	11,92	7,882	11,693
Сульфати, *тис. т*	0,766	1,328	1,497	1,122	1,766
Хлориди, *тис. т*	3,194	3,507	3,818	3,678	3,913
Азот амонійний, *тис. т*	0,047	0,051	0,063	0,506	0,056
Нітрати, *тис. т*	0,642	0,499	0,504	0,480	0,481
Нітрити, *тис. т*	0,034	0,042	0,030	0,039	0,053
Нафтопродукти, *тонни*	0,184	0,229	0,204	0,257	0,275

СПАР, *тонни*	0,447	0,730	1,329	1,390	1,343
Фосфати, *тонни*	28,94	42,54	34,48	45,273	37,697
Залізо, *тонни*	1,204	1,006	0,893	0,886	0,957

Одним із шляхів вирішення питання забруднення поверхневих вод є проведення реконструкції існуючих очисних споруд, пошуки технологічних рішень, які б відповідали європейським стандартам та впорядкування водоохоронних зон водних об'єктів, в тому числі прибережно-захисних смуг. Орієнтовна площа водоохоронних зон складає 424,72 тис. га, в т. ч. 41,22 тис. га (площі визначені в результаті раніше розроблених проектів з встановлення водоохоронних зон та прибережно-захисних смуг річок, які розроблялись у 80-х роках XX ст.). Наразі площа встановлених на місцевості прибережно-захисних смуг складає 3783 га.

Для питного водопостачання в області використовують поверхневі водні об'єкти (на 5 водогонах: у містах Вінниця, Калинівка, Хмільник Ладижин, Козятин) та підземні джерела (429 свердловин, каптажних криниць).

На сьогодні частка населених пунктів області, охоплених послугами централізованого водопостачання, становить 26,8%, водовідведення – 3%.

До систем централізованого водопостачання мають доступ 42,7% (≈670 тис. осіб) міського та сільського населення.

Решта споживачів забезпечуються питною водою із підземних джерел (свердловини, каптажні криниці). До централізованого водовідведення мають доступ лише 36% населення області (≈573 тис. осіб).

В області обліковується 8 водоочисних споруд (7 – у містах, 1 – у смт), проектною потужністю 84,0 млн м^3/рік, фактична потужність яких становить 76,1 млн м^3/рік.

Фактичне завантаження систем водовідведення та каналізаційних очисних споруд в цілому склало 40%, для міст цей показник становить - 43%, для смт - 10%.

Фактором забруднення водойм є також недостатнє охоплення населених пунктів каналізаційною мережею. Існування великої кількості вигрібних ям, практика використання полів фільтрації також є джерелом забруднення водних ресурсів.

Впродовж тривалого часу утилізація побутових відходів продовжує залишатись однією з нагальних проблем екологічної безпеки Вінниччини. На даний час в області немає жодного сміттєпереробного заводу, роздільний збір із вилученням ресурсноцінних компонентів застосовується не в усіх населених пунктах.

У 2022 році обсяги збирання побутових відходів в області становили 240,5 тис. т або 1624,0 м^3, що складало 4% від обсягів збирання по Україні. Порівняно з даними 2021 року обсяги збирання побутових відходів в області зменшились на близько 11%.

Частка охоплення населення області послугою із збирання та перевезення побутових відходів становить 84%, що є вищим на 4% від загальнодержавного показника по Україні (80% в 2022 році). За останні п'ять років цей показник по області не змінювався.

Роздільне збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів у області запроваджене в 158 населених пунктах, що складає 10,5% від загальної кількості населених пунктів області. З роками спостерігається зростання цього показника. Від загальнодержавної кількості населені пункти Вінницької області складають 11,2%, де впроваджено роздільне збирання ресурсоцінних компонентів побутових відходів.

Існує проблема з ліквідацією накопичених відходів, які утворились більше десяти років тому, передача таких відходів на знешкодження є проблематичною, оскільки здійснюється за кошти утворювача відходів і потребує значних капіталовкладень (на підприємствах хімічної, машино- та приладобудівної галузей, які експлуатуються з радянських часів, та мають майданчики для зберігання відходів).

Станом на 01 липня 2017 року за даними інвентаризації в області обліковується 849,24 тонни (у т. ч. безхазяйних - 793,47 тонн) непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів (без Джуринського отрутомогильника). Поблизу с. Джурин Жмеринського району розташований міжобласний пункт захоронення непридатних хімічних засобів захисту рослин, на якому заскладовано непридатні засоби з 9 областей.

У 2012 році після проведення частини робіт перезатарення та вивезення на знищення непридатних пестицидів, в отрутомогильнику залишилось орієнтовно 2100 тонн непридатних пестицидів (орієнтовно 1070 м^3).

Розпорядженням від 8 листопада 2017 року № 820-р урядом схвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року, яка має на меті впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному та регіональному рівнях, зменшення обсягів утворення відходів шляхом збільшення обсягу їх переробки та повторного використання.

У Вінницькій області за сприянням експертів, в рамках підписаного Меморандум про взаєморозуміння і співробітництво між Швейцарсько-Українським проектом «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, Вінницькою обласною державною адміністрацією та обласною радою, розпорядженням Голови обласної державної адміністрації від 28 грудня 2020 року № 827 затверджено Регіональний план управління відходами Вінницької області до 2030 року (далі – РПУВ), метою якого є забезпечення сталого управління відходами у Вінницькій області з урахуванням положень концепції сталого розвитку та дотриманням ієрархії пріоритетів управління відходами.

Табл.24 **Впровадження роздільного збору ТПВ**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022

Кількість населених пунктів області (од.)	8	6	20	32	74	140	140	147	158
Кількість населення, яке охоплено послугою із роздільного збору ТПВ за місцем утворення в області (тис.ос.)	44,7	163,0	323,3	381,4	414	508,4	508,4	567,1	576,6
Об'єм ресурсоцінних компонентів, вилучених у наслідок впровадження технології в області (тис. м^3)	2,4	5,1	55,9	118,5	183,5	215,3	215,3	202,5	180,4

Збереження ландшафтного та біотичного різноманіття в межах області забезпечується особливим режимом на території 433 об'єктів природно-заповідного фонду (далі – об'єкти ПФЗ) загальною площею 66780,04 га, що складає 2,27 % від площі області, в тому числі:

- 43 загальнодержавного значення, з яких 1 національний природний парк,
- 390 місцевого значення, з яких 4 регіональних ландшафтних парки.

З метою розвитку природно-заповідної справи до схеми екологічної мережі області включено 3 національних природних ядра та 38 регіональних центрів біорізноманіття.

Території та об'єкти природно-заповідного фонду оформлені відповідними знаками та інформаційними матеріалами, межі цих територій та об'єктів нанесені на відповідні планово-картографічні матеріали. Продовжується робота із виготовлення землевпорядної документації на об'єкти природно-заповідного фонду.

Землі, які за своїми природними властивостями мають низьку продуктивність або характеризуються негативними природними властивостями: заболочені, еродовані, з крутизною схилів більше 7 градусів. можуть бути надані під заліснення. Загальна площа таких земель в області складає 5788,25 га.

Проміжні висновки:

- наявність небезпечних відходів, в тому числі безхазяйних непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин;
- погіршується стан водних об'єктів внаслідок забруднення стоками, порушення гідрологічного режиму та недотримання режиму прибережно-захисних смуг;
- утворюються та розміщуються на сміттєзвалищах великі обсяги твердих побутових відходів;

• з метою збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду проведено переоформлення охоронних зобов'язань та передано під охорону 134 об'єкти ПЗФ області із 433 наявних;

• активізувалась робота з розроблення проектів землеустрою щодо встановлення меж об'єктів ПЗФ та винесення їх в натурі.

1.11. Населення та демографія, ринок праці

Демографічний розвиток Вінницької області впродовж останніх 10 років характеризується тенденцією до поступового спаду чисельності населення.

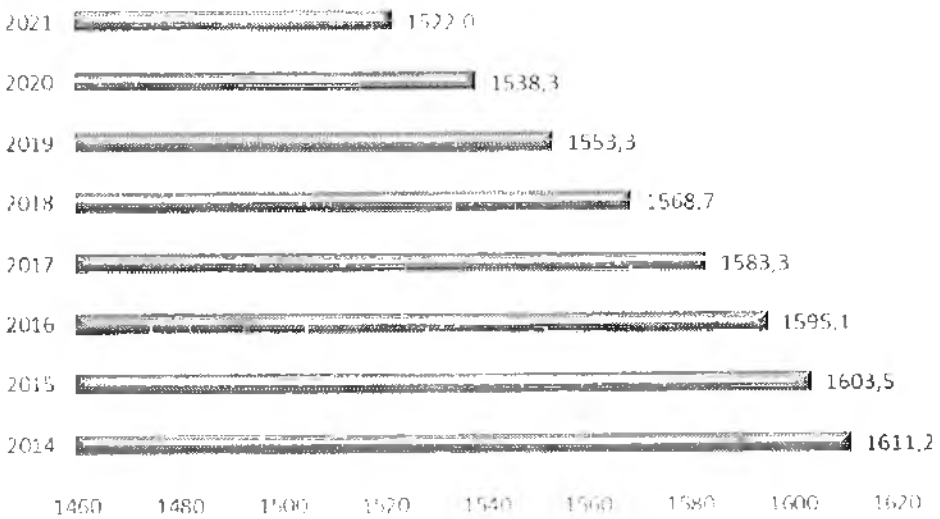

Рис. 55. Чисельність населення Вінницької області, тис. осіб.

Чисельність наявного населення Вінницької області станом на 01 січня 2022 року становила 1509,5 тис. осіб, з них у міських поселеннях проживає 789,6 тис. осіб (52,3%), у сільській місцевості – 719,9 тис. осіб (47,7%).

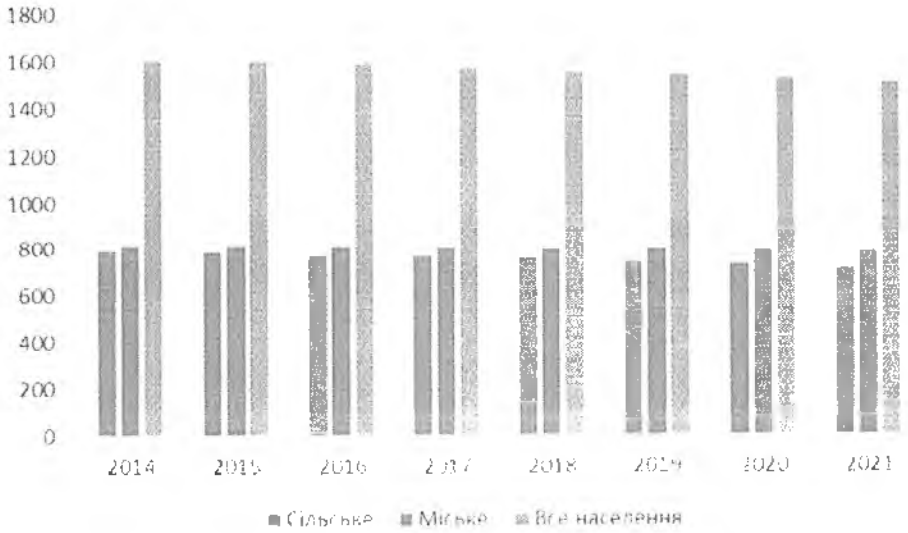

Рис. 56. Чисельність населення Вінницької області (міське та сільське), тис. осіб

За період 2014 – 2021 р.р. чисельність населення регіону зменшилася на 101,1 тис. осіб, у тому числі міського – на 25,2 тис., сільського – на 75,9 тис. Зменшення чисельності мешканців відбулося переважно внаслідок природного скорочення населення. Скорочення чисельності населення регіону відбувається також під впливом міграційних процесів.

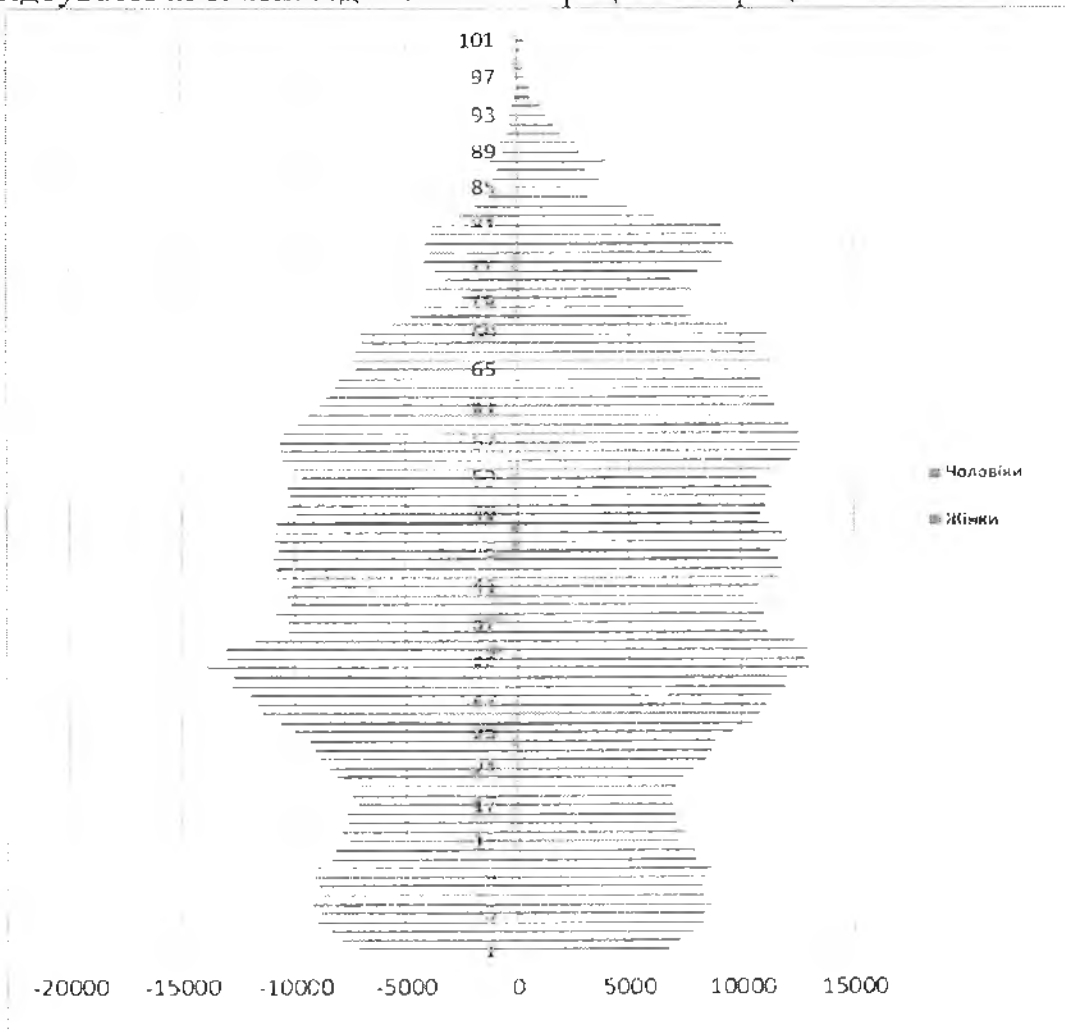

Рис. 57. Розподіл населення за віком та статтю.

Як і загалом по Україні, гендерний склад населення області характеризується сталою диспропорцією з чисельною перевагою жінок над чоловіками. На початок 2022 року в області проживало 701 тис. чоловіків (46,4 %) та 808,5 тис. жінок (53,6 %), на 1000 жінок області припадало 865 чоловіків.

Середній вік населення області становить 42,2 роки, з них у жінок – 44,8, у чоловіків – 39,3.

Середньоочікувана тривалість життя населення Вінниччини, яка показує скільки років в середньому може прожити покоління новонароджених становить 71,18 років, з них для жінок – 75,84, для чоловіків – 66,47.

В регіоні сформувалась вікова структура населення, для якої характерна висока питома частка осіб старшого віку і низька молодшого, що

визначає тенденцію до подальшого постаріння населення. Зберігається регресивний тип відтворення населення, дуже високий рівень демографічного постаріння (частка осіб старше 60 років – 33,1%, в тому числі в сільській місцевості – 30,9%), прогресування хронічних неінфекційних захворювань серед осіб старшого віку (хвороби системи кровообігу, злоякісні новоутворення, ендокринологічні захворювання та ін.).

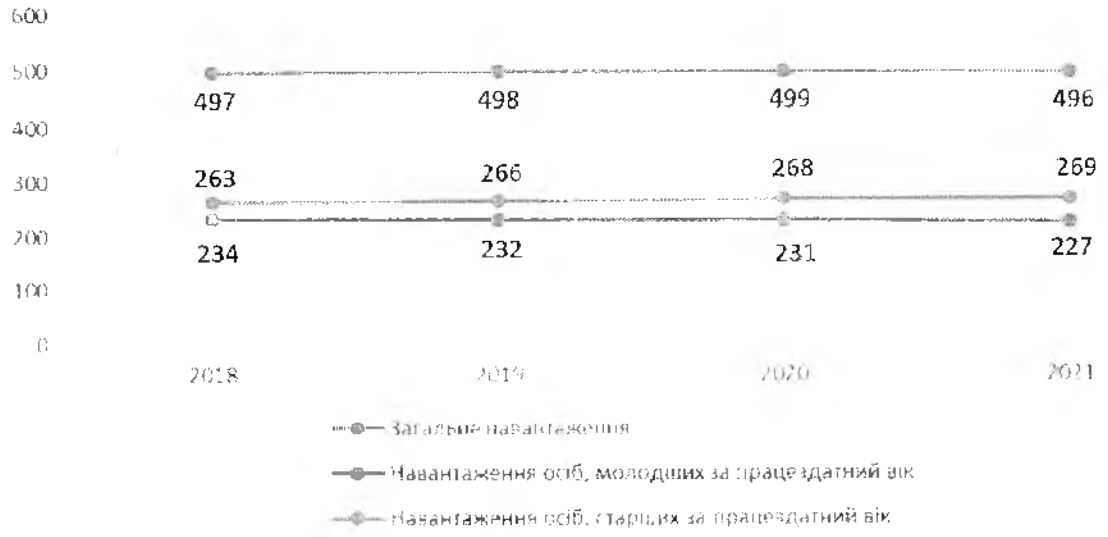

Рис. 58. Демографічне навантаження на працездатне населення.
(співвідношення кількості осіб, молодших та старших від працездатного віку, до кількості осіб працездатного віку в розрахунку на 1000 осіб)

Демографічне навантаження на осіб соціально активного віку характеризується надзвичайно високим рівнем: станом на 01 січня 2022 року на 1000 осіб у віці 15–64 років припадає 496 осіб, з них у віці 0–14 років - 227, у віці 65 років і старше - 269. У сільській місцевості відповідні показники вищі (229 та 315 осіб), ніж у міських поселеннях (225 та 229 осіб). У порівнянні з 2014 роком загальний коефіцієнт демографічного навантаження на 1000 осіб у віці 16–64 років зріс з 470 до 496 осіб.

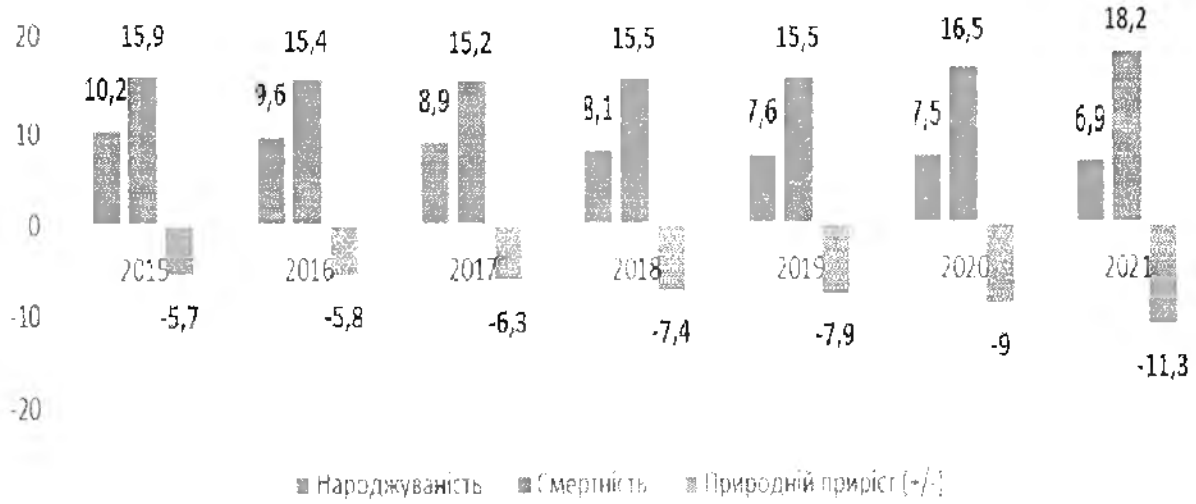

Рис. 59. Приріст населення (на 1000 осіб).

Мають місце зміни природного скорочення насслення - з 8020 осіб, або - 5,0‰, у 2014р. до 13847 осіб, або - 9,2 на 1000 постійного населення, у 2023 році. За підсумками досліджуваного періоду показник природного скорочення населення у сільській місцевості (11,8‰) істотно перевищує рівень депопуляції у міських поселеннях (3,5‰).

Загальна смертність населення регіону у звітному періоді склала 15,06 на 1000 населення проти 15,87 на 1000 населення у 2014 році.

Серед причин смерті населення перше місце посідають захворювання серцево – судинної системи (76,2% загальної кількості померлих), друге – новоутворення (12,8%), третє – зовнішні причини смерті (3,22%).

З перших днів повномасштабного вторгнення рф Вінницька область стала транзитною та почала здійснювати розміщення внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). З 24 лютого по 11 березня 2022 року щодня транзитом приймалося близько 15 тис осіб.

Найбільша кількість внутрішньо переміщених осіб перемістилась з Київської, Донецької та Харківської областей, що займає 48% від загальної кількості ВПО, які перебувають на Вінниччині.

Починаючи з 24 лютого 2022 року у Вінницькій області транзитом було розміщено понад 600 тис осіб.

У зв'язку з веденням активних бойових дій на території нашої країни та наявності реальної загрози життю та здоров'ю, 1350 осіб з інвалідністю та осіб похилого віку (з них транзитом 421 особа) змушені були шукати прихисток в закладах системи соціального захисту населення області.

Кількість клієнтів інтернатних закладів зростає у зв'язку з прийняттям та розміщенням внутрішньо переміщених осіб.

Протягом 2023 року до інтернатних закладів області прийнято 480 внутрішньо переміщених осіб, зокрема, з Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Київської, Харківської, Миколаївської, Херсонської та Запорізької областей.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

З початку повномасштабного вторгнення статус ВПО отримали 284 950 осіб.

Враховуючи міграцію ВПО, зокрема через деокупацію населених пунктів, їх кількість в області станом на 01 січня 2024 року складає 157 тис. осіб.

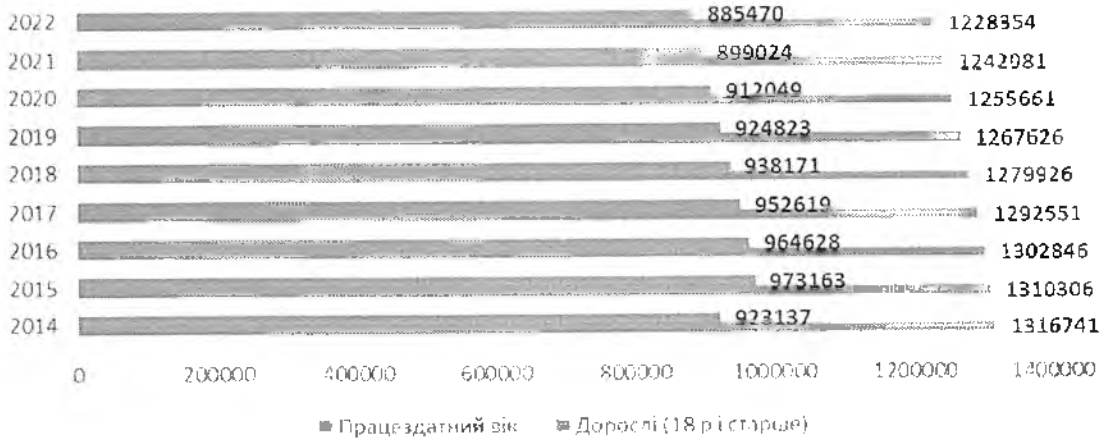

Рис. 60. Співвідношення працездатного населення.

Політика розвитку трудових ресурсів в області за останні роки, в першу чергу, спрямовувалася на ліквідацію прихованого безробіття та забезпечення повної продуктивної зайнятості, на запровадження дієвих стимулів створення нових робочих місць, розширення практики громадських робіт, підвищення гнучкості ринку праці, удосконалення цільових регіональних програм з точки зору їх впливу на умови зайнятості у галузях, в містах і районах області.

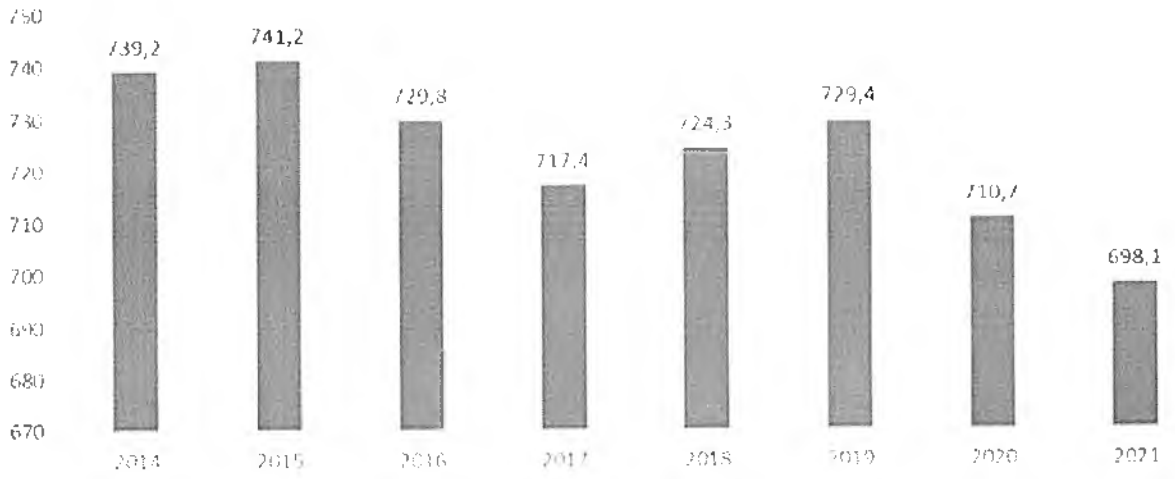

Рис. 61. Кількість економічно активного та зайнятого населення, тис. осіб

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Кількість економічно активного населення Вінницької області віком 15-70 років у 2021 році становила 698,1 тис. осіб, з яких 621,0 тис. осіб, або 89 %, були зайняті економічною діяльністю.

Розподіл зайнятого населення віком 15-70 років за видами економічної діяльності має таку структуру: на першому місці – сільське, лісове та рибне господарство, на другому – оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, на третьому – промисловість.

Останні роки зовнішня міграція робочої сили та мобілізація персоналу збільшує ризик щодо забезпечення подальшого розвитку промисловості трудовими ресурсами.

Рівень безробіття (за методологією МОП) у відсотках до економічно активного населення віком 15-70 років показує тенденцію до зростання – з 10,5% у 2014 році до 11% у 2021 році (на 0,5 в. п.).

Протягом 2020-2021 років у Вінницькій області спостерігалася тенденція до зростання рівня середньомісячної заробітної плати. Середньомісячна заробітна плата збільшилась в 1,2 рази: з 10297 грн у 2020 році до 12488 грн у 2021 році.

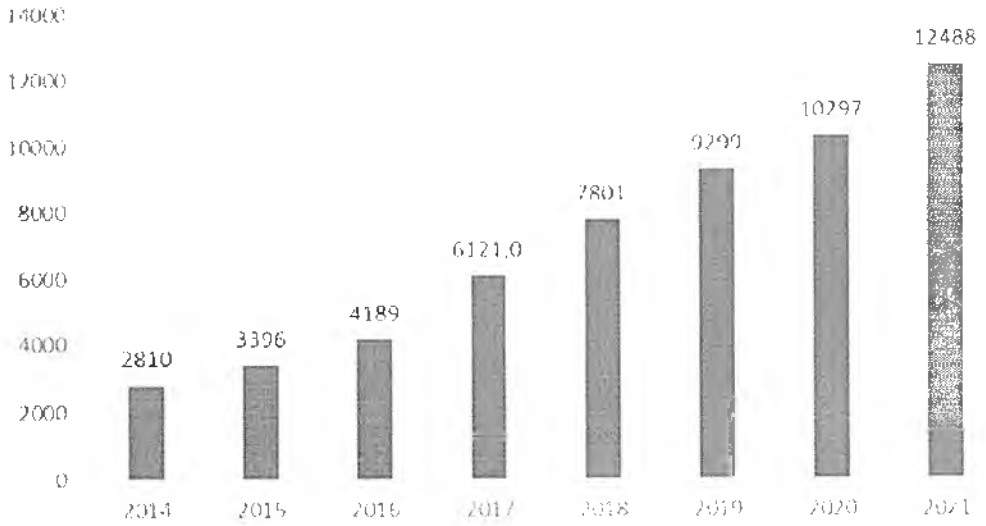

Рис. 62. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників Вінницької області, грн.

За розміром заробітної плати серед регіонів України область у 2021 році зайняла 10 місце. У порівнянні із іншими регіонами розмір заробітної плати по області у 2021 році був вищим на 2,0%, ніж у Закарпатській, на 1,3% – у Львівській та Хмельницьких областях, та нижчим на 0,3%, ніж у Миколаївській області.

Проміжні висновки:

- за період з 2014 по 2021 рік зменшення чисельності мешканців області відбулося переважно внаслідок природного скорочення населення, а також під впливом міграційних процесів;

- демографічна ситуація в області характеризується прискореним старінням населення, особливо у сільських територіях, зменшенням кількості осіб працездатного віку у загальній структурі населення;
- спостерігається надзвичайно високий рівень демографічного навантаження на осіб працездатного віку, зокрема, на 1000 соціально активних мешканців відповідно припадає 496 осіб старше та молодше працездатного віку;
- в області загострюється ситуація з недостатньою кількістю кваліфікованої робочої сили, а саме – фахівців інженерно-технічних та виробничих спеціальностей;
- індекс реальної заробітної плати в області за 2021 рік до 2020 року становив 112,6% (в середньому по Україні – 110,5%) – за індексом реальної заробітної плати за звітний період область займає 4 місце в рейтингу регіонів України.

1.12.Освіта та наука

1.12.1. Освіта

В області функціонує 671 заклад дошкільної освіти (у тому числі 529 – закладів дошкільної освіти, 142 – заклади загальної середньої освіти, в яких функціонують дошкільні підрозділи). Частка дітей віком три – п'ять років охоплених закладами освіти, які забезпечують здобуття дошкільної освіти дітьми відповідного віку, становить 86%.

Протягом 2019-2023 років в територіальних громадах області було відкрито 16 закладів дошкільної освіти (в тому числі 3 новобудови) та 19 груп у функціонуючих закладах. Всього було створено 1217 додаткових місць для дошкільнят. Проте кількість закладів дошкільної освіти у 2023 році в порівнянні з 2019 роком зменшилася на 108 закладів. Кількість дітей віком від 2 до 6 (7) років у 2023 році (43,3 тис.) майже на 10 тис. дітей менше ніж на кінець 2019 року.

Зниження кількісних показників зумовлено демографічною ситуацією. Динаміка зменшення частки дітей (віком від 3 до 6 років) охоплених дошкільною освітою посилилася через військову агресією рф проти України на початку 2022 року, адже відбувся масовий вивіз дітей за кордон.

Протягом 2022-2023 років органами місцевого самоврядування територіальних громад та Вінницькою обласною військовою адміністрацією вжито низку заходів щодо облаштування укриттів у закладах освіти області. На кінець 2023 року у 616 об'єктах закладів дошкільної освіти (90%) функціонують укриття.

Облаштування у закладах освіти укриттів дозволило відновити роботу 615 закладів дошкільної освіти та забезпечити 90% дітей відповідного віку дошкільною освітою.

В області функціонує 620 закладів загальної середньої освіти, в яких здобувають освіту 163,2 тис. дітей шкільного віку (з них 86 опорних закладів з 118 філіями). Із загальної кількості закладів загальної середньої освіти 455 шкіл (73%) функціонують у сільській місцевості та 165 закладів (27%) – у міській місцевості.

На кінець 2023 року за кількістю учнів заклади загальної середньої освіти поділяються: до 10 учнів – 3 заклади; до 100 учнів – 259 закладів, від 101 до 300 учнів – 199 закладів, від 301 до 1000 учнів – 131 заклад; від 1001 до 1600 учнів – 17 закладів та 10 закладів освіти мають більше 1600 учнів.

Протягом останніх років спостерігається тенденція до зменшення кількості закладів загальної середньої освіти: 2021 рік – 655 закладів; 2022 рік – 637 закладів; 2023 – 620 закладів. Такі зміни у мережі закладів стали наслідком демографічної ситуації. У 2022 році внаслідок повномасштабного вторгнення рф на територію України понад 19 тис. учнів закладів загальної середньої освіти перебували за кордоном.

Разом з тим, через військову агресією рф проти України заклади освіти області активно долучилися до забезпечення доступу до освіти дітям з числа внутрішньо переміщених осіб (у 2022 році – 8 562 дитини). У зв'язку з евакуацією населення через активні бойові дії заклади освіти області також забезпечували прихисток для внутрішньо переміщених осіб. На кінець 2022 року було розміщено 1 986 осіб з числа внутрішньо переміщених, на кінець 2023 року – 1755 осіб.

Протягом 2022-2023 років в результаті облаштування укриттів у закладах для забезпечення безпеки усіх учасників освітнього процесу 723 заклади загальної середньої освіти (97%) мають укриття, що дало змогу організувати освітній процес в очному та змішаному форматах, і лише 7 закладів працюють – дистанційно.

Табл.25 **Матеріально-технічна база закладів освіти у Вінницькій області**

Назва робіт	2019	2020	2021	2022	2023
Будівництво закладів освіти	ЗОШ І-ІІІ ступенів в житловому кварталі № 8 району «Поділля»			Корпус закладу дошкільної освіти "Сонечко" по вул. Миру, 213, в с. Павлівка Калинівського району	Будівництво захисної споруди цивільного захисту Іллінецького ліцею № 1 Іллінецької міської ради
Реконструкція. Капітальний ремонт	Фізико-математичної гімназії № 17 м. Вінниця	Глуховецької СЗШ І-ІІІ ступенів, корпусу № 1 смт Глухівці Козятинського району	Чернівецької ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2	Дошкільний навчальний заклад № 16 Вінницької міської ради в м. Вінниці	Приміщення укриття Северинівського ліцею в с. Северинівка Жмеринського району
	Будівля НВЗ	Приміщення	Іллінецького	ДНЗ	Капітальний

	«ЗОШ І-ІІІ ступенів – ліцей смт Стрижавка	їдальні КЗ «Вороновицький ліцей», смт Вороновиця	НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів - гімназія № 2»	«Пролісок» вул.Гагаріна, 10,смт Сутиски Тиврівського р-н	ремонт укриття КЗ Вінницький ліцей №13», м. Вінниця
	ДНЗ «Золота рибка» Якушинецька громада		ЗОШ І-ІІІ ступенів смт. Оратів	Будівля закладу дошкільної освіти № 5, м. Могилів-Подільський	Споруда цивільного захисту - укриття в ОЗО «Борівський ліцей», с. Борівка Могилів-Подільського району
	Якушинецька ЗОШ І-ІІІ ступенів – ліцей		ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2 м. Ямпіль	ЗЗСО І-ІІІ ступеня № 2 ім. воїна-інтернаціоналіста С. В. Гаврилюка, в смт Крижопіль	Споруда цивільного захисту - укриття в КЗ «Якушинецький ліцей» с. Якушинці
	приміщення школи у с. Сокіл Чернівецького району			Борівський ЗЗСО І-ІІІ ступеня, с. Борівка Могилів-Подільського району	
Виведення котелень з підвальних приміщень	**0**	**0**	**1**	**0**	**0**
Переведення на альтернативні види палива	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**
Придбання шкільних автобусів (одиниць)	**18**	**25**	**16**	**10**	**41**
Використано (млн грн)	**160,5**	**173,4**	**129,8**	**107,1**	**132,4**

В рамках програми «Спроможна школа для кращих результатів» у 2021 році закладами загальної середньої освіти було реалізовано 36 проєктів: 5 – встановлення та модернізацію пожежної системи; 16 – ремонт та модернізація харчоблоків і їдалень; 11 – придбання нового обладнання для кабінетів, фізики, математики, географії, української мови, біології та створення STEM-лабораторій; 4 – капітальний ремонт покрівель та приміщень шкіл. Загальний обсяг субвенції складав 39,9 тис. грн. Фактично

використано: державний бюджет (субвенція)– 37,8 тис. грн; місцевий бюджет (співфінансування) – 6,7 тис. грн.

У Вінницькій області функціонує 31 заклад професійної (професійно-технічної) освіти із них: вищі професійні училища – 12 закладів, центри професійно-технічної освіти – 5, професійні ліцеї – 10, професійні училища – 1 заклад, центри професійної підготовки при установах виконання покарань – 3 заклади. За атестаційними рівнями заклади професійної (професійно-технічної) освіти розподіляються: II атестаційний рівень – 13 закладів, III атестаційний рівень – 18 закладів.

Загальний контингент закладів професійної (професійно-технічної) освіти – 12,4 тис. здобувачів освіти.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти Вінниччини співпрацюють із понад 2 тис. підприємств, установ та організацій. Дуальна форма навчання впроваджується у 10 закладах, на 58 підприємствах, де здійснюється підготовка 203 здобувачів освіти із 24 професій.

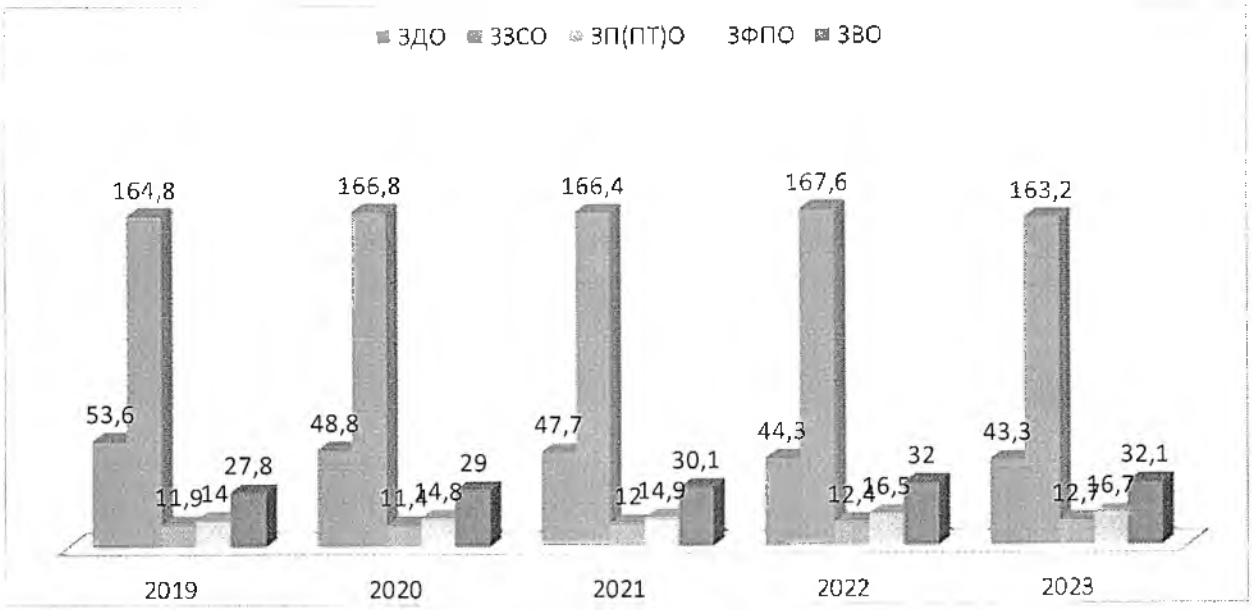

Рис. 63. Кількість учнів та студентів в навчальних закладах.

Мережа закладів вищої та фахової передвищої освіти, в основному, залишалася стабільною: 16 закладів фахової передвищої освіти, 11 – закладів вищої освіти, 4 – філії закладів вищої освіти.

Впродовж 2023-2024 років на території міста Вінниці функціонують три тимчасово переміщені заклади вищої освіти.

У 2022-2023 навчальному році підготовлено спеціалістів за освітньо-професійним ступенем: «Фаховий молодший бакалавр» – 3,1 тис. осіб; «бакалавр» – 2,9 тис. осіб; «магістр» – 3,2 тис. осіб.

Залишається високим науковий потенціал закладів вищої освіти області. Кількість докторів наук у 2023 році становить 345 чол., що на 18 осіб більше, ніж у 2022 році. Кількість кандидатів наук зросла на 148 чоловік і становить 1937 чол.

1.12.2. Наука

В області розміщена значна частина науково-дослідної інфраструктури. Кількість організацій, які мають аспірантуру протягом 2019-2023 років становила 7 одиниць, при цьому відбулось збільшення кількості аспірантів з 589 осіб у 2019 році до 738 осіб у 2023 році (на 25%). У 2023 році 5 організацій мали докторантуру, кількість докторантів становила 17 осіб.

Кількість організацій та підприємств, які виконують наукові та науково-технічні роботи становила 15 одиниць у 2023 році. Значну частку у загальному обсязі наукових установ області становлять наукові організації, які працюють у галузі природничих наук.

За зазначений період загальний обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій області, складав 39,6 млн грн у 2019 році та 50,7 млн грн у 2020 році у фактичних цінах відповідних років.

За період 2019-2023 років в області зросла питома вага інноваційно-активних промислових підприємств із 15,2% у 2019 році до 16,4% у 2023 році.

Проміжні висновки:

- здійснюються заходи з модернізації мережі шкіл, створення опорних шкіл, які мають стати центрами якісної доступної освіти в сільській місцевості (проводиться робота щодо створення опорних шкіл в ТГ);
- основний акцент у підготовці матеріально-технічної бази закладів освіти зроблений на впровадження енергозберігаючих технологій, дообладнання котелень для роботи на альтернативних видах палива;
- розпочато здійснення заходів, пов'язаних із необхідністю реформування змісту і форм навчання у контексті підготовки необхідних фахівців інженерно-технічних та виробничих спеціальностей, що значно вплине на прискорення технологічного розвитку та економічного стану області.

1.13. Громадське здоров'я та медична допомога

Станом на 01 січня 2024 року в області функціонує 131 заклад охорони здоров'я: 61 заклад первинної медичної допомоги, до складу яких входять 274 лікарських амбулаторії, 454 фельдшерсько-акушерських пункти, 40 закладів вторинної медичної допомоги та 30 закладів обласного підпорядкування.

За період з 2015 по 2023 роки кількість закладів первинної медичної допомоги Вінницької області зросла на 28 (з 33 до 61).

***Таб. 26.* Ресурси галузі охорони здоров'я.**

	2019	2020	2021	2022	2023
Заклади первинного рівня	54	54	58	60	61

надання медичної допомоги					
Спеціалізовані заклади охорони здоров'я місцевого підпорядкування	48	48	47	43	40
Спеціалізовані заклади охорони здоров'я обласного підпорядкування	36	35	34	29	30
Кількість ЗОЗ	138	137	139	132	131

На виконання Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» здійснено перехід на нову модель фінансування закладів охорони здоров'я первинного, вторинного та третинного рівнів надання медичної допомоги в рамках програми медичних гарантій за рахунок коштів Національної служби здоров'я України (далі – НСЗУ).

На виконання вимог НСЗУ усі комунальні медичні заклади, у яких є ліцензія на медичну практику, зареєстровані в Національній електронній системі охорони здоров'я (далі – ЕСОЗ) на 100%.

Станом на 01 січня 2024 року в електронну систему надійшло 1 393 494 декларації, якими охоплено 93% населення.

У 2023 році в області до контрактування за Програмою медичних гарантій залучені 123 комунальні заклади охорони здоров'я (первинного, спеціалізованого рівнів надання медичної допомоги, екстреної та невідкладної медичної допомоги), які підписали 326 угод на 749 пакетів (груп) медичних послуг.

В області активно запроваджуються електронні послуги Національної електронної системи охорони здоров'я. На початку 2019 року було реалізовано функціонал реєстрації аптек та їх контрактування з НСЗУ для програми реімбурсації, а також з'явився електронний рецепт (виписка та погашення). В 2020 році було повноцінно впроваджено базові електронні медичні записи, запрацювали електронні направлення (е-Направлення) для отримання медичних послуг.

Протягом 2021 року впроваджувались нові типи електронних медичних записів: План лікування, Вакцинація, запущено другий тип медичних висновків - медичний висновок про тимчасову непрацездатність.

В 2023 році е-Рецепт запрацював на всі ліки, які відпускаються з аптек за рецептом. Станом на 01 січня 2024 року на території області у реалізації беруть участь 117 аптечних закладів, у тому числі 108 аптечних закладів із договором за програмою реімбурсації (549 структурних підрозділів – місць відпуску лікарських засобів за еРецептом, з яких 535 приймають участь у реалізації Урядової програми «Доступні ліки»).

За даними НСЗУ медичними закладами області за 2023 рік сформовано 323 571 електронний медичний висновок про тимчасову непрацездатність,

загалом з початку впровадження автоматичного формування е-Лікарняного створено 882 391 медичний висновок про тимчасову непрацездатність.

Станом на 01 січня 2024 року медичними закладами області створено більше 82 млн електронних медичних записів в ЕСОЗ.

В області завершено впровадження регіонального субпроекту Світового Банку «Складова розвитку системи охорони здоров'я Вінницької області, направлена на покращення медичної допомоги хворим із серцево-судинною патологією» за рахунок обох джерел фінансування (Світовий банк, обласний бюджет) на базі діючого КНП «Вінницький регіональний клінічний лікувально-діагностичний центр серцево-судинної патології» (далі –Центр).

Наразі Центр надає планову і ургентну допомогу пацієнтам міста Вінниці та Вінницької області, ургентну допомогу пацієнтам з гострим коронарним синдромом (згідно маршрута пацієнта) міста Вінниці, Вінницького, Гайсинського, Жмеринського і Хмільницького районів.

Заклад займає одне з провідних місць в Україні по наданню ургентної інтервенційної допомоги хворим з гострим коронарним синдромом. Як один з кращих, Центр включено до інноваційних проектів МОЗ України «Регіональна реперфузійна мережа в дії», «Неінфекційні захворювання: профілактика та зміцнення здоров'я в Україні» в рамках політики «Здоров'я - 2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття», приймає активну участь в громадській ініціативі «Stent for Life», направленій на оптимізацію лікування хворих на інфаркт міокарда.

За 12 місяців 2023 року в КНП «Вінницький регіональний клінічний лікувально-діагностичний центр серцево-судинної патології» проліковано 6099 хворих в стаціонарі, зокрема з інфарктом міокарда – 910.

В області амбулаторно-поліклінічну допомогу надають заклади первинної медико-санітарної допомоги, а також консультативні поліклініки спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів.

Станом на 01 січня 2024 року потужність ліжкового фонду області становить 8470 ліжок. Забезпеченість ліжками по області становить 56,4 на 10 тис. населення проти 67,2 на 10 тис. населення у 2015 році. В спеціалізованих закладах охорони здоров'я місцевого підпорядкування розгорнуто і функціонують 5146 ліжок (60,8% загальної потужності ліжкового фонду цілодобових стаціонарів) та 3330 ліжок в спеціалізованих закладах охорони здоров'я обласного підпорядкування.

Питома вага ліжкового фонду охорони здоров'я Вінниччини в структурі лікувально-профілактичних закладів Міністерства охорони здоров'я України складає 3,9%, частка стаціонарно пролікованих мешканців регіону серед госпіталізованих в межах країни – 4,8%. У досліджуваному періоді зареєстровано скорочення загальної чисельності пролікованих в стаціонарі – з 342,4 тис. осіб у 2015 році до 335,3 тис. пацієнтів у 2023 році, або на 2,1%. Середній термін госпіталізації в стаціонар скоротився з 10,7 у 2015р. до 7,9 у 2023р. Показник летальності в цілому по області за цей період склав 1,5%.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Табл.27 **Окремі показники використання потужностей стаціонарного сектору охорони здоров'я**

Спеціалізовані заклади охорони здоров'я	К-ть ліжок (абс.)	Частка ліжок в структурі ліжкового фонду (%)	Забезпеченість ліжками на 10 тис. нас.	Рівень госпіталізації на 1000 нас.	Зайнятість ліжка	Середній термін лікування
місцевого підпорядкування	5546	60,8	34,3	150,5	310,5	7,1
обласного підпорядкування	3330	39,2	22,2	72,9	314,4	9,6

В структурі ліжкового фонду закладів охорони здоров'я області переважають ліжка 7-ми профілів, сумарна потужність яких складає понад половину загального ліжкового фонду: терапевтичні – 11,9%, хірургічні та неврологічні – 9,6%, відновного лікування – 6,9%, психіатричні – 6,3%, травматологічні – 6,2%, педіатричні – 5,5%.

З метою оптимізації діяльності стаціонарного сектору за 2015-2023 роки скорочено 2300 ліжок цілодобового перебування, забезпеченість населення області цілодобовими ліжками скоротилась з 67,2 до 56,4 на 10 тис. населення.

Відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» від 28 лютого 2023 року № 174 та наказу Начальника Вінницької ОВА «Про затвердження спроможної мережі закладів охорони здоров'я Вінницького госпітального округу» від 25 червня 2023 року № 1032 до спроможної мережі Вінницького госпітального округу увійшли 94 заклади: 60 надавачів первинної медичної допомоги, 7 надкластерних закладів, 7 кластерних закладів, 19 загальних закладів та 1 заклад екстреної та невідкладної допомоги.

У грудні 2019 року в області створено територіальне медичне об'єднання КНП «ТМО «Вінницький обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Вінницької обласної ради».

У 2023 році надання екстреної медичної допомоги населенню області здійснювалося 8 філіями екстреної медичної допомоги (далі – ЕМД), у які увійшли 18 відділень ЕМД (2022 – 18 відділень) та 29 пунктів постійного базування бригад ЕМД (2022 – 29 пунктів). Кількість бригад ЕМД у 2023 році по області склала – 99,5: 32,75 – лікарські; 66,75 – фельдшерські. Інтенсивність роботи бригад ЕМД у 2023 році виглядає наступним чином:

- навантаження на лікарську бригаду становило у 2023 році – 5,3 викликів на добу,
- навантаження на фельдшерську бригаду склало за 2023 рік – 3,9 виклика на добу.

За 2023 рік надійшло 467 966 звернень, кількість звернень на 10 тис. населення області у звітному році склала – 3114,7.

Консультативний телеметричний центр (далі – КТЦ) КНП «ТМО «Вінницький обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Вінницької обласної ради» консультує заклади охорони здоров'я Вінницької області, а також бригади екстреної медичної допомоги по двох акредитованих каналах зв'язку («Телекард», який включає комплекси передачі «Телекард» та «Москіт», а також «UNET» з електрокардіографами «Юкард-100»). За 2023 рік КТЦ всього прийнято 18 618 електрокардіограм за всіма каналами зв'язку.

Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова увійшла в десятку кращих за кількістю проведених трансплантацій в Україні. Результати роботи оприлюднив Український центр трансплант-координації. У 2023 році на базі лікарні було здійснено 12 пересадок нирок, 3 – печінки та вперше пересадили серце. Це 16 врятованих життів.

Вінницька область входила до пілотного проекту МОЗ щодо запровадження трансплантації. На базі обласної лікарні створено Клінічний високоспеціалізований урологічний центр з відділом трансплантації органів у складі якого функціонує 6 ліжок для відділу трансплантації. У відділі трансплантації органів Центру працює 4 трансплант-координатори та 6 трансплантологів. З 2024 року до Програми медичних гарантій додано новий пакет послуг «Лікування дорослих та дітей методом трансплантації органів». Для пацієнтів це залишається безоплатним – лікарня отримає кошти від НСЗУ.

Табл.28 **Порівняльний аналіз показників забезпеченості ліжками окремих профілів населення Вінницької області та України станом на 01.01.2024р. (на 10 тис. населення)**

	Вінницька обл.		Україна*	
	дорослі	дитячі	дорослі	дитячі
Кардіологічні	2,5	0,7	3,1	0,1
Кардіохірургічні	0,17	-	0,2	0,02
Неврологічні	6,9	1,0	5,6	0,2
Онкологічні	2,3	0,8	2,3	0,5
Нефрологічні	0,2	0,8	0,3	0,1
Ендокринологічні	0,7	0,2	0,7	0,1
Протитуберкульозні	0,7	-	1,0	0,03
Хоспіс	0,3	-	0,4	0,01
Ліжка ЕМД	0,8	-	0,1	-

**Перевищення показника по Україні за рахунок державних закладів.*

Як засвідчує порівняльний аналіз функціонування лікарняних закладів Вінницької, Житомирської, Київської, Хмельницької областей та України загалом, у досліджуваному періоді на виконання законодавчо – нормативних документів в охороні здоров'я скорочено наднормативні потужності цілодобових стаціонарів, забезпечено дотримання рекомендованих

показників їх використання. Лікарняна летальність у Вінницькій області залишається нижчою відповідних обласних та середнього республіканського показників.

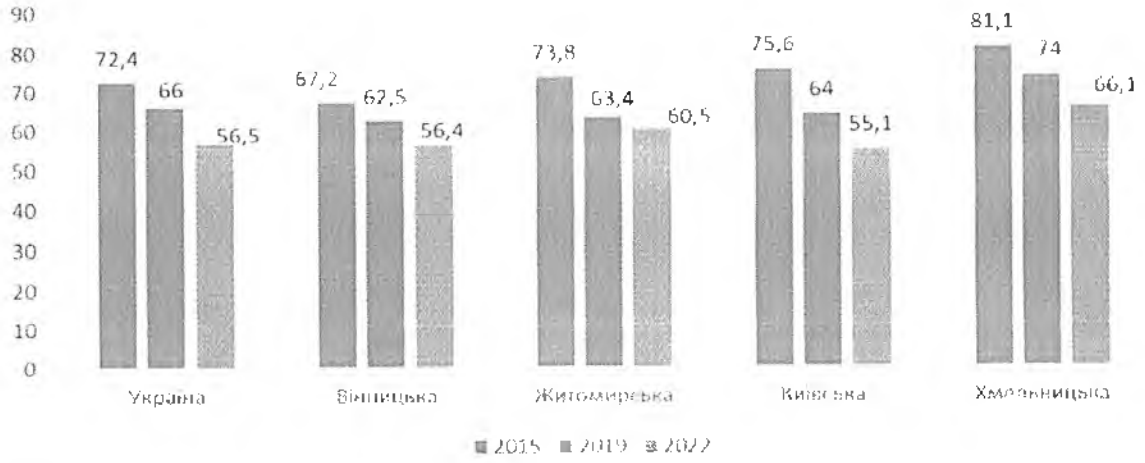

Рис. 64. Забезпеченість ліжками на 10 тис. населення

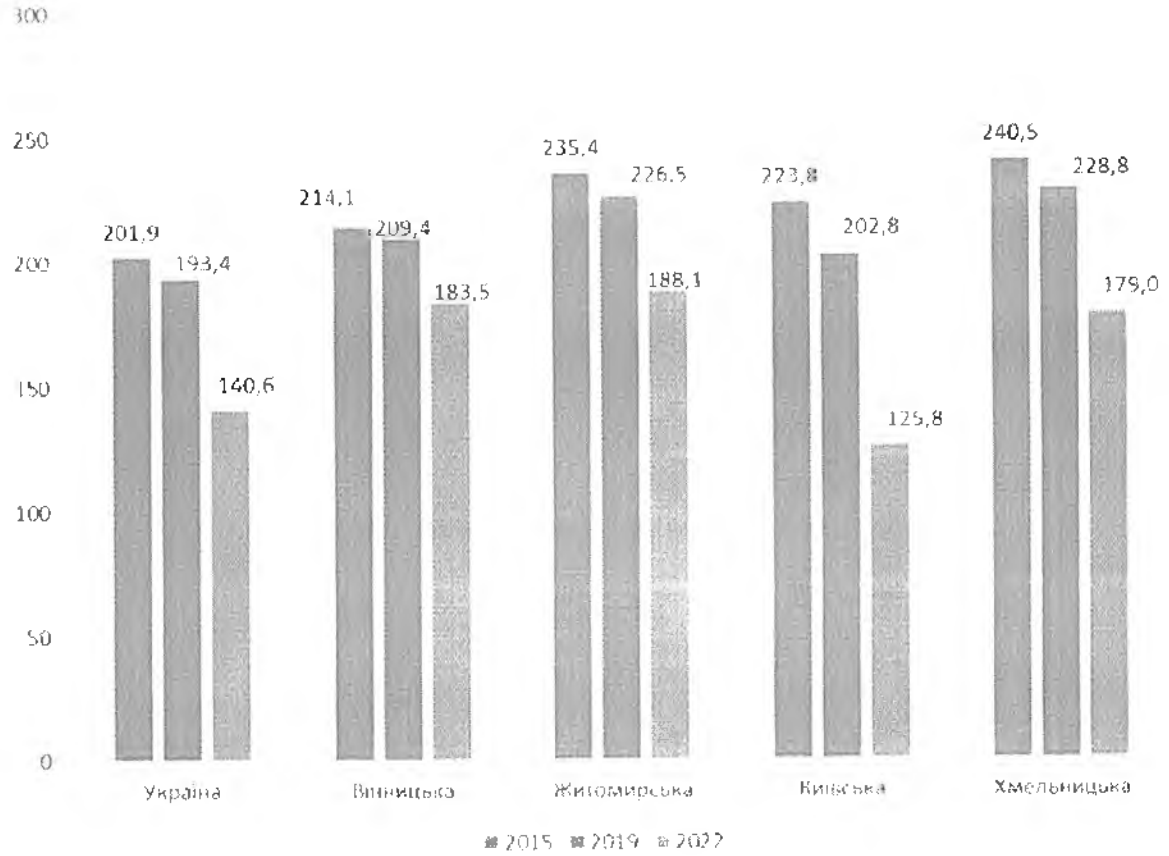

Рис. 65. Рівень госпіталізації на 1 тис. населення

В області за 2015-2023 роки разом із скороченням надпорматив них неефективно працюючих потужностей цілодобових стаціонарів відбувались реорганізація і перепрофілювання лікарняних закладів з подальшим

розвитком високоспеціалізованої медичної допомоги, стаціонарозамінних форм лікування.

Проміжні висновки:

- відповідно до вимог постанови КМУ «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я» від 28 лютого 2023 р. № 174 та наказу Начальника Вінницької ОВА «Про затвердження спроможної мережі закладів охорони здоров'я Вінницького госпітального округу» від 25 липня 2023 року № 1032 відбувається розвиток спроможної мережі закладів охорони здоров'я Вінницької області;
- завершення реалізації субпроекту Світового Банку «Складова розвитку системи охорони здоров'я Вінницької області, направлено на покращення медичної допомоги хворим із серцево-судинною патологією»;
- відбувається розвиток трансплантології на базі Клінічного високоспеціалізованого урологічного центру з відділом трансплантації органів комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М.І. Пирогова Вінницької обласної Ради»;
- відбувається розвиток бази реабілітаційних закладів.

1.14.Туризм, культура, спорт

1.14.1.Туризм

Туристичні послуги у 2023 році в області надавали 32 суб'єкти туроператорської діяльності.

В області на державному обліку перебуває 4178 пам'яток культурної спадщини: 1632 – археології, 1897 – історії, 553 – містобудування та архітектури, 96 – монументального мистецтва.

Особливості географічного положення та рельєфу Вінниччини, сприятливий клімат, багатство флори і фауни, об'єкти санаторно-курортного лікування, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціал, достатні людські ресурси, розвинута мережа транспортного сполучення, сприяють розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму.

***Табл.29* Динаміка кількості туристів, обслуговуваних суб'єктами туристичної діяльності Вінницької області, (осіб)**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість туристів, обслуговуваних суб'єктами господарювання, що здійснюють туристичну діяльність	20744	22706	27485	38634	42178	51790	26470	30120
у тому числі								
туристи-громадяни	14553	13580	17550	30645	33816	36650	19118	24316

України, які виїжджали за кордон								
внутрішні туристи	6191	9126	9935	7989	8360	15136	7352	5804

Динаміка туристичних потоків у регіоні з 2014 року по 2019 рік демонструє їх рівномірне зростання. У 2020 році відбувся спад туристичної активності в наслідок пандемії коронавірусної хвороби спричиненої COVID-19. Слід відмітити, що кількість туристів, обслуговуваних суб'єктами господарювання, що здійснювали туристичну діяльність у 2021 році становила 30120 осіб, що на 14 % більше в порівнянні з 2020 роком та на 50% більше у порівнянні з 2014 роком.

Табл.30 **Інформація щодо обсягів надходження туристичного збору по Вінницькій області, (тис. грн)**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Фактичне надходження	181,1	209,6	310,4	394,7	483,8	2593,2	1448,3	2900,8	3108,5	3897,4

Аналіз фінансово-економічних показників туристичної діяльності за 2014-2023 роки свідчить про позитивну динаміку розвитку галузі, зокрема, сума надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів поступово збільшується.

Незважаючи на вплив пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) та повномасштабного вторгнення рф, туристична галузь області поступово адаптується та продовжує розвиватися.

Наявність укриттів розташованих поруч з туристичними об'єктами підвищує рівень безпеки подорожуючих. Завдяки реалізації окремих проєктів проводяться безкоштовні екскурсії для внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців та членів їхніх сімей, малозабезпечених верств населення, дітей-сиріт та інших вразливих категорій населення.

Серед туристів зростає попит на тури вихідного дня із центром (початком та закінченням маршруту) у м. Вінниці, тури з районних центрів до Вінниці та екскурсій в довколишні міста і всередині окремих міст.

Суб'єкти туроператорської діяльності забезпечують організацію подорожей туристичними маршрутами, які включають екскурсії найбільш популярними туристичними об'єктами (Державний історико-культурний заповідник «Буша», палац Потоцьких у м. Тульчин та Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир, який знаходиться в селі Лядова).

Далеко за межами не лише області, але й України, відоме місто-курорт Хмільник, який ще називають «радоновою скарбницею» та українським Баден-Баденом. Радоновим водам Хмільника немає рівних серед відомих мінеральних вод Європи.

До складу бальнеологічного курорту входять 7 санаторно-курортних

закладів та Хмільницька обласна фізіотерапевтична лікарня, що дає змогу щорічно оздоровлювати понад 50 тис. осіб, як з України, так і з-за кордону. Завдяки сучасному обладнанню, новітнім методикам, високому професійному рівню лікарського корпусу ефективність лікування на курорті Хмільник сягає 97%.

В області діє проєкт «Гастрогід Вінниччини», головною метою якого є активізація місцевого гастрономічного середовища, вивчення особливості подільської кухні, запровадження смачних туристичних маршрутів та популяризація подільської кухні серед гостей області.

Традиційно проводяться Дні винної культури «Vinnytsia Wine Days» спрямовані на популяризацію бренду «українське вино» та Поділля як винну туристичну дестинацію.

Гастрономічний туризм стимулює туристичну активність шанувальників страв подільської кухні виготовлених за унікальними старовинними та сучасними рецептами. Кулінарні родзинки є складовими елементами всіх турів, але, на відміну від інших видів туризму, ознайомлення з місцевою кухнею стає головною метою подорожі, що сприяє розвитку крафтових виробників.

Крафтове виробництво харчових продуктів представлено широкою лінійкою кондитерських, молочних, кисломолочних, алкогольних та інших видів продукції. Також, область славиться всесвітньо відомою стравою «Картопля по-уланівськи», а невід'ємними елементами подільської кухні є «Вінницьке сало», «Вінницький хрін» та «Вінницька гірчиця».

В період дії карантину і воєнного стану актуальності набуває сільський зелений туризм та агротуризм, як форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна й трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості, культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону.

Сільський туризм сприяє забезпеченню економічної та демографічної стабільності у сільській місцевості, розвитку малого та середнього бізнесу, залученню внутрішніх та зовнішніх потенційних туристів до пізнання багатої природної та історико-культурної спадщини краю й зростанню популярності ідей охорони навколишнього середовища.

Послуги сільського зеленого туризму офіційно надають близько 30 сільських садиб, які пропонують комфортне проживання, сімейний відпочинок, народну традиційну кухню, екологічно чисті продукти харчування, цікаве дозвілля.

На Вінниччині для відпочиваючих проводяться екскурсії та майстер-класи у майстернях народних промислів: різьба по дереву, гончарство, вишивка, писанкарство, теслярство, лозоплетіння, каменотесний промисел, живопис, кераміка, флористика, лялька-мотанка, гобелен, плетіння.

Все більшої популярності набуває активний туризм. Зокрема, в регіоні досить успішно розвиваються такі види активного відпочинку як:

велосипедний, кінний та водний. Особливо цікавим активним відпочинком на Вінниччині є рафтинг - сплав по річках Мурафа, Згар та Південний Буг, де проводяться екстрим-марафони.

В області створено міжнародний релігійний піший маршрут за моделлю Шляхів святого Якова – «Camino Podolico», який прокладено через: Вінницю, Гнівань, Жмеринку, Браїлів, Северинівку, Бар та Ялтушків.

Серед найбільш відвідуваних туристами релігійних об'єктів, наступні: Лядівський Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир (с. Лядова Могилів-Подільського району); Йосафатова долина (Шаргородський район); Хресна дорога в м. Шаргород та інші.

Завдяки великій кількості водойм (річки, ставки, озера тощо) та баз відпочинку, розташованих поруч з ними, область має вагомий ресурсний потенціал для розвитку рибальського туризму.

Також, в області засновано традицію проведення заходів подієвого туризму, таких як: міжнародний фестиваль «OPERAFEST TULCHYN», всеукраїнське свято сатири і гумору ім. С. Руданського, міжнародного фестивалю ім. П. І. Чайковського та Н. Ф. фон Мекк, фестивалю «Диво з горнятка» (свято Тиманівської каші) проведення, яких буде відновлено після завершення воєнного стану.

На Вінниччині варто відвідати:

Браїлівська скарбниця – Браїлів вважається найстарішим поселенням Поділля. Тут знаходиться Свято-Троїцький жіночий монастир (XVIII ст.) та палац родини фон Мекків (XIX ст.), у якому розташований Музей композитора П. І. Чайковського та меценатки Надії фон Мекк. Також у Браїлові в 1879 році побудований костел Святої Трійці – найвища будівля міста.

Державний історико-культурний заповідник «Буша», який заснований у 2000 році і має площу 6,68 га. Тут розташовано біля десяти археологічних пам'яток, датованих IV тис. до н. е. – VII ст. н. е., скельний храм, фрагменти фортеці, стародавній цвинтар, підземні катакомби, а також парк історичної скульптури, де щороку на фестиваль збираються каменотеси. Відома пам'ятка комплексу – залишки скельного храму з художнім рельєфом, що був знайдений у 1824 році.

Біля річки Бушанки знаходиться «Гайдамацький яр» площею 96 га, який свою назву отримав завдяки історичним подіям під назвою Коліївщина.

«Історико-культурний центр духовності та злагоди» – в м. Шаргороді, де віками співіснують 2 християнські конфесії — католицька і православна, а до кінця XX ст. гармонійно вписалася єврейська культура.

В Шаргороді слід відвідати: костел Святого Флоріана Шарого у стилі бароко (1595 року), греко-католицький Миколаївський монастир XVIII ст., Шаргородську синагогу (1589 року) – одну з найчудовіших архітектурних пам'яток єврейських общин Поділля.

Національний музей-садиба М. І. Пирогова – відомого вченого, лікаря, педагога та громадського діяча, який чверть століття пропрацював в Україні.

Музей було відкрито у 1947 році – і з того часу до нього завітало понад 7 млн осіб зі 169 країн світу. На території садиби розташований будинок, у якому жив хірург (тут знаходиться експозиція про його життя та діяльність), аптека з відтвореним інтер'єром та операційною, а також некрополь із забальзамованим тілом вченого. На базі музею відбуваються наукові конференції та з'їзди.

Немирівське городище — Великі вали - які слугували захистом від ворогів і виникли у VII ст. до н. е., площею 100 га, висота валів сягає 9 м. На дві частини територію городища ділить ріка Мірка. Перші племена тут з'явилися у III ст. до н. е. Археологи виявили тут житла-землянки, глиняний посуд, бронзу, залізо, скіфські поховання.

Палац Потоцьких – пам'ятка архітектури XVIII ст., який знаходиться у м.Тульчин (у 1782 році збудований за проектом француза Лакруа). Ансамбль складається з палацу, театру, манежу, стайні, лазні, оранжереї, службових та житлових приміщень, двох бічних флігелів. Парк навколо палацу, де знаходилися ставки, фонтани та скульптури, був закладений у 1782 році. Садибу називали «подільським Версалем».

Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир – один з найдавніших скельних монастирів, що був заснований у XI ст., який знаходиться в селі Лядова Могилів-Подільського району. Називають його «Подільським Афоном». Висічений він у скелі над Дністром. Православний монастир складається з трьох печерних храмів: Усікновення Глави Іоанна Предтечі, Святої Параскеви П'ятниці та Святого Антонія Печерського. Тут навіть є могили ченців та джерела з цілющою водою. Існує легенда, що саме біля цього монастиря зупинявся Антоній Печерський, коли йшов з Афону до Києва.

- один з найбільших в Європі плаваючий мультимедійний фонтан ROSHEN;
- історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму (ставка «Вервольф»);
- музей історії авіації та космонавтики – архітектурно-парковий комплекс «Масток Грохольських-Можайських», пам'ятка архітектури XVIII ст. (с. Вороновиця Вінницького району);
- Кармелітський монастир (пам'ятка архітектури XVII ст. м. Бар);
- комплекс пам'яток архітектури і містобудування національного значення «Мури» (Домініканський та Єзуїтський монастирі XVII ст., м. Вінниця);
- пам'ятні місця М. Д. Леонтовича (меморіальний музей у м. Тульчин, музей у с. Марківка Теплицького району, музей «Літературна Немирівщина» у м. Немирів);
- Храм Покрови Пресвятої Богородиці (пам'ятка архітектури XVIII ст., с.Каташин Гайсинського району);
- Подільський зоопарк (м. Вінниця);

• Черепашинецький кар'єр (унікальна зона відпочинку на природі, відома як «Вінницькі мальдіви» в с. Черемашинці Вінницького району) та інші.

1.14.2. Культура

Культурно-мистецька інфраструктура області є однією із найбільших в Україні і нараховує 2007 одиниць, що відповідає державним нормативам.

Третьою за чисельністю в державі є клубна мережа Вінницької області, яка становить 1009 закладів, у тому числі 51 Центр культури і дозвілля та 1 Централізована клубна система м. Вінниці. Творчі традиції Вінниччини зберігають понад 5,0 тис. колективів аматорського мистецтва, осередків народної творчості, студій сучасного мистецтва, загальна кількість учасників 52,9 тис. чол. В області діє 2,4 тис. дитячих творчих формувань, які своєю діяльністю охоплюють 47% дітей шкільного віку. За даними показниками область займає лідируючі позиції серед регіонів України.

Не менш потужною є бібліотечна мережа, яка нараховує 860 закладів і за своєю чисельністю поступається лише Львівській області. Однин із найбільших в Україні бібліотечний фонд книгозбірень області складає близько 8,9 млн примірників. У зв'язку із повномасштабною агресією рф проти України значно зменшилось поповнення бібліотечних фондів. У 2023 році бібліотеки поповнили свої фонди на 87,6 тис. прим. документів. Збільшилось забезпечення доступності культурно-освітніх послуг населенню та поліпшення поповнення інформаційних ресурсів бібліотек області, а саме: 526 (61%) бібліотек області, в т. ч. на селі – 448 (58%) оснащено комп'ютерним обладнанням. Використовують ресурси Інтернету – 519 бібліотек (60%), користуються зоною Wi-Fi – 399 бібліотек (46%).

Активно працює й музейний простір Вінниччини. Щорічно 65 музеїв області відвідують понад 500 тис. чол.

Вагомим результатом роботи музеїв, спрямованої на збереження фондових колекцій є проведення реставрації та консервації музейних предметів. На підставі гарантійних листів та договорів про співробітництво у сфері надання послуг з дослідження, консервації та реставрації пам'яток історії та культури Національним науково-дослідним реставраційним центром України (м. Київ) відреставровано 114 музейних предметів, що є найкращим показником за останні роки.

З метою зберігання та переміщення предметів державної частини Музейного фонду України до музеїв області від міжнародних організацій надійшло благодійної допомоги на 2,1 млн грн.

Задля налагодження міжнародного співробітництва Вінниччини в галузі музейної справи обласний художній музей став партнером міжнародних проєктів – V Міжнародного «SpotkaniewZimie» (Україна – Польща), «MIRROR» (Україна – Туреччина, спільно з Національною спілкою

художників України) та співорганізатором III Міжнародного емальєрного пленеру для молоді «Зірка Гефеста» (Україна-Австрія).

Важливим аспектом розвитку галузі є модернізація технічних ресурсів та зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури області. У 2019-2023 роках в області здійснено ремонтів на 1719 об'єктах закладів культури, на загальну вартість 224,9 млн грн. На зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури області використано 80,7 млн грн. А на проведення ремонтно-реставраційних робіт закладів культури і мистецтв обласного підпорядкування загальна сума витрат, у тому числі кошти ДФРР, освітня субвенція складає 107 млн грн.

У 2019-2023 роках реалізовано понад 715 культурно-мистецьких заходів, серед яких: 241 конкурсних та фестивальних програм, 12 міжнародних, 21 всеукраїнських, 196 обласних, 435 регіональних проєктів. 12; виставок народної творчості (у тому числі онлайн) – 89.

Впродовж 2019-2023 років розроблено культурний бренд Вінницької області «Щедрик - мелодія Вінниччини».

Увагу митців з України та багатьох країн Європи привернули фестиваль ім. П. І. Чайковського та Н. Ф. фон Мекк, Дні джазової музики, Vinnytsia Jazz Fest, свято народного мистецтва «Українська витинанка», Міжнародний фестиваль народної хореографії «Барвінкове кружало» та інші.

В м. Тульчині відбувався Міжнародний фестиваль OPERAFEST TULCHYN, який кожного разу розширював не тільки географію учасників, а кількість глядачів. Фестиваль є платформою для проведення Всеукраїнських конференцій із стратегії розвитку малих територій.

У зв'язку із пандемією COVID-19, повномасштабною агресією рф проти України проведення даних заходів призупинено.

На території Вінницького обласного центру культури «Щедрик» створено концепційно нова мистецька open air локація – креативний простір «Щедрик», який став одним з найуспішніших концертних майданчиків області, де проведено низку благодійних заходів у рамках культурно-мистецького проєкту «СвітОвид». Зокрема, проведено 14 фестивальних заходів спрямованих на національно-патріотичне виховання дітей та молоді, 18 інтерактивних розважально-патріотичних програм для переселених з тимчасово окупованих територій дітей, благодійний культурно-мистецький захід «Незламна» для жінок ВПО, учасниками яких стали понад 25,0 тис. осіб.

З метою створення умов для здобуття якісної професійної мистецької освіти на базі Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М. Д. Леонтовича в 2023 році створено «Ліцей мистецтв», де мають змогу отримувати мистецьку освіту обдаровані діти з територіальних громад області.

До Обласного переліку нематеріальної культурної спадщини впродовж 2019-2023 років внесено 52 елементи та 9 до Національного переліку, що є одним із кращих показників в Україні.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

1.14.3. Спорт

У Вінницькій області забезпечено розвиток 97 видів спорту (27 – літніх олімпійських, 2 – зимових олімпійських, 48 – неолімпійських і 20 – видів спорту осіб з інвалідністю). Кількість видів спорту, які отримали розвиток в області поступово збільшується. До регулярних занять спортом у 2023 році було залучено 24040 (+2852 порівняно з 2022 роком) особи. В 2018 році їх кількість складала 23259 осіб.

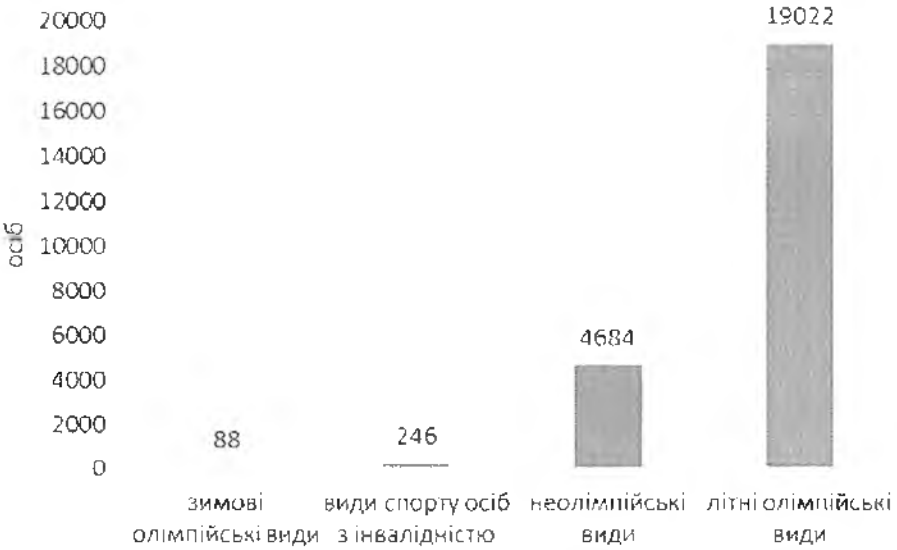

Рис. 66. Кількість осіб, що займаються спортом

В області забезпечено функціонування 54 дитячо-юнацьких спортивних шкіл (48 дитячо-юнацьких спортивних шкіл та 6 спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву), КО «Вінницький обласний центр олімпійської підготовки», Вінницької школи вищої спортивної майстерності, КЗ «Вінницький обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», КЗ «Вінницький регіональний центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт».

Упродовж 2023 року в 54 спортивних школах області підтримувався розвиток 42 видів спорту. В ДЮСШ області олімпійськими видами спорту займалися 15123 вихованців (14494 – у попередній період), неолімпійськими і національними видами спорту – 1913 вихованців (1684 – у попередній

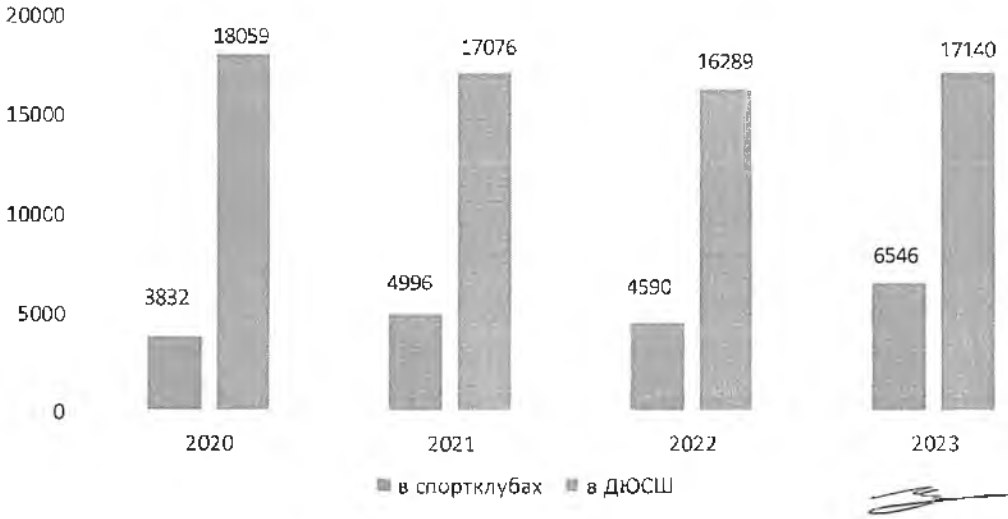

період), видами спорту осіб з інвалідністю – 104 осіб.

Рис. 67. Кількість вихованців в спортшколах і спортклубах, осіб

У спортивних школах функціонували 234 відділень з видів спорту, в тому числі з олімпійських – 194 (+4 порівняно з 2022 роком), 35 з неолімпійських (+ 4 порівняно з 2022 роком) та 5 з видів спорту осіб з інвалідністю (як і в 2022 році). Протягом останніх пяти років кількість спортивних шкіл не змінювалась. Коливання у кількості вихованців спортивних шкіл викликані демографічною ситуацією і військовими діями в країні.

З метою реалізації соціального проекту «Активні парки – локації здорової України» забезпечення вільного доступу населення до засобів фізичної культури і спорту протягом 2021 року облаштовано 47 локацій «Активних парків» в 45 територіальних громадах (четвертий показник в державі за кількістю). В 2023 році в Вінницькій області у 35 громадах роботу на наявних локаціях соціального проекту здійснювали 56 координаторів і проведено 2599 заходів (в яких брали участь 4720 внутрішньо переміщені особи).

Фінансування галузі у 2018 році склало майже 268 млн грн, що у 2,75 рази більше ніж у 2014 році. В 2023 році фінансування галузі вже склало 434,5 млн грн, що на 37,1 млн грн (12 %) більше ніж у 2022 році.

В рамках виконання бюджетної програми «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України»:

- у 2017 році збудовано 7 футбольних полів (введенні в експлуатацію у 2018 році), на які з державного бюджету було виділено 12,4 млн грн, з місцевих бюджетів та інших джерел фінансування – 8,9 млн грн;
- у 2019 році, завершено будівництво 18 спортивних футбольних майданчиків зі штучним покриттям в районах та містах області за рахунок бюджетної програми 2018 року «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України».

В 2020 році за рахунок різних джерел фінансування збудовано 14 спортивних об'єктів: 7 різнопрофільних спортивних майданчиків та 2 спортивні зали в м. Вінниця, по 2 в Томашпільському та Чечельницькому районах та 1 в Немирівському районі.

Проведено реконструкцію з встановленням штучного покриття на 8 спортивних майданчиках та ще реконструйовано 3 спортивні об'єкти.

У 2020 році в рамках програми «Велике будівництво» здійснювалось будівництво, реконструкція, капітальний ремонт 7 спортивних об'єктів за рахунок коштів ДФРР та співфінансування з місцевих бюджетів.

У рамках програми Президента України «Велике будівництво» на Вінниччині у 2021 році здійснено реконструкцію і відкрито три великих спортивні об'єкти:

- приміщення спортивного комплексу у м. Вінниці;

• приміщення будівлі гімназії під плавальний басейн з критою ванною 25х8,5 у м. Могилів-Подільський;

• спортивно-оздоровчий комплекс «Авангард» в смт. Браїлів Жмеринського району.

На початок 2024 року функціонувало 3728 спортивних споруд, в тому числі: 35 стадіонів з трибунами на 1500-3000 місць для глядачів, 334 майданчики з тренажерним обладнанням, 570 футбольних полів, 611 спортивних залів, 639 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, 123 стрілецьких тири та інші.

Проміжні висновки:

• аналіз фінансово-економічних показників туристичної діяльності за 2014-2023 роки свідчить про позитивну динаміку розвитку галузі, зокрема, сума надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів поступово збільшується;

• забезпечено діяльність мережі закладів культури і мистецтв області та проведена значна робота по створенню належних матеріально-технічних умов для надання культурних послуг;

• закладено підґрунтя для розвитку креативних індустрій та культурних стартапів; залученню громадських інституцій до культурно-мистецького життя регіону, що дозволить забезпечити якісний рівень надання послуг у сфері культури та вирішити низку нагальних питань реформування галузі;

• протягом 2014 – 2023 років збільшено фінансування галузі фізичної культури та спорту з усіх джерел фінансування, що дало можливість покращити матеріальну базу, здійснити реконструкцію (будівництво) спортивних об'єктів, здійснити ширше охоплення населення засобами фізичної культури. Попри демографічну ситуацію і воєнний стан в державі вдалось зберегти спортивний потенціал області, а обласний центр через відсутність військових дій і відносну безпеку став одним з основних міст для проведення спортивних змагань всеукраїнського рівня.

1.15. Бюджетний профіль Вінницької області

У 2023 році зведений бюджет області по доходах загального і спеціального фондів (з врахуванням всіх міжбюджетних трансфертів з державного бюджету) отримав 25 327,0 млн грн або 103,6 % до плану на рік і проти 2022 року надходження збільшились на 3629,8 млн грн або на 16,7 %. При цьому, частка власних надходжень доходів місцевих бюджеті в загальному обсязі надходжень зведеного бюджету області становить 71,0 %, а частка трансфертів з державного бюджету – 29,0%.

За 2023 рік до зведеного бюджету області (загальний і спеціальний фонди) надійшло доходів без трансфертів з державного бюджету в сумі 17970,6 млн грн, що становить 109,9% до плану на рік.

Порівняно з 2022 роком їх надходження збільшились на 424,6 млн грн, або на 2,7%, а проти 2014 року – збільшилось на 14859,3 млн грн, або у 5,8 раз. Частка вказаних доходів у загальному обсязі надходжень проти 2022 року зменшилась на 2,4 в.п. – до 71,0%.

***Таб. 31.* Структура податкових надходжень до бюджету області, %**

Податкові надходження	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ПДФО	60,2	46,5	48,1	48,7	55,1	56,5	59	60,6	68,1	63,2
Акцизний податок	0,0	6,2	6,7	5,3	5,0	4,3	4,7	4,7	3,0	4,6
Плата за землю	10,9	11,5	11,1	9,1	9,0	9,0	8,7	8,2	6,8	7,1
Єдиний податок	8,0	11,6	12,6	11,5	12,4	12,3	12,6	12,4	10,3	10,9
Власні надходження бюджетних установ	13,6	13,2	11,5	13,2	10,1	8,6	6,7	6,7	5,9	6,8
Інші податки та збори	7,2	11,0	10,0	12,3	8,4	9,3	8,3	7,4	5,8	7,4

Найбільший обсяг в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) у 2023 році займав податок на доходи фізичних осіб – 63,2%, частка якого у загальному обсязі надходжень проти 2014 року (коли він становив 60,2%) збільшилась на 3,0 в.п.

Частка податку на доходи фізичних осіб в структурі доходів протягом 2015-2022 років неухильно зростала: від 46,5% у 2015 році до 68,1% у 2022 році.

Частка єдиного податку в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зросла з 8,0% у 2014 році до 10,9% у 2023 році, або на 2,9 в. п.

Частка плати за землю в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зменшилась з 10,9% у 2014 році до 7,1% у 2023 році, або на 3,8 в.п.

Частка власних надходжень бюджетних установ в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) також зменшилась – з 13,6% у 2014 році до 6,8% у 2023 році, або на 6,8 в. п.

Частка акцизного податку в структурі надходжень доходів (без міжбюджетних трансфертів) зменшилась з 6,2% у 2015 році (у 2014 році вказаного податку не було) до 4,6% у 2023 році, або на 1,6 в. п.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

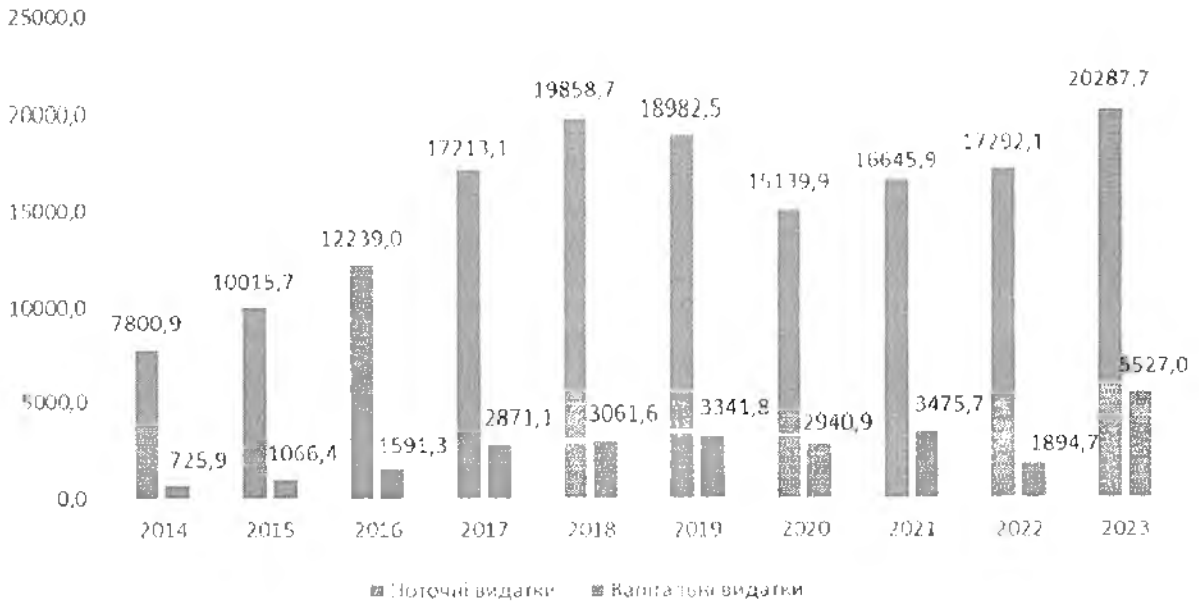

Рис. 68. Поточні та капітальні видатки, млн. грн.

За 2023 рік по зведеному бюджету області (загальний і спеціальний фонди) проведено видатків в сумі 25 814,7 млн грн, і збільшились порівняно з 2022 роком на 6 627,9 млн грн, або на 34,5 %, а проти 2014 року – збільшились на 17 287,9 млн грн або у 3 рази.

З них, проведено капітальних видатків в сумі 5 527,0 млн грн, і збільшились проти 2022 року на 3 632,4 млн грн, або на 2,9 рази, а проти 2014 року - на 4 801,1 млн грн або у 7,6 рази.

При цьому частка капітальних видатків склала 21,4 % загального обсягу видатків, і збільшилась проти 2022 року на 11,5 в. п., а проти 2014 року – збільшилась на 12,9 в. п.

***Таб. 32.* Бюджет розвитку, млн грн**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи	92,4	104,9	81,7	105,4	133,9	260,1	167,1	133,1	91,1	217,1
Видатки бюджету розвитку	47,6	985,1	1454,8	2392,3	2850,1	2891,4	2538,1	3174,8	1640,8	4169,6

Власні доходи бюджету розвитку місцевих бюджетів у 2023 році становили 217,1 млн грн, і проти 2022 року збільшились на 126,0 млн грн, або на 138,3%.

Видатки бюджету розвитку у 2023 році (без капітальних видатків за рахунок власних надходжень бюджетних установ, екологічного податку, надходжень до цільових фондів) склали 4169,6 млн грн і збільшились проти 2022 року на 2528,8 млн грн, або у 2,5 рази, а проти 2014 року - на 3622,0 млн грн, або у 7,6 рази. Фінансування видатків бюджету розвитку було забезпечено не тільки за рахунок власних доходів бюджету розвитку, а й за рахунок коштів, що передавалися з загального фонду до бюджету розвитку

спеціального фонду, та субвенцій з державного бюджету капітального спрямування.

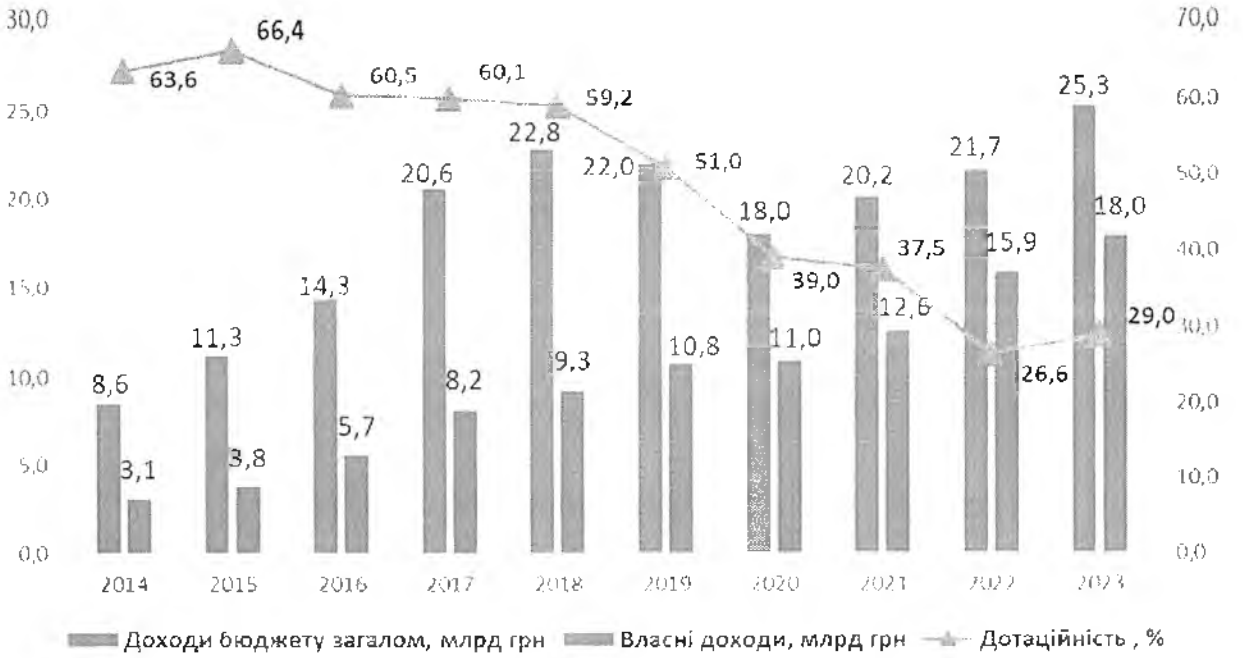

Рис. 69. Дотаційність зведеного бюджету області

У 2023 році до місцевих бюджетів області надійшло доходів разом з дотаціями і субвенціями з державного бюджету в сумі 25,3 млрд грн, у тому числі власних доходів – 18,0 млрд грн, а дотацій і субвенцій – 7,3 млрд грн тобто дотаційність склала 29,0%, і збільшилась проти 2022 року на 2,4 в.п., а проти 2014 року – зменшилась на 34,6 в.п. Прослідковується тенденція щодо зменшення дотаційності, тобто підвищення рівня самодостатності місцевих бюджетів області.

Проміжні висновки:

- протягом 2014 – 2023 років з року в рік зростали доходи і видатки місцевих бюджетів області, у тому числі випереджаючими темпами збільшувалися капітальні видатки, зменшилась дотаційність місцевих бюджетів, тобто підвищився рівень їх самодостатності.

1.16. Підтримка сил оборони та безпеки

На виконання заходів «Комплексної оборонно-правоохоронної програми Вінницької області на 2021-2025 роки» у 2023 році з обласного бюджету було фактично виділено 41,8 млн грн. До того ж, на потреби сил оборони та безпеки територіальні громади області спрямували 374,8 млн грн, що становить 89% від загальної суми видатків (рис. 70).

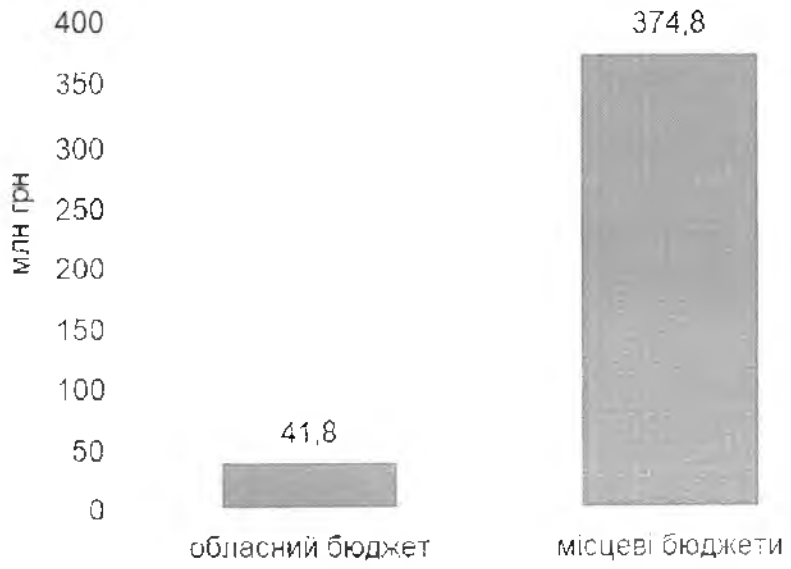

Рис. 70. Структура видатків для підтримки сил оборони та сил безпеки, виконання заходів територіальної оборони області за 2023 рік, млн грн

У 2023 році військовим частинам сил безпеки та оборони для надання допомоги у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії рф проти України з регіонального матеріального резерву було передано товарно-матеріальних цінностей на суму понад 2 млн грн.

Окрім цього обласною військовою адміністрацією у 2023 році було передано силам оборони та силам безпеки безоплатно в якості гуманітарної допомоги автомобільну техніку, квадрокоптери, тепловізори, військову форму, паливо, зенітно-пошукові прожектори, цифрові мобільні радіостанції, системи нічного бачення, лазерні указки, штативи та генератори.

1.17. Цивільний захист

Територіальна підсистема єдиної державної системи цивільного захисту Вінницької області створена та функціонує для здійснення заходів щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період у Вінницькій області.

Територіальна підсистема єдиної державної системи цивільного захисту Вінницької області складається з 6 – ланок (райони) та 63 – субланок (територіальні громади). До складу територіальної підсистеми її ланок та субланок входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання.

Таб. 33. **Надзвичайні ситуації згідно з національним класифікатором**

Надзвичайні ситуації	2019	2020	2021	2022
Всього НС	4	6	6	3
У тому числі:				
Техногенного характеру	1	-	4	-
Природного характеру	3	6	2	1
Соціального характеру	-	-	-	-
Воєнного характеру	-	-	-	2
У тому числі за рівнями:				
Державного рівня	-	1	-	1
Регіонального рівня	-	-	2	1
Місцевого рівня	4	2	3	1
Об'єктового рівня	-	3	1	-

Для захисту населення від впливу небезпечних чинників, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів, у Вінницькій області створено фонд захисних споруд, в якому обліковується 2370 об'єктів захисних споруд цивільного захисту, з них: 105 – сховищ, 711 протирадіаційних укриттів, 1554 – найпростіших укриттів, 979 – потенційних укриттів.

Загальний стан захисних споруд цивільного захисту оцінюється як: 71,7 % –готових/ придатних для укриття, і 28,3 % – не готових.

В 2023 році проведено реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт, а також поточний ремонт 172 споруд цивільного захисту на загальну суму 252,961 млн грн.

На 263 об'єктах фонду захисних споруд забезпечено доступ до захисних споруд для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

В 2023 році проведено реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт, а також поточний ремонт 172 споруд цивільного захисту на загальну суму 252,961 млн грн.

За ініціативи ДСНС України на даний час створено та введено в експлуатацію Інформаційну систему "Облік та візуалізація фонду захисних споруд цивільного захисту». Зазначена система запровадила механізм інформування населення про об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту через інтернет застосування.

Організація оповіщення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, органів управління і сил цивільного захисту та населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій в області організовано у відповідності до Кодексу цивільного захисту України, "Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері

цивільного захисту", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 року №733.

Діюча в області система управління цивільним захистом забезпечує виконання покладених на неї завдань. Органи та пункти управління цивільного захисту області, міст та районів до дій за призначенням готові.

З метою доведення термінових повідомлень на адресу керівного складу органів державного управління та населення області забезпечено функціонування:

- загальнодержавної системи оповіщення – на базі апаратури П-160;
- регіональної (внутрішньо обласної) системи оповіщення - на базі апаратури П-160;
- двох систем оповіщення зон можливого катастрофічного затоплення (Ладижинської та Дністровської) на базі апаратури П-164;
- системи оповіщення міста Вінниця - на базі апаратури П-160 та DIGITEX;
- 27 районних систем оповіщення - на базі апаратури П-164 та АДУ-ЦВ.

Станом на 1 січня 2024 року обласна система оповіщення знаходиться в працездатному стані, заборгованість за її обслуговування відсутня.

***Таб. 34.* Охоплення населення засобами системи центрального оповіщення**

Адміністративна територіальна одиниця	Усього населених пунктів	Проживає населення, осіб	Населених пунктів, включених у СЦО	Охоплення оповіщенням населення, осіб / %
Вінницькій р-н	411	655361	30	400536 / 61%
Гайсинський р-н	263	240271	15	120126 / 49%
Жмеринський р-н	216	163678	13	61231 / 36%
Могилів-Подільській р-н	195	144647	14	50458 / 34%
Тульчинський р-н	189	154805	26	50089 / 32%
Хмільницькій р-н	229	186654	13	45104 / 47%
Разом	**1503**	**1 545416**	**111**	**727544 / 47%**

Районними та міськими ланками Вінницької територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту за рахунок коштів місцевих бюджетів проводяться заходи щодо модернізації та удосконалення системи оповіщення.

У Вінницькій області одним із передових досягнень в удосконаленні внутрішньообласної автоматизованої системи централізованого оповіщення є здійснення переривання трансляції програм цифрового мовлення Вінницької філії НСТУ «UA Вінниця» та перехоплення каналів ФМ радіомовлення та за допомогою бігучої стрічки на каналі Вінницького міського телеканалу «Віта».

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Для підвищення рівня громадської безпеки на місцевому рівні запроваджуються інститути поліцейських офіцерів громад, посилена взаємодія з відділами національної поліції та цивільного захисту населення (Державної служби України з надзвичайних ситуацій) та створення «центрів громадської безпеки».

Окремим викликом для регіону є забезпечення пожежної безпеки у місцях масового перебування людей, особливо в будівлях, які були збудовані за застарілими будівельними нормами. Проблему встановлення засобів із протипожежної безпеки в закладах соціального призначення загострює те, що вартість розробки проектної документації та робіт є занадто висока для структурних підрозділів та органів місцевого самоврядування. Тому для забезпечення належного захисту громадян необхідні не тільки зміни на законодавчому рівні, але й посилення спільної відповідальності всіх суб'єктів господарювання щодо встановлення сучасних систем раннього виявлення та попередження пожежної небезпеки.

Проміжні висновки:

- створення «центрів громадської безпеки» дає можливість оперативніше реагувати на випадки порушення правопорядку, дорожньо-транспортних пригод, пожеж та стихійних явищ;
- з метою ефективної роботи «центрів громадської безпеки» необхідно на регіональному рівні створити «Ситуаційний центр», а також створити/модернізувати автоматизовану систему оповіщення із урахуванням нового адміністративно-територіального устрою, розподілу повноважень між різними рівнями влади та забезпечення обміну оперативною інформацією.

1.18. Пріоритети смартспеціалізації Вінницької області

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає узгодження українських підходів до формування інноваційної політики із європейськими принципами та стандартами.

Смартспеціалізація – це підхід, розроблений Європейською Комісією в рамках ініціативи «Інноваційний союз». Підхід дозволяє ідентифікувати в регіоні галузі економіки з високим інноваційним потенціалом та побудувати взаємовигідне партнерство для їх розвитку дозволяючи підвищити регіональну конкурентоспроможності та стійкість до глобальних викликів.

Під час стратегічного планування у сфері регіонального розвитку на 2021–2027 роки було застосовано новий підхід: визначення пріоритетів розвитку регіонів на засадах смартспеціалізації.

Під час аналізу економічного та інноваційного потенціалу Вінницької області, проведеного у 2019 році за підтримки та на основі алгоритму, розробленого для України експертами Об'єднаного дослідницького центру

Європейської комісії (JRC) було визначено, що Вінниччина має високий потенціал до економічного перетворення за принципом смартспеціалізації у сферах розвитку індустрії лікування та оздоровлення і агропромислового виробництва, зокрема, впровадження агротехнологій з використанням IT-інновацій.

Визначені сфери залишаються актуальними і для другого етапу реалізації Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

II. SWOT-аналіз Вінницької області

Аналіз сильних сторін, можливостей розвитку, слабких сторін та загроз розвитку Вінницької області та SWOT-матриця Вінницької області відкореговані в червені-вересні 2024 року з урахуванням актуальних змін соціально-економічного становища регіону, зовнішніх факторів впливу на регіональний розвиток, у тому числі пов'язаних з агресією рф проти України та євроінтеграцією.

Таб. 35. **Сильні, слабкі сторони, можливості та загрози розвитку Вінниччини**

(Внутрішні фактори)	
Сильні сторони (S):	**Слабкі сторони (W):**
1. Сприятливе транспортно-географічне розташування та висока транзитивність території (по коефіцієнту транзитивності території область займає І місце в Україні; 4 великих залізничних вузли - Жмеринка, Вінниця, Козятин та Вапнярка; міжнародний аеропорт «Вінниця», щільність автомобільних доріг загального користування складає 344,7 кілометрів на 1 тис. кв. км території, що у 1,2 рази вище за загальнодержавний показник).	**1. В структурі валового регіонального продукту найбільшу частку мають галузі з низькою доданою вартістю** (30% ВРП - сільське господарство, 10% - торгівля, 83,3% промислової продукції регіону складає продукція сировинних галузей), значна питома вага в товарному експорті продукції агропромислового комплексу є сировина (34,7%), що посилює залежність регіональної економіки від світової кон'юнктури на сировинних ринках.
2. Лідерство регіону у аграрному секторі та стійкість до загроз системи продовольчої безпеки (питома вага регіону у загальнодержавному виробництві сільськогосподарської продукції в 2021 році склала 8,3%, наявна розвинута інфраструктура для зберігання с/г продукції, більше 2/3 експорту регіону є продукція сільського господарства, питома вага харчової промисловості складає 58,4% у структурі реалізованої промислової продукції області; область входить в десятку регіонів-лідерів за обсягами сільськогосподарських угідь – 2014 тис. га).	**2. Низький рівень запровадження інновацій на підприємствах та розвитку інноваційної інфраструктури** (питома вага реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств регіону становить 0,7% (дані 2020 року), відсутні венчурні фонди та сучасні R&D центри, які б могли слугувати ядром створення інноваційних кластерів.
3. Розвинена інфраструктура підтримки бізнесу та залучення інвестицій (5 індустріальних парків площею 102,7864 га внесено до державного реєстру, 1 індустріальний парк подано на реєстрацію, у регіоні нараховується 108 ділянок Greenfield (312,6 га); релоковані суб'єкти господарювання – переміщено 385 суб'єктів	**3. Високий рівень зносу основних фондів в галузях економіки області** (у с/г – 37,3%, в промисловості – 69,4%, транспорті, складському господарстві - 50,6%).
	4. Наявні територіальні диспропорції щодо заселення території (в області є біля 640 сіл із населенням менше 300 осіб, в яких мешкає 86,4 тис. осіб (11,4% сільського населення області), низький рівень доступу до об'єктів соціальної інфраструктури мешканців сіл).

господарювання (256 ФОП та 129 юридичних особи), на яких створено 1902 робочих місця; діє Регіональна рада підприємців при ОДА, ГО «Вінницький Бізнес Клуб», ГО «Клуб ділових людей» включено до мережі центрів підтримки бізнесу EU4BUSINESS, наявні інструменти фінансової підтримки з місцевих бюджетів).

4. Активний розвиток міжнародного міжрегіонального та транскордонного співробітництва (5 угод з регіонами-партнерами країн ЄС; 14 угод - між містом Вінниця та містами-партнерами, 58 - між територіальними громадами та їх партнерами; в області впроваджувались 28 масштабних проектів МТД на суму понад 36 млн дол. США).

5. Наявність високого потенціалу в галузі виробництва енергії з біомаси та використання відновлювальних джерел енергії (в області наявні сонячні електростанції, біогазові комплекси, малі гідроелектростанції, які згенерували у 2023 році 487,3 млн кВт/год електричної енергії).

6. Розвинена сфера інформаційно-комунікаційних технологій (область займає 6 місце в Україні щодо кількості занятих у сфері ІТ (понад 10 тис. зайнятих, 40 компаній).

7. Високий потенціал розвитку видобувної галузі. Наявність розвіданих родовищ 18 видів корисних копалин та стабільна діяльність підприємств добувної галузі промисловості (налічується близько 500 родовищ з 18 видами різноманітних корисних копалин, унікальні поклади граніту, флюориту і великі поклади первинних каолінів (44% від загальних по Україні); розвідано 9 родовищ каменю облицювального - 5 з яких розробляється).

8. Високий потенціал розвитку рекреаційних послуг. **Наявність родовищ радонової мінеральної води, міста-курорту державного значення – Хмільника** (в якому функціонує 7

5. Посилення негативних демографічних тенденцій (загальне скорочення наявного населення, особливо працездатного віку, при одночасному зростанні частки осіб поважного віку; з'явилися нові вразливі категорії громадян, що було спричинене міграційними потоками, фізичними втратами населення, збільшенням рівня інвалідизації).

6. Невідповідність внутрішньої транспортної інфраструктури міжнародним транспортним коридорам та поганий стан доріг у сільській місцевості (неналежний стан мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення складає біля 7,5 тис. км - що становить біля 78% від загальної протяжності автомобільних доріг загальнодержавного та місцевого значення області).

7. Недостатній рівень забезпечення населення якісним питним водопостачанням (обмежений режим водопостачання у південних та східних частинах регіону - погодинна подача води у м.Гайсин, селищах Брацлав та Ванярка).

8. Відсутність утилізації усіх видів відходів, в т. ч. хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР) (на території області обліковується 849,4 тонн ХЗЗР, у т. ч. 793,5 тонн безхазяйних, роздільний збір із вилученням ресурсно-цінних компонентів застосовується лише у 158 населених пунктах (10,5%).

9. Високий рівень розораності, деградації сільськогосподарських угідь (розораність грунтів становить близько 65% від загальної площі сільгоспугідь, у природному стані залишилися біля 5% території області; частка площі територій та об'єктів ПЗФ у загальній території регіону становить лише 2,27%).

10. Висока енергоємність, та, відповідно, низькі показники енергоефективності промислового сектору, соціальної сфери

санаторно-курортних закладів з використанням мінеральної радонової води; на курорті лікується 58 форм захворювань – щорічно оздоровлюється понад 50 тис. осіб); розвідано 32 з 36 наявних в Україні типи джерел мінеральної води. **9. Значний потенціал та високий рівень надання якісних послуг в галузях медицини та освіти** (за результатами роботи Українського центру трансплант-координації обласна клінічна лікарня ім. М. І. Пирогова увійшла у п'ятірку кращих за кількістю проведених трансплантацій в Україні, Вінницький регіональний клінічний лікувально-діагностичний центр серцево-судинної патології на третьому місці в Україні за проведенням кардіохірургічних операцій, створена розгалужена мережа реабілітаційних закладів, до якої увійшли 14 стаціонарних закладів та 43 центрів первинної медико-санітарної допомоги; 11 закладів вищої освіти (серед яких 4 мають статус національного), 4 філії закладів вищої освіти, 16 закладів фахової передвищої освіти; функціонують 4 науково-дослідні станції. ВНМУ ім. М. І. Пирогова входить до 10 найкращих мед. закладів України, ДонНУ ім. Стуса – до 10 найкращих класичних університетів України). **10. Багата історико-культурна спадщина регіону** (Вінниччина є однією з областей України з найбільшою кількістю елементів матеріальної (4178 одиниць) та нематеріальної культурної спадщини (понад 40 елементів, з якої 1 елемент «Бубнівський розпис» включено до національного реєстру).	**та житлового фонду області.**

(Зовнішні фактори)

Можливості (О):	Загрози (Т):
1. Реалізація на території області державних та міжнародних ініціатив - інфраструктурних проектів (будівництво мосту «Ямпіль-Косеуци», відбудова	**1. Продовження збройної агресії рф проти України.** **2. Зменшення інвестиційної**

аеропорту в Гавришівці, будівництво житлових багатоквартирних будинків за підтримки Міжнародної Організації з Міграції та ін.).

2. Стимулювання експортної та інноваційної діяльності на національному та регіональному рівнях (реалізація Стратегії розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України до 2026 року, Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року).

3. Активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва (розробка проекту «Стратегії Дністра 2021-2027 роки» та його підтримки Європейською комісією, підписання угод про співробітництво між територіальними громадами Вінницької області, Республіки Молдова, Румунії та Польщі, реалізація спільних транскордонних інфраструктурних проєктів будівництва очисних споруд по р.Дністер; розчистці русла Дністра та відновлення судноплавства по ній; реалізація спільних культурно–мистецьких, спортивно–туристичних, соціальних та бізнесових проектів).

4. Інтеграція України в європейський економічний простір (зокрема, розширення можливостей залучення коштів зі структурних фондів ЄС, міжнародної технічної допомоги, запровадження нових фінансових інструментів, дотримання відкритості використання публічних коштів (інвестицій), використання механізмів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства, підвищення конкурентоспроможності регіонального ринку праці та ін.).

5. Залучення інвестицій у реальний сектор економіки (зокрема, реалізація політики «Зроблено в Україні», програма компенсацій від держави для проєктів зі значними інвестиціями (для облаштування **привабливості регіону внаслідок триваючої агресії рф та недостатньо реалізований потенціал залучення інвестицій за всіма джерелами фінансування** (67,9% капітальних інвестицій здійснюється за рахунок власних коштів підприємств).

3. Погіршення спроможності економіки до забезпечення продовольчої безпеки населення внаслідок негативних процесів в аграрному секторі, зниження ефективності продовольчої інфраструктури (зберігання, первинна переробка, постачання агросировини), що матиме негативні соціальні наслідки.

4. Дестабілізація регіонального ринку праці, загострення диспропорцій і дизбалансів в частині невідповідності обсягів і структури попиту та пропозиції праці (скорочення робочих місць, зростання безробіття, загострення соціальної вразливості, звуження трудового потенціалу регіону через втрату людських ресурсів, погіршення інтелектуально-кадрового капіталу підприємств).

5. Ускладнення логістичних ланцюгів, особливо експортно-орієнтованої продовольчої продукції (руйнування рф логістичної інфраструктури, а також блокування кордонів в країнах, які межують з Україною, що в свою чергу обмежує логістичні можливості здійснення експортно- імпортних операцій, в т. ч. аграрної продукції).

6. Зменшення спроможності бюджетної системи до забезпечення виконання запланованих видатків через труднощі з наповненням доходної частини та/чи фінансуванням дефіциту бюджету.

7. Послідовне зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників унаслідок тривалого недоінвестування, нестабільного енергозабезпечення, зупинення інновацій та нарощування додаткових витрат, що

інфраструктури індустріальних парків, на підключення до інженерно-транспортних мереж, тощо).

6. Реалізація проектів з використання альтернативних джерел енергії (зокрема, збільшення виробництва електричної енергії малими гідроелектростанціями та фотогальванічними установками, когенерація тепла та електроенергії, а також виробництво біогазу та ін.).

7. Розвиток інформаційних технологій, запровадження електронного урядування, інформатизації та цифровізації органів державної влади (реалізація державної політики у сфері інформатизації для забезпечення потреб та розвитку інформаційного суспільства, впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій).

8. Диверсифікація діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва для забезпечення внутрішнього споживчого попиту продукцією власного виробництва та розвиток виробництва з доданою вартістю (реалізація державних грантових програм, що стимулює створення нових виробництв, в т. ч. внутрішньо-переміщеними особами).

9. Посилення вимог екологічного законодавства (імплементація європейських директив стосовно охорони і захисту навколишнього середовища, створення дієвих механізмів захисту навколишнього середовища, поверхневих та підземних вод, посилення відповідальності учасників; введення в дію нового закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»), Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, реалізація Регіонального плану управління відходами у Вінницькій області до 2030 року).

10. Включення українських маршрутів, загальмує повоєнне відновлення та мультиплікативний ефект для економічного зростання і відновлення доходів.

8. Критична залежність соціально-економічного розвитку регіону від стабільного енергозабезпечення, ефективного функціонування об'єктів критичної інфраструктури.

9. Низький рівень екологічної свідомості та відповідальності з боку населення та суб'єктів господарювання, втрата ландшафтного та біологічного різноманіття.

10. Глобальні зміни клімату, які вплинуть на розвиток сільського господарства і сферу житлово-комунального господарства, зростання потоку біженців через екологічні загрози збільшення навантаження на соціальну сферу.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

що проходять через область у систему трансєвропейської транспортної мережі (TEN-T).

Підтримують

Сильні сторони	Можливості
1.Сприятливе транспортно-географічне розташування та висока транзитивність території	1.Реалізація на території області державних та міжнародних ініціатив
2.Лідерство регіону у аграрному секторі та стійкість до загроз системи продовольчої безпеки.	2.Стимулювання експортної та інноваційної діяльності на національному та регіональному рівнях
3.Розвинена інфраструктура підтримки бізнесу та залучення інвестицій.	3.Активізація транскордонного та міжрегіонального співробітництва
4.Активний розвиток міжнародного міжрегіонального та транскордонного співробітництва.	4.Інтеграція України в європейський економічний простір
5.Наявність високого потенціалу в галузі виробництва енергії з біомаси та використання відновлювальних джерел енергії	5.Залучення інвестицій у реальний сектор економіки
6.Розвинена сфера інформаційно-комунікаційних технологій.	6.Реалізація проектів з використання альтернативних джерел енергії
7.Високий потенціал розвитку видобувної галузі.	7.Розвиток інформаційних технологій, запровадження електронного урядування, інформатизації та цифровізації органів державної влади
8.Наявність родовищ радонової мінеральної води, міста-курорту державного значення – Хмільника	8.Диверсифікація діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва для забезпечення внутрішнього споживчого попиту продукцією власного виробництва та розвиток виробництва з доданою вартістю
9.Значний потенціал та високий рівень надання якісних послуг в галузях медицини та освіти	9.Посилення вимог екологічного законодавства
10. Багата історико-культурна спадщина регіону	10.Включення українських маршрутів, що проходять через область у систему трансєвропейської транспортної мережі (TEN-T)

Рис. 71. SWOT-матриця (порівняльні переваги).

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

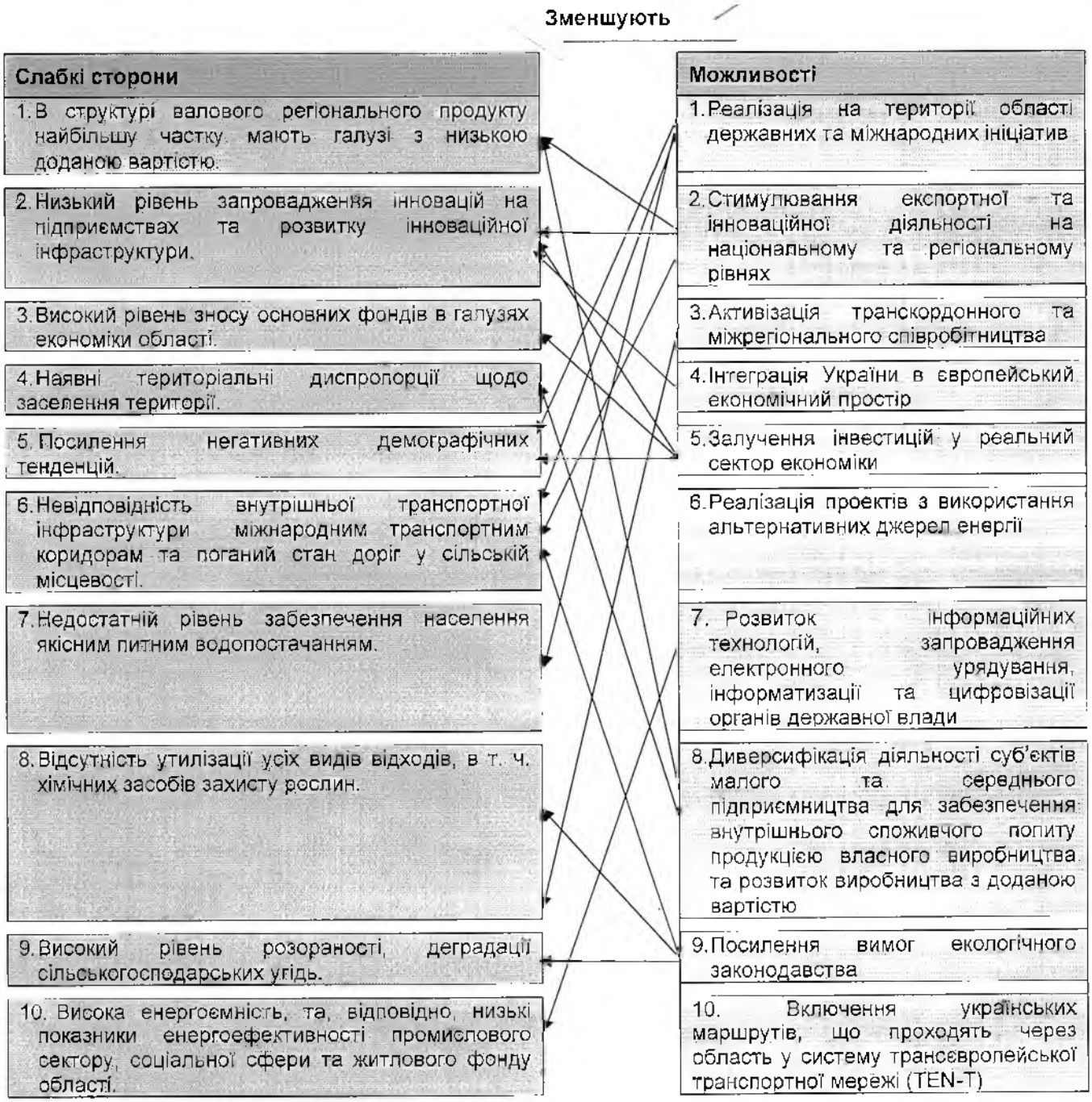

Рис. 72. SWOT-матриця (виклики)

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Посилюють

Слабкі сторони	Загрози
1. В структурі валового регіонального продукту найбільшу частку мають галузі з низькою доданою вартістю.	1. Продовження збройної агресії рф проти України
2.Низький рівень запровадження інновацій на підприємствах та розвитку інноваційної інфраструктури.	2. Зменшення інвестиційної привабливості регіону внаслідок триваючої агресії рф та недостатньо реалізований потенціал залучення інвестицій за всіма джерелами фінансування.
3. Високий рівень зносу основних фондів в галузях економіки області.	3. Погіршення спроможності економіки до забезпечення продовольчої безпеки населення.
4.Наявні територіальні диспропорції щодо заселення території.	4. Дестабілізація регіонального ринку праці, загострення диспропорцій і дисбалансів в частині невідповідності обсягів і структури попиту та пропозиції праці.
5.Посилення негативних демографічних тенденцій.	5. Ускладнення логістичних ланцюгів, особливо експортно-орієнтованої продовольчої продукції.
6.Невідповідність внутрішньої транспортної інфраструктури міжнародним транспортним коридорам та поганий стан доріг у сільській місцевості.	6. Зменшення спроможності бюджетної системи.
7.Недостатній рівень забезпечення населення якісним питним водопостачанням.	7. Послідовне зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників.
8.Відсутність утилізації усіх видів відходів, в т. ч. хімічних засобів захисту рослин.	8. Критична залежність соціально-економічного розвитку регіону від стабільного енергозабезпечення, ефективного функціонування об'єктів критичної інфраструктури.
9.Високий рівень розораності, деградації сільськогосподарських угідь.	9. Низький рівень екологічної свідомості та відповідальності з боку населення та суб'єктів господарювання, втрата ландшафтного та біологічного різноманіття.
10. Висока енергоємність, та, відповідно, низькі показники енергоефективності промислового сектору, соціальної сфери та житлового фонду області.	10.Глобальні зміни клімату.

Рис. 73. SWOT-матриця (ризики)

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, які мають стратегічне значення для Вінницької області. Взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору, формулювання стратегічних та оперативних цілей розвитку області на довгострокову перспективу.

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Вінниччина має сприятливе транспортно-географічне розташування, високу транзитивність території. Транзитний потенціал може бути посилений через приєднання українських логістичних шляхів до мережі транс'європейських коридорів (TEN-T) та залучення інвестицій в рамках відповідних національних та міжнародних програм на реалізацію інфраструктурних проєктів, зокрема будівництва дорожньої та придорожньої, логістичної інфраструктури (контейнерних терміналів) та розвитку прикордонної інфраструктури.

Зміна клімату, зростання світового попиту на продукти харчування, євроінтеграція України можуть бути використані підприємствами, що запроваджують інноваційні технології, науково-практичні розробки в точному, органічному землеробстві, переробці місцевих сировинних ресурсів за принципами циркулярної та зеленої економіки, для залучення інвестицій, збільшення експортного потенціалу та підвищення стійкості системи продовольчої безпеки. Розширенню експортних можливостей області додатково сприятимуть відповідні програми державної підтримки.

Вінниччина має розвинену інфраструктуру підтримки бізнесу, залучення інвестицій та ефективно співпрацює з проєктами міжнародної допомоги. Державні та міжнародні програми фінансової підтримки індустріальних парків, гарантування ризиків, а також впровадження реформ, пов'язаних із євроінтеграцією України, покращать бізнес-клімат та підсилять наявний виробничий та інвестиційний потенціал Вінницької області.

Багато років поспіль Вінниччина активно розвиває міжнародне, міжрегіональне співробітництво на рівні громад. Протистояння збройній агресії рф проти України ще більше активізувало цей процес і розширило його на рівень окремих установ, організацій, бізнесів. Подальшому розвитку міжрегіонального, міжнародного та транскордонного співробітництва може сприяти інтеграція України в європейський економічний простір, зокрема, розширення можливостей залучення коштів зі структурних фондів ЄС, міжнародної технічної допомоги, запровадження нових фінансових інструментів, дотримання відкритості використання публічних коштів (інвестицій), використання механізмів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства, підвищення конкурентоспроможності регіонального ринку праці та ін.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Наявність високого потенціалу в галузі виробництва енергії з біомаси та використання відновлювальних джерел енергії, загальносвітова тенденція розвитку відновлювальної енергетики та альтернативних джерел енергії, буде підтримувати реалізацію проектів з використання альтернативних джерел енергії, а необхідність забезпечення енергетичної незалежності України від рф, створення в регіоні диверсифікованих джерел енергії буде сприяти запровадженню нових технологій, залученню інвестицій в енергетичну сферу. Окрім того, це сприятиме активному впровадженню енергозберігаючих технологій у господарському комплексі та соціальній сфері.

Демографічна криза та старіння населення в Україні та Європі, необхідність реінтеграції населення, яке постраждало від військової агресії рф формують запит на розвиток медичних, лікувально-оздоровчих, реабілітаційних послуг та інноваційних рішень. Значний потенціал Вінниччини та високий рівень надання якісних послуг в галузях медицини та освіти, наявність міста-курорту державного значення – Хмільника можуть бути підсилені реалізацією на території області державних та міжнародних ініціатив, включаючи стимулювання експортної та інноваційної діяльності на національному рівні, трансфером знань та технологій в рамках європейських програм з підтримки смартспеціалізації.

Розвинена сфера інформаційно-комунікаційних технологій може бути підсилена розвитком цифрової інфраструктури, електронних публічних послуг та баз даних (ЦНАП, єдиний державний веб-портал відкритих даних (data.gov.ua), система державних закупівель PROZORRO, запровадження єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури (екосистема DREAM) та інше) підсилюватиме інклюзивність послуг, конкурентоспроможність регіону, ефективність управління (в т. ч прозорість та підзвітність) та сприятиме сталому розвитку.

Необхідність зменшення експортної залежності, підтримка реалізації економічних проектів у таких ключових секторах, як виробництво критичних матеріалів, сприяння реалізації інноваційних проектів з метою відновлення та розбудови формують запит на наявність розвинутої видобувної галузі. Посилення вимог екологічного законодавства може підвищити ефективність та інноваційність підприємств видобувної та будівельної галузі. Наявність радонових вод також підсилюють потенціал розвитку лікувально-оздоровчих, реабілітаційних послуг, в т. ч національного курорту Хмільник.

Багата історико-культурна спадщина регіону може бути підсилена активізацією міжмуніципального, міжрегіонального, транскордонного співробітництва громад, впровадження кращих практик країн ЄС, реалізацією на регіональному та місцевому рівні державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, попитом на внутрішньому та міжнародному ринку продукції українського виробництва, (в т. ч. у креативних індустрій) та зробити її вагомим

елементом регіонального розвитку, економічного зростання та міжнародної інтеграції.

Виклики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

В структурі валового регіонального продукту найбільшу частку мають галузі з низькою доданою вартістю. На підприємствах переважної більшості галузей економіки Вінницької області спостерігається низький рівень розвитку інновацій та інноваційної інфраструктури і високий рівень зносу основних фондів. Ці слабкі сторони можуть бути нівельовані за рахунок збільшення інвестицій після завершення військових дій, стимулювання на національному рівні: забезпечення внутрішнього споживчого попиту продукцією власного виробництва та розвиток виробництва з доданою вартістю, експортної та інноваційної діяльності.

Включення українських маршрутів, що проходять через область у систему трансєвропейської транспортної мережі (TEN-T), а також реалізація державних та міжнародних інфраструктруних проєктів зменшать вплив таких негативних сторін як невідповідність внутрішньої транспортної інфраструктури міжнародним транспортним коридорам та поганий стан доріг у сільській місцевості.

Розвиток інфраструктури з підтримки бізнесу, залучення інвестицій в реальні сектори економіки, інтеграція України в європейський економічний простір, подальша державна підтримка створення та розвитку підприємництва, а також розвиток соціальної інфраструктури зменшуватиме вплив таких слабких сторін Вінниччини як відтік кадрів, негативні демографічні тенденції, наявні територіальні диспропорції щодо заселення території.

Низькі показники енергоефективності промислового сектору, соціальної сфери та житлового фонду області можуть бути невільовані реалізацією проектів з використання альтернативних джерел енергії, цифрових технологій за підтримки національних та міжнародних проєктів, розширення можливостей залучення коштів зі структурних фондів ЄС, міжнародної технічної допомоги, запровадження нових фінансових інструментів, дотримання відкритості використання публічних коштів (інвестицій), використання механізмів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства, прямих інвестицій.

Проведення в Україні реформ, необхідних для переговорів про вступ в ЄС, зокрема, посилення вимог екологічного законодавства покращуватиме правову та фінансову основу для зменшення впливу слабкої сторони як відсутність утилізації усіх видів відходів, в т. ч. хімічних засобів захисту рослин.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Виробництва, які традиційно орієнтуються лише на місцеві ринки збуту, можуть скористатися державною програмою підтримки експорту для того, щоб розпочати вихід на зовнішні ринки.

Ризики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Низький рівень розвитку інновацій та інноваційної інфраструктури і високий рівень зносу основних фондів на підприємствах переважної більшості галузей економіки Вінницької області, вироблення продукції з низькою доданою вартістю (сировина) галузями економіки Вінницької області може зберігатися в умовах військових дій, ускладнюється браком кредитних та інвестиційних ресурсів, зокрема відсутністю гарантій чи призупинення фінансування ЄС гарантійних угод у рамках інвестиційного компонента програми Ukraine Facility.

Посилення негативних демографічних тенденцій і збільшення територіальних диспропорції щодо заселення території може зберігатись та посилюватись і надалі в умовах продовження збройної агресії рф, військового стану, укладення умов ведення бізнесу, а відповідно відтоку висококваліфікованих трудових ресурсів, молоді та іншого економічно активного населення з регіону.

Недостатній рівень забезпечення населення якісним питним водопостачанням, низька ефективність у сфері поводження з відходами, відсутність утилізації усіх видів відходів, в т. ч. хімічних засобів захисту рослин, низькі показники енергоефективності соціальної сфери та житлового фонду області не можуть бути подолані в умовах зменшення спроможності бюджетної системи через зменшення економічного потенціалу регіону та країни, зменшення податкових та митних надходжень, недосконалої законодавчої бази з питань поводження відходів, водних ресурсів (зокрема прибережних смуг), низької екологічної свідомості населення та бізнесу.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

III. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2027 РОКУ.

Моделювання сценаріїв розвитку Вінницької області на період до 2027 року здійснюється з урахуванням таких факторів:

Україна зазнала значних втрат економічного потенціалу, скоротились податкові та митні надходження, робочі місця. Таким чином, фінансування державного бюджету значною мірою забезпечується за рахунок зовнішньої допомоги, яка включає гранти, кредити та іншу фінансову підтримку від міжнародних організацій, урядів.

Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС та початок переговорів про вступ України до ЄС, а також необхідність подальшого залучення коштів міжнародної допомоги, в т. ч. у рамках Плану України, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244 (з метою реалізації ініціативи Європейського Союзу "Ukraine Facility", 2024-2027 рр.) буде залежати від ефективності впровадження Україною внутрішніх реформ.

Підготовка системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС буде однією з ключових задач органів влади всіх рівнів, що передбачає реформування управління публічними інвестиціями, розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на регіональному та місцевому рівнях у сфері стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, протидії корупції.

Створення ефективних структур/інституцій і механізмів управління коштами ЄС на регіональному та місцевому рівнях, залучення зовнішніх ресурсів визначатиме розвиток транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

Суттєве погіршення платіжного балансу через руйнування виробничих потужностей та інфраструктури, перебування мільйонів українських біженців за кордоном, значне зростання імпорту на цілі відновлення стимулюватиме українську владу оптимізувати бюджетні видатки та працювати над розширенням зовнішнього пільгового фінансування, розвивати та підтримувати експортний потенціал бізнесу, впроваджувати різноманітні засоби стимулювання підприємництва.

Збільшення світового попиту на сільськогосподарську та харчову продукцію, а також необхідність скорочення імпорту на внутрішньому ринку, спонукатиме виробників підвищувати якість продукції, дотримуючись європейських стандартів.

Нестача робочої сили, яку вже зараз відчуває більшість підприємств, установ та організації, буде посилюватися в умовах продовження військових дій і залишатиметься актуальною і після їх завершення, що особливо гостро буде відчуватись в регіонах, у яких сільське господарство є основною галуззю.

Втрати транзитного потенціалу, блокування існуючих морських портів та (частково) обмежувальних заходів з боку країн-сусідів Східної Європи для

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

сухопутних логістичних шляхів ускладнює експорт сільськогосподарської сировини та продуктів харчування.

Для забезпечення стабільного функціонування країни та подальшого розвитку пріоритетними залишатимуться посилення безпекових умов та енергонезалежність.

У найближчі роки очікується збільшення попиту на послуги у сфері охорони здоров'я, соціального захисту, а також на реабілітацію та реінтеграцію осіб, постраждалих від війни, ментальне здоров'я та психосоціальну підтримку населення.

Умовою підвищення конкурентоспроможності регіону також є розвиток сфер економіки визначених за принципом смартспеціалізації.

Інерційний сценарій

(область рухається по інерції, зовнішні та внутрішні фактори впливу залишаються незмінними: активні воєнні дії продовжуються в умовах поступового зниження зовнішньої бюджетної та військової підтримки України, прискорюється скорочення чисельності населення за рахунок старіння населення, воєнних втрат, міграції/еміграції, гальмується проведення реформ, деградують системи управління, соціальна, житлово-комунальні інфраструктура, довкілля, збільшується кількісті ВПО та навантаження на існуючу соціальну інфраструктуру, інтеграція в ЄС гальмується).

Регіональний рівень:

Інерційний сценарій характеризується скороченням кількості працездатних і зростанням кількості непрацездатних в структурі населення області. На ринку праці зростатиме дефіцит кваліфікованих працівників, зокрема через мобілізацію, а також через міграційний відтік жінок і молоді за кордон.

Економічний потенціал та структура економіки області суттєво не зміняться. Обсяги реалізації промислової продукції дуже повільно зростатимуть. Підприємства поступово продовжуватимуть нарощувати випуск нових видів продукції, для задоволення потреб внутрішнього ринку, а також працюватимуть над розширенням ринків збуту в Європі та інших частинах світу.

Провідними галузями промислового комплексу залишатимуться харчова промисловість, енергетика, машинобудування, деревообробка. Питома вага металообробки, виробництва будівельних матеріалів, дещо збільшать свою частку у загальній структурі промислового виробництва.

Враховуючи, щорічні збільшення виробництва валової продукції сільського господарства (збір зернових), персорієнтацію логістичних шляхів та можливість експорту значної частини цієї продукції – темпи зростання обсягів випуску продукції з високою доданою вартістю будуть залишатись значно нижчими, ніж зростання виробництва продукції загалом.

Негативна демографічна динаміка буде продовжуватись через природнє зменшення населення, втрати внаслідок військовий дій, виїзд громадян за кордон. Дефіцит кадрів з кожним наступним роком буде зростати і суттєво обмежуватиме можливості підприємств усіх галузей. Особливо гостро цей фактор вплине на малі підприємства, що реалізують продукцію на місцевих ринках збуту та розміщені в малозаселених громадах Вінниччини. Експортноорієновані підприємства відчуватимуть дефіцит кадрів менш гостро, оскільки вища рентабельність виробництва дозволятиме їм конкурувати на ринку праці за рахунок вищої заробітної плати.

У малому підприємництві області зайнята четверта частина економічно активного населення області, а в деяких районах, наприклад, у Могилів-Подільському районі, ця частка становить 38,5%. Очікується, що за рахунок збереження вищої продуктивності найманих працівників на малих підприємствах ніж на середніх (у грошовому виразі), наявної державної підтримки, - мале підприємництво поступово збільшуватиме обсяги виробленої продукції (товарів, робіт і послуг), але постійно потребуватиме підтримки як на державному, так і регіональному рівнях.

В умовах змін клімату обсяги аграрного виробництва у межах області зростатимуть меншими темпами, поступово відбуватиметься диверсифікація та заміщення традиційних видів рослинництва (пшениця, кукурудза) на культури, які будуть адаптовані до наявних кліматичних умов, розширюватимуть можливості їх переробки та експорту. В умовах високої вартості кредитних коштів, нестабільного фінансово-економічного стану підприємств галузі модернізація підприємств та запровадження сучасних технологій відбуватимуться повільно.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, залишатимуться власні кошти підприємств та організацій, і відповідно, рівень їх зростання відбуватиметься повільними темпами, що кардинально не впливатиме на зміну ситуації в економіці області.

З вказаних причин недостатній рівень розвитку інноваційного потенціалу промисловості стримуватиме модернізацію основних фондів та впровадження передових технологій виробництва, а зростання продуктивності праці відбуватиметься нижчими темпами, ніж зростання заробітної плати, що негативно впливатиме на конкурентоспроможність товарів і послуг місцевих виробників.

Зростання експорту та збільшення кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, обумовлене скасуванням Європейською Комісією ввізного мита на український експорт товарів щонайменше до 5 червня 2025 року, може зменшитись після завершення терміну дії цього рішення.

Як результат, за інерційним сценарієм, темпи зростання обсягів випуску продукції з високою доданою вартістю будуть залишатись значно нижчими, ніж зростання виробництва продукції загалом, а питома вага

експорту в загальному обсязі виробництва продукції (товарів, робіт і послуг) на Вінниччині зростатиме несуттєво.

Оптимістичний сценарій

(область активно використовує можливості в умовах: припинення воєнних дій на вигідних для України умовах, проведення необхідних для інтеграції в ЄС структурних національних реформ та секторальних політик, активізація міжнародного та транскордонного співробітництва, підтримка міжнародними партерами плану відбудови України, посилення залучення інвестицій, масштабна ресурсна підтримка в рамках програм, фондів для відбудови України та інтеграції України в ЄС).

Регіональний рівень:

За оптимістичним сценарієм в області здійснюватимуться суттєві соціально-економічні перетворення.

Євроінтеграційний курс і структурні реформи на національному рівні, зокрема щодо дерегуляції бізнес-середовища, змін у податковому і митному законодавстві, матимуть позитивний вплив на розвиток різних секторів економіки. Реформа судової системи, антикорупційних органів гарантуватиме верховенство права та сприятиме інтеграції в ЄС і на світові ринки. Такі зміни позитивно вплинуть на інвестиційний клімат як в області, та і в країні в цілому. Зовнішні сприятливі умови у поєднанні із привабливими місцевими умовами для ведення бізнесу, а також системною роботою регіональних і місцевих органів влади над формуванням сприятливого бізнес-середовища, дадуть можливість залучити стратегічних інвесторів, що вплине на структуру регіональної економіки і збільшить виробництво інноваційної продукції із високою доданою вартістю. Поява стратегічних технологічних інвесторів позитивно відобразиться на якості продукції і супутніх послугах усіх місцевих підприємств та організацій, які будуть задіяні в формуванні ланцюгів доданої вартості.

Реалізація на території області державних та міжнародних ініціатив, зокрема у рамках реалізації Національної транспортної стратегії на період до 2030 року «Drive Ukraine 2030» та розвиток транс'європейських коридорів (TEN-T) в рамках ініціативи ЄС «Шляхи солідарності» підсилить транспортно-логістичну спроможність області. Використання інструментів міжмуніципального співробітництва та державно-приватного партнерства дозволить покращити придорожню інфраструктуру, необхідну для перевезень.

Реалізація національних реформ у сфері фінансових ринків підвищить доступність різних фінансових інструментів для суб'єктів господарської діяльності - бізнес матиме додаткові джерела отримання ресурсів для своєї технічної та технологічної модернізації, щоб захистити ринкові позиції на внутрішньому ринку і підвищити її конкурентні позиції на світових ринках.

Модернізація підприємств, запровадження високоефективних технологій, інновацій сприятиме зростанню продуктивності праці,

підвищенню конкурентоздатності та зростанню експортного потенціалу усіх галузей.

Здійснення диверсифікації діяльності в аграрному секторі забезпечить наповнення внутрішнього споживчого ринку продукцією власного виробництва та розвиток виробництв з доданою вартістю, що в свою чергу забезпечить продовольчу безпеку регіону, покращить експортний потенціал та стійкість сектору. Розширення видів діяльності, вирощування нових культур забезпечить внутрішнього малого та середнього виробника широким асортиментом місцевої сировини для її подальшої переробки.

Очікується, що досвід ведення бізнесу, отриманий за кордоном, а також сприятливі умови для відкриття власної справи збільшать кількість самозайнятого населення та кількість створених мікро-, малих підприємств, фермерських господарств. Очкується, що для забезпечення конкуренції власної продукції та відповідності європейським стандартам малі агровиробники будуть створювати кооперативні об'єднання.

Поступово стабілізується регіональний ринок праці, зменшиться диспропорція в частині невідповідності обсягів і структури попиту та пропозиції праці. Очікується повернення і реінтеграція мігрантів, наявність значної кількості короткотермінових програм перепідготовки жінок, ВПО, програм підтримки та професійної реабілітації ветеранів та ветеранок.

Система професійно-технічної освіти продовжить процес модернізації, у співпраці із бізнесом швидко адаптує свої навчальні програми під потреби ринку праці. Запровадження дуальної форми навчання дозволить здійснювати підготовку висококваліфікованих кадрів відповідно до потреб місцевих роботодавців. Професійно-технічна освіта відіграватиме одну із ключових ролей в підготовці та перепідготовці технічних працівників.

Покращаться інвестиційні можливості та підтримка проєктів енергетичної стійкості бізнесу та муніципального сектору, застосування сучасних технологій зокрема, в частині енергоощадності, альтернативних джерел енергії. Розвиток відновлювальних джерел енергій, реалізація інфраструктурних проєктів із забезпечення децентралізації енергозабезпечення, створення енергетичних хабів, «енергетичних островів», використання відновлюваних джерел енергії суб'єктами господарювання, комунальними підприємствами, ОСББ, населенням сприятиме енергонезалежності громад.

Екологічна ситуація на території області поступово покращуватиметься. Доступність європейських екологічних коштів на реалізацію та досягнення європейських показників щодо зеленого переходу покращуватиме ситуацію в сфері управління відходами, якісного водопостачання, "зеленої" енергетики та ін. Це в свою чергу сприятиме ощадному використанню наявних ресурсів, в т. ч. викопного палива, та буде важливим кроком у досягненні кліматичних цілей Європейського Союзу.

Активізація, поглиблення розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва сприятиме трансферу знань, підвищенню

людського потенціалу в органах влади та місцевого самоврядування, бізнесу, закладах освіти, налагодженню партнерських та ділових контактів для підготовки та реалізації проєктів економічного розвитку, залученню інвестиційних ресурсів, коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних фінансових організацій.

Підвищуватиметься фінансова та управлінська спроможність територіальних громад області, покращуватиметься інфраструктура громад та якість життя населення (в т. ч. з урахуванням потреб та інтересів найбільш вразливих соціальних груп населення), що в свою чергу сприятиме реемміграції населення, зменшенню територіальний диспропорцій регіону.

Збільшення можливостей забезпечення житлом внутрішньо-переміщених осіб, соціальним житлом висококваліфікованих кадрів для муніципальної сфери та бізнесу також сприятиме зменшенню територіальних диспропорцій регіону.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

IV. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Вінниччина є потужним лідером в центральній частині України, в якому поєднуються європейські цінності з національно-духовними традиціями.

Регіон

Територія активних, прогресивних та інноваційних громад з комфортним та безпечним середовищем і високим соціальним рівнем життя.

Край

сталого економічного зростання з екологічним та високоефективним, продуктивним сільським господарством, сприятливим бізнес-кліматом та розвинутим промисловим комплексом, сучасною транспортно-логістичною інфраструктурою та інноваційно-активним бізнесом.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

V. ПЕРЕЛІК СТРАТЕГІЧНИХ І ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ.

Табл. 36. **Стратегічні та оперативні цілі, завдання розвитку Вінницької області на період до 2027 року**

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
1. Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку	1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури	1.1.1. Створення належної та якісної дорожньої інфраструктури. 1.1.2. Відновлення інфраструктури міжнародного аеропорту «Вінниця». 1.1.3. Розвиток транспортно–логістичної інфраструктури та об'єктів мультимодальних перевезень.
	1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення	1.2.1. Розвиток інфраструктури та супутніх послуг медичного туризму. 1.2.2. Впровадження реабілітаційних послуг.
	1.3. Розвиток агропромислового виробництва	1.3.1. Посилення спроможності місцевих підприємств АПК та їх об'єднань для підвищення власної ефективності та розвитку експортного потенціалу. 1.3.2. Впровадження агротехнологій з використанням ІТ-інновацій. 1.3.3. Підтримка кліматично орієнтованого сільського господарства. 1.3.4. Сприяння розвитку сільськогосподарського дорадництва. 1.3.5. Розвиток рибного господарства.
	1.4. Інноваційний розвиток регіону	1.4.1. Підтримка впровадження відновлювальної енергетики, як складової енергонезалежності. 1.4.2. Розвиток індустріальних, інноваційних та технологічних парків, підтримка у розвитку технічної інфраструктури, залученні інвестицій та супроводженні інвесторів.
	1.5. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, в тому числі у	1.5.1 Зміцнення експортного потенціалу регіональних виробників на зовнішніх ринках на принципах сталого розвитку. 1.5.2. Сприяння налагодженню партнерств в економічній сфері в рамках міжрегіональної співпраці, у т.ч. для забезпечення обороноздатності.

	вимірах зеленого переходу	
2. Регіон ефективного урядування та спроможних громад	2.1 Розвиток електронного урядування та цифровізації	2.1.1. Розвиток геоінформаційної системи управління та містобудівного кадастру Вінницької області. 2.1.2. Розвиток IT інфраструктури регіону, мереж та е-сервісів, підтримка функціонування IT-структури Вінницької області. 2.1.3. Забезпечення інформаційної підтримки регіональної політики.
	2.2. Посилення міжсекторного, міжрегіонального партнерства та інституційної спроможності регіонального та місцевого рівня	2.2.1 Підвищення інституційної спроможності громад, соціального діалогу і організацій громадянського суспільства. 2.2.2. Підвищення спроможності Агенції регіонального розвитку Вінницької області.
	2.3 Підвищення економічної спроможності громад	2.3.1. Підтримка розвитку малого й середнього бізнесу в громадах. 2.3.2. Підтримка енергоефективності громад та адаптації до змін клімату.
	2.4. Підвищення доступності базових послуг для населення	2.4.1. Підвищення доступності послуг водопостачання. 2.4.2. Підвищення спроможності комунальних підприємств зокрема з питань залучення публічних інвестицій. 2.4.3. Підвищення доступності адміністративних послуг для мешканців області. 2.4.4. Забезпечення фізичної доступності будівель обласних соціальних установ.
	2.5. Створення сприятливого та безпечного середовища, для дітей та молоді, посилення їх життєстійкості та української ідентичності	2.5.1. Забезпечення дітей та молоді дошкільного та шкільного віку якісними та інклюзивними освітніми послугами у безпечному середовищі із високим рівнем фізичної активності, культурою здорового харчування та психогігієни. 2.5.2. Створення умов для утвердження національної та громадянської ідентичності, національно-патріотичного виховання та громадянської освіти.
сталого гуманітарного	3.1. Підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих)	3.1.1. Впровадження та розвиток послуг для інтеграції ветеранів війни в цивільне життя. 3.1.2. Розвиток інфраструктури та створення умов для відновлення та реінтеграції ветеранів війни, членів їхніх сімей та членів сімей загиблих (померлих) Захисників та

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

	Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщених осіб та сприяння поверненню вимушених переселенців	Захисниць. 3.1.3. Підтримка внутрішньо переміщених осіб у соціальній та економічній інтеграції у суспільство та сприяння поверненню вимушених переселенців.
	3.2. Формування людиноорієнтованої системи охорони здоров'я	3.2.1.Розвиток інфраструктури, матеріально-технічного оснащення медичних та оздоровчих закладів. 3.2.2. Удосконалення системи екстреної медичної допомоги. 3.2.3. Підтримка закладів спроможної медичної мережі, створення та розвиток реабілітаційних відділень, центрів ментального здоров'я. 3.2.4. Підвищення рівня знань та компетенцій медичного персоналу та фахівців сфери охорони здоров'я, зокрема спеціалістів з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів.
	3.3. Розвиток професійної освіти	3.3.1. Створення навчально-практичних центрів та центрів професійної досконалості на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. 3.3.2. Підвищення адаптивності закладів професійної освіти та ефективності організації освітнього процесу, з урахуванням вимог до безпеки, інклюзивності та енергоефективності.
	3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту	3.4.1. Будівництво і реконструкція інфраструктури спорту вищих досягнень з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту. 3.4.2. Будівництво багатофункціональних спортивних майданчиків з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту. 3.4.3. Покращення матеріально-технічної бази з діагностики та реабілітації для забезпечення розвитку адаптивного спорту.
	3.5. Збереження, поширення культурної	3.5.1.Підвищення конкурентоздатності культурно-мистецької та туристичної сфер області. 3.5.2. Розвиток креативних індустрій та стартапів у сфері

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

	спадщини та розвиток туризму	культури. 3.5.3. Цифровізація культурного і історичного надбання області. 3.5.4. Розвиток інфраструктури для здійснення туристичної діяльності із урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності. 3.5.5. Створення сучасних туристичних продуктів.
	3.6. Забезпечення єдності та згуртованості в міжнаціональному та міжконфесійному середовищі	3.6.1. Створення сталих умов для задоволення потреб та ефективної реалізації прав і можливостей представників національних меншин. 3.6.2. Утвердження в регіоні міжконфесійного миру та злагоди, шляхом вироблення сучасної моделі державно-церковних відносин в умовах правового режиму воєнного стану.
	3.7. Посилення інституційної спроможності у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки	3.7.1. Впровадження та розвиток послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. 3.7.2. Підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.
4. Регіон безпечного середовища	4.1. Зміцнення кордонів, територіальної оборони та вдосконалення системи цивільного захисту	4.1.1. Створення територіальної та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення області. 4.1.2. Створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, розбудова інфраструктури із забезпечення їх функціонування, у т. ч. «Центрів Безпеки». 4.1.3. Забезпечення укриття населення області в захисних спорудах всіх типів. 4.1.4. Підвищення безпеки дорожнього руху на автомобільних дорогах області. 4.1.5. Створення обласного та районних центрів підготовки громадян до національного спротиву. 4.1.6. Створення регіональних систем запобігання злочинам та правопорушенням. 4.1.7. Створення умов для належного та своєчасного реагування на ситуацію на державному кордоні.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

	4.2. Забезпечення санітарного та скологічного благополуччя	4.2.1. Знешкодження непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів. 4.2.2. Розбудова та модернізація інфраструктури управління відходами, формування культури поводження з відходами.
	4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття	4.3.1. Розширення площі природо-заповідного фонду. 4.3.2. Збереження природного, біологічного та ландшафтного різноманіття, у т. ч. елементів Смарагдової мережі. 4.3.3 Популяризація природного та біологічного різноманіття регіону (у т. ч. через розвиток зеленого туризму).
	4.4. Збереження та раціональне використання водних ресурсів	4.4.1. Забезпечення належного утримання підземних джерел питного водопостачання. 4.4.2. Будівництво і реконструкція очисних споруд та систем водовідведення. 4.4.3. Підвищення екологічної свідомості населення та суб'єктів господарювання у сфері охорони та використання водних об'єктів.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

VI. ОПИС СТРАТЕГІЧНИХ І ОПЕРАТИВНИХ ЦІЛЕЙ, ЗАВДАНЬ

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. КОНКУРЕНТОЗДАТНИЙ РЕГІОН НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвело до суттєвих змін в економічній діяльності країни – міграція людей, бізнесу, пошкодження об'єктів критичної інфраструктури, зокрема енергетики, логістичні проблеми майже зупинили всю економічну активність у першому півріччі 2022 року.

Для українського бізнесу був вибір або релокуватися у більш спокійні й безпечні країни, або залишитись і адаптувати свій бізнес до нових викликів та умов: знаходячи нові транспортні коридори та ринки збуту своєї продукції, будуючи власні об'єкти генерації енергії, перекваліфікуючи жінок на професії, у яких раніше домінувала чоловіча зайнятість. Відновленню економіки та її експортного потенціалу посприяв розвиток інструментів страхування військових ризиків, зокрема діяльність Експортно-кредитного агентства (ЕКА).

Одночасно із військовими діями і відновленням окремих напрямків та регіонів України на національному рівні ведеться активна робота із інтеграцією українського законодавства до європейських норм і регламентів (acquis), впроваджуються нові реформи з орієнтацією на досягнення європейських довгострокових пріоритетів, зокрема Європейського Зеленого курсу (Green Deal), а набуття Україною статусу країни кандидата до ЄС відкриває нові можливості для більш глибокої інтеграції та співробітництва із європейськими організаціями та бізнесом через участь у Європейських програмах та проєктах.

У плані Реформ (Ukraine Facility) зазначено ключові напрями та завдання, які стоять перед урядом і країною в цілому для набуття повноправного членства у ЄС. Зокрема, для економічного відновлення і посилення економічної спроможності у 2025-2027 роках відбуватимуться реформи як системи управління вцілому, так і в окремих галузях:

- реформа управління публічними інвестиціями (Дорожня карта реформування управління публічними інвестиціями доступна за посиланням, План заходів на 2024-2028 роки – за посиланням);
- реформи у сфері транспорту (зокрема оновлена Національна транспортна стратегії до 2030 року);

- реформи у сфері агропродовольчого сектору (зокрема проєкт Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року доступний за посиланням);
- реформи у сфері енергетичного сектору (зокрема Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року доступний за посиланням);
- реформи у сфері цифрової трансформації (зокрема, матеріали до стратегії розвитку інновацій до 2030 року доступні за посиланням).

Приєднання до Спільної Європейської агрокультурної політитки (САП) змінить і умови фінансування/дотаціювання суб'єктів аграрного сектору та розглядатиме аграрну політику у контексті розвитку сільських територій.

Оперативна ціль 1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури.

До повномасштабного вторгнення росії в Україну Вінниччина відігравала ключову роль у забезпеченні транзиту товарів на міжнародні ринки – розвинута залізнична мережа і доступ до портів Чорного моря створювали ключову конкуренту перевагу для розвитку бізнесу.

Однак нові реалії внесли суттєві зміни у перерозподіл транспортних потоків і сформували нові пріоритети у розвиту транспортно-логістичної інфраструктури – фокусування на мультимодальних перевезеннях та створення мультимодальних логістичних центрів.

Попри зміни у логістичних шляхах, Вінниччина залишається частиною міжнародної мережі, зокрема транс'європейських коридорів (TEN-T), які у рамках ініціативи «Шляхи солідарності» були продовжені на територію України та Молдови. А міжнародний аеропорт «Вінниця», після відновлення його інфраструктури внаслідок ракетних обстрілів, може стати частиною спільного авіаційного простору між Україною та ЄС.

Інтеграція транспортної мережі до транс'європейських коридорів (TEN-T) є частиною євроінтеграційного курсу України, що потребуватиме модернізацію не тільки дорожньої інфраструктури, але й дотримання міжнародних стандартів у сфері організації перевезень і транспортної безпеки.

Ключову роль у цьому будуть відігравати публічні інвестиції [5] у різних формах – як традиційних інфраструктурних проєктів, так і проєктів

[5] Публічні інвестиції – капітальні витрати суб'єктів публічного сектора (центральних та місцевих органів влади, державних та комунальних підприємств) на створення і відновлення основних фондів з продуктивним використанням строком понад один рік. Джерелами фінансування можуть бути кошти державного або місцевого бюджету (доходи бюджету, включаючи гранти; зовнішні і внутрішні запозичення), кошти державного або комунального підприємства (власні кошти та залучені), кошти

державно-приватного партнерства. Для забезпечення ефективності і прозорості їх використання будуть запроваджуватись нові процедури та підходи до розробки інвестиційних проєктів відповідно до національної реформи із удосконалення управління публічними інвестиціями.

Операційна ціль 1.1. буде реалізовуватись у контексті оновленої Національної транспортної стратегії до 2030 року[6].

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 1.1.1.Створення належної та якісної дорожньої інфраструктури.
- 1.1.2.Відновлення інфраструктури міжнародного аеропорту «Вінниця».
- 1.1.3.Розвиток транспортно–логістичної інфраструктури та об'єктів мультимодальних перевезень.

Очікувані результати:

- розбудова дорожньої та придорожньої інфраструктури;
- відновлення та експлуатаційне утримання об'єктів дорожньої інфраструктури державного та місцевого значення;
- відновлення та збільшення пропускної спроможності аеропорту «Вінниця», приведення функціональних можливостей інфраструктури міжнародним стандартам та вимогам ICAO;
- розвиток логістичної інфраструктури та послуг;
- розвиток транспортно-транзитного потенціалу України;
- безперебійне функціонування пунктів пропуску через державний кордон та їх утримання в належному експлуатаційному стані.

Табл. 37. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 1.1.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
1.1.1. Створення належної та якісної дорожньої інфраструктури.	•розвиток і відновлення мережі автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення; •розвиток транспортних логістичних центрів, зокрема «сухого порту» м. Вінниця;

міжнародної технічної допомоги, плата з користувачів інфраструктури. Джерело Дорожня карта реформування системи управління публічними інвестиціями. https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-dorozhniu-kartu-reformuvannia-upravlinnia-publichnymy-investytsiiamy

[6] Проєкт оновленої транспортної стратегії доступний за посиланням: https://mtu.gov.ua/news/35763.html

	•проєкти з розбудови дорожньої та придорожньої інфраструктури.
1.1.2. Відновлення інфраструктури міжнародного аеропорту «Вінниця».	•виготовлення/корегування проєктно-кошторисної документації з реконструкції аеропорту «Вінниця»; •відновлення та реконструкція аеропорту «Вінниця».
1.1.3. Розвиток транспортно–логістичної інфраструктури та об'єктів мультимодальних перевезень.	•будівництво та реконструкція прикордонної інфраструктури; •забезпечення експлуатаційного утримання пунктів пропуску через державний кордон; •розвиток транспортно-транзитного потенціалу регіону (в тому числі: будівництво прикордонного мостового переходу через річку Дністер на українсько-молдовському державному кордоні).

Оперативна ціль 1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення.

Відносно безпечне розташування регіону і потужна медична інфраструктура створили умови, що сприяють наданню медичної допомоги та реабілітації, як військовим, так і цивільному населенню із різних куточків України.

Використовуючи природно-лікувальний потенціал регіону та наявну матеріальну базу важливо розвивати нові послуги у сфері реабілітаційних послуг і комплексно підходити до їх надання – паралельно облаштовуючи супутню інфраструктуру та логістику інклюзивною, доступною і зручною.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 1.2.1. Розвиток інфраструктури та супутніх послуг медичного туризму.
- 1.2.2. Впровадження реабілітаційних послуг.

Очікувані результати:

- покращення якості та доступності послуг з надання спеціалізованої висококваліфікованої медичної допомоги (зокрема, розвиток трансплантології), в умовах модернізації та реорганізації галузі охорони здоров'я;
- покращення якості та доступності послуг з реабілітації населення після перенесених захворювань в умовах формування спроможної мережі.

Табл. 38. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 1.2.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
1.2.1.Розвиток інфраструктури та супутніх послуг медичного туризму.	•розвиток спеціалізованої висококваліфікованої медичної допомоги (зокрема, трансплантології); •підготовка кадрового складу трансплант-координаторів; •покращення матеріально-технічної бази Клінічного високоспеціалізованого урологічного центру з відділом трансплантації органів; •розроблення та реалізація проєктів розвитку із застосуванням смарт-спеціалізації, в тому числі із запровадженням кластерного підходу; •подальший розвиток синергізму з сучасним обладнанням лікарень і високим професіоналізмом лікарів задля збільшення зацікавленості українців та іноземців для отримання медичних послуг; •стимулювання міжнародної співпраці у медичному туризмі.
1.2.2.Впровадження реабілітаційних послуг.	•розбудова реабілітаційної послуги пацієнтам в кластерних та надкластерних закладах спроможної мережі.

Оперативна ціль 1.3. Розвиток агропромислового виробництва.

Попри повномасштабне вторгнення росії в України і втрату логістистичних шляхів та інфраструктури, аграрний сектор України залишається ключовим у забезпеченні національної продовольчої безпеки та глобальних продовольчих ринків. Навіть в умовах воєнного стану сільське, лісове та рибне господарство України у 2023 році сформувало 10,14% ВВП держави, а частка продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції у товарному експорті з України склала 60,8%[7].

Для аграрного сектору інтеграція із ЄС передбачає не лише гармонізацію законодавства й запровадження європейських стандартів якості й безпечності харчових продуктів, а також приєднання до Спільної аграрної політики (САП) ЄС, яка розглядає аграрний сектор розвитку у контексті із

[7] Отримано розрахунковим методом, дані Держстату. https://www.ukrstat.gov.ua/imf/arhiv/nr/nr_pot_u.htm

розвитком сільських територій, а інструменти підтримки сільськогосподарських виробників розробляються на основі достовірних даних, належного контролю та моніторингу ефективності.

З 1 грудня 2024 року в Україні вступили у силу нові правила регулювання експорту аграрної продукції, які передбачають зміни щодо страхування ризиків, спрощення валютних розрахунків та впровадження концепції митного представництва за європейськими стандартами. Зміни у регулюванні експорту аграрної продукції спрямовані на зменшення тіньового експорту, підвищення прозорості та податкових надходжень. Крім того, уряд активізував підтримку бізнесу, зокрема грантами для переробної промисловості. В жовтні 2024 року було розширено дію програми грантів на розвиток переробної промисловості на виробників із зони бойових дій.

Пріоритети європейської аграрної політики також сформовані у контексті загальноєвропейського «Зеленого курсу» (Green Deal) і направлені на скорочення використання небезпечних пестицидів, антибіотиків у тваринництві, розширення частки органічного виробництва та зменшенні використання добрив та винесення поживних речовин із ґрунту[8].

Виконуючі свої міжнародні зобов'язання у частині виконання Плану Реформ (UkraineFacility) Україна приєдналась до загальноєвропейських тенденцій розвитку – розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 року № 1163-р схвалено Стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року, яка орієнтована як на виклики, пов'язані з воєнним станом, так і на запровадженні нових підходів й інструментів відповідно до рекомендацій і практик ЄС.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 1.3.1.Посилення спроможності місцевих підприємств АПК та їх об'єднань для підвищення власної ефективності та розвитку експортного потенціалу.
- 1.3.2.Впровадження агротехнологій з використанням ІТ-інновацій.
- 1.3.3.Підтримка кліматично орієнтованого сільського господарства.
- 1.3.4.Сприяння розвитку сільськогосподарського дорадництва.
- 1.3.5.Розвиток рибного господарства.

[8] Аграрна стратегія ЄС до 2030 року «Від лану до столу» (The Farm to Fork Strategy)/

Очікувані результати:

- зростання обсягу продукції сільського господарства;
- зростання обсягу експорту продукції АПК;
- модернізація та інтернаціоналізація аграрної освіти в Україні, впровадження інноваційних навчальних програм, орієнтованих на екологічні практики, цифрову трансформацію та стійкі методи ведення сільського господарства;
- покращення стану родючості ґрунтів Вінницької області;
- розбудова сільськогосподарського дорадництва в територіальних громадах Вінниччини;
- підвищення продуктивності фермерських господарств, сприяння сталому розвитку сільських територій та зміцненню економічної стійкості регіону;
- підвищення рибопродуктивності та покращення екологічного стану природних водойм.

Табл. 39. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 1.3.**

Завдання	**Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)**
1.3.1.Посилення спроможності місцевих підприємств АПК та їх об'єднань для підвищення власної ефективності та розвитку експортного потенціалу.	•підтримка розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, особистих селянських та фермерських господарств; •впровадження інновацій в овочево-плодовому бізнесі; •сприяння розвитку локального підприємництва, збільшення виробництва якісної продукції з високою доданою вартістю та розширення експортних можливостей.
1.3.2.Впровадження агротехнологій з використанням ІТ-інновацій.	•модернізація аграрної освіти через інтеграцію інноваційних технологій та методик у навчальні програми, доступ до передових рішень у точному землеробстві; •розроблення та реалізація проєктів розвитку із застосуванням підходу смартспеціалізації.

1.3.3.Підтримка кліматично орієнтованого сільського господарства.	•повномасштабне агрохімічне дослідження ґрунтів Вінницької області та проведення робіт з покращення стану родючості ґрунтів; •розвиток органічного землеробства.
1.3.4.Сприяння розвитку сільськогосподарського дорадництва.	•створення ефективної системи аграрного дорадництва, яка надасть фермерам доступ до сучасних знань, технологій та інновацій для підвищення продуктивності та ефективності їхньої діяльності, включаючи органічне землеробство, точне землеробство, ефективне управління ресурсами та інші інноваційні практики.
1.3.5 Розвиток рибного господарства.	•розвиток індустріальної інфраструктури; • створення освітнього та науково-виробничого Центру по розведенню та вирощуванню рибопосадкового матеріалу; •збереження і поповнення рибних запасів шляхом зариблення річок басейну Південного Бугу та Дністра, окремих його приток, інших водних об'єктів.

Оперативна ціль 1.4. Інноваційний розвиток регіону

Інновації є рушійною силою економічного зростання, особливо під час кризи та структурних змін, що кардинально змінюють звичні умови для ведення бізнесу.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну, криза в енергопостачанні та зміна законодавства в результаті запровадження національних реформ та гармонізації із законодавством (acruis) ЄС створюють все нові виклики, які пов'язані з адаптацією та перспективами розвитку багатьох видів бізнесу.

Енергетична система України об'єднана у єдину мережу і до повномасштабного вторгнення росії в Україні значною мірою залежала від викопного палива та ядерної енергії. Однак вторгнення росії в Україну спричинило руйнівний вплив на енергетичний сектор. З початку повномасштабного вторгнення в Україні станом на початок грудня 2024 року є зруйнованими та окупованими 42% генеруючих потужностей енергосистеми.[9]

На виконання плану реформ (UkraineFacility) у червні 2024 року був прийнятий Національний план з енергетики та клімату на період до 2030

[9] План реформ розділ 10. Енергетичний сектор, опис стану справ, стор..222.

року, в якому визначений пріоритет зеленого переходу в енергетичному секторі - зокрема збільшення частки відновлюваних джерел енергії у структурі валового кінцевого енергоспоживання не менше 27%. Також запланована поступова відмова від використання вугілля до 2035 року в генерації електроенергії.

Децентралізація енергетичної системи і поступова лібералізація енергетичного ринку створюють нові умови для розвитку нових генеруючих потужностей і відновлювальної енергетики, зокрема біоенергетики та біогазу в регіоні, а також формують основу для енергетичної стійкості та незалежності.

Інновації, у широкому контексті, стають ключовим фактором, як для адаптації бізнесу до нових викликів та умов, так і для створення нових видів продукції та послуг, особливо у сфері виробництва продукції «подвійного призначення». У багатьох сферах українські підприємці виробляють конкурентоздатну продукцію, яка користується попитом на європейських і світових ринках, але для утримання своїх позицій у довгостроковій перспективі необхідно мати власну спеціалізацію і технологічну перевагу.

Реагуючі на системні виклики та зміни на Вінниччині формується більш практично-орієнтовна система розвитку інновацій – на основі добровільного об'єднання підприємців у кластери, а також створення інноваційної інфраструктури під потреби/запити регіональних лідерів бізнесу (наприклад, науково-дослідний і навчальний центр «ВНТУ-ФРЕНДТ»).

Налагодження ефективної співпраці навчальних закладів, установ, бізнесу, влади і громади міста Вінниці, шляхом створення першого в Україні муніципального технопарку, передбачає пришвидшення:

- розробки нових технологічних рішень;
- трансферу технологій;
- реінжинірингу та створення власних інноваційних рішень;
- інкубації, акселерації та масштабування інновацій;
- створення нових робочих місць;
- осучаснення та трансформації освітніх послуг, за рахунок створення майданчику та матеріальної бази для наукових досліджень та спільних проектів.

Інтегруючись у глобальну економіку, для місцевих підприємців також важливо розвивати компетенції ведення бізнесу та комунікацій із потенційними партнерами і інвесторами, які вже проявляють інтерес до нашої країни і від співпраці з якими залежить доступ до тих ресурсів, які так необхідні для відновлення і розвитку.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 1.4.1.Підтримка впровадження відновлювальної енергетики, як складової енергонезалежності;
- 1.4.2.Розвиток індустріальних, інноваційних та технологічних парків, підтримка у розвитку технічної інфраструктури, залученні інвестицій та супроводженні інвесторів.

Очікувані результати:

- покращення енергетичної ефективності державних та соціальних об'єктів, зменшення їх залежності від традиційних джерел енергії, а також зниження витрат на енергоспоживання;
- розширення мережі індустріальних парків, створення можливостей для розвитку промислової логістики;
- налагодження ефективної співпраці навчальних закладів, установ, бізнесу, влади і населення громади з метою пришвидшення розробки нових технологічних рішень, трансферу технологій, а також інкубації та масштабування стартапів.

Табл. 40. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 1.4.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
1.4.1 Підтримка впровадження відновлювальної енергетики, як складової енергонезалежності.	•розвиток електрогенерації ВДЕ (сонячної, вітрової в області; •підтримка проєктів енергетичної стійкості бізнесу та муніципального сектору, в т.ч підприємств критичної інфраструктури; •підтримка реалізації економічних проектів в секторі відновлювальних та альтернативних джерел енергії, «енергетичних островів».
1.4.2. Розвиток індустріальних, інноваційних та технологічних парків, підтримка у розвитку технічної інфраструктури, залученні інвестицій та супроводженні інвесторів.	•створення та розвиток індустріальних парків, з розвинутою інженерно-транспортною інфраструктурою; •створення та розбудова першого в Україні муніципального технопарку та підприємництва у Вінницькій міській ТГ та Подільському регіоні; •розробка та реалізація регіональної програми розвитку інноваційної інфраструктури, яка включатиме створення інноваційних центрів та бізнес-інкубаторів, розподілених по території регіону, створення технологічних і наукових парків в обласному центрі, розвиток промислової інфраструктури - індустріальних парків та

	інвестиційної галузі; • створення системи R&D-лабораторій, спрямованих на підтримку науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) у галузях, що формують смарт-спеціалізацію регіону, з метою скорочення життєвого циклу розробки інноваційних продуктів та прискорення їх виведення на ринок; • організація та проведення заходів, що посилюють обмін інноваційними знаннями та технологіями із науковими і освітніми організаціями та інноваційними компаніями зарубіжних країн, насамперед організацію міжнародних інноваційних форумів на базі провідних бізнес-об'єднань області; • створення Регіонального фонду інноваційного розвитку на основі механізму державно-приватного партнерства та за принципом співфінансування «на 1 гривню з бюджету залучати мінімум 1 гривню приватних інвестицій»; • підтримка освітніх ініціатив бізнесу із створення закладів професійної та вищої освіти, що мають на меті розвиток інноваційних компетенції у пріоритетних галузях на основі практикоорієнтованих програм навчання.

Оперативна ціль 1.5. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, в тому числі у вимірах зеленого переходу.

Економічна сфера Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а саме Поглиблена та Всеохоплююча Зона Вільної Торгівлі, відкрила шлях до суттєвого поліпшення умов торгівлі між Україною та ЄС: відбувається поетапне зменшення митних бар'єрів для більшості українських товарів, зниження технічних бар'єрів шляхом гармонізації законодавства України та покращення вітчизняних стандартів виробництва до європейського рівня.

Наразі, для українських виробників дуже важливе продовження митної лібералізації, як мінімум, до закінчення дії воєнного стану і як максимум – до приєднання України до ЄС. Враховуючи логістичні виклики, які постали перед українськими експортерами, надання Україні таких торговельних преференцій допомогло вітчизняним виробникам відносно швидко переорієнтувати ринки збуту, частково доєднатись до нових ланцюгів доданої вартості, а головне – продовжувати свою економічну діяльність.

Ці та інші фактори дають підстави для можливості подальшого планування розвитку регіону та оптимістичного прогнозування показників зовнішньої торгівлі.

Сучасні мінливі умови функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання зумовлюють зміну специфіки та пріоритетів міжнародного співробітництва підприємств України в цілому та її регіонів зокрема. Оскільки Вінницька область є транзитною, це стало передумовою до розвитку всебічної співпраці з регіонами-партнерами, міжнародними гуманітарними місіями та представниками дипломатичного корпусу щодо реалізації експортної діяльності, як однієї з пріоритетних напрямів функціонування регіону в умовах економічної нестабільності та зниження платоспроможності національних підприємств та споживачів.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 1.5.1 Зміцнення експортного потенціалу регіональних виробників на зовнішніх ринках на принципах сталого розвитку;
- 1.5.2. Сприяння налагодженню партнерств в економічній сфері в рамках міжрегіональної співпраці, у т.ч. для забезпечення обороноздатності.

Очікувані результати:

- підвищення компетенцій експортерів для ефективної роботи на зовнішніх ринках, в тому числі у сфері відповідності продукції директивам Європейського зеленого курсу;
- активізація міжнародного співробітництва з регіонами-партнерами, залучення їх до реалізації спільних проєктів, зокрема в зовнішньоекономічній діяльності.

***Табл.* 41. Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 1.5.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
1.5.1. Зміцнення експортного потенціалу регіональних виробників на зовнішніх ринках на принципах сталого розвитку.	•проведення тематичних заходів для експортерів з підвищення компетенцій для ефективної роботи на зовнішніх ринках; •проведення заходів щодо впровадження в процесі виготовлення експортних товарів елементів зеленої економіки.
1.5.2. Сприяння налагодженню партнерств в економічній сфері	•поглиблення співпраці в рамках діючих угод про співробітництво та напрацювання нових міжнародних контактів; •сприяння розвитку виробництв будівельних

в рамках міжрегіональної співпраці, у т.ч. для забезпечення обороноздатності.	матеріалів, необхідних для відновлення від руйнувань війни та потреб оборони; •розширення кола партнерів на рівні територіальних громад.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. РЕГІОН ЕФЕКТИВНОГО УРЯДУВАННЯ ТА СПРОМОЖНИХ ГРОМАД

Виклики сьогодення стимулюють усі ланки органів влади знаходити нові шляхи і форми ефективної діяльності по забезпеченню виконання владних повноважень та реалізації національних реформ і завдань, які Україна взяла на себе у якості міжнародних зобов'язань, зокрема тих, що зазначені у плані Реформ на 2024-2027 роки (Ukraine Facility).

На національному рівні закладаються підходи та інструменти, які притаманні для демократичних та розвинених країн – зокрема, середньострокове бюджетне планування, забезпечення прозорості та підзвітності у використанні ресурсів, фіскальна децентралізація тощо.

Ключовою реформою, яка дозволить підвищити ефективність та прозорість використання ресурсів є реформа із удосконалення управління державними інвестиціями, план заходів по реалізації якої на 2024 -2028 роки був затверджений у червні 2024 року[10].

З метою забезпечення прозорості та підзвітності на усіх етапах реалізації інвестиційних проєктів, (зокрема і тих, що вже реалізуються чи заплановані до реалізації за кошти міжнародних донорів) на національному рівні було запроваджено екосистему DREAM (https://dream.gov.ua/) - єдину цифрову інтегровану інформаційно-аналітичну систему управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури. Така публічність інформації дає можливість як донорам, так і неурядовому сектору здійснювати моніторинг за станом і якістю реалізації проєктів і своєчасно інформувати зацікавлені сторони про виявлені порушення.

Нові підходи і інструменти вимагатимуть також підвищення компетенцій самих органів влади, зокрема з питань підготовки документів середньострокового планування, моніторингу та оцінки їх ефективності, розробки публічних інвестиційних проєктів та їх узгодження із галузевими та/або національними стратегіями у контексті управління публічними інвестиціями. Важливу роль в цьому процесі будуть відігравати установи Агенції регіонального розвитку, особливо в тих регіонах, де є системна підтримка їх засновниками.

[10] План заходів Дорожньої карти управління публічних інвестицій на 2024-2028 - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2024-%D1%80#Text

В умовах скорочення державних видатків (зокрема субвенцій) на соціально-економічний розвиток регіону та громад, все більш важливу роль буде відігравати реалізація проектів на засадах міжсекторного партнерства – із залученням неурядових організацій, бізнесу та освітніх установ, а також проєктів державно-приватного партнерства – із залученням як національного, так і міжнародного бізнесу.

Забезпечення ефективної координації між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування для виконання завдань Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, зокрема таких як:

запровадження місцевої статистики, створення інструментів для збору, зберігання та обробки даних місцевої статистики, зокрема гендерно дезагрегованих;

запровадження єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад;

створення умов для підвищення рівня підзвітності та прозорості органів державної влади та органів місцевого самоврядування усіх рівнів, залучення жителів, зокрема внутрішньо переміщених осіб, до прийняття рішень, поширення кращих практик створення органів самоорганізації населення, впровадження механізмів електронних публічних консультацій;

участь у створенні скоординованої системи стратегічного, просторового та бюджетного планування регіонального розвитку на регіональному та місцевому рівні;

забезпечення застосування гендерного підходу до процесів стратегічного планування та бюджетування на регіональному та місцевому рівні;

створення умов для ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування різних рівнів, спрямованої на комплексний розвиток територій;

сприяння удосконаленню професійних знань, умінь, навичок державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, зокрема у сфері стратегічного планування, надання публічних послуг, бюджетування, в тому числі гендерно орієнтованого, та залучення інвестицій;

сприяння розвитку публічно-приватного партнерства, спрямованого на підвищення інституційної спроможності суб'єктів державної регіональної політики.

Додатковим викликом для регіональних і місцевих органів влади є набуття Україною у червні 2023 року статусу країни-кандидата ЄС, який дав поштовх до системної роботи із гармонізації вітчизняного та європейського законодавства (тобто із «сукупністю загальних прав і обов'язків, дотримання яких об'єднує країни-члени ЄС») у 34 сферах. Зміни у законодавстві

вплинуть як на умови ведення бізнесу в середині країни, так і на розширення можливостей доступу до структурних фондів та ринків запозичень ЄС. Відбудуться також інституційні зміни в організації надання публічних послуг (зокрема, практичної імплементації Конвенції ООН про права дітей, конвенції ООН про права осіб із інвалідністю тощо) та політик щодо адаптації до кліматичних змін.

Оперативна ціль 2.1. Розвиток електронного урядування та цифровізації

Застосування сучасних інформаційних технологій та цифровізація публічного сектору є ключовими питаннями в оптимізації системи управління, забезпечення прозорості та підзвітності дій різних органів влади, запровадження прозорих та відкритих механізмів регулювання бізнесу, обробки та аналізу великих масивів різноманітних даних для підготовки та прийняття виважених та обґрунтованих рішень.

Тому запровадження електронного урядування є одним із ключових пріоритетів національної політики України для забезпечення ефективності публічного сектору та підвищення економічного зростання. Діяльність Уряду щодо забезпечення відкритості даних, налагодження електронної взаємодії між різними інформаційними ресурсами та реєстрами дозволить оптимізувати діяльність різних структурних підрозділів органів влади, поліпшити комунікацію при прийняті важливих для регіону рішень, запровадити надання інноваційних видів послуг у всіх сферах життя, а також забезпечити надання публічних й адміністративних послуг на новому якісному рівні.

Цифровізація послуг та процесів дозволяє підвищити доступність адміністративних послуг, особливо в умовах воєнного стану, для всіх категорій населення, в тому числі тих, хто перебуває за межами України.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 2.1.1. Розвиток геоінформаційної системи управління та містобудівного кадастру Вінницької області;
- 2.1.2. Розвиток ІТ інфраструктури регіону, мереж та е-сервісів, підтримка функціонування ІТ-структури Вінницької області;
- 2.1.3. Забезпечення інформаційної підтримки регіональної політики.

Очікувані результати:

- створення топографо-геодезичної основи області та населених пунктів з точністю масштабів:1 : 10 000, 1 : 2 000;
- розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури області, удосконалення інформаційних ресурсів органів виконавчої влади та місцевого самоврядування області;
- інформаційне забезпечення управління розвитком регіону як узгодженого системного управління розвитком територіальних громад області, галузей, управлінських мереж в єдиному інформаційному просторі;
- забезпечення доступу громадськості до інформації щодо діяльності органів влади, встановленню відкритого діалогу між медіа, громадськістю, органами місцевої влади.

Табл. 42. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 2.1.**

Завдання	**Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)**
2.1.1. Розвиток геоінформаційної системи управління та містобудівного кадастру Вінницької області.	•розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад; •розроблення генеральних планів насслених пунктів; •розроблення детальних планів окремих територій.
2.1.2. Розвиток ІТ інфраструктури регіону, мереж та е-сервісів, підтримка функціонування ІТ-структури Вінницької області.	•впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у державне управління та місцеве самоврядування •забезпечення автоматизації адміністративних процесів, оптимізація документообігу, покращення доступу до інформації та забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади.
2.1.3. Забезпечення інформаційної підтримки регіональної політики.	• використання тематичних аналітичних інформацій з важливих питань життєдіяльності держави та області в інформаційному просторі.

Оперативна ціль 2.2. Посилення міжсекторного, міжрегіонального партнерства та інституційної спроможності регіонального та місцевого рівня

В результаті повномасштабного вторгнення росії в Україну на Вінниччині свою громадянську та проактивну позицію проявили багато громадських об'єднань та благодійних фондів, а співпраця із міжнародними благодійниками, донорами та проєктами не тільки підвищила рівень їх фахових, організаційних, адміністративних та комунікаційних навичок, а ще й розширила їх мережу партнерства, як в середині країни, так і за кордоном.

Євроінтеграційний курс із одночасним впровадженням національних секторальних реформ вимагатиме від органів влади швидких та оперативних дій з адаптації місцевих політик та програм. Для реалізації ефективної політки, що направлена на відновлення та соціально-економічний розвиток регіону, органам влади важливо розвивати та поглиблювати партнерство із неурядовим сектором, інститутами соціального діалогу та громадянського суспільства щоб мати можливість як отримувати конструктивну критику (зворотний зв'язок) на свої рішення, так і долучити до спільного прийняття рішень та делегування деяких своїх повноважень.

В умовах структурних змін на місцевому рівні важливо мати надійних та професійних партнерів (інституції), які могли б свою діяльність зосередити на пріоритетних для регіону та громад питаннях відновлення та розвитку, а також працювати із окремими цільовими аудиторіями та соціальними групами, щоб забезпечити адресність та ефективність надання допомоги – особливо у сфері захисту (protection), надання допомоги постраждалому від війни населенню та внутрішньо-переміщеним особам, які знайшли нову домівку та прихисток в громадах.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 2.2.1.Підвищення інституційної спроможності громад, соціального діалогу і організацій громадянського суспільства;
- 2.2.2.Підвищення спроможності Агенції регіонального розвитку Вінницької області.

Очікувані результати:

- активізація діяльності інститутів соціального діалогу та громадянського суспільства, посилення їх впливу на прийняття суспільно важливих рішень;

• інституційне вдосконалення Агенції регіонального розвитку Вінницької області як одного з ключових провайдерів регіонального розвитку.

Табл. 43. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 2.2.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
2.2.1. Підвищення інституційної спроможності громад, соціального діалогу і організацій громадянського суспільства.	•сторони соціального діалогу та інститути громадянського суспільства області за проблематикою їхнього інституційного та професійного розвитку; •розвиток міжмуніципального співробітництва; •зміцнення інституційної спроможності громад, здатність вирішувати весь комплекс соціальних та економічних завдань; •реалізація інститутами громадянського суспільства розроблених програм (проєктів, заходів).
2.2.2. Підвищення спроможності Агенції регіонального розвитку Вінницької області.	•розвиток та підтримка (організаційна, фінансова) діяльності Агенції регіонального розвитку; •здійснення стратегічного планування та супроводження проектів розвитку регіону, міжсекторної співпраці влади-бізнесу-громадськості.

Оперативна ціль 2.3 Підвищення економічної спроможності громад

Повномасштабне вторгнення росії в Україну кардинально вплинуло як на дохідну частину місцевих бюджетів, так і на видатки державного бюджету - пріоритетними стали видатки на сектор безпеки та оборони.

Для громад, які стали «тиловими» у протистоянні збройній агресії, важливо підвищувати рівень своєї самодостатності – допомагати місцевому бізнесу адаптуватись до нових умов введення господарської діяльності, запроваджувати інноваційні підходи, енергоефективні та ресурсозберігаючі технології у контексті енергетичної та кліматичної політики України (зокрема Національного плану з енергетики та клімату на період до 2030 року[11]) та загальноєвропейської політики «зеленого переходу» (Green Deal).

[11] https://me.gov.ua/view/bb0b9ef5-ea96-4b8a-8f2f-471faf32c9df

Незважаючи на військові ризики та обмеження, які впливають на бізнес-процеси та операційну діяльність, місцеві та релоковані підприємства регіону продовжують працювати і адаптуватись до нових умов ведення бізнесу. Для підтримки та розвитку підприємництва на державному рівні і за підтримки міжнародних партнерів запроваджені програми, які дозволяють отримати фахову допомогу, залучити гранти чи кредити на пільгових умовах на створення та розвиток власної справи. Підвищення обізнаності місцевих підприємців, бажаючих започаткувати власну справу, як залучати і ефективно використовувати такі можливості, - є важливим фактором підвищення економічної спроможності громад. Така фахова допомога має надаватись професійними організаціями з підтримки бізнесу (Business Support Organization - BSO), які мають відповідну кваліфікацію, знання та практичний досвід у реалізації бізнес-проєктів і у подальшому можуть допомагати у налагодженні кооперації з національними та міжнародними партнерами.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 2.3.1. Підтримка розвитку малого й середнього бізнесу в громадах;
- 2.3.2. Підтримка енергоефективності громад та адаптації до змін клімату.

Очікувані результати:

- розвиток інфраструктури з підтримки бізнесу;
- надання інформаційних послуг громадянам з питань започаткування власної справи та суб'єктам господарювання для розширення їх бізнесу;
- запровадження нових рішень у сфері відновлюваної енергетики;
- зменшення обсягів енергоспоживання у бюджетній сфері.

***Табл.* 44. Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 2.3.**

Завдання	**Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)**
2.3.1. Підтримка розвитку малого й середнього бізнесу в громадах.	•отримання безкоштовних інформаційних та консультаційних послуг щодо реєстрації та ведення бізнесу, оподаткування та звітності, наявних державних та міжнародних програм підтримки, та доступ до інших установ та організацій розвитку підприємництва, де можна отримати фахові консультації з питань, які цікавлять підприємців;

	•базова підготовка персоналу для роботи консультантами інформаційних пунктів підтримки підприємництва; •проведення освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня, знань та навичок, необхідних для здійснення підприємницької діяльності; •надання фінансової підтримки з обласного бюджету суб'єктам малого і середнього підприємництва, в тому числі у вигляді гранту в рамках проведення конкурсу бізнес-планів для започаткування та ведення підприємницької діяльності.
2.3.2. Підтримка енергоефективності громад та адаптації до змін клімату.	•підтримка енергоефективних екологічно безпечних проєктів, заміщення енергетичних ресурсів альтернативними і відновлюваними джерелами енергії; •впровадження енергозберігаючих технологій на комунальних підприємствах територіальних громад, •будівництво та/або розміщення газопоршневих та газотурбінних установок, зокрема когенераційних, блочно-модульних котелень в громадах.

Оперативна ціль 2.4. Підвищення доступності базових послуг для населення

Під час воєнного стану особливого значення набула доступність та якість адміністративних послуг та соціальної інфраструктури, оскільки завдяки їх сталій й належній роботі громадяни можуть отримати необхідну допомогу і вирішити питання, які під час кризи і нових життєвих обставин стають критичними і життєво необхідними. А цифровізація, безперебійне енергозабезпечення, а також дотримання вимог щодо інклюзивності та безбар'єрності стають наскрізними темами під час реконструкції чи нового будівництва відповідної інфраструктури.

Базовою послугою життєдіяльності людини є доступ до якісної питної води. Маловодість окремих районів Вінниччини та складна геологічна будова створюють проблеми у окремих міських населених пунктах із доступом до якісної питної води і у результаті населення не має доступу до регульованої подачі води та обмежений режим водопостачання.

Однак, окрім технічної спроможності надання послуг населенню, в сучасних організаційно-правових умовах важливо їх надавати із

дотриманням вимог національного законодавства (зокрема отримання відповідних ліцензій) та планувати залучення і використання ресурсів відповідно до нової моделі управління публічними інвестиціями, яка є однією із ключових реформ Ukraine Facility у сфері управління державними фінансами 2025-2026 роках[12].

В умовах сьогодення важливо приділяти увагу підвищенню рівня організаційно-управлінської спроможності комунальних підприємств щодо ведення ефективної господарської діяльності, антикризового управління, запровадження енерго та ресурсоощадних технологій, сучасних інформаційних систем управління та контролю за споживанням електроенергії.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 2.4.1. Підвищення доступності послуг водопостачання;
- 2.4.2. Підвищення спроможності комунальних підприємств, зокрема з питань залучення публічних інвестицій;
- 2.4.3. Підвищення доступності адміністративних послуг для мешканців області;
- 2.4.4. Забезпечення фізичної доступності будівель обласних соціальних установ.

Очікувані результати:

- оптимізація роботи системи централізованого водопостачання шляхом її розбудови;
- розширення мережі абонентів централізованого водопостачання ;
- зменшення непродуктивних втрат та витоків води з системи водопостачання;
- зміцнення матеріально-технічної бази комунальних підприємств;
- розширення обсягу та підвищення якості надання комунальних послуг;
- розбудова та модернізація мережі центрів надання адміністративних послуг;
- покращення доступності до адміністративних послуг та рівня обслуговування громадян;

[12] Із планом заходів з реалізації Дорожньої карти реформування управління публічними інвестиціями на 2024-2028 роки можна ознайомитись за цим посиланням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2024-%D1%80#Text

• забезпечення права громадян на якісні та безпечні соціальні послуги, фізична доступність будівель обласних соціальних установ.

Табл. 45. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 2.4.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
2.4.1. Підвищення доступності послуг водопостачання.	•розбудова системи централізованого водопостачання; •збільшення кількості абонентів/споживачів, які отримують послуги з водопостачання з централізованих джерел.
2.4.2. Підвищення спроможності комунальних підприємств, зокрема з питань залучення публічних інвестицій.	•оновлення основних фондів комунальних підприємств житлово-комунальної галузі; •підвищення якості надання житлово-комунальних послуг.
2.4.3. Підвищення доступності адміністративних послуг для мешканців області.	•покращення доступності та рівня обслуговування громадян, в тому числі внутрішньо переміщених осіб в ЦНАПах, створення умов для маломобільних груп населення, інвалідів, людей поважного віку, ветеранів та ветеранок, інших вразливих категорій населення; •сприяння створенню та функціонуванню ЦНАП у кожній громаді.
2.4.4. Забезпечення фізичної доступності будівель обласних соціальних установ.	•забезпечення доступності соціальних послуг для осіб з інвалідністю в спеціалізованих закладах області.

Оперативна ціль 2.5. Створення сприятливого та безпечного середовища для дітей та молоді, посилення їх життєстійкості та української ідентичності

Якісна шкільна освіта є першою ланкою в отриманні тієї професії та кваліфікації, яка у майбутньому дасть змогу молодим спеціалістам самореалізуватися, бути конкурентними на ринку праці, фінансово

забезпеченими та успішними. Отримання якісної, інклюзивної освіти є важливою складовою у формуванні особистості дитини та її подальшого життєвого вибору. Тож перед громадами постає велика відповідальність – в умовах воєнного стану створити належні та безпечні умови для здобуття якісної освіти, особистісного розвитку кожної дитини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями та потребами.

Окрім якісних знань та можливостей для творчої реалізації важливо підтримувати ще й фізичну активність, яка значно зменшилась серед дітей й підлітків ще з часів ковідних обмежень та постійного використання цифрових технологій. Фізична активність, збалансоване харчування та ведення здорового способу життя стають тими життєво необхідними навичками, які дозволяють краще адаптуватись до викликів сьогодення, так як розвивають цілеспрямованість, стійкість та витривалість, забезпечують підтримку розвитку інтелектуального та творчого потенціалу дітей та учнівської молоді.

Для підвищення спроможності молоді адаптуватись до викликів сьогодення важливо підтримувати розвиток позашкільної освіти, яка допомагає розвивати самостійність та ініціативність, творче і критичне мислення, займати активну громадську позицію та відстоювати її демократичними способами, набувати життєвий досвід під час участі у різноманітних молодіжних обмінах та проєктах. А в умовах воєнного стану важливо формувати серед молоді розширене поняття української ідентичності, яке базується на цінностях та усвідомленому виборі.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 2.5.1. Забезпечення дітей та молоді дошкільного та шкільного віку якісними та інклюзивними освітніми послугами у безпечному середовищі із високим рівнем фізичної активності, культурою здорового харчування та психогігієни;
- 2.5.2. Створення умов для утвердження національної та громадянської ідентичності, національно-патріотичного виховання та громадянської освіти.

Очікувані результати:

- оптимізація мережі та модернізація матеріально-технічної бази закладів освіти області;
- забезпечення формування інклюзивного простору, подальший розвиток творчого та кадрового потенціалу в галузі освіти;
- формування свідомого громадянина-патріота Української держави;

• набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних цінностей.

Табл. 46. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 2.5.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
2.5.1. Забезпечення дітей та молоді дошкільного та шкільного віку якісними та інклюзивними освітніми послугами у безпечному середовищі із високим рівнем фізичної активності, культурою здорового харчування та психогігієни.	•створення ефективної мережі закладів освіти, що забезпечує: -доступ до якісної і сучасної загальної середньої освіти; -надання умов для здобуття учнівською молоддю профільної освіти; -доступність закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами; -покращення матеріально-технічної бази закладів освіти для підвищення якості освітніх послуг; -розвиток творчого та кадрового потенціалу в галузі освіти.
2.5.2. Створення умов для утвердження національної та громадянської ідентичності, національно-патріотичного виховання та громадянської освіти.	•удосконалення та розвиток комплексної системи національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти; •утвердження української національної та громадянської ідентичності.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. РЕГІОН СТАЛОГО ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну призвело до критичних руйнувань та наслідків в економічній, виробничій, енергетичний площині, а також великих людських втрат.

Для України надзвичайно важливо зупинити втрату людського капіталу та створити умови, що сприятимуть поверненню її до шляху зростання. Тому в національному Плані реформ (UkraineFacility[13]) даному питанню приділено ключову увагу і на 2024-2027 роки заплановано проведення наступних реформ:

- удосконалення професійної освіти;
- удосконалення дошкільної освіти;
- удосконалення системи реабілітації людей із інвалідністю;
- перехід від військової служби до цивільного життя;
- покращення соціальної інфраструктури та деінституціалізація;
- покращення функціонування ринку праці;
- забезпечення доступу житла для осіб, які його потребують;
- покращення соціального забезпечення;
- покращення культурного розвитку.

Ці реформи будуть реалізовуватись як через зміну законодавства, так і розробку окремих галузевих стратегій та залучення інвестицій у рамках фінансового інструменту UkraineFacility.

Для Вінницької області важливо зберегти здобутки у соціальній та гуманітарній сфері та створити гідні умови для відновлення та розвитку для усіх своїх мешканців, а особливо для тих, хто боронить нашу державність на фронті і тих, хто змушений був покинути домівки через військові дії та знайшов прихисток на Вінниччині.

Оперативна ціль 3.1. Підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщених осіб та сприяння поверненню вимушених переселенців з області

Нова державна ветеранська політика визначена серед головних напрямків Плану пріоритетних дій Уряду на 2024 рік, який затверджено 16 лютого 2024 року. Уряд активно розвиває наявні ветеранські програми та постійно запроваджує нові з відповідним бюджетним фінансуванням.

[13] https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/

Пріоритизація ветеранської політики – закономірний процес, адже нині вона розглядається не лише як інструментарій адаптації та відновлення людського потенціалу, а й неймовірно важлива складова забезпечення безпеки та оборони держави.

З метою її впровадження на Вінниччині розроблено проєкт екосистеми ветеранської політики, ключове завдання якої – забезпечення усіх потреб ветерана при поверненні до цивільного життя.

В результаті повномасштабного вторгнення рф на територію України значна частина населення вимушено покинула місця постійного проживання в зв'язку з військовими діями. Забезпечення реалізації прав і задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб, поліпшення умов їх життєдіяльності, створення фінансових, організаційно-правових і технічних механізмів для забезпечення комфортного соціального клімату й досягнення позитивних зрушень щодо рівня та якості життя населення, сприяння подальшій інтеграції внутрішньо переміщених осіб через усунення перешкод у реалізації їх прав та основоположних свобод, забезпечення повного доступу до адміністративних, соціальних, культурних та інших послуг є одним з напрямків реалізації державної регіональної політики.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 3.1.1. Впровадження та розвиток послуг для інтеграції ветеранів війни в цивільне життя;
- 3.1.2. Розвиток інфраструктури та створення умов для відновлення та реінтеграції ветеранів війни, членів їхніх сімей та членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць;
- 3.1.3. Підтримка внутрішньо переміщених осіб у соціальній та економічній інтеграції у суспільство та сприяння поверненню вимушених переселенців.

Очікувані результати:

- забезпечення надання соціальної підтримки ветеранам війни, членам їхніх сімей, членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщеним особам;
- створення розгалуженої мережі надавачів послуг для ветеранів війни та членів їхніх сімей, відкриття ветеранських просторів у територіальних громадах області;
- інтеграція внутрішньо переміщених осіб, реалізація їх прав на отримання державних гарантій, культурних та інших послуг.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Табл. 47. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.1.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
3.1.1. Впровадження та розвиток послуг для інтеграції ветеранів війни в цивільне життя.	•підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць; •облаштування «Просторів турботи про ветерана», де ветерани війни та військовослужбовці зможуть отримати необхідну інформацію про права, пільги й реабілітаційні програми, юридичну, адміністративну, соціальну та психологічну підтримку, а також консультації щодо усіх гарантій і можливостей для ветерана та його родини; • впровадження проєкту екосистеми ветеранської політики на Вінниччині.
3.1.2. Розвиток інфраструктури та створення умов для відновлення та реінтеграції ветеранів війни, членів їхніх сімей та членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць.	•розбудова ветеранських просторів у територіальних громадах; •забезпечення соціальної та трудової активності ветеранів, які повертаються з фронту.
3.1.3. Підтримка внутрішньо переміщених осіб у соціальній та економічній інтеграції у суспільство та сприяння поверненню вимушених переселенців.	•сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб, реалізація їх прав на отримання державних гарантій, соціальних та інших послуг.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Оперативна ціль 3.2. Формування людиноорієнтованої системи охорони здоров'я

Впровадження національної реформи в медичній галузі передбачає зміни в розмежуванні рівнів надання медичної допомоги та принципу фінансування медичних закладів задля того, щоб забезпечити населення, незалежно від місця проживання, медичними послугами та медикаментами належної якості – в межах гарантованого пакету медичної допомоги. Належна якість надання медичних послуг має забезпечуватися через оптимізацію мережі медичних закладів вторинного та третинного рівнів за рівнем спеціалізації у межах «медичних госпітальних округів», покращення їх матеріально-технічної бази, під'єднання до електронної системи охорони здоров'я тощо. Важливим елементом системи якісної та доступної медичної допомоги є розвиток системи екстреної допомоги, яка має бути доступною як для міського, так і для сільського населення, що мешкає у найбільш віддалених громадах.

Окрім розвитку мережі лікувальних закладів, для покращення стану здоров'я населення важливо створювати умови для своєчасної профілактики, відновного лікування та реабілітації. Своєчасно надана профілактична допомога, особливо у дитячому та підлітковому віці, дозволить запобігти низці найпоширених неінфекційних захворювань, зокрема захворювань серцево-судинної системи, гіпертонічної хвороби, цукровому діабету тощо.

В умовах воєнного стану здоров'я населення має тенденцію до погіршення - і не тільки у фізичному плані через загострення хронічних захворювань та відкладеного лікування, а ще й у ментальному плані, що потребує кваліфікованої психологічної підтримки, допомоги та реабілітації. Тому різні види психологічної допомоги включено у пакети державних медичних гарантій, і можуть надаватись як в закладах первинної ланки, так і у більш спеціалізованих, амбулаторно. Центри ментального здоров'я мають з'явитись у кожній кластерній лікарні.

Реалізація основного принципу реформи «гроші йдуть за пацієнтом» стимулює всіх надавачів медичної допомоги оперативно реагувати на медичні потреби суспільства, забезпечувати своїх пацієнтів найкращим обслуговуванням із дотриманням вимог інклюзивності та урахуванням гендерного аспекту.

Основними завданнями в рамах реалізації оперативної цілі є:

- 3.2.1.Розвиток інфраструктури, матеріально-технічного оснащення медичних та оздоровчих закладів;
- 3.2.2. Удосконалення системи екстреної медичної допомоги;
- 3.2.3. Підтримка закладів спроможної медичної мережі, створення та розвиток реабілітаційних відділень, центрів ментального здоров'я;
- 3.2.4. Підвищення рівня знань та компетенцій медичного персоналу та фахівців сфери охорони здоров'я, зокрема спеціалістів з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів.

Очікувані результати:

- надання спеціалізованої висококваліфікованої медичної допомоги населенню, покращення якості та доступності послуг;
- забезпечення безпечних умов перебування пацієнтів та персоналу лікарень у разі надзвичайної ситуації;
- підвищення рівня кваліфікації працівників бригад екстреної медичної допомоги, відповідність їх складу єдиному стандарту.
- створення/розвиток реабілітаційних відділень, в закладах спроможної медичної мережі;
- створення Центру Ментального Здоров'я;
- підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів.

Табл. 48. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.2.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
3.2.1.Розвиток інфраструктури, матеріально-технічного оснащення медичних та оздоровчих закладів.	•збільшення та поліпшення якості надання медичних послуг; • покращення лікувально-побутових та санітарно-гігієнічних умов перебування хворих та медперсоналу.
3.2.2. Удосконалення системи екстреної медичної допомоги.	•відповідність кадрового складу бригад екстреної медичної допомоги вимогам нормативно-правової бази та забезпечення ґрунтовних знань щодо надання першої допомоги.
3.2.3. Підтримка закладів спроможної медичної мережі,	•покращення якості та доступності послуг з реабілітації; •створення та забезпечення інтегрованої, доступної та ефективної системи психологічної

створення та розвиток реабілітаційних відділень, центрів ментального здоров'я.	підтримки та лікування для різних груп населення з різними потребами у сфері ментального здоров'я.
3.2.4. Підвищення рівня знань та компетенцій медичного персоналу та фахівців сфери охорони здоров'я, зокрема спеціалістів з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів.	•підвищення кваліфікації фахівців з реабілітації та ментального здоров'я комунальних медичних закладів.

Оперативна ціль 3.3. Розвиток професійної освіти

Заклади професійної освіти є головною структурою забезпечення підприємств, установ та організацій регіону кваліфікованими робітниками у широкому спектрі професій.

Під час повномасштабного вторгнення росії в Україну заклади професійної (професійно-технічної) освіти продемонстрували адаптивність та ефективність – на запит регіонального ринку праці, окрім первинної професійної підготовки, організовано підготовку кваліфікованих робітників за короткостроковими навчальними програмами у термін від 3-х місяців до 1 року. Долаючи гендерні стереотипи та упередження, кожен або кожна може отримати потрібну кваліфікацію і знайти роботу із конкурентною оплатою на регіональному ринку праці.

Така оперативність цінна і для суб'єктів господарської діяльності регіону, які відчувають брак кадрів внаслідок загальної мобілізації, і для тих, хто вимушений був покинути небезпечні та тимчасово окуповані територій України (ВПО), а також і для ветеранів і ветеранок, які будуть переходити від військової служби до цивільного життя.

Ключовим компонентом якісної професійної освіти є виробнича практика – її можна забезпечити шляхом організації як за допомогою дуальної форми навчання (частина навчання на підприємствах), так і на базі власних приміщень і майстерень закладів освіти, які необхідно оснащувати сучасним обладнанням, робити інклюзивними, енергоефективними і безпечними.

Професійна освіта займає важливу роль у системі підготовки кадрів у Європі, а з отриманням Україною статусу кандидата на членство у ЄС для освітніх закладів відкриваються нові можливості для обміну досвідом і навчання під час участі у Європейських програмах і проєктах.

Основними завданнями в рамах реалізації оперативної цілі є:

- 3.3.1. Створення навчально-практичних центрів та центрів професійної досконалості на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти;
- 3.3.2. Підвищення адаптивності закладів професійної освіти та ефективності організації освітнього процесу, з урахуванням вимог до безпеки, інклюзивності та енергоефективності.

Очікувані результати:

- підготовка кваліфікованих робітників на сучасній техніці, за сучасними технологіями, відповідно до потреб ринку праці;
- створення умов для доступності, безбар'єрності та безпечності освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Табл. 49. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.3.**

Завдання	**Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)**
3.3.1.Створення навчально-практичних центрів та центрів професійної досконалості на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.	•створення навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти; •підготовка робітничих кадрів з урахуванням вимог сучасного виробництва для забезпечення збалансованості місцевого ринку праці.
3.3.2. Підвищення адаптивності закладів професійної освіти та ефективності організації освітнього процесу, з урахуванням вимог до безпеки, інклюзивності та	•створення безбар'єрного доступу до інфраструктури закладів професійної (професійно-технічної) освіти для осіб із інвалідністю; •створення безпечного середовища; •впровадження енергозберігаючих технологій.

енергоефективності.	

Оперативна ціль 3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту

Під час повномасштабного вторгнення росії в Україну участь наших спортсменів у міжнародних чемпіонатах, олімпіадах та параолімпіадах ще раз продемонструвала світовій спільноті силу духу та незламність української нації, а підняття українського прапору під час процедури нагородження переможців додавала сил та стимулу усьому українському суспільству боротись далі за свою країну, своїх людей і свою національну ідентичність.

На Вінниччині створені умови для занять більш ніж у 70 видах спорту, із яких 29 є олімпійськими, а 22 - параолімпійськими.

За останні роки в області збільшилась кількість проведення спортивних змагань – регіон став приймати національні чемпіонати, які раніше традиційно проводились у східних та південних регіонах України. Вінниччина стала базою для тренувань національних збірних України із спортивної акробатики та веслування, які отримали найбільшу кількість ліцензій на літні олімпійські ігри у 2024 році.

Акваторія Південного Бугу є унікальною для України та, за умови покращення матеріальної бази школи олімпійського резерву, відповідатиме вимогам для проведення змагань міжнародного рівня – європейських чемпіонатів, а із дооснащенням реабілітаційним обладнанням – проводити реабілітацію військових та людей із інвалідністю.

Забезпечення інклюзивності спортивних закладів та розвиток адаптивного спорту є важливим елементом у комплексному відновлені фізичного та ментального здоров'я ветеранів і ветеранок війни, членів їх родин, а також осіб із інвалідністю, і тому необхідно створювати профільні спортивно-реабілітаційні центри із відповідною інфраструктурою та спеціалізованими кадрами.

Основними завданнями в рамах реалізації оперативної цілі є:

- 3.4.1. Будівництво і реконструкція інфраструктури спорту вищих досягнень з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту;
- 3.4.2. Будівництво багатофункціональних спортивних майданчиків з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту;
- 3.4.3. Покращення матеріально-технічної бази з діагностики та реабілітації для забезпечення розвитку адаптивного спорту.

Очікувані результати:

- створення сучасної мультиспортивної бази підготовки спортсменів з веслування, ігрових та інших видів спорту, розвиток та модернізація спортивної інфраструктури області, популяризація здорового способу життя, покращення умов для спорту вищих досягнень, привабливість регіону для проведення спортивних заходів високого рівня;
- облаштування основних приміщень Школи вищої спортивної майстерності для занять стрільбою (тир для практичної, кульової та пневматичної стрільби) та залу для укриття;
- покращення доступності об'єктів спортивної інфраструктури для осіб з інвалідністю і маломобільних груп населення;
- збільшення кількості багатофунціональних спортивних майданчиків в області, задоволення потреб населення у засобах фізичної культури і спорту з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту;
- створення цілісної матеріально-технічної бази фізичної реабілітації ветеранів війни.

Табл. 50. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.4.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
3.4.1.Будівництво і реконструкція інфраструктури спорту вищих досягнень з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту.	•розвиток та розбудова інфраструктури спорту вищих досягнень, покращення доступності об'єктів спортивної інфраструктури для осіб з інвалідністю і маломобільних груп населення; •будівництво мультифункціонального спортивного комплексу; •реконструкція бази ДЮСШ ім.Ю.Рябчинської.
3.4.2.Будівництво багатофункціональних спортивних майданчиків з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту.	•будівництво багатофунціональних спортивних майданчиків в територіальних громадах (що складаються із ігрового майданчика, майданчика із тренажерним обладнанням, огорожею і благоустрієм території та інше).
3.4.3.Покращення матеріально-технічної бази з діагностики та	•формування матеріально-технічної бази для забезпечення розвитку адаптивного спорту шляхом придбання необхідного обладнання та

реабілітації для забезпечення розвитку адаптивного спорту.	інвентаря; •створення спортивно-реабілітаційних центрів, спортивного диспансеру в т. ч. для спортсменів адаптивного спорту та реабілітації осіб з інвалідністю, контролю стану здоров'я спортсменів.

Оперативна ціль 3.5. Збереження, поширення культурної спадщини та розвиток туризму

Сприятливий клімат та чудові ландшафти Вінниччини завжди приваблювали людей для облаштування своїх поселень. У давні часи на території регіону жили племена скіфів і сарматів, були поселення трипільської та черняхівської доби, на згадку про які залишились багато пам'яток археології, історії та мистецтва.

Мультикультуралізм регіону відображено в пам'ятках історії, містобудування та архітектури, а також в образотворчому мистецтві, ремеслах, обрядах та звичаях.

Вінниччина була домівкою для таких відомих письменників та письменниць як Михайло Коцюбинський, Марко Вовчок та Степан Руданський. Музичні твори Миколи Леонтовича, уродженця Поділля, стали відомі усьому світу. А найпопулярніший із них, «Щедрик», став провідним інструментом культурної дипломатії під час світового турне Української Республіканської Капели у 1919-1924 роках, коли необхідно було заявити на увесь світ про Україну і показати її національні, культурні та державницькі традиції.

В умовах і викликах повномасштабного вторгнення росії в Україну важливо не тільки зберегти свою культурно-історичну спадщину, а і розвивати сферу культури і мистецтва, створюючи нові унікальні, самобутні і конкурентоздатні продукти, які допоможуть знову використовувати культурну дипломатію для захисту наших національних інтересів. Набуття Україною статусу країни - кандидата до ЄС відкриває нові можливості для більш глибокої інтеграції та співробітництва із європейськими колективами, організаціями та інституціями та участі у Європейських програмах та проєктах.

Основними завданнями в рамах реалізації оперативної цілі є:

- 3.5.1.Підвищення конкурентоздатності культурно-мистецької та туристичної сфер області;
- 3.5.2.Розвиток креативних індустрій та стартапів у сфері культури;

- 3.5.3.Цифровізація культурного і історичного надбання області;
- 3.5.4.Розвиток інфраструктури для здійснення туристичної діяльності із урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності;
- 3.5.5.Створення сучасних туристичних продуктів.

Очікувані результати:

- збереження і популяризація культурної спадщини, презентація культури Вінницького регіону на національному та міжнародному рівнях;
- підвищення міжнародної обізнаності про українську культуру через організацію міжнародних заходів;
- реставрація, протиаварійні та невідкладні консерваційні роботи пам'яток архітектури національного та місцевого значення із урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності;
- інтеграція культурних традицій у маркетингові стратегії регіону (соціально-економічні програми), створення унікальних культурних брендів, популяризація культурної спадщини;
- розвиток доступу до культури через цифрові ресурси, збереження та популяризація місцевої літературної спадщини;
- покращення туристичної інфраструктури з урахуванням вимог безбар'єрності;
- підвищення туристичної привабливості регіону, збільшення туристичних потоків до регіону.

Табл. 51. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.5.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
3.5.1.Підвищення конкурентоздатності культурно-мистецької та туристичної сфер області.	•популяризація української культурної спадщини, зокрема Вінницької області, на міжнародному та всеукраїнському рівні, підвищення рівня участі молоді в культурних ініціативах; • залучення громадськості до участі та підтримки місцевих ініціатив для збереження національної ідентичності; •просування високоякісного і конкурентоспроможного культурно-мистецького продукту; • збільшення привабливості пам'яток архітектури національного та місцевого значення; •підтримка впровадження проєктів у сферах

	туризму та культури, зміцнення співпраці на міжрегіональному та міжнародному рівнях, в т. ч. впровадження іміджевого проєкту «Європейський культурний маршрут «Шлях Трипільської Праматері Кукутень-Трипілля».
3.5.2. Розвиток креативних індустрій та стартапів у сфері культури.	•реалізація місцевих культурних ініціатив для розвитку креативних індустрій у регіоні; •розвиток стартапів у культурному та креативному секторах.
3.5.3. Цифровізація культурного і історичного надбання області.	•поповнення електронної бібліотеки творами місцевих авторів.
3.5.4. Розвиток інфраструктури для здійснення туристичної діяльності із урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності.	•облаштування туристичної інфраструктури, зокрема Подільського зоопарку ВОКСЛП «Віноблагроліс» із урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності.
3.5.5. Створення сучасних туристичних продуктів	•маркетингова діяльність та промоція конкурентних туристичних продуктів.

Оперативна ціль 3.6. Забезпечення єдності та згуртованості в міжнаціональному та міжконфесійному середовищі

Забезпечення належного рівня реалізації прав національних меншин (спільнот), релігійних свобод є критично важливими для євроінтеграційного процесу.

Захист прав нацменшин є однією з умов для початку переговорів, який Україна успішно розпочала у червні 2024 року. Нещодавній звіт Єврокомісії вказує, що Україна досягла значного прогресу в сфері захисту прав нацменшин на підконтрольних територіях, але важливою залишається подальша гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами у цій сфері. Особлива увага приділяється питанням міжрелігійного діалогу та ролі релігійних організацій у суспільному житті країни.

Релігійно-інституційна мережа Вінницької області представлена 2266 релігійними організаціями, що репрезентує 49 деномінацій християнства, ісламу, іудаїзму, буддизму, етнічних релігійних напрямів, нових (новітніх) релігійних течій і рухів.

Утвердження в регіоні міжконфесійного миру та злагоди, створення умов для вироблення сучасної моделі державно-церковних відносин з урахуванням духовно-релігійних традицій українського народу, вимог правового режиму воєнного стану та досвіду демократичних країн світу залишається одним із напрямів реалізації державної політики у сфері міжконфесійних та міжнаціональних відносин на Вінниччині.

Основними завданнями в рамах реалізації оперативної цілі є:

- 3.6.1. Створення сталих умов для задоволення потреб та ефективної реалізації прав і можливостей представників національних меншин;
- 3.6.2. Утвердження в регіоні міжконфесійного миру та злагоди, шляхом вироблення сучасної моделі державно-церковних відносин в умовах правового режиму воєнного стану.

Очікувані результати:

- подальший розвиток громадських об'єднань національних меншин (спільнот), їх взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування на регіональному рівні;
- зміцнення соціальної стійкості, згуртованості та єдності мультикультурного українського суспільства;
- поглиблення всебічних зв'язків з представниками всіх конфесійних груп Вінниччини як основи співробітництва;
- утвердження в регіоні міжконфесійного миру та злагоди, терпимі, поважливі, компромісні відносини.

Табл. 52. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.6.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
3.6.1. Створення сталих умов для задоволення потреб та ефективної реалізації прав і можливостей	•розвиток громадських об'єднань національних меншин (спільнот); •проведення мовно-освітньої, культурно-мистецької, інформаційно-видавницької та науково-пошукової діяльності національно-культурних товариств.

представників національних меншин.	
3.6.2. Утвердження в регіоні міжконфесійного миру та злагоди, шляхом вироблення сучасної моделі державно-церковних відносин в умовах правового режиму воєнного стану.	•розвиток міжконфесійної взаємодії шляхом участі у загальнодержавних, державно-церковних, обласних заходах; •протидія міжконфесійним конфліктам, недопущення проявів агресії та нетерпимості на релігійному ґрунті.

Оперативна ціль 3.7. Посилення інституційної спроможності у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки

В Україні проблема ментального здоров'я набуває особливої актуальності у зв'язку з повномасштабними воєнними діями, які стали випробуванням, як для психіки кожної окремої людини, так і держави в цілому. Негативний вплив війни та її наслідки не можуть не відбиватися на ментальному здоров'ї населення. Так, гострий та хронічний стрес, психотравма, горе та втрати (рідних та близьких, матеріальні та інші) не тільки впливають на психіку людини, а й нерідко можуть порушувати і ментальне здоров'я, що може проявлятися у депресивних та тривожних розладах, формуванні ПТСР, когнітивних та психотичних розладах тощо.

З метою збереження психічного здоров'я та зменшення негативних психоемоційних наслідків в області важливо:

- усунути бар'єри доступу до реабілітаційних і соціальних послуг для осіб з психічними та інтелектуальними порушеннями та забезпечити доступність допомоги щодо психічного здоров'я на рівні територіальних громад;
- сприяти формуванню в суспільстві культури піклування про ментальне здоров'я;
- популяризувати та утверджувати здорові і безпечні способи життя;
- створити умови для підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах, дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

Основними завданнями в рамах реалізації оперативної цілі є:

- 3.7.1. Впровадження та розвиток послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки;
- 3.7.2. Підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах, дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.

Очікувані результати:

- забезпечення сталості та доступності населення до надання якісних послуг з психічного здоров'я;
- підвищення кваліфікації надавачів послуг та підтримка їх ментального здоров'я.
- формування в суспільстві культури піклування про ментальне здоров'я.

Табл. 53. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 3.7.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
3.7.1. Впровадження та розвиток послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.	•підвищення якості послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки шляхом створення цілісної, міжсекторальної системи охорони ПЗПСП.
3.7.2. Підвищення рівня знань фахівців у всіх сферах дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.	•підготовка фахівців у сферах дотичних до послуг з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки до практичної роботи з посилення стресостійкості, життєстійкості, стійкості до травми.

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. РЕГІОН БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасні виклики і загрози, обумовлені як повномасштабним вторгненням рф в Україну, так і впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, екологічних та інших чинників, вимагають системного реагування та адекватної трансформації усього сектору безпеки.

Захист довкілля, збереження усього біологічного різноманіття та ощадне використання природних ресурсів – це ті вектори сталого розвитку, до яких прагнуло і продовжує прагнути наше суспільство, обираючи майбутнє і розвиток для наступних поколінь.

Однак постійна загроза застосування БПЛА, ракетних обстрілів визначає ще один ключовий вектор безпеки – фізичний захист людей і усього того, що ми прагнемо зберегти від руйнації та знищення.

Тому захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності та інших національних інтересів від реальних та потенційних воєнних загроз є ключовими пріоритетами у діяльності усіх органів влади і суспільства на наступні роки. Безпекова складова стає основою для нашого життя і нашого вибору сталого розвитку.

Оперативна ціль 4.1. Зміцнення кордонів, територіальної оборони та вдосконалення системи цивільного захисту

Повномасштабне вторгнення росії в Україну кардинально вплинуло на діяльність усіх органів влади та правоохоронних структур і питання безпеки й оборони набули статус найвищого пріоритету. Незважаючи на те, що на території області не ведуться активні бойові дії, але прикордонне розташування Вінницької області[14], постійна міграція людей, транзит різноманітних вантажів та загроза ракетних обстрілів змушує бути у посиленій готовності усі служби, щоб оперативно виявляти потенційні загрози для життя цивільного населення і реагувати на надзвичайні ситуації. Тому постійна підтримка і матеріальне оснащення територіальних сил безпеки і оборони є вкрай актуальними для області. А будівництво, ремонт та належне облаштування захисних споруд – базовою інфраструктурою для збереження здоров'я і життя цивільного населення. Також необхідно і у подальшому приділяти увагу модернізації систем оповіщення – ті автоматизовані системи, які використовуються в територіальних громадах, морально і фізично застаріли, потребують значних коштів на утримання.

[14] Вінницька область має 190,73 км. державного кордону з Республікою Молдова (частина якого припадає на невизнану територію Придністров'я), із них: сухопутна ділянка - 49, 53 км; річкова ділянка - 141,2 км.

В умовах правового режиму воєнного стану для підтримки порядку і безпеки в населених пунктах досягнуто позитивних результатів при впровадженні проєкту Національної поліції України – «Поліцейський офіцер громади». На Вінниччині по такому формату співпраці правоохоронних органів та керівництва громади працює 101 офіцер, що майже вдвічі більше середнього показника по Україні[15].

Для підвищення оперативності роботи правоохоронних органів, забезпечення публічної безпеки і порядку, ефективної діяльності служб із надзвичайних ситуацій, в громадах важливо розвивати системи відеоспостереження і відеоаналітики, особливо за місцями масового перебування і відпочинку громадян, та за можливості - впроваджувати у практику використання нових систем і технологій, зокрема безпілотних літальних апаратів.

Активна фаза бойових дій показала, що інформаційна безпека є важливою складовою фізичної безпеки як цивільного населення, так об'єктів соціальної та критичної інфраструктури, тому під час встановлення засобів відеонагляду вкрай важливо дотримуватись протоколів безпеки, зокрема використовувати ліцензійне обладнання і захищені канали зв'язку.

Прикордонне розташування Вінницької області та розвинена транспортна інфраструктура Вінниччини завжди обумовлювали існування значного пасажиро-вантажного потоку і контрабандного ввезення (транзиту) різноманітної продукції, а із повномасштабним вторгненням рф в Україну – ще додалась загроза проникнення диверсійних груп. З метою посилення захисту від ймовірного проникнення ворога на територію нашої країни, прикордонні ділянки мають бути облаштовані фортифікаційними спорудами.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 4.1.1. Створення територіальної та місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення населення області;
- 4.1.2. Створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, розбудова інфраструктури із забезпечення їх функціонування, у т. ч. «Центрів Безпеки»;
- 4.1.3. Забезпечення укриття населення області в захисних спорудах всіх типів;

[15] Отримано розрахунковим методом. У 2023 році проєкт реалізовувався у 23 регіонах України, в навчальних закладах було підготовлено 1476 поліцейських офіцерів громад. Джерело – річний звіт нац.поліції. https://media-www.npu.gov.ua/npu-prc-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/zvit_NPU_2023.pdf

- 4.1.4. Підвищення безпеки дорожнього руху на автомобільних дорогах області;
- 4.1.5. Створення обласного та районних центрів підготовки громадян до національного спротиву;
- 4.1.6. Створення регіональної системи запобігання злочинам та правопорушенням;
- 4.1.7. Створення умов для належного та своєчасного реагування на ситуацію на державному кордоні.

Очікувані результати:

- побудова новітньої системи централізованого оповіщення населення для забезпечення оперативного подання сигналів оповіщення про загрозу виникнення надзвичайної ситуації в усіх адміністративних територіальних громадах;
- покращення рівня реагування на надзвичайні ситуації та пожежі на території територіальних громад;
- покращення рівня захисту населення громад за рахунок укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту;
- забезпечення безперервного руху транспортних засобів та підвищення безпеки руху на дорогах загального користування державного та місцевого значення;
- забезпечення базової військової підготовки громадян Вінницької області до національного спротиву;
- зміцнення державного кордону та підвищення рівня безпеки територій розташованих вздовж кордону з Придністровським регіоном Республіки Молдова;
- створення належних умов для своєчасного реагування на ситуацію на українсько-молдовському державному кордоні;
- гарантування сталого розвитку Вінницької області в умовах миру та безпеки;
- створення належних умов для своєчасного реагування на ситуацію на українсько-молдовському державному кордоні.

Табл.54. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 4.1.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
4.1.1. Створення територіальної та місцевих	•побудова сучасної цифрової автоматизованої системи централізованого оповіщення у компонентах, які будуть інтегровані у

автоматизованих систем централізованого оповіщення населення області.	загальнодержавну автоматизовану систему оповіщення населення.
4.1.2. Створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, розбудова інфраструктури із забезпечення їх функціонування, у т. ч. «Центрів Безпеки».	•створення місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, розбудова інфраструктури із забезпечення їх функціонування.
4.1.3. Забезпечення укриття населення області в захисних спорудах всіх типів.	•відновлення функціонування захисних споруд цивільного захисту за призначенням та їх доукомплектування необхідними засобами цивільного захисту, майном, в тому числі забезпечення доступності захисних споруд для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.
4.1.4. Підвищення безпеки дорожнього руху на автомобільних дорогах області.	•реалізація заходів з утримання мережі автомобільних доріг місцевого значення у належному експлуатаційному стані, організації та безпеці дорожнього руху для комфортного руху транспортних засобів і пішоходів; • покращення інформаційного забезпечення учасників дорожнього руху з метою попередження травматизму учасників дорожнього руху.
4.1.5. Створення обласного та районних центрів підготовки громадян до національного спротиву.	•безперервне навчання громадян в центрі та надання слухачам базової військової підготовки, зокрема: -базовий курс: вогнева, тактична та інженерна підготовка, спеціальна фізична підготовка, військова топографія та тактична медицина; -спеціальний курс: робота з БПЛА, гірсько-штурмова підготовка, мінно-вибухова, піротехнічна підготовка, кінологія.
4.1.6. Створення	•створення регіональної системи запобігання

регіональних систем запобігання злочинам та правопорушенням.	порушенням на державному кордоні, злочинам та правопорушенням на території області.
4.1.7. Створення умов для належного та своєчасного реагування на ситуацію на державному кордоні.	●виконання ремонту та дообладнання лінії державного кордону в інженерному відношенні; ●посилення охорони та захисту державного кордону України та безперебійне функціонування пунктів пропуску.

Оперативна ціль 4.2. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя.

Принципи і методи управління відходами були визначені у 2019 році у Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року.

Отримання Україною статусу країни - кандидата на членство у ЄС посилює роль цього напрямку у євроінтеграційних процесах, пришвидшує запровадження реформ і відкриває нові можливості для застосування різних економічних інструментів для удосконалення системи управління відходами.

У плані реформ (Ukraine Facility) на 2024-2027 роки управління відходами розглядається як один із компонентів циркулярної економіки та Європейського зеленого курсу (розділ 15. Зелений перехід та охорона довкілля). А прийняття Національного плану управління відходами до 2030 року та його гармонізація із законодавством ЄС у сфері відходів є одним із індикаторів успішного виконання плану реформ (із проєктом документу можна ознайомитись за посиланням: https://mepr.gov.ua/divalnist/reformy/efektyvne-upravlinnya-vidhodamy/).

Вінниччина є одним із перших регіонів Україні, у якому був розроблений Регіональний план управління відходами до 2030 року, однак брак ресурсів, слабка інституційна та фінансова спроможність не дозволили виконати заплановану діяльність і досягнути очікуваних результатів у повному обсязі. Загальні положення і цілі залишаються актуальними і надалі, і після актуалізації його окремих компонентів на відповідність новим викликам та змінам у національному законодавстві, регіональний план буде далі впроваджуватись в регіоні.

Важливим аспектом у сфері належного поводження із відходами є підвищення обізнаності населення і різноманітна інформаційно-просвітницької діяльність протягом усього періоду впровадження регіонального плану, зокрема із активним залученням неурядових організацій та місцевих екоактивістів.

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 4.2.1.Знешкодження непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів;
- 4.2.2.Розбудова та модернізація інфраструктури управління відходами, формування культури поводження з відходами.

Очікувані результати:

- збільшення кількості заходів з формування екологічної поведінки жителів;
- підвищення ефективності поводження з відходами, їх захоронення та переробки;
- забезпечення ліквідації непридатних до використання безхазяйних пестицидів, що знаходяться на території Вінницької області (в тому числі на Джуринському отрутомогильнику) шляхом запровадження екологічно безпечних технологій їх знешкодження;
- збір сортованих побутових відходів з відокремленням ресурсоцінних відходів та передача їх на вторинну переробку.

Табл. 5.5. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 4.2.**

Завдання	**Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)**
4.2.1.Знешкодження непридатних та заборонених пестицидів та агрохімікатів.	•створення умов для належного управління небезпечними видами відходів, зокрема, які містять ртутьвмісні речовини; •очищення територій від непридатних та заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів.
4.2.2.Розбудова та модернізація інфраструктури управління відходами, формування культури поводження з відходами.	•розбудова та модернізація інфраструктури управління відходами із урахуванням кластерного підходу; •формування культури відповідального споживання та поводження з відходами; •організація поводження з небезпечними відходами (збір, зберігання, перероблення та утилізація); •впровадження новітніх технологій переробки твердих побутових відходів;

	•підтримка повторного використання та рециклінгу відходів; •використання побутових відходів як енергоресурсу.

Оперативна ціль 4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття

Збереження і розширення площ природно-заповідного фонду (ПЗФ) залишаються актуальними для Вінницького регіону. Площа об'єктів ПЗФ становить усього 2,27%[16] від території області, що втричі менше за національний показник[17].

Військова агресія рф проти України негативно вплинула на стан екосистеми Вінниччині: внаслідок міграційних процесів відбувається знелюднення сільської місцевості, зменшується догляд за природними об'єктами, степові і лужні ділянки втрачають свої властивості.

Природне, неурбанізоване середовище стає найбільшою цінністю в Європі і збереження його біорізноманіття є одним із компонентів Європейського зеленого курсу (The European Green Deal). Із набуттям статусу країни- кандидата на членство у ЄС, Україна теж долучається до ключових ініціатив та політик ЄС, реформуючи систему державного управління і гармонізуючи національне законодавство.

У плані реформ (Ukraine Facility) на 2024-2027 роки у сфері захисту довкілля (розділ 15. Зелений перехід та охорона довкілля) передбачається низка активностей та заходів, які у найближчі роки відобразяться на екологічній політиці України, зокрема мають бути розроблені і прийняті наступні стратегічні документи:

- національна стратегія та план дій з біорізноманіття із урахуванням Куньмінсько-Монреальської глобальної рамкової програми про охорону біорізноманіття;
- докладний план дій щодо впровадження «Урядової стратегії управління лісовими ресурсами в Україні до 2035 року»;
- стратегія посилення адміністративної спроможності на національному та субнаціональному рівнях, необхідна для адаптації законодавства у сфері довкілля/клімату.

[16] Екологічний паспорт Вінницької області, 2023 рік. https://www.vin.gov.ua/images/UPRTER/oholoshennia/2023_%20Vinnitska_08.12.2023_F.pdf

[17] Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в загальній території країни у 2023 році становить 6,93%. Джерело: https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/15-1-2/

Внаслідок бойових дій на території України постраждало 20 відсотків природоохоронних територій, 160 територій Смарагдової мережі (29 тис. кв. км) та 16 водно-болотних угідь, що охороняються Рамсарською конвенцією (6,3 тис. кв. км), перебувають під загрозою знищення.

Створення нових природоохоронних територій, зокрема територій Смарагдової мережі із урахуванням потенційного набуття ними статусу територій ЄС «Натура-2000», а також проведення реформи для створення систем управління та контролю за чужорідними інвазійними видами, визначено важливими напрямками реформ у сфері захисту довкілля та покращення екологічної ситуації в країні та регіоні.

Існуючі практики та тенденції заліснення територій інвазійними видами рослин набули такого масштабу, що можуть суттєво змінити традиційні екосистеми. Залісненню мають віддаватись малопродуктивні землі, природні степові і лужні ділянки повинні залишатись у своєму природному стані.

У країнах Євросоюзу створена загальноєвропейська екологічна мережа, а для країн-майбутніх членів ЄС передбачено створення Смарагдової мережі. Вона будується, розвивається відповідно до Бернської конвенції таким чином, щоб при приєднанні країни до ЄС, її смарагдові території автоматично ставали центрами збереження біорізноманіття європейської екомережі. На Вінниччині є значна частина територій, які входять до Смарагдової мережі, але потребують надання їм офіційного статусу об'єктів природно-заповідного фонду.

Для Вінниччини важливо доєднуватись до європейських програм та транскордонних проєктів, екологічних ініціатив та мереж, що можуть забезпечити обмін практиками та даними, екологічний моніторинг та контроль.

З метою комплексного вирішення питань збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, рішенням 9 сесії обласної Ради 4 скликання від 14 лютого 2012 року № 282 «Про затвердження регіональної схеми екологічної мережі Вінницької області» затверджено регіональну схему екологічної мережі Вінницької області, відповідно до складу якої включено 3 національних природних ядра та 38 регіональних центрів біорізноманіття, 3 національних та 19 регіональних екокоридорів, які представлені природно-заповідними об'єктами.

Із урахуванням того, що активні бойові дії вже спричинили непоправимі втрати для навколишнього середовища нашої держави: постраждало понад 20% природоохоронних територій України,- охорона та збільшення природного біорізноманіття у більш «спокійних», тилових регіонах є вкрай важливим для сталого розвитку нашого суспільства та спадщиною для наступних поколінь.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 4.3.1. Розширення площі природо-заповідного фонду;
- 4.3.2. Збереження природного, біологічного та ландшафтного різноманіття, у т. ч. елементів Смарагдової мережі;
- 4.3.3 Популяризація природного та біологічного різноманіття регіону (у т. ч. через розвиток зеленого туризму).

Очікувані результати:

- збільшення площі природо-заповідного фонду області;
- встановлення меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду у натурі; переоформлення природоохоронної документації та передача під охорону;
- функціонування екологічних освітньо-виховних центрів, музеїв природи, візит-центрів на базі навчальних закладів, громадських організацій, установ природно-заповідного фонду, проведення конференцій, семінарів, вебінарів, організація виставок, конкурсів, фестивалів та інших заходів з екологічної тематики.

Табл.56. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 4.3.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
4.3.1. Розширення площі природо-заповідного фонду.	•створення території та об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронних територій Смарагдової мережі; •створення сприятливих умов для розвитку сільського зеленого туризму.
4.3.2. Збереження природного, біологічного та ландшафтного різноманіття, у т. ч. елементів Смарагдової мережі.	•встановлення та переоформлення природоохоронної документації на об'єктах природо-заповідного фонду; •сприяння лісорозведенню, збереженню та відновленню природних екосистем.
4.3.3 Популяризація природного та біологічного різноманіття регіону (у	•сприяння розвитку існуючих еколого-просвітницьких центрів, екологічних освітньо-виховних центрів, музеїв природи, візит-центрів на базі навчальних закладів, громадських

т. ч. через розвиток зеленого туризму).	організацій, установ природно-заповідного фонду; •проведення конференцій, семінарів, вебінарів, організація виставок, конкурсів, фестивалів та інших заходів з екологічної тематики; •підтримка та розвиток зеленого туризму.

Оперативна ціль 4.4. Збереження та раціональне використання водних ресурсів

Водні ресурси відносяться до тих видів ресурсів, якість, обсяги та доступність яких можуть погіршуватись внаслідок господарської діяльності людини і зміни клімату та відновлення яких незавжди є можливим. Тому для забезпечення сталого, неекстенсивного розвитку регіону важливо дотримуватись балансу між економічними, суспільними і екологічними інтересами.

Окремі райони Вінниччині вже відчувають наслідки виснаження водних ресурсів: пониження рівнів води у свердловинах, криницях приватних домогосподарств, річках, висихання ставків тощо. Такі зміни відбуваються як через безвідповідальну діяльність окремих суб'єктів господарювання (понаднормовий забір води, розорювання природно-захисних смуг тощо), так і в результаті змін клімату.

Для раціонального планування, збереження і використання водних ресурсів необхідно запроваджувати нові підходи до природокористування, змінювати свідомість в усіх суб'єктів водокористування, а також створювати нову автоматизовану систему обліку за споживанням води, так як наявна система статистичної звітності не дозволяє отримувати об'єктивні дані через відсутність ефективних механізмів контролю.

Також важливою діяльністю для збереження водних ресурсів регіону є інвентаризація водних об'єктів і забезпечення консервації безгосподарських артезіанських свердловин.

Наслідки зміни клімату негативно впливатимуть на стан водних об'єктів. Зарегульованість річок, дрібні та мілководні ставки будуть сприяти збільшенню випаровування з водної поверхні, не забезпечуючи належну циркуляцію і природне живлення підземних вод, тому для відтворення водного балансу важливо здійснювати розчищення стоків, а дрібні та мілководні ставки приводити до їх природного стану.

З метою підвищення ефективності управління водним господарством в Україні запроваджено басейновий принцип управління водними ресурсами.

Такий підхід дозволяє комплексно підходити до збереження і раціонального використання водних ресурсів.

Територія Вінницької області відноситься до басейнів р. Південний Буг, р. Дністер та р. Дніпро (басейн р. Рось), тому під час планування і впровадження проєктів регіонального розвитку необхідно враховувати Плани управління річковими басейнами, зокрема:

- План управління річковим басейном Південного Бугу (davr.gov.ua);
- План управління річковим басейном Дністра (https://davr.gov.ua/plan-upravlinnya-richkovim-baseinom-dnistra34);
- План управління річковим басейном середнього Дніпра (https://davr.gov.ua/plan-upravlinnya-richkovim-baseinom-dnipra1).

Основними завданнями в рамках реалізації оперативної цілі є:

- 4.4.1. Забезпечення належного утримання підземних джерел питного водопостачання;
- 4.4.2. Будівництво і реконструкція очисних споруд та систем водовідведення;
- 4.4.3. Підвищення екологічної свідомості населення та суб'єктів господарювання у сфері охорони та використання водних об'єктів.

Очікувані результати:

- покращення технічного стану свердловин та криниць загального користування, що в першу чергу вплине на санітарний стан води;
- організація безпечного функціонування водопровідно-каналізаційної системи та поліпшення фінансового стану підприємств галузі;
- покращення екологічного стану водойм, популяризація серед населення раціонального використання водних об'єктів.

Табл.57. **Завдання та можливі сфери реалізації проєктів Оперативної цілі 4.4.**

Завдання	Можливі сфери реалізації проєктів (неповний перелік)
4.4.1. Забезпечення належного утримання підземних джерел питного водопостачання.	•відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану водних об'єктів; •впорядкування технічного стану артезіанських свердловин та криниць; • аналіз санітарного стану вод криниць загального користування.
4.4.2. Будівництво і	•будівництво і реконструкція очисних споруд та

реконструкція очисних споруд та систем водовідведення	систем водовідведення.
4.4.3. Підвищення екологічної свідомості населення та суб'єктів господарювання у сфері охорони та використання водних об'єктів	•підвищення екологічної свідомості населення та суб'єктів господарювання у сфері охорони та використання водних об'єктів; •формування екологічної поведінки жителів; •проведення конференцій, семінарів, вебінарів та інших заходів щодо раціонального використання водних ресурсів; •проведення акцій із збереження належного екологічного стану водойм за участі учнівської молоді (розчистка джерел, прибирання прибережної території водойм тощо).

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

VII. Етапи, механізми та джерела фінансування завдань для досягнення цілей Стратегії

Досягнення цілей Стратегії здійснюватиметься через виконання комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які будуть впроваджуватися суб'єктами регіонального розвитку області відповідно до плану заходів з реалізації Стратегії, регіональних програм, узгоджених із Стратегією, а також рішень органів місцевого самоврядування, що приймаються для досягнення стратегічних цілей.

Черговість та етапи досягнення завдань визначатимуться строками здійснення заходів, які будуть передбачені планом заходів з реалізації Стратегії. У відповідності із постановою Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу, реалізації зазначених стратегій і планів заходів» проєкт плану заходів повинен бути розроблений та поданий на затвердження не пізніше ніж через три місяці після затвердження регіональної стратегії.

Для виконання завдань Стратегії можливе використання таких джерел фінансування:

місцеві бюджети;

Державний фонд регіонального розвитку;

державні цільові програми та бюджетні програми центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються на розвиток відповідних сфер у регіонах;

субвенції, інші трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам;

програми допомоги і гранти Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

інвестиції за рахунок власних коштів підприємств, у тому числі на умовах державно-приватного партнерства;

кошти інвесторів, власні кошти підприємств.

Для досягнення цілей та виконання завдань, визначених у Стратегії, може бути передбачено розроблення місцевих програм розвитку, а також можуть бути враховані чинні місцеві програми розвитку, що впроваджуються (назви програм наведені без зазначення періоду).

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

VIII. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ПРОГРАМНИМИ ТА СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ

Ця Стратегія розроблена відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 - 2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 року №940, з урахуванням Цілей сталого розвитку України до 2030 року, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722.

Табл.58. **Узгодженість цілей Стратегії з цілями Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 - 2027 роки**

Стратегічні (СЦ) та оперативні цілі (ОЦ) проєкту змін до Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року	Стратегічні (СЦ) та оперативні цілі (ОЦ) Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 - 2027 роки									
	СЦ «Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах»	ОЦ 1. Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь	ОЦ 2. Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах	ОЦ 3. Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення	**СЦ «Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів»**	ОЦ 1. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів	ОЦ 2. Сильна, спроможна та конкурентоспроможна регіональна економіка	**СЦ «Розбудова ефективного багаторівневого врядування»**	ОЦ 1. Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування кращих практик ЄС	ОЦ 2. Розвиток різних форм співробітництва та ефективне управління публічними інвестиціями
Стратегічна ціль 1. «Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку»	+				++			+		
1.1. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури						++	++			+
1.2. Розвиток індустрії лікування та оздоровлення		+	++	+			+			+
1.3. Розвиток агропромислового		+	++				++			+

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

виробництва										
1.4. Інноваційний розвиток регіону		+				+	++			+
1.5. Зміцнення конкурентоспроможності регіональних виробників на внутрішніх та зовнішніх ринках, в тому числі у вимірах зеленого переходу		+					++			
Стратегічна ціль 2. «Регіон ефективного урядування та спроможних громад»	++				+			++		
2.1 Розвиток електронного урядування та цифровізації			++			+			+	
2.2. Посилення міжсекторного, міжрегіонального партнерства та інституційної спроможності регіонального та місцевого рівня									++	++
2.3 Підвищення економічної спроможності громад		++	+			+	+			+
2.4. Підвищення доступності базових послуг для населення		+	+	+		+				+
2.5. Створення сприятливого та безпечного середовища, для дітей та молоді, посилення їх життєстійкості та української ідентичності		+	++		+					
Стратегічна ціль 3. «Регіон сталого гуманітарного розвитку»	++					+		+		
3.1. Підтримка ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, внутрішньо переміщених осіб та сприяння поверненню вимушених переселенців з області			+	++						
3.2. Формування людиноорієнтованої системи охорони здоров'я			++	+		+				
3.3. Розвиток професійної освіти			++			+				+
3.4. Розвиток регіональної інфраструктури фізичної культури і спорту			+	+					+	+

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

3.5. Збереження, поширення культурної спадщини та розвиток туризму		+	+				+			+
3.6. Забезпечення єдності та згуртованості в міжнаціональному та міжконфесійному середовищі			+							
3.7. Посилення інституційної спроможності у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки			+	++						
Стратегічна ціль 4. «Регіон безпечного середовища»	++				+			+		
4.1. Зміцнення кордонів, територіальної оборони та вдосконалення системи цивільного захисту			+			++				
4.2. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя		++								+
4.3. Збереження ландшафтного та біологічного різноманіття		++								+
4.4. Збереження та раціональне використання водних ресурсів		++			+					+

**Ступінь зв'язку окремих цілей позначається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)*

Стратегічні цілі Стратегії «Конкурентоздатний регіон на основі інноваційного та сталого розвитку», «Регіон ефективного урядування та спроможних громад», «Регіон сталого гуманітарного розвитку», «Регіон безпечного середовища» узгоджені в значній мірі з усіма сімнадцятьма Цілями сталого розвитку.

***Табл. 59.* Зв'язок Цілей сталого розвитку України до 2030 року та цілей Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року**

Глобальні цілі сталого розвитку	Стратегічні цілі (Вінницька область)

	1. Конкурентоздатний регіон на основі Інноваційного та сталого розвитку	2. Регіон ефективного урядування та спроможних громад	3. Регіон сталого гуманітарного розвитку	4. Регіон безпечного середовища
1) подолання бідності	+	+	+	+
2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства	++	++		+
3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці	+	+	++	+
4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх		–+	+	
5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат	+	–+	+	
6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;	+	–+		+–
7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх	++	–+	+	
8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх	++	+		++
9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям	++	–+		
10) скорочення нерівності		+	+	+–
11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів		++		++
12) забезпечення переходу до раціональних	++	+		+

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

моделей споживання і виробництва				
13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками	++			++
14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку				
15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття	++			++
16) сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях	+	+	++	+
17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку	+	+		+

** Ступінь зв'язку окремих цілей позначається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)*

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

IX. СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Моніторинг реалізації Стратегії і виконання плану заходів з реалізації Стратегії на 2024-2027рр. проводиться Вінницькою обласною державною адміністрацією щороку на підставі офіційної державної статистичної інформації, інформації органів, відповідальних за здійснення заходів і реалізацію проєктів регіонального розвитку та інших суб'єктів державної регіональної політики відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 816 з урахуванням рекомендацій Міністерства розвитку громад та територій України щодо Переліку показників моніторингу ефективності реалізації регіональних стратегій розвитку (передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 15 березня 2024 року № 305 «Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики»).

Моніторинг реалізації Стратегії і виконання Плану заходів з реалізації Стратегії на 2025-2027рр. проводиться шляхом:

- відстеження, вимірювання та аналізу відхилення показників фактичних результатів від цільових (проміжних) індикаторів досягнення цілей визначених у Стратегії;
- порівняння базових та фактично отриманих значень індикаторів здійснення заходів і їх значень, визначених планом заходів.

Перелік індикаторів досягнення цілей Стратегії визначено в таблицях 60-63.

Табл. 60. **Індикатори досягнення стратегічної цілі 1.**

Назва індикатора	Одиниці виміру	Значення індикатора		
		базове на 01.01.2024	проміжне на 01.01.2026	цільове на 01.01.2028
Індикатори оперативної цілі 1.1.				
Відремонтовано автомобільних доріг державного значення / штучних споруд	км/пог.м		28,5 / 87,6	99,5 / 413,4
Відремонтовано автомобільних доріг місцевого значення / штучних споруд	км/пог.м	37,3 / 137,2	110,0 /200,0	322,0/645,0
Вантажопотік терміналу КП «Аеропорт Вінниця»	тон/рік	0	0	1600
Пропускна спроможність будівлі аеровокзалу КП «Аеропорт	Пасажирів /	0	0	400

Вінниця»	годину			
Загальна потужність котельні аеровокзалу КП «Аеропорт Вінниця»	МВт	1	1	1,56
Побудовано штучних споруд	пог.м	0	0	1435,2
Індикатори оперативної цілі 1.2.				
Проведення трансплантацій	особи	16	55	95
Надання реабілітаційних послуг	особи	11980	37890	58594
Індикатори оперативної цілі 1.3.				
Обсяг продукції сільського господарства у постійних цінах 2021 року	млн грн	105 057,2	105 899,3	115 525,0
Обсяг експорту продукції АПК у % до попереднього року	%	113,1	124,0	129,0
Кількість підписаних угод про співпрацю між університетами, агропідприємствами та міжнародними партнерами для розвитку інноваційної освіти та підтримки регіональної інтеграції.	од.	-	7	15
Кількість проведених лабораторних досліджень на основні показники родючості грунтів	тис. од.	31,0	36,0	37,0
Кількість проведених навчально-просвітницьких семінарів	од.	4	7	10
Кількість суб'єктів господарювання, які займаються вирощуванням рибопосадкового матеріалу	од.	13	16	18
Індикатори оперативної цілі 1.4.				
Орієнтовний річний обсяг згенерованої електричної енергії встановленими СЕС	тис. кВт год	0	1900,93	2510,69
Розширення мережі індустріальних парків	од.	6	7	7
Створення першого в Україні муніципального технопарку	од.	0	1	1
Облаштувано місць в муніципальному технопарку для	особи	0	200	500

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

потенційних учасників, які займатимуться розвитком проєктних ідей, інноваційних рішень				
Індикатори оперативної цілі 1.5.				
Кількість проведених заходів	од.	0	2	3
Кількість укладених міжнародних угод про співпрацю	од.	6	8	9

Табл. 61. **Індикатори досягнення стратегічної цілі 2.**

Назва індикатора	Одиниці виміру	Значення індикатора		
		базове на 01.01.2024	проміжне на 01.01.2026	цільове на 01.01.2028
Індикатори оперативної цілі 2.1.				
Забезпечення належного функціонування Геоінформаційного центру Вінницької області.	%	10%	50%	100%
Рівень наповнення Геопорталу містобудівного кадастру.	%	30%	50%	100%
Створення та реєстрація підприємства, як юридичної особи.	шт.	0	1	1
Рівень впровадження системи інформатизації та кібербезпеки у Вінницькій ОР.	%	15%	50%	100%
Кількість створених та поширених інформаційних матеріалів.	од.	205	210	210
Індикатори оперативної цілі 2.2.				
Кількість залучених інститутів громадянського суспільства області при проведенні заходів.	од.	100	100	100
Кількість громад, яким надано підтримку.	од.	0	50	63
Кількість укладених договорів міжмуніципального співробітництва	од.	96	106	110
Темп надходження доходів загального фонду бюджетів	%	104,9	105	106

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

територіальних громад області				
Індикатори оперативної цілі 2.3.				
Створення об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва у громадах області.	од.	1	18	50
Будівництво (реконструкція) об'єктів з виробництва альтернативних видів палива.	Об'єкти	0	1	1
Індикатори оперативної цілі 2.4.				
Частка сільського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання	%	7,2	7,5	8
Частка міського населення, яке має доступ до централізованого водопостачання.	%	78	78,5	80
Придбання 5-ти одиниць спеціалізованої техніки: грейдер, автокран, екскаватор-навантажувач GCB, трактор, щепоріз.	од.	5	10	15
Кількість наданих адміністративних послуг.	од.	1362929	1397002	1431075
Виконання капітального ремонту частини приміщення корпусу №1 з прибудовою ліфтового підйомника в КУ «Тиврівський обласний будинок-інтернат для осіб з інвалідністю».	%	0	50	100
Виконання будівництва(добудова незавершеного будівництва) будівлі медичного корпусу КУ «Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат».	%	0	50	100
Індикатори оперативної цілі 2.5.				
Кількість закладів загальної середньої освіти.	од.	620	607	607
Кількість шкільних автобусів	од.	337	397	427
Частка забезпечення гарячим харчуванням учнів різних	%	72	76	78

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

категорій у закладах загальної середньої освіти.				
Кількість проведених заходів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.	шт.	7	9	10
Кількість учасників та учасниць заходів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності.	осіб	510	800	1000
Кількість проведених заходів у сфері молодіжної політики.	шт.	11	13	15
Кількість учасників та учасниць заходів у сфері молодіжної політики.	осіб	1270	1350	1500

Табл. 62. **Індикатори досягнення стратегічної цілі 3.**

Назва індикатора	Одиниці виміру	Значення індикатора		
		базове на 01.01.2024	проміжне на 01.01.2026	цільове на 01.01.2028
Індикатори оперативної цілі 3.1.				
Соціальні послуги, які надаються ветеранам.	послуга	4	6	8
Кількість соціальних послуг, які отримали ветерани.	послуга	750	4000	8000
Відкриття ветеранських просторів у територіальних громадах області.	шт.	5	15	30
Отримано виплат державної допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам	тис. грн	1000,0	700,0	500,0
Кількість залучених внутрішньо переміщених осіб до заходів, які сприяють їх адаптації та інтеграції.	осіб	100	100	100
Кількість внутрішньо переміщених осіб, які забезпечені тимчасовим житлом.	осіб	2232	2500	2500
Індикатори оперативної цілі 3.2.				
Введення об'єкту в експлуатацію	об'єкт	0	3	5
Навчання персоналу відповідно	Кількість	95	450	974

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

до вимог нормативно-правової бази.	фахівців			
Введення об'єктів в експлуатацію.	Кількість об'єктів	0	1	3
Підвищення кваліфікації фахівців мультидисциплінарних команд на базі Центру досконалості обласної психоневрологічної лікарні ім. О.І. Ющенка.	Кількість команд	0	20	36
Індикатори оперативної цілі 3.3.				
Кількість створених навчально-практичних центрів.	од.	24	26	29
Частка молоді, які обирають робітничі професії.	%	23	26	28
Індикатори оперативної цілі 3.4.				
Рівень завершення реконструкції Вінницької обласної спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву з веслування ім. Ю.Рябчинської в м. Вінниці.	%	0	1	100
Рівень завершення капітального ремонту споруди цивільного захисту в м. Вінниці.	%	0	100	100
Рівень завершення реконструкції стадіону КЗ Барська районна дитячо-юнацька спортивна школа «Колос», у м. Бар.	%	0	0	100
Збільшення кількості багатофункціональних спортивних майданчиків в області з метою задоволення потреб населення у засобах фізичної культури і спорту з урахуванням інклюзивного та гендерного аспекту.	од.	228	229	231
Придбання запланованого необхідного обладнання та інвентаря для матеріально-технічної бази для забезпечення розвитку адаптивного спорту.	%	0	20	100

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Індикатори оперативної цілі 3.5.				
Кількість проведених заходів культурно-мистецької та туристичної сфер.	од.	10	10	10
Кількість учасників заходів культурно-мистецької та туристичної сфер.	осіб	8000	10000	12000
Кількість проведених заходів у сфері креативних індустрій та стартапів культури.	од.	6	14	16
Кількість учасників заходів у сфері креативних індустрій та стартапів культури.	осіб	5200	12000	15000
Кількість оцифрованих літературних творів.	од.	25	25	25
Кількість відвідувачів зоопарку.	тис. осіб/рік	90	95	100
Сума надходжень до бюджетів від туристичного збору.	тис. грн	3897	4297	4738
Створення центру художніх промислів.	шт.	0	1	1
Індикатори оперативної цілі 3.6.				
Оцінка якості соціальної стійкості, згуртованості та єдності українського суспільства за 10-бальною шкалою за результатами опитувань представників національних меншин (спільнот) та корінних народів України.	бали	5	6	7
Динаміка зменшення міжконфесійних конфліктних ситуацій за результатами опитувань жителів Вінниччини.	%	5	10	15
Індикатори оперативної цілі 3.7.				
Частка осіб, охоплених заходами зі збереження психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.	%	17 %	32%	65%
Частка осіб, охоплених навчанням, тренінгами,	%	38%	79%	92%

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

семінарами з питань психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.				

Табл. 63. **Індикатори досягнення стратегічної цілі 4.**

Назва індикатора	Одиниці виміру	Значення індикатора		
		базове на 01.01.2024	проміжне на 01.01.2026	цільове на 01.01.2028
Індикатори оперативної цілі 4.1.				
Частка кількості населення, яка охоплюється системою оповіщення.	%	68	80	100
Частка кількості населення, що укривається у захисних спорудах ЦЗ.	%	31	32	33
Кількість створених центрів.	од.	0	3	7
Розробка комплексного плану підвищення безпеки громадян та територіальних громад, запобігання та зменшення рівня злочинності у Вінницькій області на 2025 рік.	од.	0	1	1
Частка примусово відчужених земельних ділянок для інженерного обладнання державного кордону.	%	0	75	100
Рівень дообладнання лінії державного кордону в інженерному відношенні на ділянці 24 прикордонного загону	%	0	90	100
Індикатори оперативної цілі 4.2.				
Вивезення на утилізацію непридатних та заборонених до використання пестицидів та агрохімікатів і рекультивація територій де вони розміщувались.	тонн	793,474	743,474	593,474
Будівництво сміттєсортувальних ліній.	од.	6	7	7
Будівництво заводу механіко-біологічного оброблення	од.	0	0	1

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

відходів.				
Індикатори оперативної цілі 4.3.				
Створено об'єктів природо-заповідного фонду.	од.	433	440	444
Виготовлено проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій ПЗФ.	од.	5	27	50
Переоформлено природоохоронну документацію щодо об'єктів ПЗФ.	од.	172	340	434
Проведено заходів з екологічної тематики.	од.	16	20	22
Забезпечено функціонування еколого-просвітницьких центрів, пунктів, учнівських лісництв.	од.	142	142	142
Індикатори оперативної цілі 4.4.				
Обстежено та проведено впорядкування стану джерел загального водокористування.	од.	28	89	152
Проведено аналіз санітарного стану вод джерел водопостачання.	од.	5 000	6 500	7 100
Побудовано очисних споруд та систем водовідведення.	од.	0	2	5
Реконструйовано очисних споруд та систем водовідведення	од.	6	240	434
Організовано тематичних заходів щодо раціонального використання водних ресурсів.	од.	2	5	5
Проведено акцій із розчистки джерел, прибирання прибережної території водойм, видалення захаращеності берегів	од.	34	63	63

Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації, на основі інформації, отриманої від органів, відповідальних за здійснення заходів і реалізацію проєктів регіонального розвитку, аналізує рівень реалізації цільових (проміжних) індикаторів досягнення цілей, визначених Стратегією, та стан виконання плану заходів (у тому числі регіональних програм розвитку) за відповідний період і здійснює підготовку моніторингового звіту про реалізацію Стратегії та моніторингового звіту про виконання плану заходів.

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**

Моніторинг реалізації Стратегії і виконання плану заходів може проводитися, зокрема, з використанням інформаційно-комунікаційної системи - єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад.

Вінницька обласна державна адміністрація подає моніторинговий звіт про реалізацію Стратегії та моніторинговий звіт про виконання плану заходів для затвердження Вінницькій обласній раді до 01 березня року, наступного за звітним періодом.

Вінницька обласна державна адміністрація оприлюднює затверджений моніторинговий звіт на своєму офіційному вебсайті в розділі «звіти з виконання стратегій».

Інформаційне супроводження реалізації Стратегії та координацію комунікації з Громадською радою при облдержадміністрації та Громадською радою при обласній раді буде здійснювати Департамент інформаційної діяльності та комунікацій Вінницької ОДА, висвітлення інформації – на офіційних сайтах Вінницької ОДА, Вінницької ОР, а також на інформаційно-аналітичному ресурсі, створеному Агенцією регіонального розвитку Вінницької області для підтримки процесу стратегічного планування у Вінницькій області.

Оцінювання реалізації Стратегії розвитку проводиться Вінницькою обласною державною адміністрацією (військовою адміністрацією) за результатами виконання етапу (2025-2027 рр.) реалізації Стратегії (внутрішнє оцінювання) та після завершення реалізації стратегії розвитку (зовнішнє оцінювання) шляхом оцінювання індикаторів досягнення цілей, результативності, ефективності та впливу виконання Стратегії на розвиток регіону та територіальних громад.

Оцінювання здійснюється на підставі моніторингових звітів про реалізацію Стратегії та про виконання плану заходів з її реалізації за відповідний період, офіційної державної статистичної інформації, інформації органів, відповідальних за здійснення заходів і реалізацію проектів регіонального розвитку, та інших суб'єктів державної регіональної політики.

За результатами внутрішнього оцінювання Вінницька обласна держадміністрація (військова адміністрація) готує відповідний звіт, який подає для затвердження Вінницькій обласній раді до 1 червня 2028 року.

Вінницька обласна держадміністрація (військова адміністрація) протягом п'яти робочих днів після затвердження звіту забезпечує їх розміщення на своєму офіційному веб-сайті.

Зовнішнє оцінювання реалізації Стратегії проводиться Вінницькою обласною держадміністрацією (військовою адміністрацією) із залученням незалежних організацій (експертів) протягом 2028 року. Звіт за результатами

зовнішнього оцінювання реалізації Стратегії розміщується на офіційному веб-сайті Вінницької обласної держадміністрації (військової адміністрації).

Директор Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА **Ігор ЦЕХАНОВСЬКИЙ**